

Bencilligin Erdemi

Ayn Rand

/// ide x/

BENCİLLİĞİN ERDEMİ

THE VIRTUE OF SELFISHNESS

AYN RAND

ÇEVİRİ:
NEJDET KANDEMİR

Bencilliğin Erdemi / Ayn Rand
Özgün Adı / The Virtue Of Selfishness

Genel Yayın Yönetmeni: Sinan Çetin

Editör: Uygur Karal
Çeviren: Nejdet Kandemir
Yayına Hazırlayan: Güneş Keçebaş
Kapak Fotoğraf: Sinan Çetin
Kapak Tasarım: Serkan Duran

Baskı ve Cilt: Detamat Tan. Tas.
Mat. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tel: (0312) 384 47 21
Sertifika No: 17187

4. Baskı: İstanbul, Ocak 2013
ISBN: 978-975-6381-12-0

Copyright © Ayn Rand, 1961, 1964
Copyright © The Objectivist Newsletter, Inc., 1962, 1963, 1964

Bu kitabın telif hakları Akçalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla
alınmıştır.

Plato Film Yayınları
Akyol Caddesi 7/A Cihangir / İstanbul
Telefon: (0212) 252 06 66 (pbx) Faks: (212) 252 06 67
yayin@platofilm.com

İçindekiler

GİRİŞ.....	1
1. OBJEKTİVİST ETİK.....	11
<i>AYN RAND</i>	
2. MİSTİSİZİM VE KENDİNİ FEDA ETMEYE KARŞI ZİHİN SAĞLIĞI.....	49
<i>NATHALIEN BRANDEN</i>	
3. ACİL DURUMLAR ETİĞİ.....	60
<i>AYN RAND</i>	
4. İNSANLARIN ÇIKAR “ÇATIŞMALARI”.....	72
<i>AYN RAND</i>	
5. HERKES BENCİL DEĞİL MİDİR?.....	83
<i>NATHALIEN BRANDEN</i>	
6. ZEVK ALMANIN PSİKOLOJİSİ.....	90
<i>NATHALIEN BRANDEN</i>	
7. YAŞAM UZLAŞMA GEREKTİRMEZ Mİ?.....	101
<i>AYN RAND</i>	
8. AKIL DIŞI BİR TOPLUMDA AKILCI BİR YAŞAM NASIL SÜRÜLÜR?.....	105
<i>AYN RAND</i>	
9. AHLÂKİ GRİLİK MODASI.....	112
<i>AYN RAND</i>	
10. KOLEKTİFLEŞMİŞ ETİK.....	120
<i>AYN RAND</i>	
11. ANIT DİKİCİLER.....	129
<i>AYN RAND</i>	
12. İNSAN HAKLARI.....	139
<i>AYN RAND</i>	
13. KOLEKTİFLEŞMİŞ “HAKLAR”.....	153
<i>AYN RAND</i>	
14. HÜKÜMETİN DOĞASI.....	162
<i>AYN RAND</i>	

15. ÖZGÜR BİR TOPLUMDA	
HÜKÜMETİN FİNANSE EDİLMESİ.....	175
<i>AYN RAND</i>	
16. DURAĞANLIĞIN İLAHİ HAKKI.....	183
<i>NATHALIEN BRANDEN</i>	
17. IRKÇILIK.....	191
<i>AYN RAND</i>	
18. SAHTE BİREYCİLİK.....	206
<i>NATHALIEN BRANDEN</i>	
19. YILDIRMA ARGÜMANI.....	211
<i>AYN RAND</i>	

Bencilliğin Erdemi

“Etik mistik bir fantezi değildir – sosyal bir anlaşma da değildir - vazgeçilebilir, sübjektif bir lüks de değildir.... Etik; doğaüstü güçlerin, komşularınızın, kaprislerinizin lütfu olarak değil, realite ve hayatın doğasının bir lütfu olarak, bireyin hayatta kalmasının nesnel bir gereksinimidir.”

“Objektivist etik akılcı bencilliği, yani insanı kurban etme ikelliğinin ötesine asla geçememiş, akılcı olmayan kaba kuvvet kullanıcılarının arzuları, hisleri veya kaprisleri ile üretilen değerleri değil, insan bekasının gerektirdiği değerleri gururla destekler ve savunur.”

Ayn Rand’ın eserleri ilk yayınlandıkları andan itibaren entelektüel alanda önemli bir etki yaratmıştır. Onun ortaya koyduğu yeni ahlak anlayışı (akılcı bencillik ahlakı) zamanımızın altruist-kolektifçi modasına meydan okumaktadır. Onun objektivizm olarak bilinen felsefesi onun ünlü romanlarının temasıdır.

Giriş

Bu kitabın başlığı, arada bir duyduğum şu türden bir soruyu akla getirebilir: “‘Bencillik’ kelimesi, sizin için ifade ettiği şeyleri kendilerine ifade etmeyen pek çok insanı kızdırmaktadır; öyleyse neden bu kelimeyi bir karakterin erdemli vasıflarını tanımlamada kullanıyorsunuz?”

Bunu soranlara cevabım şudur: “Bunu bizzat ondan korkmanızı sağlayan nedenden dolayı yapıyorum.”

Bu sorunun ima ettiği ahlaki alçaklığı hisseden, fakat benim gerçek meramımı anlayamadığından veya burada söz konusu olan derin ahlaki gerçeği teşhis edemediğinden dolayı bu soruyu sormayacak olan başkaları da vardır. Burada onlar için daha açık bir cevap vereceğim.

Bu sırf semantik bir konu veya keyfi bir tercih meselesi değildir. Popüler kullanımda “bencillik” kelimesine yüklenen anlam sadece yanlış değildir: insanlığın ahlaki gelişiminin zincirlenmesinden diğer herhangi bir sebepten daha fazla sorumlu olan kolektivizmi de temsil etmektedir.

Popüler kullanımıyla “bencillik” kötülükle eş anlamlıdır; bu kelime insanın zihninde, emeline ulaşmak için bir yığın cesedi çiğnemeye hazır olan, hiçbir canlı varlığa değer vermeyen, akılsız kaprislerinin etkisiyle herhangi bir anın vereceği hazzın peşinde olan eli kanlı bir zalim imajı uyandırmaktadır.

Oysa “bencillik” kelimesinin tam anlamı ve sözlük tanımını *kişinin kendi çıkarlarıyla ilgilenmesi*’dir.

Bu kavram herhangi bir ahlaki değerlendirme *içermez*, kişinin kendi çıkarlarıyla ilgilenmesinin iyi veya kötü ol-

duğunu söylemez; insanın gerçek çıkarlarının ne olduğunu da bize söylemez. Bu tür sorulara cevap vermek etiğin görevidir.

Altruizm etiği, insanlara şu iki insanlık dışı ilkeyi kabul ettirmek için, bu soruya cevap olarak bir zalim imajını yaratmıştır: (a) bir insanın kendi çıkarlarıyla ilgilenmesi, bu çıkarlar ne olursa olsun kötüdür; ve (b) kaba kuvvet kullananların yaptıkları altruizmin insana komşusu için feragatte bulunmasını emretmesinde olduğu gibi çıkarınadır.

Altruizmin doğası, sonuçları ve sebep olduğu ahlaki bozulmanın iğrençliği hakkında bir fikir sahibi olmanız için, size *Atlas Silkindi*'yi veya bugünün herhangi bir gazete manşetini okumanızı tavsiye ederim. Burada bizi ilgilendiren, altruizmin etik teori alanındaki *yanlıştır*.

Altruizmin birleştirip bir “paket” hâlinde sunduğu iki ahlaki soru vardır: (1) Değerler nelerdir? (2) Değerlerden faydalanan kim olmalıdır? Altruizm, bunlardan ikincisini birincisinin yerine koymaktadır; bir ahlaki değerler sistemi tanımlama görevinden kaçmakta, böylece aslında insanı ahlaki rehberlikten mahrum bırakmaktadır.

Altruizm, başkalarının çıkarına yönelik herhangi bir eylemin iyi, kişinin kendi çıkarına yönelik herhangi bir eylemin ise kötü olduğunu bildirmektedir. Böylece, bir eylemden *faydalanan*, o eylemin ahlaki değerinin tek ölçütü hâline gelmektedir; ve faydalanan, kişinin kendisi dışında herhangi birisi olduğu sürece hiçbir sorun yok demektir.

Bundan dolayı, tarih boyunca her türlü altruist etik versiyonu altındaki insan toplumlarının ve beşeri ilişkile-

rin niteliği, dehşet verici ahlaksızlıklar, sürekli adaletsizlikler, kaba çifte standartlar, çözümlenmez çatışmalar ve çelişkiler olmuştur.

Bugün ahlaki yargı diye kabul edilen şeyin ahlaksızlığına bir bakın. Servet üreten bir sanayici ile banka soyan bir gangsterin her biri de kendi “bencil” çıkarının peşinde olduğu için eşit derecede ahlaksız görülmektedirler. Ailesine destek olmak için kariyerinden vazgeçen ve tezgâhtarlıktan yukarı çıkamayan genç bir adam, eziyet verici bir mücadeleye katlanan ve kişisel tutkusuna ulaşan gence göre ahlaki bakımdan daha üstün sayılmaktadır. Bir diktatör de ahlaklı görülmektedir, çünkü o tarifi mümkün olmayan gaddarlıkları kendisi için değil de “halk”ın çıkarı için yapmıştır.

Ahlakın bu faydalanan kriterinin bir insanın hayatını ne hâle getirdiğine bir bakalım. İnsanın öğrendiği ilk şey, ahlakın onun düşmanı olduğudur; insanın ahlaktan kazanacağı hiçbir şey yoktur, sadece kaybedebileceği şeyler vardır; insanın ahlaktan bekleyebilecekleri sadece kendisinin sebep olduğu bir kaybediş, kendisinin sebep olduğu bir ağrı ve akıl ermez bir ödevin tüketen can sıkıntısıdır. İnsanlar kendilerini başkaları uğruna gönülsüz olarak kurban ettikleri gibi, başkalarının da ara sıra kendileri için kurban olmalarını ümit edebilir; bu ilişkinin karşılıklı bir haz değil, içerleme getireceğini ve onların ahlaki değerler peşinde koşmalarının, her iki tarafın da istemediği Noel hediyelerini (kendi başlarına satın almalarına ahlaken müsaade edilmeyecek olan hediyeleri) değiştirmek gibi bir şey olacağını bilirler. Bir feragat davranışında bulunduğu zamanlar dışında, bu kişi hiçbir ahlaki öneme sahip değildir. Ahlak onu kapsamaz ve haya-

tıyla ilgili önemli konularda rehberlik etmesi için ahlakın ona söyleyeceği hiçbir şey yoktur; bu onun şahsi, “bencil” hayatıdır ve bu hâliyle bu hayat, kötü veya en iyi ihtimalle *ahlakla ilgisiz* kabul edilir.

Tabiat insana otomatik bir hayatta kalma şekli sağlamadığından ve insanın hayatta kalmayı kendi çabasıyla becermesi/başarması gerektiği için, bir insanın kendi çıkarının peşinde koşmasının kötü olduğu düşüncesi insanın yaşama arzusunun da kötü olduğu, yani insanın hayatının da kendi başına kötü olduğu anlamına gelir. Hiçbir düşünce bundan daha kötü olamaz.

Ama sanayicinin soyguncuyla aynı kategoride değerlendirilmesi örneği ile de ima edilen altruizmin manası budur. Kendi çıkarını üretimde gören adamlar soygunculukta gören adam arasında temel bir ahlaki farklılık vardır. Soyguncunun kötü olması onun kendi çıkarlarını izlemesi gerçeğinde *değil*, fakat onun *neyi* kendi çıkarı olarak gördüğü gerçeğinde yatmaktadır; onun kendi değerlerine uygun davranması gerçeğinde *değil*, değer olarak *neyi* seçtiğinde; onun yaşamak istemesi gerçeğinde *değil*, onun insanlıktan aşağı bir seviyede yaşamak istemesi gerçeğinde yatmaktadır (“Objektivist Etik”e bakınız).

Eğer benim “bencillik” kelimesine yüklediğim anlamın bu terime genellikle yüklenen anlamlara uygun olmadığı doğru ise, *bu*, altruizmin en büyük ithamlarından birisidir. Yani bunun anlamı, altruizmin kendisine saygılı, kendi kendisine yeten – yani kendi hayatını kendi çabasıyla idame ettiren ve ne kendisini ne de başkasını kurban eden – bir insan *kavramına imkan vermediğidir*. Bu, altruizmin kurbanlık hayvanlar ve bu kurbanların varlığından faydalananlar dışında, kurbanlar ve parazitler dışın-

da, bir insan anlayışına izin vermediği – insanlar arasında karşılıklı çıkarlara dayalı ortak bir varoluşa izin vermediği – hiçbir *adalet* kavramına izin vermediği – anlamına gelir.

Eğer insanların çoğunun hayatını harcadığı bu ahlaki horgörmeye suçun çirkin karışımının ardındaki gerekçeleri merak ediyorsanız, işte size bu gerekçeler: İyiliğe inanmama; çünkü onlar altruist ahlakı ne uygularlar, ne de kabul ederler; kabahat; çünkü onlar altruist ahlakı reddetmeye de cesaret edemezler.

Böylesine yıkıcı bir kötülüğe isyan etmek, öncelikle, onun dayandığı temel fikre isyan etmeyi zaruri kılmaktadır. İnsanı ve ahlakı kurtarmak için, kişinin kurtarması gereken şey “*bencillik*” kavramıdır.

Bunun ilk adımı, *insanın bir ahlaki varoluşa hakkı* olduğunu beyan etmek; yani kişinin kendi yaşamına yol gösterecek olan bir ahlak sistemine ihtiyacı olduğunu tanımaktır.

Akılcı bir ahlakın doğası ve geçerliliğinin ana hatları için, izleyen bölümdeki “Objektivist Etik” konulu konferansıma bakınız. “İnsan neden bir ahlak sistemine ihtiyaç duyar?” sorusuna verilecek cevap size şunları söyleyecektir: Ahlakın amacı, insanın haklı değerlerini ve çıkarlarını tanımlamaktır, *kendi çıkarını düşünmek* ahlaki bir varoluşun özüdür ve *insanın kendi ahlaki davranışlarının faydalanıcısı yine kendisi* olmalıdır.

Tüm değerlerin insanların faaliyetleriyle kazanılması ve/veya muhafaza edilmesi gerektiği için faaliyette bulunan ile ondan faydalanan arasında herhangi bir ayırım yapmak, bir adaletsizliği getirecektir: Bazı insanların diğer bazı insanlara, faaliyette bulunanın faaliyette bulun-

mayana, ahlaklı olanın ahlakla ilgili olmayana kurban edilmesini gerektirecektir. Hiçbir şey böyle bir ayrımı haklı gösteremez ve şimdiye kadar da gösterememiştir.

Ahlaki değerlerden faydalanacak olanın tercihi, ahlakın ilk olarak ele alınması gereken konularından biridir sadece. Altruizmin ona bakışının aksine, bu tercih ne ahlakın yerini tutar, ne de ahlaki değerlerin bir ölçütü olabilir. Bu tercih ahlaki bir *ilke* de değildir: O, bir ahlak sisteminin temel fikirlerinden türetilmek ve onlar tarafından onaylanmak zorundadır.

(Objektivist etik, bir faaliyette bulunanın daima kendi faaliyetinden faydalanan olması ve insanın kendi *akılcı* öz çıkarı için hareket etmesi gerektiğini savunur. Ancak insanın bunu yapma hakkı, onun bir insan olma özelliğinden ve ahlaki değerlerin insan hayatındaki işlevinden kaynaklanır ve dolayısıyla bu hak, *sadece* akılcı, objektif olarak açıklanan ve onaylanan bir ahlaki ilkeler sistemiyle uygulanabilir. Bu ilkeler, insanın gerçek öz çıkarını tanımlar ve belirler. Bu bir “istediğini yapma” yetkisi değildir ve altruistlerin “bencil” zalim imajına da, akılcı olmayan hassasiyetleri, duyguları, dürtüleri, arzuları ve kaprisleri ile yönlendirilen herhangi bir başka insana da uygulanabilir değildir.

Aslında bu, altruist ahlakın bir ürünü olan ve aynı altruist elmanın diğer yarısını ifade eden türden “Nietzsche’ci egoistler”e karşı bir uyarı olarak dile getirilir; zira bu tür egoistler, kişinin kendi menfaatini amaçlayan eylemin (niteliği ne olursa olsun) iyi olduğuna inanırlar. Tıpkı başkalarının akıldışı arzularının tatmininin, ahlaki değer için bir ölçüt *olmadığı* gibi, insanın kendisinin akıldışı arzularının tatmini de ölçüt *değildir*. Ahlaklılık bir

kaprisler mücadelesi değildir. (N. Branden'in bu kitapta yer alan "Sahte Bireycilik" ve "Herkes Bencil Değil midir?" başlıklı makalelerine bakınız.)

Benzer bir hata, insana kendi bağımsız yargılarının rehberlik etmesi gerektiğini savunan, herhangi bir eylemi kişinin *kendisi* seçmesi durumunda, o eylemin ahlaki olacağını düşünen kişi tarafından işlenmektedir. Kişinin kendi bağımsız yargısı, onun kendi eylemini seçerken kullanması gereken *araçtır*, ama o ne bir ahlaki ölçütür ne de bir ahlak onayıdır: Kişinin tercihlerinin onayı sadece, ispatlanabilir bir prensibe referans olabilir.

Tıpkı bir insanın rastgele yollarla hayatta kalamaması, fakat hayatta kalmasının gerektirdiği ilke ve pratikleri keşfetmek zorunda olması gibi, insanın öz çıkarı da aynı şekilde, kör arzular veya rastgele kaprislerle belirlenemez, bunlar, akılcı ilkelerin rehberliğinde keşfedilmek ve kazanılmak zorundadır. İşte bu nedenle Objektivist etik, bir *akılcı* özçıkarcı veya *akılcı bencillik* ahlakıdır.

Bencillik "birinin kendi çıkarıyla ilgili olması" anlamına geldiğinden, Objektivist etik bu kavramı en doğrudan ve saf anlamında kullanmaktadır. Bu kavram, insanın düşmanlarına, düşüncesiz yanlış algılamalara, çarpıtmalara, önyargılara ve cahil ve akılcı olmayan kişilerin korkularına teslim edilebilecek bir kavram değildir. "Bencilliğe" saldırı, insanın kendisine olan saygısına yapılan bir saldırı demektir; ve birini teslim etmek, diğerini de teslim etmektir.

Şimdi de bu kitabın materyali hakkında birkaç şey söyleyelim. Etik üzerine olan konferans dışında bu materyal, aylık bir fikir dergisi olan ve Nathaniel Branden ve şahsım tarafından yönetilen ve yayımlanan *The Ob-*

jectivist Newsletter'da yayımlanmış denemelerden yapılan bir derlemedir. Bu dergi, Objektivizm felsefesinin, günümüz kültürünün meselelerine ve problemlerine uygulanması ile – daha spesifik olarak ise felsefi soyutluklarla, köşe yazarlarının hayatla ilgili günlük somut konuları arasında bir yerde duran, orta seviyede bir entelektüel amaçla – ilgilidir. Amacı, okurlarına tutarlı bir felsefi referans çerçevesi sağlamaktır.

Bu koleksiyon sistematik bir etik tartışması değildir, fakat bugünün şartlarında aydınlatılması gereken, ya da altruizmin etkisiyle karmaşık hâle gelmiş etik konular hakkındaki bir dizi denemeden oluşmaktadır. Bu denemelerin bazılarının başlıklarının bir soru şeklinde olduğunu görebilirsiniz. Bu denemeler, *The Objectivist Newsletter*'da, okurlar tarafından gönderilen sorulara cevap veren “Entelektüel Mühimmat Köşesi”nden gelmektedir.

Ayn Rand

New York, Eylül 1964

Not: Nathaniel Branden'ın artık benimle, benim felsefemle veya *The Objectivist*'le (önceki adıyla *The Objectivist Newsletter*'la) bir ilişkisi yoktur.

A. R.

New York, Kasım 1970

1. Objektivist Etik*

Ayn Rand

Mademki Objektivist etik üzerine konuşacağım, onun en iyi temsilcisinden, *Atlas Silkindi*'deki John Galt'tan bir alıntı yaparak başlayayım:

“Ahlâk sisteminizin yol açtığı musibetler ve felaketlerle dolu çağlar boyunca siz, ahlâk sisteminizin ihlal edildiği, felaketlerin bu sistemi ihlal etmenin cezası olduğu, insanların bu sistemin gerektirdiği kanı dökmek için fazla zayıf ve fazla bencil oldukları yönünde çığlıklar attınız. İnsanı lanetlediniz, varoluşu lanetlediniz, bu dünyayı lanetlediniz, ama sisteminizi sorgulamaya hiç cesaret edemediniz.... Sisteminizin asil olduğunu, ama insan tabiatının onu uygulayacak kadar iyi olmadığını haykırmayı sürdürdünüz. Hiç kimse de çıkıp size şu soruyu sormadı: İyi mi? Hangi standarda göre?”

“John Galt'ın kim olduğunu bilmek istiyordunuz. İşte o soruyu soran kişi benim.

“Evet, bu bir ahlâkî kriz çağıdır.... Sizin ahlâk sisteminiz zirvesine, yani sonunda bulunan çıkmaz sokağa ulaştı. Ve eğer yaşamaya devam etmek istiyorsanız, ihtiyacınız olan şey, ahlâklı olmaya *dönmek* değil... onu *keşfetmektir*.”**

Ahlâklı olmak veya etik nedir? İnsanın tercihlerine

* Ayn Rand, *Atlas Silkindi*, Plato Yayınları, İstanbul, 2005.

** Madison'daki Wisconsin Üniversitesi'nde “Günümüzde Etik” konulu sempozyumda Ayn Rand tarafından sunulan tebliğ, 9 Şubat 1961.

ve davranışlarına (yaşamın amacını ve işleyişini belirleyen tercihler ve davranışlara) rehberlik eden bir değerler sistemidir. Bir bilim olarak etik, böyle bir sistemi keşfetmek ve tanımlamakla uğraşır.

Herhangi bir etik sistemini tanımlamadan ve hakkında hüküm vermeden veya böyle bir sistemi kabul etmeden önce cevaplanması gereken ilk soru şudur: İnsan niçin bir değerler sistemine ihtiyaç duyar?

Bunun biraz altını çizelim. İlk soru şu değildir: İnsan hangi ahlâk sistemini kabul etmelidir? İlk soru şudur: İnsanın değerlere ihtiyacı var mıdır, şayet varsa insanoğlu neden onlarsız yaşayamaz?

“İyi veya kötü” kavramı, *değer* kavramı realite ile ilgisiz, ondan kaynaklanmayan ve onun herhangi bir olgusu tarafından desteklenmeyen rastgele bir insan icadı mıdır – yoksa *metafizik* bir olguya, insanın varoluşu ile ilgili değiştirilemez bir duruma mı dayanmaktadır? (“Metafizik” kelimesini realite ile, eşyanın tabiatı ile ve varoluş ile ilgili anlamında kullanıyorum.) Rastgele bir beşeri gelenek, herhangi bir anane, insanın davranışlarına bir ilkelere takımının rehberlik etmesi gerektiğini buyurabilir mi; yoksa bunu gerektiren bir realite olgusu mu vardır? Aca ba etik, *kaprislerin*, kişisel duyguların, sosyal fermanların veya mistik ilhamların alanına mı, yoksa aklın alanına mı girmektedir? Etik subjektif bir lüks müdür, yoksa *objektif* bir gereklilik midir?

Ender olarak karşılaşılan birkaç (ve başarısız) istisna hariç, insanoğlunun etik geçmişinin üzücü kayıtları göstermektedir ki, ahlâkçılar* etiği insanın kaprislerine, yani

* Ahlakçılar (moralists): Ahlak problemleri ve prensipleriyle ilgilenen bir filozof veya yazar (Merriam's Webster). (Çev.)

akıldışı olmaya ait bir alan olarak görmüşlerdir. Bazıları bunu aşikâr bir biçimde, kasıtlı olarak yapmıştır, bazıları ise gizli olarak veya bir hata sonucunda. Bir “kapris” bir kişinin sebebini bilmeden veya bu sebebin öğrenilmesi ile ilgilenmeksizin sahip olduğu arzudur.

Hiçbir filozof, insanın bir değerler sistemine *niçin* ihtiyaç duyduğu sorusuna, akılcı, objektif olarak ispatlanabilir ve bilimsel bir cevap vermemiştir. Bu soru cevapsız kaldığı sürece, hiçbir akılcı, bilimsel, *objektif* etik sistemi keşfedilemez ve tanımlanamaz. Tüm filozofların en büyüğü olan Aristo etiğe tam bir bilim olarak bakmamış ve zamanının asil ve bilge insanlarının yapmayı tercih ettiği şeylere ilişkin gözlemlerinin üzerine kendi etik sistemini kurmuştur. Bunu yaparken, onların *niçin* böyle yapmayı tercih ettikleri ve kendisinin bu insanları *niçin* asil ve bilge olarak değerlendirdiği sorularını cevapsız bırakmıştır.

Filozofların çoğu, etiğin varlığını mutlak, verili ve tarihsel bir gerçek olarak kabul etmiş ve onun metafizik sebebini keşfetmeyle veya objektif geçerliliğiyle ilgilenmemiştir. Bu filozofların birçoğu, etik alanındaki geleneksel mistisizm tekeline kırmaya ve güya akılcı, bilimsel ve dinsel olmayan bir ahlâkı tanımlamaya çalışmışlardır. Ancak onların bu teşebbüsleri, sadece *Tanrı*’nın yerine *toplumu* koyarak, bunları *toplumsal* gerekçelerle haklaştırmaya çalışmaktan ibaret olmuştur.

Aleni mistikler, keyfi ve hesabı verilemeyen “Tanrı iradesi”ni bir iyilik standardı olarak ve kendi etiklerinin bir gerekçesi olarak almışlardır. Neo-mistikler ise Tanrı iradesi yerine “toplumun çıkarı”nı koymuşlar; böylece “iyinin standardı, toplum için iyi olandır” gibi bir ta-

nımın girdabına düşmüşlerdir. Mantıken bu, günümüzde dünyanın her tarafındaki uygulanmasında da olduğu gibi, “toplum”un tüm etik ilkelerinin üzerinde bulunduğu, çünkü *toplumun* etiğin kaynağı, standardı ve ölçütü olduğu, çünkü *toplum* neyi irade buyurursa, her neyi kendi refahı ve memnuniyeti olarak ifade ederse, onun “iyi” olduğu anlamına gelmektedir. Bunun anlamı, “toplumun” canı istediği her şeyi yapabileceğidir, çünkü “iyi” toplumun yapmayı istediği şeydir (çünkü toplum onu istemektedir). Ve “toplum” diye bir varlık olmadığından, toplum sadece belli sayıda münferit insan olduğundan, bu, *bazı* insanların (çoğunluk veya toplumun sözcüsü olma iddiasındaki herhangi bir çetenin) gerçekleştirmek istedikleri herhangi bir kaprisi (veya zorbalığı) etik olarak görmeye ve göstermeye yetkili oldukları ve *öteki* insanların da etik olarak hayatlarını bu çetenin arzularına hizmet edecek biçimde harcamaya yükümlü oldukları anlamına gelmiştir.

Bu pek de akılcı olarak adlandırılmaz, ancak filozofların çoğu, şimdi aklın başarısız olduğunu, etiğin aklın gücü dışında yer aldığını, hiçbir akılcı etiğin tanımlanamayacağını ve etik alanında (yani insanın değer tercihlerinde, eylemlerinde, uğraşlarında, amaçlarında) insana akıldan başka bir şeyin rehberlik etmesi gerektiğini açıklamaya karar vermiş durumdadırlar. Neyin rehberlik etmesi? İnanç, içgüdü, sezgi, ilham, his, zevk, dürtü, dilek veya *kapris*. Bugün, tıpkı geçmişte olduğu gibi, filozofların çoğuna göre etiğin nihai standardı *kapristir* (onlar bunu “keyfi istem” veya “sübjektif tercih” veya “duygusal bağlılık” olarak isimlendirmektedirler); ve kavga sadece *kimin* kaprisi noktasındadır: İnsanın kendisinin,

toplumun, diktatörün veya Tanrının. Başka hangi konuda farklı fikirde olurlarsa olsunlar, bugünün ahlâkçıları, etiğin *sübjektif* bir konu olduğu ve üç şeyin etik alanının dışına çıkarılması gerektiği konusunda hemfikirdir. Bu üç şey, akıl, zihin ve realitedir.

Eğer bugün dünyanın cehennemini en dibine her an daha da yaklaşmasının nedenini merak ediyorsanız, sebebi *budur*.

Eğer medeniyeti kurtarmak istiyorsanız, modern etiğe ait olan ve tüm etik tarihinde bulunan *bu* temel fikirle mücadele etmeniz gerekir.

Herhangi bir bilim dalının temel fikrine karşı çıkmak isteyen kişi, baştan başlamalıdır. Etik alanında işe şunu sorarak başlamalıdır: *Değerler* nelerdir? İnsan niçin değerlere ihtiyaç duyar?

“Değer”, bir insanın kazanmak ve/veya korumak için çalıştığı şeydir. “Değer” kavramı mutlak bir gerçek değildir; *kimin* değeri ve ne için değer sorularına bir cevap verilmesini gerektirir. Bir alternatif karşısında bir amaca ulaşma eylemine muktedir bir varlığı gerektirir. Alternatifin olmadığı yerde amaç veya değer de mevcut değildir.

Galt’ın konuşmasından bir alıntı yapayım: “Evrende sadece bir temel alternatif vardır: varolmak veya olmamak; ve bu, sadece tek bir varlık sınıfına, canlı organizmalara mahsustur. Cansız maddelerin varlığı kayıtsız şartsızdır, ama hayatın varlığı öyle değildir. Hayatın varlığı, belirli bazı eylemlerin gerçekleştirilmesine bağlıdır. Madde yok edilemezdir, biçim değiştirir, ama varolmaktan çıkmaz. Sürekli bir alternatifle, yaşam ve ölüm alternatifi ile karşı karşıya olanlar, yalnızca yaşayan or-

ganizmalardır. Hayat, bir kendi başına ayakta kalma ve kendince sağlanan bir faaliyet sürecidir. Eğer herhangi bir organizma bu faaliyette başarısız olursa, ölür; geriye onu oluşturan kimyasal elementler kalır, ama hayatı varoluşunu yitirir. ‘Değer’ kavramını mümkün kılan sadece ‘Hayat’ kavramıdır. Sadece yaşayan bir organizma için şeyler iyi veya kötü olabilir.”

Bu noktayı bütünüyle aydınlatmak için, hareket eden ve eylemde bulunan, ama hiçbir şeyden etkilenmeyen, hiçbir şekilde değişmeyen, kendisine zarar verilemeyen, yaralanamayan ve hasar verilemeyen, ölümsüz, yok edilemez bir robotun varlığını hayal etmeye çalışın. Böyle bir varlık herhangi bir değere sahip olamaz; onun kazanacak veya kaybedecek hiçbir şeyi olamaz; herhangi bir şeyi *kendisinden yana* veya *kendisine karşı* olarak, refahına hizmet eden veya onu tehdit eden, çıkarlarına hizmet eden veya onları bozan bir şey olarak göremez. Onun herhangi bir çıkarı veya amacı da olamaz.

Sadece *yaşayan* bir varlık amaçlara sahip olabilir veya amaçlar oluşturabilir. Ve sadece yaşayan bir organizma, kendinden kaynaklanan ve amaca yönelik eylemde bulunma kapasitesine sahiptir. *Fiziksel* düzeyde, en basitinden en karmaşığına kadar – tek hücreli bir amibin beslenme fonksiyonundan, bir insanın bedenindeki kan dolaşımına kadar – yaşayan tüm organizmaların işlevleri, organizmanın kendisi tarafından meydana getirilen ve tek bir amaca, organizmanın hayatını idame ettirme amacına yönelik faaliyetlerdir.*

Bir organizmanın hayatı iki faktöre bağlıdır: dışarı-

* Bir organizmanın otomatik işlevleri gibi fiziksel bir fenomene uygulandığında, “amaca yönelik” kavramının “amaçlı” manasında (bu kavram sadece bir bilincin eylemlerine uygulanabilir) kullanıldığı varsayılmamalıdır. Bu kav-

dan, fiziksel ortamdan alınacak ihtiyaç duyulan madde veya yakıta; ve kendi bedeninin faaliyetine, bedeninin bu yakıtı *uygun biçimde* kullanmasına. Bu bağlamda *uygun* olanı belirleyen standart nedir? Bu standart organizmanın hayatıdır ya da bir organizmanın hayatta kalması için gerekli şeydir.

Bu konuda organizmanın tercihi söz konusu değildir; onun hayatta kalması için gerekli olanlar, onun *doğası* tarafından, yani ne tip bir varlık olduğu tarafından belirlenir. Bir organizmanın kendi ortamına uyum sağlama-sının pek çok değişik türü ve biçimi mümkündür. Buna, belirli bir süre sakat, zayıf ve hasta olma ihtimali de dâhildir. Ancak bu durumlarda da organizmanın varlığının temel alternatifi aynı kalır: eğer organizma doğasının gerektirdiği asli fonksiyonlarda başarısız olursa – bir amibin protoplazması gıda özümsemeyi keserse veya bir insanın kalbi atmayı durdurursa –organizma ölür. Durgunluk hayatın antitezidir. Hayatın varlığı, sadece kendi kendisini idame ettirmeye ilişkin daimi bir süreçle korunur. Bu faaliyetin amacı, sahiplenmek amacıyla kazanılması gereken nihai *değer*, organizmanın *hayatıdır*.

Nihai değer, daha düşük düzeydeki tüm hedeflerin kendisi için araç durumunda olduğu ve bu düzeydeki tüm hedeflerin kendisiyle *değerlendirildiği* standartları koyan son hedef veya amaçtır. Bir organizmanın *değer standardı* onun hayatıdır: Organizmanın hayatına yardımcı olan şey iyi, onu tehdit eden şey ise *kötüdür*.

ram, cansız doğada faaliyet gösteren herhangi bir teleolojik ilkenin varlığını da ima etmemektedir. Ben “amaca yönelik” kavramını, bu bağlamda yaşayan organizmaların doğalarından gelen kendiliğinden işlevlerinin, organizmanın kendi hayatını korumasının bir ürünü olduğu gerçeğini belirtmek için kullanıyorum.

Nihai bir hedef veya amaç olmaksızın daha düşük düzeyde hedef veya amaçlar da olamaz; olmayan bir sona doğru sonsuz bir ilerlemeye giden bazı yollar metafizik ve epistemolojik olarak imkânsızdırlar. Değerlerin varlığını mümkün kılan şey, sadece, *kendi başına bir amaç olan* nihai amaçtır. Metafizik olarak *hayat*, kendi başına bir amaç olan tek fenomendir, sürekli bir faaliyet süreciyle kazanılan ve korunan bir değerdir. Epistemolojik olarak “değer” kavramı, aslı itibarıyla kendisinden önce gelen “hayat” kavramına bağımlıdır ve ondan türer. “Hayat”tan ayrı olarak “değer”den söz etmek, bir çelişkiden de kötüdür. “Değer” kavramını mümkün kılan yegane şey, ‘Hayat’ kavramıdır.”

Nihai amaçlar veya değerlerle realitenin olguları arasında herhangi bir ilişkinin kurulamayacağını iddia eden filozoflara cevap olarak şunu vurgulamalıyım: Canlı varlıkların mevcudiyeti ve işlevleri, değerleri ve bir nihai değeri (ki bu herhangi bir canlı varlık için kendi hayatı demektir) gerektirir. Dolayısıyla değer yargılarının geçerliliği, realitenin olgularına referans ile sağlanır. Bir canlı organizmanın ne *olduğu* onun ne yapması *gerektiğini* belirler. “*Olunan*” şey ile “*yapılması gereken şey*” arasındaki ilişki işte budur.

Bu çerçevede bir insan “*değer*” kavramını hangi yolla keşfeder? İlk olarak hangi araçlarla en basit anlamıyla “*iyi ve kötü*”nün farkına varır? *Zevk* ve *acıya* ilişkin fiziksel hisleri aracılığıyla. Tıpkı duyuların idrak konusunda insan bilincinin gelişiminin ilk adımı olması gibi, duyular da *değerlendirme* konusunda insan bilincinin ilk adımlarıdır.

Zevk ve acıyı tecrübe etme kapasitesi, insan bed-

ninde doğuştan var olan bir şeydir; insanın *doğasının* bir parçasıdır, insanın ait olduğu varlık tipinin bir özelliğidir. Bu konuda insanın bir tercihi söz konusu değildir; ve zevkin veya acının fiziksel duyumunu kendisine neyin yaşattıracağını belirleyen standart hakkında da insan tercih sahibi değildir. Bu standart nedir? *İnsanın hayatı*.

İnsan vücudundaki – ve bilinç melekesine sahip tüm canlı organizmaların vücudundaki – zevk-acı mekanizması, organizmanın hayatının otomatik bir koruyucusu olarak hizmet eder. Fiziksel zevk hissi, organizmanın *doğru* yönde hareket ettiğini gösteren bir sinyaldir. Fiziksel ağrı hissi ise, organizmanın *yanlış* hareket ettiğini, bir şeyin bedenin düzgün işlevini bozduğunu, düzeltilmesi için bir faaliyet gerektiren bir tehlike sinyalidir. Bunun en iyi örneği, fiziksel acı hissetme kapasitesine sahip olmadan doğan çocuklara ilişkin nadir bir hastalık durumunda görülür; bu tür çocuklar uzun süre hayatta kalmazlar; onlar kendilerine neyin zarar verebileceğini keşfetme araçlarına, uyarı sinyallerine sahip değildirler ve dolayısıyla ufak bir kesğin ölümcül bir enfeksiyona dönüşebilmesi veya önemli bir hastalığın tedavi için çok geç olana kadar fark edilememesi söz konusu olabilir.

Bilinç – ona sahip olan canlı organizmalar için – hayatta kalmanın temel aracıdır.

Daha basit organizmalar, örneğin bitkiler, otomatik fiziksel işlevleri aracılığıyla hayatta kalabilirler. Daha yüksek organizmalar, örneğin hayvanlar ve insanlar bunu yapamazlar: Onların ihtiyaçları daha karmaşıktır ve faaliyet alanları daha geniştir. Vücutlarının fiziksel işlevleri sadece yakıtı kullanmayı otomatik olarak gerçekleştirir, ama yakıtı *elde edemez*. Onu elde etmek için daha

yüksek bir bilinç melekesine ihtiyaç duyarlar. Bir bitki, gıdasını üzerinde büyüdüğü topraktan alır. Bir hayvan gıdası için avlanmak zorundadır. İnsan ise onu üretmek zorundadır.

Bir bitkinin eylemlerini belirleyebilme yeteneği yoktur; doğası tarafından belirlenen amaçları otomatiktir ve doğuştan/varoluştan verilmiştir. Beslenme, su, güneş ışığı, bitki doğasının gerektirdiği değerlerdir. Bitkinin hayatı, onun faaliyetlerini yönlendiren değer standardıdır. Fiziksel ortamında karşı karşıya geldiği sıcaklık veya don olayı, kuraklık veya taşkın gibi şartlar içinde alternatifler vardır ve güneş ışığına ulaşmak için bazı bitkilerin kayanın altından çıkıp sürünmesi gibi, olumsuz şartlarla mücadele etmesini sağlayan belirli faaliyetleri vardır. Ama şartlar ne olursa olsun, bir bitkinin işlevinde alternatif yoktur: Hayatını devam ettirmek için otomatik olarak faaliyet gösterir ve kendi kendisini tahrip edecek biçimde davranamaz.

Daha yüksek organizmaların hayatta kalmak için ihtiyaç duydukları faaliyetlerin alanı ise daha geniştir; ve *bilinçlerinin* boyutu ile orantılıdır. Daha düşük bilinç düzeyindeki türler, sadece faaliyetlerini yönlendirmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli olan *duyu* melekesine sahiptir. Bir duyu, dış dünyadan gelen uyarıya duyu organının otomatik tepki vermesi yoluyla üretilir. Duyular, bir bilincin isteyebileceği veya ondan kaçabileceği otomatik bir cevap veya otomatik bir bilgi türü değildir. Sadece duyu melekesine sahip bir organizma, bedeninin zevk-acı mekanizması tarafından yönlendirilir; ki bu da, otomatik bir bilgi ve otomatik bir değerler sistemidir. Onun hayatı, faaliyetlerini yönlendiren değer standardı-

dır. Faaliyet göstermesinin mümkün olduğu alan içinde, hayatını ilerletmek için otomatik olarak faaliyette bulunur ve kendi kendisine zarar vermekten kaçınır.

Daha yüksek organizmalar, çok daha güçlü bir bilinç şekline sahiptir: Onlar duyuları *alma*, yani *algılama* melesine sahiptir. “Algılama”, canlı bir organizmanın beyni tarafından otomatik olarak alınan ve bütünleştirilen bireysel uyarıcıların değil fakat *varlıkları*, nesneleri fark etme yeteneği veren bir duyular grubudur. Bir hayvanı, sadece anlık duyuları değil, *algıları* yönlendirir. Onun eylemleri tek tek, ayrı ayrı uyarıcılara verilen tek ve farklı cevaplardan ibaret olmayıp, hayvanın karşı karşıya olduğu *algısal* realitenin bütünleştirilmiş bir fark edilmesi ile yönlendirilir. Hayvan çok yakındaki algısal somutlukları kavrayabilir ve otomatik algısal bağlantılar oluşturabilir, ama daha fazlasını yapamaz. Hayvanlar, avlanma veya gizlenme gibi özel durumlarla baş etmek için, gerekli bilgileri ebeveynlerinden öğrenebilirler. Ancak bir hayvanın elde ettiği bilgi ve hünerler konusunda bir tercihte bulunması söz konusu değildir; onlar sadece bu bilgileri nesilden nesle aktarırlar. Ve bir hayvanın, davranışlarını yönlendiren değer standardı konusunda da bir tercihi yoktur: Duyuları ona *otomatik* bir değerler sistemini, onun için neyin iyi ve neyin kötü olduğunun ve ona fayda sağlayan veya onu tehlikeye atanın ne olduğunun otomatik bilgisini sağlar. Bir hayvan, bilgisini artırmaya veya onu göz ardı etmeye muktedir değildir. Bilgisinin yetersiz kaldığı bir durumda – örneğin hızla gelen bir trenin bulunduğu demiryolunda şaşkın duran bir hayvanın durumunda olduğu gibi – yok olur. Ancak yaşadığı sürece, bir hayvan bilgisinin genişliğine bağlı olarak, otomatik bir güven-

lik içinde, tercih kudretine sahip olmadan faaliyette bulunur: Kendi bilincini askıya alamaz – *algılamamayı* tercih edemez – kendi algılarını göz ardı edemez – kendi çıkarını göz ardı edemez, kötüyü seçmeye karar veremez ve kendi kendisinin yok edicisi olarak davranamaz.

İnsanın buna benzer bir otomatik hayatta kalma sistemi yoktur. Otomatik bir davranış yolu ve otomatik bir değerler takımı yoktur. Hisleri ona kendisi için neyin iyi neyin kötü olduğunu, neyin hayatına faydalı neyin zararlı olduğunu, hangi amaçları izlemesi gerektiğini ve hangi araçların onu bu amaçlara ulaştıracığını, hayatının hangi *değerlere* dayandığını, hangi davranış rotasını izlemesi gerektiğini otomatik olarak bildirmez. Tüm bu soruların cevaplarının neler olduğunu insanın kendi bilinci keşfetmek durumundadır; ama insan bilinci *otomatik olarak* faaliyet göstermez. Yeryüzündeki en gelişmiş canlı türü olarak insan, bilinci sınırsız bir bilgi elde etme kapasitesinde bir varlık olan insan, bilinçli *kalma* garantisi olmadan dünyaya gelen tek canlı varlıktır. İnsanı diğer tüm canlı türlerinden ayıran vasfı, *onun* bilincinin *istemli* olmasıdır.

Tıpkı bir bitkinin bedeninin otomatik faaliyetlerini yönlendiren otomatik değerlerin, onun hayatta kalması için yeterli olması, ama bir hayvan için bunların yeterli olmaması gibi, hayvan bilincinin duyusal-algısal mekanizması tarafından sağlanan otomatik değerler de bir hayvana yol göstermek için yeterlidir; ama insan için yeterli değildir. İnsanın faaliyetleri ve hayatta kalması, *kavramsal* bilgiden gelen *kavramsal* değerlerin rehberliğine ihtiyaç duyar. Ancak *kavramsal* bilgi *otomatik* olarak elde edilemez.

Bir “kavram”, *soyutlama* işlemiyle ayrılmış ve spesifik bir tanım aracılığıyla birleştirilmiş iki veya daha fazla algısal somutluğun zihinsel bütünleştirilmesidir. İnsanın dilindeki özel isimler hariç her kelime bir *kavramı* (sınırsız sayıdaki özel bir tür somutluğu ifade eden bir soyutlamayı) göstermektedir. İnsanın sınırsız miktarda bilgiyi (herhangi bir belli, kısa dönemli anın ötesine uzanan bir bilgiyi) anlayabilmesi ve aklında tutması, tanıması ve bütünleştirmesi onun algısal materyali kavramlar hâlinde organize etmesi ve kavramlarını daha da geniş kavramlar hâline getirmesi ile mümkün olur. İnsanın duyu organları otomatik olarak çalışır; insan beyni duyu verilerini algılar hâlinde otomatik olarak bütünleştirir; ama algıları kavramlar hâlinde bütünleştirme süreci – soyutlama ve kavram oluşturma süreci – otomatik *değildir*.

Kavram oluşturma süreci sadece “sandalye”, “masa”, “sıcak”, “soğuk” gibi birkaç basit soyutlamayı anlamaktan ve konuşmayı öğrenmekten ibaret değildir. Kişinin bilincini kullanmasının bir metodundan – ki bu en iyi şekilde “kavramsallaştırma” terimi ile ifade edilir – oluşur. Bu, tesadüfî izlenimlerin kaydedilmesine ilişkin pasif bir durum değildir. Kişinin izlenimlerini, sürekli aktif bir şekilde kavramsal terimlerle tanımlama, her olayı ve her gözlemi kavramsal bir bağlam içinde bütünleştirme, kişinin algısal materyalindeki ilişkileri, farklılıkları ve benzerlikleri kavrama ve onları yeni kavramlar hâlinde soyutlama, bu soyutlamalardan sonuçlar ve anlamlar çıkarma, hükümlere varma, yeni sorular sorma ve yeni cevaplar bulma ve kişinin bilgisini sürekli artan bir seviyeye çıkarma işlemidir. Bu işlemi yöneten, kavramlar aracılığıyla çalışan meleke akıldır. İşlem ise *düşünmedir*.

Akıl, insanın duyuları tarafından sağlanan materyali teşhis eden ve bütünleştiren bir melekedir. İnsanın bir *tercih* yaparak uygulaması gereken bir melekedir. Düşünme otomatik bir işlev değildir. Hayatının herhangi bir anında insan, düşünmek veya düşünmeyi göz ardı etmekte özgürdür. Düşünme, tam ve odaklanmış bir farkındalığı gerektirir. İnsanın bilincini odaklama eylemi isteme dayalıdır. İnsan, zihnini realiteyle ilgili tam, aktif, amaçlı olarak yönlendirilmiş bir farkındalığa odaklayabilir; veya realiteye odaklanmasını kaldırıp, yarı bilinçli bir şaşkınlık içinde, sadece içinde bulunulan anın rastgele bir uyarıcısına tepki vererek, kendini tesadüfen yapabileceği herhangi bir rastgele bağlantının ve yönlendirilmemiş duyusal-algısal mekanizmanın insafında sürüklenmeye bırakabilir.

İnsan, zihnini odaklamaktan vazgeçtiğinde algıları ve duyuları tecrübe ediyor olmasından dolayı, kelimenin insandan aşağı bir anlamında bilinçli olduğu söylenebilir. Ama bu kelimenin insana uygulanabilir olan anlamında – yani realiteden haberdar ve onunla başa çıkabilen bilinç anlamında, faaliyetlerini yönlendirmeye muktedir olan ve bir insanın hayatta kalmasını sağlayan bir bilinç anlamında – odaklanmamış bir zihin bilinçli *değildir*.

Psikolojik olarak, “düşünme veya düşünmeme” tercihi “odaklanma veya odaklanmama” tercihidir. Varoluşsal açıdan, “odaklanma veya odaklanmama” tercihi, “bilinçli olma veya olmama” tercihidir. Metafizik olarak, “bilinçli olma veya olmama” tercihi ölüm veya yaşam tercihidir.

Bilince sahip olan canlı organizmalar için bilinçli olma, hayatta kalmanın temel yoludur. İnsan için hayatta

kalmanın yegane yolu *akıldır*. İnsan, hayvanlar gibi sırf algılamalar rehberliğinde hayatta kalamaz. Bir açlık hissi ona gıda almasını söyler (eğer onu “açlık” olarak tanımlamayı öğrenirse), fakat ona gıdasını nasıl elde edeceğini ve hangi gıdanın kendisi için iyi veya zehirli olduğunu söylemez. Bir düşünce işlemi olmadan insan en basit fiziksel ihtiyaçlarını bile karşılayamaz. Gıdasını nasıl üreteceğini ve avlanmak için nasıl aletler yapacağını keşfetmek için bir düşünce işlemine ihtiyaç duyar. Algıları onu – eğer varsa – bir mağaraya götürebilir, fakat en basit sığınağı yapmak için bile bir düşünce işlemine ihtiyaç duyar. Ona bir ateşi nasıl yakacağını, bir tekerleği nasıl yapacağını, bir uçağı nasıl inşa edeceğini, bir apandisit ameliyatını nasıl yapacağını, bir elektrik ampulünü veya bir televizyon tüpünü veya bir kutu kibriti nasıl üreteceğini hiçbir algılama veya “içgüdü” söylemeyecektir. Ancak hayatı bu gibi bilgilere bağlıdır ve bu bilgileri sadece bilincinin iradi bir davranışı, bir düşünme işlemi sağlayabilir.

Fakat insanın sorumluluğu daha da öteye gider: bir düşünme işlemi ne otomatiktir, ne “içgüdüsel,” ne de gönülsüzce yapılabilen bir şeydir. İnsanın düşünme işlemini başlatması, sürdürmesi ve sonuçlarının sorumluluğunu taşıması gerekir. Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu nasıl söyleyeceğini, kendi yanlışlarını nasıl düzelteceğini insan kendisi keşfetmek zorundadır; kavramlarının, hükümlerinin, bilgisinin geçerliliğini kendisi keşfetmek zorundadır; düşüncesini yönlendirmek için düşüncenin kurallarını – *mantığın kanunlarını* – kendisi keşfetmek zorundadır. Doğa ona zihinsel çabasının başarılı olacağının garantisini vermez.

Dünyada insana bir potansiyelle onu gerçekleştirecek materyal dışında hiçbir şey verilmemiştir. Potansiyel, çok üstün bir bilinçtir; fakat o bujisiz bir makinedir, bujisi, çalıştırıcısı ve sürücüsünün insanın kendi iradesi olmak zorunda olduğu bir makinedir; onu nasıl kullanacağını keşfetmek ve sürekli olarak faaliyette tutmak zorunda olan *kişinin kendisidir*. Materyal tüm evrendir, insanın elde edebileceği bilgi için ve onun yaşamdan alabileceği zevk için hiçbir sınır konmamıştır. Fakat insanın ihtiyaç duyduğu veya arzuladığı her şey *kendisi* tarafından, kendi tercihi, kendi çabası ve kendi aklı ile öğrenilmek, keşfedilmek ve üretilmek zorundadır.

Neyin doğru, neyin yanlış olduğunu otomatik olarak bilmeyen bir canlı, kendisi için neyin iyi, neyin kötü olduğunu da otomatik olarak bilemez. Ancak o yaşamak için bu bilgiye ihtiyaç duymaktadır. O, realitenin kanunlarından muaf değildir, kendi hayatını sürdürmek için özel davranışlar gerektiren, özel bir doğası olan özel bir organizmadır. Hayatta kalmasını keyfi araçlarla veya rastgele davranışlarla veya kör ısrarlarla veya şansla veya kaprisle sağlayamaz. Hayatta kalmasının gerektirdiği şey onun doğası tarafından ortaya konmuştur ve onun tercihinine açık değildir. Onun tercihinine açık *olan* şey sadece onu öğrenip öğrenmeyeceğidir, doğru amaçları ve *değerleri* seçip seçmeyeceğidir. O, yanlış kararlar vermek konusunda özgürdür, fakat bu tercihlerinin onu başarıya götürmesi konusunda özgür değildir. Realiteyi göz ardı etmede serbesttir, aklını kullanmamakta ve canının istediği herhangi bir yolda tökezlemek konusunda özgürdür, fakat görmeyi reddettiği uçuruma yuvarlanmaktan kurtulma özgürlüğü yoktur. Herhangi bir bilinçli orga-

nizma için bilgi, hayatta kalma aracıdır: bilinçli bir canlı için her “şöyledir” bir “şöyle olmalıdır” anlamına gelir. İnsan bilinçli olmayı seçmede özgürdür, fakat bilinçli olmayışının cezasından, yani mahvoluştan kaçma özgürlüğü yoktur. İnsan, kendi yıkıcısı olarak davranma gücüne sahip olan tek canlı türüdür ve tarih bu yöndeki kayıtlarla doludur.

Öyleyse insanın peşinden koşacağı doğru amaçlar nelerdir? Onun hayatta kalmasının gerektirdiği değerler nelerdir? Bu, *etik* biliminin cevaplaması gereken bir sorudur. Ve bayanlar baylar, insanın bir ahlâk sistemine ihtiyaç duymasının sebebi işte *budur*.

Siz şimdi, size etiğin akıl dışılığıın alanı olduğunu, aklın insan hayatında yol gösterici olamayacağını, insanın amaç ve değerlerinin oyla veya kaprisle seçilmesi gerektiğini, etiğin realiteyle, varoluşla, kişinin pratik davranışları ve kaygılarıyla ilgili olmadığını veya etiğin amacının mezarın ötesi olduğunu, etiğe canlıların değil, ölülerin ihtiyacı olduğunu söyleyen doktrinlerin anlamına ulaşabilirsiniz.

Etik ne bir mistik fantezidir ne bir sosyal uzlaşmadır ne de herhangi bir acil durumda değiştirilecek veya vazgeçilecek sübjektif bir lükstür. Etik, *insan bekasının nesnel, metafizik gereksinimidir*.

Galt'ın konuşmasından alıntılıyorum: “İnsanoğluna akılcı bir canlı denmektedir, fakat akılcı olma bir tercih konusudur – ve insanın doğasının kendisine sunduğu alternatif, akılcı bir canlı olma veya intihar eden bir hayvan olma tercihidir. İnsan, tercihini insan olmak doğrultusunda yapmak zorundadır; yaşamını bir tercihin neticesinde bir değer olarak görmelidir; yaşamını sürdürme-

yi tercihle öğrenmek zorundadır; tercihle, yaşamının gerektirdiği değerleri keşfetmek ve faziletlerini kullanmak zorundadır. Tercihle kabul edilen bir değerler sistemi, bir ahlâk sistemidir.”

Objektivist ahlâkın değer standardı – kişinin iyiyi ve kötüyü değerlendirme standardı – insanın *hayatıdır* ya da başka bir ifadeyle insanın *insan olarak* hayatta kalması için gereken şeydir.

İnsanın temel hayatta kalma aracı akıl olduğundan, akılcı bir varlığın hayatı için uygun olan şey, “iyi”dir; ona karşı çıkan, onu devre dışı bırakan veya yok eden şey ise, “kötü”dür.

İnsanın ihtiyaç duyduğu her şey kendi aklı tarafından keşfedilmek ve kendi emeği ile üretilmek zorunda olduğundan, akılcı bir varlık için uygun olan hayatta kalma metodunun iki temel şartı, düşünme ve üretken çalışmadır.

Eğer bazı insanlar düşünmeyi tercih etmezse, fakat eğitilmiş hayvanlar gibi başkalarından öğrendikleri ses ve hareketleri tekrarlayarak, asla kendi işlerini anlamak için bir çaba göstermeden hayatta kalırlarsa, onların hayatta kalması, onların tekrarladığı hareketleri düşünmeyi ve keşfetmeyi tercih edenler tarafından mümkün kılınmaktadır. Bu gibi parazitlerin hayatta kalması tamamen tesadüflere bağlıdır; onların odaklanmamış beyinleri kimi *taklit edeceklerini*, kimin hareketlerini takip etmenin güvenli olacağını bilemez. *Bunlar*, kendilerinin terk ettikleri sorumluluğu (bilinçli olma sorumluluğunu) üzerine almayı vaat eden herhangi bir yok edicinin arkasından uçuruma doğru yürüyen insanlardır.

Eğer bazı insanlar kaba kuvvetle, yağmayla, soygun-

la, dolandırıcılıkla veya üreten insanları köleleştirme yollarıyla hayatta kalmaya çalışırsa, bu durumda onların hayatta kalmaları ancak kurbanları tarafından – ancak düşünmeyi ve yağmacıların el koyduğu malları üretmeyi tercih eden insanlar tarafından – sağlanabilir. Bu gibi yağmacılar, hayatta kalma yeteneği *olanları*, insana uygun bir davranış tarzı peşinde koşanları yok ederek varolan, kendileri hayatta kalma yeteneğine sahip olmayan parazitlerdir.

Akıl yolu ile değil fakat kaba kuvvetle hayatta kalmaya çalışan insanlar hayvanların metoduyla hayatta kalmaya çalışmaktadırlar. Fakat tıpkı bitkilere ait hayatta kalma metotları ile (hareket etmeyi reddederek ve toprağın kendisini beslemesini bekleyerek) hayvanların hayatta kalamamaları gibi, insanlar da hayvanların metodunu deneyerek (aklı reddederek ve üretken *insanları* av olarak kullanarak) hayatta kalamaz. Bu gibi yağmacılar, kurbanlarını ve kendilerini mahvetme pahasına kısa bir süre için amaçlarını gerçekleştirebilirler. Kanıt olarak size suçluları ve diktatörleri sunuyorum.

İnsan, bir hayvan gibi, içinde bulunduğu ana dayalı olarak hareket edemez. Bir hayvanın hayatı, üreme döngüsü veya kış için gıda saklama döngüsü gibi sürekli olarak tekrarlanan farklı döngülerden oluşur; bir hayvanın bilinci tüm yaşamını bütünleştiremez; sadece bir döngüyü bütünleştirebilir, hayvan geçmişle hiçbir bağlantı olmaksızın döngüye tekrar başlamak zorundadır. İnsan yaşamı bir sürekliliktir: iyi veya kötü yargısı için yaşamının her günü, yılı ve on yılı, arkasında bıraktığı günlerin toplamını içerir. *İnsan*, tercihlerini değiştirebilir, yaşamının yönünü değiştirme hususunda özgürdür, pek çok

durumda geçmişin sonuçlarının karşılığını ödemekte de serbesttir, fakat onlardan kaçma konusunda özgür değildir; bir hayvan, eğlence peşindeki zengin genç veya haydut gibi yaşamını içinde bulunulan anın güvenilirliğine dayanarak yaşayamaz. Hayatta kalma görevinde başarılı olması için, amaçlarının kendi mahvolmasına yol açmaması için insan; yolunu, amaçlarını, değerlerini hayat şartlarına ve bağlamına göre seçmek zorundadır. Bunu hiçbir duygu, algı, arzu veya “içgüdü” yapamaz; sadece bir akıl yapabilir.

“İnsanın insan *olarak* hayatta kalması için gereken şey” ifadesinin anlamı budur. Bu, *anlık* veya *sırf fiziksel* bir hayatta kalma anlamına gelmez. Bu, bir başka zorbanın gelip kafasını kırmasını bekleyen beyinsiz bir zorbanın anlık, fiziksel hayatta kalması anlamına gelmez. Bu, her türlü şartı kabul etmeye razı olan, bir hafta mı yoksa bir yıl mı sürüp sürmeyeceği belli olmayan “ne pahasına olursa olsun hayatta kalma” olarak bilinen şey uğruna her türlü zorbaya itaat eden ve her türlü değerden vazgeçen, dalkavukluk eden bir kas yığınının anlık, fiziksel hayatta kalması anlamına gelmez. “İnsanın insan olarak hayatta kalması” akılcı bir varlığın tüm ömrü boyunca, hayatta kalması için gereken şartları, metotları ve amaçları – insanın tercihiine açık olan tüm varoluş hususlarını – ifade eder.

İnsan, insan olarak hayatta kalma dışında hiçbir şekilde hayatta kalamaz. İnsan hayatta kalma aracını, *yani aklını* terk edebilir, kendisini insandan aşağı bir yaratık hâline *dönüştürebilir* ve kendi hayatını kısa bir sefalet dönemi hâline *getirebilir* – tıpkı vücuda, bir hastalık tarafından mahvedilirken insanın bir süre daha varolmaya de-

vam etmesi gibi. Fakat insanlık tarihinin akılcılığa-karşı dönemlerinin ürkütücü dehşetinin de gösterdiği gibi, insan, insandan aşağı bir konumda (insandan aşağı şeylerden başka bir şey başaramaması bakımından) başarılı *olamaz*. İnsan tercihle insan olmak zorundadır – ve ona insan gibi nasıl yaşanacağını öğretmek etiğin görevidir.

Objektivist etik, değer *standardı* olarak insan yaşamını, her münferit insanın etik amacı olarak da o *insanın kendi yaşamını* görür.

Bu bağlamda “standart” ve “amaç” arasındaki fark şudur: Bir “standart” bir insanın somut, özel bir amacı başarmasındaki tercihlerine yol göstermenin bir ölçüsü veya değeri olarak iş gören soyut bir prensiptir. “İnsan olarak insanın hayatta kalması için gereken şey” her münferit insan için geçerli olan soyut bir prensiptir. Bu prensibi somut, spesifik bir amaç uğruna (akılcı bir varlığa uygun olan bir yaşamı sürme amacı için) uygulama görevi bireye aittir ve onun yaşamak zorunda olduğu hayat, kendi hayatıdır.

Kendi başına bir amaç olan nihai değeri (yani kendi yaşamını) başarmak, sürdürmek, gereklerini yerine getirmek ve ondan zevk almak için insan, davranışlarını, değerlerini ve amaçlarını insana uygun olma standardına göre seçmelidir.

Değer kişinin kazanmak ve/veya muhafaza etmek için faaliyet gösterdiği şeydir – *erdem*, kişinin onu kazanma ve/veya muhafaza etme davranışlarıdır. Objektivist etiğin üç temel değeri (ki bunlar aynı zamanda bir insanın nihai değeri olan hayatının araçlarını ve gerçekleştirilmesini oluşturan üç değerdir) şunlardır: Akıl, Amaç, Kendine Saygı. Bunlara karşılık gelen üç erdem ise Akılcılık,

Üretkenlik ve Gururdur.

Üretken iş akılcı bir insan hayatının asıl *amacıdır*, insanın diğer tüm değerlerinin hiyerarşisini oluşturan ve belirleyen asıl değerdir. Akıl, insanın üretken işinin kaynağı ve ön şartıdır, gurur ise sonucudur.

Akılcılık insanın temel erdemidir, diğer tüm erdemlerinin kaynağıdır. İnsanın temel kötülüğü, tüm kötülüklerinin kaynağı, aklının odaklanmamasıdır, bir körlük değil fakat bir görmeyi reddetme olan, bir cehalet değil bir bilmeyi reddetme olan bilincin askıya alınmasıdır. Akıldışı olma insanın hayatta kalma araçlarının reddedilmesi ve böylece kör bir mahvoluşa gitmektir; bu, akla, hayata karşı olmaktır.

Akılcılık erdemi, kişinin tek bilgi kaynağı, değerler hakkındaki tek yargısı ve tek davranış rehberi olarak aklın tanınması ve kabul edilmesi anlamına gelir. Kişinin daima tam bir bilinçli olma durumu, tüm konular üzerine, tüm tercihlere, uyanık kaldığı tüm saatlere tam bir zihinsel odaklanmayı sürdürmesi anlamına da gelir. Kişinin kendi gücü dâhilinde realiteyi tam olarak anlamaya çalışması ve kişinin algılamasını, yani bilgisini sürekli olarak aktif bir şekilde artırmaya çalışması anlamına gelir. Kişinin kendi varlığına, yani, kişinin amaçlarının, değerlerinin ve davranışlarının tümünün realite sınırları içinde meydana geldiği ve bu yüzden kişinin hiçbir değeri veya hususu realite algılamasının üzerine koymaması gerektiği prensibine bağlı kalması anlamına gelir. Kişinin tüm inançlarının, değerlerinin, amaçlarının, arzularının ve davranışlarının kişinin tüm becerisinin izin verdiği ölçüde eksiksiz ve titiz bir düşünme sürecine (mantığın acımasızca katı bir uygulaması ile yönlendi-

rilen bir düşünme sürecine) dayanması, ondan geliştirilmesi ve onunla seçilip geçerliliğinin teyit edilmesi prensibine bağlı kalma anlamına gelir. Kişinin kendi yargılarını kendisinin oluşturması ve kendi aklının çalışması ile yaşamının sorumluluğunu kabul etmesi (ki bu Bağımsızlık erdemidir) anlamına gelir. Kişinin inançlarını başkalarının fikirlerine ve isteklerine asla feda etmemesi gerektiği (ki bu Bütünlük erdemidir), kişinin hiçbir şekilde realiteyi yanıltmaya çalışmaması (ki bu Doğruluk erdemidir), kişinin asla gerek maddi ve gerekse de manevi bakımdan kazanılmamış ve hak edilmemiş şeyler peşinde olmaması ve böyle şeyleri onaylamaması (ki bu Adalet erdemidir) anlamına gelir. Kişinin sebepler olmadan sonuçları istememesi ve kişinin ortaya çıkacak sonuçların tüm sorumluluğunu üstlenmeden bir şeye sebep olmaması – kişinin asla bir hortlak gibi (yani kendi amaçlarını ve dürtülerini bilmeden) hareket etmemesi gerektiği – kişinin bağlamdan bağımsız, yani bildiklerinin tamamına, bütünleştirilmiş toplamına aykırı olan veya tamamen karşı olan hiçbir karar vermemesi, herhangi bir inanca sahip olmaması veya herhangi bir değer peşinden koşmaması – ve hepsinden öte kişinin çelişkilerin yanına kâr kalacağını asla düşünmemesi anlamına gelir. Her türlü *mistisizmin*, yani algısal, akılcı, tanımlanabilir olmayan bir doğaüstü bilgi kaynağı iddiasının reddedilmesi anlamına gelir. Ara sıra veya bazen veya özel acil durumlarda anlık olarak değil, fakat kalıcı bir yaşam tarzı olarak, akla bağlı kalma anlamına gelir.

Üretkenlik erdemi, üretken işin insan aklının insan yaşamını sürdürme işlemi olduğu, insanı hayvanların yaptığı gibi bulunduğu ortama göre kendini ayarlama ihtiya-

cından kurtaran ve insana ortamını kendisine uydurma gücü veren işlem olduğu gerçeğinin tanınmasıdır. Üretken iş, insanın sınırsız başarısının yoludur ve insanın karakterinin en üstün özelliklerini, onun yaratıcı becerisini, hırsını, kendini zorlama özelliğini, başa çıkılması imkânsız felaketlere katlanmayı reddetmesini, dünyayı kendi değerlerine göre yeniden şekillendirme amacına bağlı kalmasını gerektirir. “Üretken iş” odaklanmadan yapılan bir iş anlamına gelmez. Herhangi bir beceri seviyesinde, muhteşem veya sıradan herhangi bir akılcı çalışma alanında, bilinçli olarak seçilmiş üretken bir kariyer peşinde koşma anlamına gelir. Burada etik olarak önemli olan, insan becerisinin derecesi ve işinin boyutu değil, aklının en eksiksiz ve en kapsamlı olarak kullanımıdır.

Gurur erdemi “insanın tıpkı hayatını devam ettirmek için ihtiyaç duyduğu fiziksel değerleri üretmesinin zorunlu olması gibi, yaşamını sürdürmeye değer hâle getiren karakter değerlerini de elde etmesi gerektiği gerçeğinin tanınmasıdır. İnsanın tıpkı kendi kendisini oluşturan bir cevher olması gibi, kendi kendisini oluşturan bir ruh olması gerçeğinin de”⁹ tanınmasıdır. Gurur erdemi en iyi şekilde “ahlâkî hırslılık” terimi ile tanımlanabilir. Bu terim, kişinin kendi ahlâkî mükemmelliğini başarak, kendisini sahip olduğu en yüksek değer olarak görme hakkını kazanması gerektiği anlamına gelir. (Kişi bu mükemmelliği, uygulanması imkânsız olan herhangi bir akıldışı erdemler sistemini kabul ederek ve akılcı olduğunu bildiği erdemleri uygulamayarak – hak edilmemiş bir kabahati kabul ederek ve herhangi bir kabahati işleyerek veya eğer kişi kabahat işlemişse, onu düzeltmeden bıraka-

⁹ Atlas Silkindi.

rak – kendisini karakterindeki hatalara pasif olarak teslim ederek – herhangi bir anlık kaygı, dilek, korku veya ruh hâlini kişinin kendine saygısının realitesi üstüne koyarak asla başaramaz.) Ve hepsinden öte bu, kişinin bir kurbanlık hayvan rolünü reddetmesi, kendini kurban etmeyi bir ahlâkî erdem veya görev olarak vazedenden herhangi bir doktrini reddetmesi anlamına gelir.

Objektivist etiğin temel sosyal prensibi, tıpkı yaşamın kendi başına bir amaç olması gibi, her insanın da kendi başına bir amaç olduğu, başkalarının refahı veya amaçları için araç olmadığıdır – ve bu yüzden insanın ne kendisini başkalarına feda ederek, ve ne de başka insanları kendisine kurban etmeden kendisi için yaşaması gerektiğidir. Kendisi için yaşamak, *insanın en yüksek ahlâkî amacının kendi mutluluğunu başarmak olduğu* anlamına gelir.

Psikolojik anlamda, insanın hayatta kalması konusu onun bilinciyle “bir ölüm veya yaşam” konusu olarak değil, fakat bir “mutluluk veya ıstırap” konusu olarak tezahür eder. Mutluluk yaşamın başarılı durumudur, ıstırap başarısızlığın veya ölümün uyarı sinyalidir. Tıpkı insan vücudunun zévk-ağrı mekanizmasının vücudunun sağlığı veya rahatsızlığının otomatik bir göstergesi, onun temel alternatifinin yani ölüm veya hayatta kalmanın bir barometresi olması gibi, bir insanın bilincinin duygusal mekanizması da aynı fonksiyonu ifa eder, yani o, iki temel duygu olan neşe ve ıstırap aracılığıyla aynı alternatifi kaydeden bir barometredir. Duygular insanın bilinçaltı ile bütünleştirilen değer yargılarının otomatik sonucudur; duygular insanın değerlerini geliştiren veya onlara bir tehdit oluşturan, insanın *lehinde* veya *aleyhinde* olan şeylerin göstergeleridir, insana kazançlarının veya kayıp-

larının muhasebesini veren çok hızlı hesaplayıcılardır.

Fakat insan vücudunun fiziksel zevk-ağrı mekanizmasını işleten değer standardı otomatik ve doğuştan gelen, insan vücudunun doğası ile belirlenen bir özelliktir, insanın duygusal mekanizmasını işleten değer standardı ise böyle *değildir*. İnsan hiçbir otomatik bilgiye sahip olmadığından, hiçbir otomatik değere de sahip olamaz; doğuştan hiçbir değere sahip olmadığı için de doğuştan gelen hiçbir değer yargısına sahip olamaz.

İnsan bir duygusal mekanizma ile doğar, tıpkı bir idrak mekanizması ile doğduğu gibi; fakat doğumda *her ikisi* de hiç “işlenmemiş şeylerdir”. Her ikisinin de *içeriğini* belirleyecek olan insanın idrak melekesi, yani aklıdır. İnsanın duygusal mekanizması akli tarafından programlanacak olan bir bilgisayar gibidir ve programlama, insanın tercih ettiği değerleri içerir.

Fakat insan akli otomatik olmadığından, insanın sahip olduğu tüm fikirleri gibi değerleri de insanın düşünmesinin ya da göz ardı etmesinin bir ürünüdür: insan, değerlerini bilinçli bir düşünme işlemi ile seçer – ya da onları bilinçaltının dine veya başka bir şeyin otoritesine dayalı olarak kurulan ilişkilendirmeler yoluyla, bir tür sosyal yayılma ile, körü körüne taklit etmeyle veya hata ile kabul eder. Duygular, insanların açık veya gizli olarak, bilinçli sahiplenilen veya bilinçaltında bulunan fikirleriyle üretilir.

Bir şeyin kendisi için iyi veya kötü olduğunu hissetme becerisi konusunda insanın tercihte bulunması söz konusu değildir; *neyi* iyi veya kötü olarak göreceği, neyin kendisine neşe veya ağrı vereceği, neyi seveceği veya neyden nefret edeceği, neyi isteyeceği veya neyden kor-

kacağı insanın değer standardına bağlıdır. Eğer insan akıldışı değerleri tercih ederse, duygusal mekanizmasını kendi koruyucusu olma konumundan kendi yok edicisi olma konumuna çevirir. Akıldışı olan imkânsız olandır; realitenin gerçekleri ile çelişendir; gerçekler bir dilekle değiştirilemez, fakat *dileyeni* yok edebilirler. Eğer bir insan çelişkileri arzular ve onların peşinden koşarsa – eğer kişi sonuçlarına katlanmadan bir şeyi isterse ve onu da alırsa – bilincini paramparça eder; kendi iç yaşamını karanlık, tutarsız, amaçsız, anlamsız çatışmalar yapan kör güçlerin iç savaşı hâline getirir (bu arada bu, bugün çoğu insanın içsel durumudur).

Mutluluk kişinin değerlerini elde etmesinden kaynaklanan bilinç durumudur. Eğer bir insan üretken işe değer veriyorsa, onun mutluluğu, başarısının hayatına ne derece hizmet ettiğinin bir ölçüsüdür. Fakat eğer bir kişi bir sadist gibi yok etmeye veya bir mazoşist gibi kendine işkence etmeye – veya bir mistik gibi mezardan sonraki hayata – veya bir yarış arabası sürücüsü gibi akılsız “heyecanlara” değer veriyorsa, *kişinin* sözde mutluluğu onun kendisini yok etmeye çalışmasındaki başarısının bir ölçüsüdür. Tüm bu akılcı olmayan kişilerin duygusal durumlarının mutluluk olarak ve hatta zevk olarak değerlendirilmesinin uygun olmadığı da eklenmelidir: o sadece kronik dehşet durumundan elde edilen anlık bir *rahatlamadır*.

Akılcı olmayan kaprislerin peşinden koşarak ne hayat ne de mutluluk başarılabilir. Tıpkı bir kişinin, bir parazit olarak, bir bedavacı veya bir yağmacı olarak rastgele yollarla yaşamaya çalışmak konusunda serbest olması, fakat bu konuda içinde bulunulan an dışında başarı-

lı olma şansı olmaması gibi, insan, mutluluğunu herhangi bir akıldışı sahtekârlıkta, herhangi bir yanılsamada, realiteden akılsızca bir kaçışta aramak konusunda özgürdür, fakat bu konuda, ne içinde bulunulan an dışında başarılı olamamaktan ve ne de bu durumun sonuçlarından kaçabilir.

Galt'ın konuşmasından alıntı yapıyorum: “Mutluluk çelişkili olmayan, suç veya cezanın olmadığı, başka herhangi bir değerle çatışmayan ve sizin mahvolmanıza yol açmayan bir sevinç durumudur... Mutluluk sadece akılcı bir kişi için, akılcı amaçlardan başka bir şey arzulamayan, akılcı değerlerden başka bir şey peşinde olmayan ve akılcı davranışlar dışında hiçbir şeyde neşe aramayan bir kişi için söz konusudur.”

Yaşamın sürdürülmesi ve mutluluk peşinden koşulması iki farklı şey değildir. Kişinin, yaşamını kendisinin nihai değeri olarak ve mutluluğunu en üstün amacı olarak görmesi aynı başarıyı ifade eder. Varoluşsal açıdan, akılcı amaçlar peşinde koşma kişinin hayatını devam ettirmesi işidir; psikolojik olarak, bunun sonucu, duygusal bir mutluluk durumudur. Kişinin hayatını yaşaması, hayatının bir anında, bir yılında veya tamamında mutluluğu tecrübe etmesi yoluyla olur. Ve kişi, kendi başına bir amaç olan (ve kişiye “yaşamaya değer olan *budur*” diye düşündürten) saf mutluluğu yaşadığında, duygusal anlamda *yaşamın* kendi başına bir amaç olduğu gerçeği ile karşı karşıyadır ve bu gerçeği teyit etmektedir.

Fakat sebebin sonuçla olan ilişkisi tersine çevrilemez. Kişi mutluluğunu, ancak “yaşamını” asıl amaç olarak görmesiyle ve bu yaşamın gerektirdiği akılcı değerler peşinde koşması ile başarır, “mutluluğu” tanımlanamaz,

indirgenemez bir gerçek olarak alarak ve sonra onun rehberliğinde yaşamaya çalışarak *değil*. Akılcı bir değer standardına göre iyi olanı başarırırsanız, o sizi mutlaka mutlu edecektir; fakat tanımlanmamış duygusal bir standarda göre sizi mutlu yapan şey, her zaman iyi olmayabilir. “Kişiyi mutlu yapan şeyi” bir davranış rehberi olarak almak, kişinin duygusal kaprislerinden başka hiçbir şeyin rehberliğinde olmamak anlamına gelir. Duygular idrak araçları değildir; kaprislerin (kişinin kaynağını, tabiatını ve anlamını bilmediği arzuların) rehberliğinde olmak, kişinin kendini, bilinmeyen şeytanlar tarafından yönlendirilen, kafasını görmeyi reddettiği realitenin duvarlarına vuran kör bir robot hâline getirmesi anlamına gelir.

Hedonizmin, ister kişisel ister sosyal ister bireysel ister kolektif her türlü etik hedonizm versiyonunun yanlışlığı *budur*. “Mutluluğun” etiğin *amacı* olması doğru olabilir, fakat mutluluk etiğin *standardı olamaz*. Etiğin görevi insan için doğru olan değerler sistemini tanımlamak ve böylece insana mutluluğu başarma yollarını sağlamaktır. “Doğru değer size zevk veren şey olduğunu” söylemek doğru değer sizin hasbelkader değer verdiğiniz şey olduğunu söylemektir ki, bu entellektüel veya felsefi anlamda zemin kaybetmektir, etiğin gereksizliğini ilan eden ve tüm insanları, onu istedikleri gibi görmeye davet eden bir davranıştır.

Sözde akılcı bir etik sistemi geliştirmeye kalkışmış olan filozoflar insanlığa kaprisler arasında tercihte bulunma imkânından başka bir şey vermemişlerdir. Onlar ister insana kendi kaprislerini diğer milyonların kaprisleri arasına koymaya izin versinler veya isterse insana kendilerini başkalarına yedirmeye çalışan tamamen “ben”-

siz bir akılsız hayvana dönmeyi tavsiye etsinler, bu, kişinin kendi kaprislerinin peşinden “bencilce” koşması (Nietzsche’nin etiği gibi) veya “bencilce olmayan şekilde” başkalarının kaprislerinin peşinden koşması (Bentham, Mill, Comte ve tüm sosyal hedonistlerin etiği gibi) tercihidir.

Doğası veya sebebi ne olursa olsun herhangi bir “arzu”nun etiğin temel prensiplerinden biri olarak alındığında ve herhangi bir arzuyu veya tüm arzuları gerçekleştirme etik bir amaç olarak değerlendirildiğinde (“en fazla sayıda kişinin en fazla mutlu olması” gibi) -insanların birbirinden nefret etmekten, korkmaktan ve birbiriyle kavga etmekten başka tercihleri olamaz, çünkü onların arzuları ve çıkarları eninde sonunda çatışacaktır. Eğer “arzu” etik standart ise, bu durumda bir kişinin üretme arzusu ve diğer kişinin de üreten insanı soyma arzusu eşit etik geçerliliğe sahip olacaktır; bir kişinin özgür olma arzusu ve diğer kişinin onu köleleştirme arzusu eşit etik geçerliliğe sahip olacaktır; bir kişinin erdemleri için sevilme ve hayran olunma arzusu ve bir diğer kişinin hak edilmemiş sevgi ve kazanılmamış hayranlık arzusu eşit etik geçerliliğe sahip olacaktır. Ve eğer *herhangi* bir arzunun engellenmesi bir *feda etmeyi* ifade ediyorsa, bu durumda bir otomobile sahip olan ve onu çaldıran bir kişi feda edilmektedir, fakat bir otomobil sahibinin kendisine vermeyi reddettiği otomobili isteyen veya “arzulayan” kişi de böyledir ve bu iki “feda etme” türü eşit etik statüye sahiptir. Bu durumda, insanın tek tercihi soymak veya soyulmaktır, yok etmek veya yok edilmektir, başkalarını kendisinin her türlü arzusu için kurban etmektir veya kendisini başkalarının her türlü arzusuna

kurban etmektir; bu durumda insanın tek etik alternatifi bir sadist veya bir mazoşist olmaktır.

Tüm hedonist ve altruist doktrinlerin *ahlâk yamyamlığı*, bir kişinin mutluluğunun bir başkasının zararını gerektirdiği fikrinde yatmaktadır.

Bugün, çoğu insan bu fikri sorgulanmaması gereken bir mutlak doğru olarak görür. Ve insanın kendisi için, kendi akılcı çıkarı için varolma hakkından bahsedilirken, çoğu insan otomatik olarak bunun bir insanın başkasını kurban etme hakkı anlamına geldiğini düşünür. Böyle bir varsayım, bu kişilerin başkalarına zarar vermenin, onları köleleştirmenin, soymanın veya katletmenin kişinin kendi çıkarına olduğu (ki o bunları bencil olmaksızın reddetmelidir) şeklindeki inançlarının bir itirafıdır. İnsanın kendi çıkarının, ancak, başkaları ile feda etme gerektirmeyen tarzdaki bir ilişki ile sağlanabileceği fikri, insan kardeşliğini başarma arzusundan bahseden insanlığın kalpsiz aşıklarının aklına hiç gelmemiştir. Ve “akılcı” kelimesi “değerler”, “arzular”, “kendi çıkarı” ve *etik* bağlamından çıkarıldığı müddetçe, bu onların veya başka hiç kimsenin aklına gelmeyecektir de.

Objektivist etik *akılcı bencilliği* (yani insanın insan olarak hayatta kalması için gerekli olan değerleri, yani insanlığın hayatta kalması için gereken değerleri – insan kurban etme ikelliğinin üzerine çıkamayan, bir sanayi toplumuna asla ulaşmamış olan ve kısa dönemde, üretilenleri yağmalamaktan başka kendi çıkarını algılayamayan istekler, duygular, “arzular”, hisler, kaprisler veya akılcı olmayan zorbaların ihtiyaçları ile üretilen değerleri gururla savunur ve tavsiye eder.

Objektivist etik *insanın* çıkarının diğer insanların kur-

ban edilmesini gerektirmediğini ve bir kimsenin başka bir kimseye kurban edilmesiyle gerçekleştirilemeyeceğini savunur. İnsanların *akılcı* çıkarlarının birbirleriyle çatışmayacağını, kazanılmamış bir şeyi istemeyen, kurban etme içermeyen ve bunları kabul etmeyen, bir diğer insanla değere karşılık değer değişimi yaparak *alışverişe* dayalı ilişki kuran insanların çıkarları arasında hiçbir çatışma olamayacağını savunur.

Alışveriş prensibi, kişisel, sosyal, özel ve kamusal, maddi veya manevi tüm insan ilişkilerindeki tek akılcı prensiptir. Alışveriş prensibi *adalet* prensibidir.

Bir alışverişçi aldığını kazanan ve hak edilmemiş bir şeyi almayan veya vermeyen bir kişidir. Bir alışverişçi insanları, sahipler veya köleler olarak değerlendirmez. İnsanlarla serbest, gönüllü, dayatılmamış, baskıyla olmayan alışveriş – kendi bağımsız yargılarına göre her iki tarafı da faydalandıran bir alışveriş – yoluyla iş yapar, ilişki kurar. Bir alışverişçi hataları nedeniyle kendisine ödeme yapılmasını istemez, sadece başarıları için ödeme yapılmasını ister. Başarısızlığının faturasını başkalarına yüklemeyiz, kendi hayatını da başkalarının başarısızlığı için ipotek altına koymaz.

Manevi konulardaki (“manevi” terimi ile insanın bilinciyle ilgili olanı kastediyorum) alışverişte kullanılan para birimi farklıdır, ancak prensip aynıdır. Sevgi, arkadaşlık, saygı, hayran olma bir kişinin bir başkasının erdemlerine verdiği karşılıktır, bir kişinin diğer bir kişinin karakterinden elde ettiği kişisel, bencil memnuniyete karşılık olarak yapılan manevi ödemedir. Ancak bir kaba kuvvet sahibi veya bir altruist, bir başka kişinin erdemlerinden hoşlanılmasının bir bencil olmama eylemi ol-

duğunu, kişinin bencil çıkarı ve memnuniyeti söz konusu olduğu müddetçe kişinin bir aptalla mı yoksa bir dahi ile mi karşı karşıya olduğunu, bir kahramanla mı yoksa bir haydutla mı karşılaştığının, kişinin ideal bir kadınla mı yoksa bir ahlâksız kadınla mı evlendiğinin fark etmeyeceğini iddia edebilir. Bir alışverişçi, manevi konulardaki zaafı veya kusurları için değil, sadece erdemleri için sevilme peşinde olan ve sevgisini başkalarının zayıflıkları veya kusurlarına değil, sadece erdemlerine vermek isteyen kişidir.

Sevmek değer vermektir. Sadece akılcı ve bencil, *kendine saygısız* olan bir kişi sevebilir – çünkü o sağlam, tutarlı, tavizsiz, ihanet edilmemiş değerlere sahip olan tek kişidir. Kendisine değer vermeyen bir kişi hiçbir şeye veya hiçbir kimseye değer veremez.

İnsanların özgür, barışçı, refah içinde, yardımsever, *akılcı* bir toplumda bir arada yaşayabilmesi ancak akılcı bencillik esasına göre – adalet esasına göre – mümkün olabilir.

Bir insan, toplumda yaşamaktan herhangi bir kişisel fayda elde edebilir mi? Eğer bu bir *insan* toplumu ise evet. Toplum hâlinde bulunmaktan elde edilecek iki önemli kazanç bilgi ve alışveriştir. İnsan bilgi deposunu nesilden nesile aktarabilen ve çoğaltabilen tek türdür; insanın potansiyel olarak ulaşabileceği bilgi, herhangi bir insanın kendi ömrü içinde elde edebileceğinden çok daha fazladır; her insan başkaları tarafından keşfedilmiş olan bilgiden sayısız faydalar elde eder. İkinci büyük fayda işbölümüdür: İşbölümü, bir insana çabasını belli bir alana tahsis etmesini ve başka alanlarda uzmanlaşmış kişilerle alışveriş yapmasını sağlar. Bu işbirliği şek-

li, katılan herkesin çabası karşılığında (her birisinin ıssız bir adada veya kendine yeter bir çiftlikte olduğu gibi sadece kendi ihtiyacını üretmesi durumu ile karşılaştırıldığında) daha fazla bilgi, beceri ve üretken fayda elde etmesine izin verir.

Fakat bizzat bu faydalar, ne tip insanların ne tip toplumlarda birbirine faydalı olabileceğini ortaya koyar ve tanımlar: Bunlar yalnızca akılcı, üretken ve özgür bir toplumdaki akılcı, üretken ve bağımsız insanlardır. Parazitler, bedavacılar, yağmacılar, kaba kuvvete başvuranlar ve haydutlar bir insana faydalı olamaz, bir insan *bunların* amaçlarını, taleplerini ve korunmalarını ön planda tutan, insanı bir kurbanlık hayvan olarak gören ve ahlâksızlıkları için *bu kişileri* ödüllendirmek amacıyla erdemleri karşılığında insanı cezalandıran bir toplumdan, yani altruizm etiğine dayalı bir toplumdan herhangi bir fayda elde edemez.

Objektivist etiğin temel politik prensibi şudur: Hiç kimse bir diğerine karşı fiziksel güç kullanımını başlata-maz. Hiçbir kişi –veya grup ya da toplum ya da hükümet – bir suçlunun rolüne soyunma ve bir başka insana karşı fiziksel güç kullanımını başlatma hakkına sahip değildir. İnsanlar fiziksel güç kullanımına *ancak* meşru müdafaa durumunda sahip olabilirler. İlgili etik prensip basit ve nettir: Bir cinayet ile bir meşru müdafaa arasındaki fark kadar basittir. Bir silahlı soyguncu bir değeri veya serveti kurbanını öldürerek elde eder; kurban silahlı bir soyguncuyu öldürerek servetini artıramaz. Prensip şudur: Hiç kimse fiziksel güce başvurarak başkalarından hiçbir değer talep edemez.

Bir hükümetin tek haklı *ablâkî* amacı insan hakları-

nı korumaktır; yani insanı fiziksel şiddetten korumaktır – insanın kendi hayatı, kendi bağımsızlığı, kendi *mülkiyeti*, kendi mutluluğu peşinden koşma hakkını korumaktır. Mülkiyet hakları olmaksızın, başka hiçbir hakkın pratikte bir mana ifade etmesi mümkün değildir.

Ben bu konferansın kısıtlı süresi içinde Objektivizm’in politik teorisini anlatmaya kalkışmayacağım. İlgilenenler onu, *Atlas Silkindi*’de tüm detayıyla ifade edilmiş bulacaklardır. Ben sadece her politik sistemin bir etik teorisine dayandığını ve ondan türediğini – ve Objektivist etğin bugün tüm dünyada yok edilmekte olan, bizzat bir *ahlâkî*, felsefî savunmadan yoksun olduğu için yok edilmekte olan iktisadi-politik sistemin, Amerikan sisteminin, *kapitalizmin* ihtiyaç duyduğu ahlâkî temel olduğunu söyleyeceğim. Eğer kapitalizm yok olursa, bir hata sonucu, keşfedilmeden ve tanımlanmadan yok edilmiş olacaktır: bugüne kadar bu kadar fazla çarpıtma, yanlış algılama ve yanlış ifade etme ile insanlardan gizlenmiş olan başka hiçbir şey yoktur. Bugün kapitalizmin ne olduğunu, nasıl işlediğini ve onun gerçek geçmişinin ne olduğunu pek az sayıda insan bilmektedir.

Ben “kapitalizm” dediğimde, tam, saf, kontrolsüz, düzenlemeleri olmayan, devlet ve ekonominin tıpkı devlet ve kilisenin birbirinden ayrılması örneğinde olduğu gibi, tarzıyla ve amacıyla birbirinden ayrıldığı bir *laissez-faire* kapitalizminden bahsediyorum. Saf bir kapitalizm sistemi, Amerika’da bile, hiçbir zaman varolmamıştır; çeşitli derecelerde hükümet kontrolleri en başından beri onu kemirmekte ve çarpıtmaktadır. Kapitalizm geçmişin sistemi değildir; o geleceğin sistemidir, eğer insanların bir geleceği olacaksa.

Tarihle ve filozofların kapitalizme ihanetlerinin psikolojik sebepleriyle ilgilenenler için, bunları *For the New Intellectual** adlı kitabımın, kitaba ismini veren bölümünde tartıştığımı söyleyeceğim.

Buradaki tartışma etik konusu ile sınırlı olmak zorundadır. Ben burada sistemimin en temel esaslarını sundum, fakat onlar Objektivist etiğin, dünyayı bugünkü durumuna getiren ve ölümün ahlâkını temsil eden üç büyük etik ekolüne (mistik, sosyal ve sübjektif) karşı hangi şekilde, yaşamın ahlâkı olduğunu göstermek için yeterlidir.

Bu üç ekol, içerikleri bakımından değil fakat sadece metotları bakımından farklılık göstermektedir. İçerik bakımından, onlar sadece altruizmin (insanı kurbanlık bir hayvan olarak gören ve insanın kendisi için varolma hakkına sahip olmadığını, başkalarına hizmetin insanın varoluşunun tek geçerliliği olduğunu ve kendini feda etmenin insanın en yüksek ahlâkî görevi, erdemi ve değeri olduğunu savunan etik teorisi) versiyonlarıdır. Farklılıklar sadece kimin kim için kurban edileceği sorusunda olmaktadır. Altruizm, nihai amacı ve değer standardı olarak *ölümü* görür ve kendini mahvetmek de dahil olmak üzere, feragat etme, vazgeçme, kendini yalanlama ve diğer tüm ıstırap şekillerinin altruizmin tavsiye ettiği erdemler olması mantıklıdır. Ve altruizm uygulayıcıları geçmişte sadece bunları başarmıştır ve bugün sadece bunları başarmaktadır.

Bu üç etik teori ekolünün sadece içerik bakımından değil fakat aynı zamanda metotları açısından da yaşama

* Ayn Rand, *For the New Intellectual*, New York: Random House, 1961; New American Library, 1963.

karşı oldukları konusuna dikkatinizi çekmek isterim.

Mistik etik teorisi açık bir şekilde insan ahlâkının değer standardının doğaüstü bir diğer boyutun kanunları veya gereksinimleri tarafından mezar ötesi için oluşturulmuş olduğu, insanın etiği kullanmasının imkânsız olduğu, etiğin insanın dünyadaki hayatı için uygun olmadığı ve bu hayata zıt olduğu, imkânsız olanı uygulayamaması suçunun bedelini ödemek için insanın bu etiğin suçunu üstlenmesi ve dünyadaki tüm varoluşu boyunca ıstırap çekmesi gerektiği fikrine dayalıdır. Karanlık çağlar ve ortaçağlar *bu* etik teorisinin varoluş anıtıdır.

Sosyal etik teorisi Tanrı'nın yerine "toplumu" koyar – ve her ne kadar asıl ilgisinin dünyadaki yaşam olduğunu iddia etse de, amacı *insanın* yaşamı değildir, bir bireyin yaşamı değildir; fakat vücudu olmayan bir varlığın, kişinin kendisi hariç herkesi içeren *kolektifin* yaşamıdır. Birey açısından, onun ahlâkî görevi, kendini düşünmeyen, sessiz, hakları olmayan, başkalarının ihtiyaçlarının, taleplerinin ve isteklerinin bir kölesi olmaktır. Ne kapitalizm ne de köpekler için geçerli *olmayan* "dişe diş" deyimini sosyal etik teorisi için geçerlidir. Bu teorinin varlık abideleri Nazi Almanyası ve Sovyet Rusya'dır.

Sübjektivist etik teorisi kesinlikle bir teori değildir, fakat etiğin devre dışı bırakılmasıdır. Ve dahası, realitenin devre dışı bırakılmasıdır, sadece insan varoluşunun değil *tüm* varoluşun devre dışı bırakılmasıdır. Sadece esnek, belirsiz bir Heraclitean evren kavramı herhangi bir kişinin insanın hiçbir *nesnel* davranış prensiplerine ihtiyaç duymadığını -realitenin insana değerler için bir açık çek verdiğini –insanın iyi veya kötü olarak kabul edeceği her şeyin uygun olacağını –bir kişinin kaprisinin ge-

çerli bir ahlâk standardı olduğunu ve tek sorunun kişinin bunu nasıl şüphe uyandırmadan yutturacağı olduğunu düşünmesini veya vazetmesini sağlar. Bu teorinin varlık anıtı kültürümüzün şu anki durumudur.

Medeni dünyayı yok etme tehdidinde bulunan çöküşten sorumlu olan şey, insanın *ahlâksızlığı* değildir, fakat insandan uygulaması istenen *ahlâk*ın tipidir. Sorumluluk altruizm filozoflarına aittir. Kendi başarılarının oluşturduğu görüntüye şaşkınlıkları için ve insanın doğasını suçlamak için hiçbir sebepleri yoktur: insanlar onlara itaat etmişlerdir ve onların ahlâkî ideallerini tam olarak gerçekleştirmişlerdir.

İnsanların amaçlarını ortaya koyan ve yollarını belirleyen şey felsefedir; şimdi de insanları kurtaracak olan tek şey felsefedir. Bugün dünya bir tercihle karşı karşıya. Medeniyetin hayatta kalması insanların altruist ahlâkî reddetmesine bağlıdır.

Konuşmamı bugünkü veya geçmişteki tüm altruist ahlâkçılara yöneltilmiş (ki John Galt da yine onlara hitap etmişti) şu sözlerle noktalıyorum.

“Korkuyu silahınız olarak kullanıyorsunuz ve ahlâkınızı reddetmelerine karşı insana ceza olarak ölümü getiriyorsunuz. Biz ise, insana bizimkini kabul etmesinin ödülü olarak yaşamı sunuyoruz.”

2. *Mistisizm ve Kendini Feda Etmeye Karşı Zihin Sağlığı*

Nathalien Branden

Zihin sağlığının (biyolojik olarak doğru zihinsel fonksiyon gösterme hâlinin) standardı fiziksel sağlık standardı ile aynıdır: İnsanın hayatta kalması ve esenliği. Bir akıl yaşayabilmesi ve yaşamını geliştirebilmesi için insana realite üzerinde kontrol sağlayacak şekilde çalıştığı müddetçe sağlıklıdır.

Bu kontrolün işareti kendine saygıdır. Kendine saygı tamamen akla bağlı bir zihnin sonucu, dışavurumu ve ödülüdür. Duyular yoluyla sağlanan materyali tanımlayan ve bütünleştiren meleke olan akıl, insanın hayatta kalma mücadelesindeki temel araçtır. Akla bağlı kalmak tam bir entellektüel odaklanmanın sürdürülmesine, insanın bilgi ve anlayışının sürekli artırılmasına, kişinin hareketlerinin kendi inandığı şeylerle tutarlı olması prensibine, kişinin realiteye aykırı iş yapmaması veya hiçbir hususu realitenin üzerine koymaması prensibine, kişinin kendisini asla çelişkilere teslim etmemesi prensibine (kişinin bilincin gerçek fonksiyonunu asla ortadan kaldırmaya çalışmaması prensibine) bağlı kalmaktır.

Engellenmemiş, düşünen bir bilinç, *sağlıklı* bir bilinçtir. Engellenmiş çelişkiyle bölünmüş, korku nedeniyle dağılmış veya depresyonla durağan hâle gelmiş, realiteden ayrılmış bir bilinç *sağlıksız* bir bilinçtir. (Konunun daha detaylı bir tartışması için *Ayn Rand Kimdir?* adlı kitabımdaki “Objektivizm ve Psikoloji” adlı bölüme bakınız.)

Realiteyle başarılı bir şekilde başa çıkmak için – yaşamın gerektirdiği değerlerin peşinden koşmak ve onları başarmak için – insanın kendine saygı duyması, kendi başarısı ve değeri için kendinden emin olması gerekir.

Kendine saygı duyma hâlinin karşıtı ve zihinsel hastalığın işaretleri olan endişe ve utanç, düşünceyi yok eden, değerleri çarpıtan ve davranışı felç eden özelliklerdir.

Kendine saygısı olan bir kişi değerlerini seçtiği ve amaçlarını ortaya koyduğu davranışlarını bütünleştirecek ve onlara yol gösterecek olan uzun vadeli amaçlarını tasarladığı zaman, bu, geleceğe atılmış ve üzerinden hayatının geçeceği bir köprü gibidir. Bu köprü kişinin aklının düşünmeye, hüküm vermeye, değerlendirmeye muktedir olduğu ve kişinin *kendisinin*, değerlerin tadını çıkarmaya değer bir kimse olduğu inancı ile desteklenen bir köprüdür.

Realite üzerinde böyle bir kontrol algılaması özel hünerlerin, becerilerin veya bilginin sonucu değildir. Böyle bir kontrol belli başarılarla veya başarısızlıklara bağlı değildir. Kişinin realiteyle olan *temel* ilişkisini, kişinin *temel* başarıya ve saygınlığa olan inancını yansıtır. Kendine saygı bir *metafizik* değer biçmedir.

Geleneksel ahlâk, bir insanın bu psikolojik durumu kabul etmesini imkânsız kılmaktadır.

Mistisizm ve kendini feda etme inancı zihin sağlığı veya kendine saygı ile uyuşmaz. Bu doktrinler varoluşsal ve *psikolojik* açıdan yıkıcıdır.

(1) Yaşamın sürdürülmesi ve kendine saygının gerçekleştirilmesi insanın aklını tam olarak kullanmasını gerektirir – fakat, ne yazık ki, insanlara ahlâklı olmanın *dini* gerektirdiği ve ona dayalı olduğu öğretilir.

Din, kişinin bilincinin, hiçbir duyusal veya akılcı kanıt taşımayan inançlara bağlılığıdır.

Bir kişi değerlendirme standardı olarak akli reddettiğinde kendisine sadece bir alternatif standart kalır: duyguları. Bir mistik, duygularını bir idrak aracı olarak gören kişidir. Din, *duygu* ile *bilgiyi* eşdeğer tutmaktadır.

Dinin “erdemini” kullanmak için, kişi düşüncesini ve muhakemesini askıya almaya istekli olmalıdır; kişi anlaşılmaz olanla, kavramsallaştırılamayanla veya kendi bilgisinin geri kalanı ile bütünleştirilemeyenle yaşamaya ve kendinden geçme-benzeri bir anlama illüzyonu oluşturmaya istekli olmalıdır. Kişi kendi yargılama melekesini bastırmaya ve ona kendi utancı olarak sahip olmaya istekli olmalıdır; kişi protesto amacıyla ortaya çıkan herhangi bir soruyu ortadan kaldırmaya –kişinin yaşamını ve idraki bütünlüğünü korumaya yönelik fonksiyonu ortaya koymak için çırpınan herhangi bir akıl desteğini yok etmeye– razı olmalıdır.

İnsanın bilgisinin ve tüm kavramların hiyerarşik bir yapıda olduğunu hatırlayın. İnsan düşüncesinin temeli ve başlangıç noktası onun duyusal algılamalarıdır; insan ilk kavramlarını bu temel üzerinde şekillendirir ve daha sonra yeni kavramlar tanımlayarak ve onları bütünleştirerek bilgi dağarcığını şekillendirir. Bir insanın düşüncesinin geçerli olması için, düşünme işlemine mantığın (yani “çelişkili olmayan tanıma sanatı”) rehberlik etmesi ve insanın oluşturduğu her yeni kavramın bu hiyerarşik bilgi yapısına çelişkiye yer vermeyecek şekilde yerleşmesi gerekmektedir. *Kişinin bilincine bu şekilde bütünleştirilemeyen herhangi bir fikri sokmak, realiteden kaynaklanmayan, bir akıl işlemi yoluyla onaylanmamış, akılcı inceleme veya muhakemeye tabi olmamış her-*

*hangi bir fikri sokmak -ve daha kötüsü, kişinin diğer kavramları ve realite anlayışı ile çatışan bir fikri sokmak- bilincin bütünleştirici fonksiyonunu sabote etmektir, kişinin diğer inançlarını zayıflatmaktır ve kişinin herhangi bir şeyden emin olma kapasitesini öldürmektir. John Galt'ın Atlas Silkindi'deki ifadesi olan "bilgiye güya kestirmeden gitme (ki bu dindir) sadece, akı yok eden bir kısa devredir"*ın anlamı budur.

Kişinin dine ait olanı dine ve akla ait olanı akla verebileceğini hayal etmekten daha büyük bir yanılsama yoktur. Din sınırlanamaz; kişinin bilincini belli bir ölçüde teslim etmesi, esasında onu tamamen teslim etmesi anlamına gelir. Akıl bir birey için ya bir mutlaktır ya da değildir – ve eğer mutlak değilse çizgiyi çekecek bir yer yoktur, bu çizgiyi çekecek hiçbir prensip yoktur, dinin aşamayacağı hiçbir engel yoktur, kişinin hayatında dinin istila edemeyeceği hiçbir kısım yoktur: kişinin *duyguları* aksini buyurana kadar ve buyurmadıkça kişi akılcı olarak kalır.

Din hiçbir sistemin, zarar görmeyeceğinden emin olarak hoş göremeyeceği bir habisliktir; ve ona boyun eğen kişi, bizzat aklına en fazla ihtiyaç duyduğu konularda ona başvuracaktır. Kişi akıldan vazgeçip dine yöneldiğinde, realitenin mutlaklığını reddettiğinde, kendi bilincinin mutlaklığına zarar verir – ve kişinin beyni kendisinin artık güvenemeyeceği bir organ hâline gelir; mistiklerin iddia ettikleri şey hâline (bir çarpıtma aracı hâline) gelir.

(2) İnsanın kendine saygı ihtiyacı realiteyi kontrol etme ihtiyacıyla ilgilidir. Fakat – kişinin kendi tavizlerinin bir sonucu olarak – doğaüstü, mucizevî ve sebepsiz şeylerin bulunduğu bir evrende, kişinin hayaletlerin ve şeytanların insafında olduğu, kişinin *bilinmeyenle* değil, fakat bilinmesi *mümkün olmayanla* uğraşmak zorunda oldu-

ğu bir evrende hiçbir kontrol mümkün değildir; bir insan yapar fakat bir hayalet yıkarsa kontrolün sağlanması mümkün olmaz; evren bir perili ev ise hiçbir kontrol mümkün değildir.

(3) İnsanın yaşamı ve kendine saygısı, insan bilincinin amacının ve ilgisinin realite olmasını gerektirir – fakat insanlara öğretilen ahlâk, bu dünyayı ve duyularla algılanabilen dünyayı küçümsemeyi ve bunun yerine “farklı” ve “daha yüksek” bir realiteye, aklın ulaşamadığı ve dilin anlatamadığı, fakat ilhamla, özel diyalektik işlemlerle Zen Budistlerin “Akıl-almaz” olarak bildikleri üstün entellektüel sağduyu ile, ölümle ulaşılabilen bir alana önem vermeyi ilgilendirir.

Sadece bir realite vardır, o da aklın bilebildiği realitedir. Ve eğer insan onu algılamayı reddederse, insanın algılayacağı başka bir şey kalmaz; eğer insan bu dünyaya ait bir bilinç taşımıyorsa, bu durumda hiçbir bilinç taşıyor demektir.

“Başka” bir realite şeklindeki mistik ifadenin tek sonucu, insanın psikolojik olarak bu realiteye karşı yetersiz bırakılmasıdır. İnsanın kendisini mağara seviyesinin üstüne çıkarması ve yeryüzündeki insan varlığını mümkün kılacak, olası yapacak şekilde maddi dünyayı değiştirmesi insanüstü, tanımlanamaz, anlatılamaz şeyler hakkında düşünme sayesinde olmamıştı, olmayan şeyler hakkında düşünme ile de olmamıştı.

Eğer kişinin aklını kınaması bir erdemse ve onu kullanmak bir günahsa; bir şizofreni hastasının zihinsel durumuna yaklaşmak bir erdemse, fakat entellektüel seviyede olmak bir günahsa; eğer bu dünyayı kınamak bir erdemse, fakat onu yaşanabilir yapmak bir günahsa; eğer

bedeni aşağılamak bir erdemse, fakat çalışmak ve faaliyette bulunmak bir günahsa; eğer hayatı küçümsemek bir erdemse, fakat onu sürdürmek ve ondan zevk almak bir günahsa, bu durumda insanın kendine saygısı veya kontrolü veya başarısı olamaz. İnsan için kabus hâline gelen bir evrende – üzerinde “erdem” yazan kapısı, insanın kendini yok etmeye açılan ve üzerinde “başarı” yazan kapısı kendini lanetlemeye açılan bir labirent içine insanı atmış olan metafizik bir sadist tarafından yaratılan bir evrende – mahpus kalan bir zavallının suç ve dehşetten başka *hiçbir şey* hissetmesi mümkün değildir.

(4) İnsanın yaşamı ve kendine saygısı, onun düşünebilme ve yaşayabilme gücüne sahip olmaktan gurur duymasını gerektirir, fakat insanlara öğretilen ahlâk, gururu ve özellikle de entellektüel gururu günahların en kötüsü olarak görür. İnsanlara, erdemin aşağılanma ile; çaresizliğin, küçüklüğün, kişinin aklının yetersizliğinin kabul edilmesiyle başladığı öğretilir.

Mistikler sorar: İnsan her şeyi bilen midir? Yanılmaz mıdır? Öyleyse nasıl olur da Tanrının veya Tanrının temsilcilerinin sözüne karşı çıkmaya ve kendisini her şeyin hâkimi olarak göstermeye cesaret eder.

Entellektüel gurur –mistiklerin mantıksız şekilde im ettikleri gibi– her şeyi bilme veya yanılmama iddiasında değildir. Aksine, insanın bilgi için bizzat *çaba göstermesi* gerektiği için, bilgi peşinde koşma bizzat bir *çabayı* gerektirdiği için, bu sorumluluğu üstlenen insanlar haklı olarak bu gururu hissederler.

Bazen konuşma dilinde gurur, kişinin kendisinin gerçekleştirmede başarısız olduğu üzerindeki iddiasını anlatmak için kullanılır. Fakat kibirli, böbürlenen, kendisini sahip

olmadığı erdemlerin sahibiymiş gibi gösteren kişi gururlu kişi değildir; o sadece aşağılık durumunu en aşağı şekilde ortaya koyan kişidir.

Gurur, kişinin değerler elde etmek için kendisinin sahip olduğu güce verdiği reaksiyondur, kişinin kendi başarısından duyduğu hazdır. Ve mistiklerin kötü olarak gördüğü şey budur.

Fakat insanın ahlâkî durumu kendine güven değil şüphe olursa; onun erdemliliğinin kanıtı kendine güvenme değil güvenmeme ise; mükemmelliğin işareti kendine saygı değil korku ise; insanın amacı gurur değil suç ise, bu durumda zihinsel hastalık ahlâkî bir idealdir, nevroz-lular ve deliler en üst seviyede ahlâklı kişilerdir ve düşünenler –başaranlar– günahkârlardır, varoluşa uygun olmadıkları inancıyla erdemi ve psikolojik huzuru aramayacak kadar yozlaşmış ve küstah kişilerdir.

Aşağılanma mistik bir ahlâkın temel erdemidir; aklı kınayan insanların sahip olabileceği tek erdem odur.

Gurur kazanılmak zorundadır; o, çabanın ve başarının ödülüdür; fakat aşağılanma erdemini kazanmak için kişinin yapması gereken tek şey düşünmekten uzak durmaktır, kişi bu durumda oldukça kısa sürede kendini aşağılık bir mahlukat gibi hissedecektir.

(5) İnsanın yaşamı ve kendine saygısı onun kendi değerlerine sadık kalmasını, aklına ve yargılarına sadık kalmasını, hayatına sadık kalmasını gerektirir. Fakat insana öğretilen ahlâkın özü kendini feda etmeyi içerir. Kişinin aklını daha üst bir otoriteye; değerlerini ise ihtiyacı olduğunu beyan eden herkese feda etmesini gerektirir.

Bu bağlamda, kendini feda etmeyle ilişkili neredeyse sayısız kötülüğü analiz etmek gereksizdir. Kendini feda

etmenin akıl dışılığı ve yıkıcılığı *Atlas Silkindi*'de tamamen ifşa edilmişti. Fakat konunun iki yönü zihin sağlığı ile ilgilidir.

Birincisi, *kendini* feda etmenin *aklı* feda etme anlamına geldiği ve sadece bu anlama gelebileceğidir.

Bir feda etmenin daha değerli bir şeyi daha az değerli veya değersiz bir şey için teslim etmek anlamına geldiğini hatırlamak gerekir. Eğer kişi, değer verdiği bir şeyi elde etmek için değer vermediği bir şeyden vazgeçiyorsa –veya kişi daha değerli bir şeyi elde etmek için daha az değerli bir şeyden vazgeçiyorsa– bu bir feda etme değil bir *kazançtır*.

Yine hatırlayın ki, bir insanın tüm değerleri bir hiyerarşi içinde bulunur; insan bazı şeylere diğerlerinden daha fazla değer verir; ve kişi ne kadar akılcı ise, değerlerinin hiyerarşik sıralaması da o kadar akılcıdır: yani insan şeylere, onun hayatına veya refahına hizmet etme bakımından önemliliklerine göre değer verir. Hayatı ve refahı için uygun olmayana, bir canlı olarak onun doğası ve ihtiyaçları için uygun olmayana, insan değer *vermez*.

Bunun aksi olarak, akıl hastalığının özelliklerinden birisi çarpık bir değer yapısıdır; nevrozlu bir kişi şeylere onların kendi doğası ve ihtiyaçları ile ilgilerine, nesnel faydalarına göre değer vermez; o sık sık bizzat kendisini yıkıma götürecek şeylere değer verir. *Nesnel* standartlara göre, o, kronik bir kendini adama işlemiyle meşguldür.

Fakat eğer feda etme bir erdemse, “tedavi edilmesi” gereken nevrozlu değil, akılcı kişidir. O, kendi değer sıralamasını tersine çevirmek, aklının iyi olarak tercih ettiği şeyi feda etmek için, kendi bilincine karşı çıkmak ve onu geçersiz kılmak için, kendi akılcı muhakemesine za-

rar vermeyi öğrenmelidir.

Mistikler insandan sadece *mutluluğunu* feda etmesini istediklerini mi söylüyorlar? Kişinin mutluluğunu feda etmesi kişinin arzularını feda etmesidir; kişinin arzularını feda etmesi değerlerini feda etmesidir; değerlerini feda etmesi düşünerek karar verme erdemini feda etmesidir; kişinin düşünerek karar vermeyi feda etmesi aklını feda etmesidir –ve kendini feda etme itikadının amacı veya talebi bundan daha azı değildir.

Bencilliğin kökü insanın kendi muhakemesine göre davranma hakkı ve ihtiyacıdır. Eğer insanın düşünerek karar vermesi bir fedakârlık konusu olacaksa, insan için ne tip bir başarı, kontrol, çelişkiden uzak olma veya ruh huzuru söz konusu olabilir ki?

Burada söz konusu olan ikinci konu sadece kendini feda etme inancını değil, fakat aynı zamanda geleneksel ahlâkın yukarıda sözü edilen tüm ilkelerini ilgilendirmektedir.

Akılcı olmayan bir ahlâk, insan doğasına, realitenin gerçeklerine ve insanın hayatta kalmasının gerektirdiklerine aykırı olarak oluşturulmuş olan bir ahlâk, insanları mutlak şekilde, ahlâk ve uygulama arasında kaçınılmaz bir çatışma bulunduğu, insanların erdemli olmayı veya mutlu olmayı, idealist olmayı veya başarılı olmayı seçmek zorunda oldukları, her ikisini tercih edemeyecekleri inancını kabul etmeye zorlar. Bu görüş insanın benliğinin en derinlerinde feci bir çatışma ve insanı ikiye bölen ölümcül bir ikilik oluşturur: İnsanı, kendisini *yaşayabilir* hâle getirme ve yaşamaya *değer* hâle getirme arasında tercih yapmaya zorlar. Oysa kendine saygı ve zihin sağlığı insanın *her ikisini* de başarmasını gerektirir.

Eğer insan dünyadaki hayatını “iyi” olarak alırsa, eğer bir akılcı bir canlının varoluşuna uygun standartla değerlerini seçerse, bu durumda hayatta kalma gereksinimleri ve ahlâk gereksinimleri arasında hiçbir çatışma söz konusu olmaz –insanın kendini yaşayabilir hâle getirmesi ve yaşamaya değer hâle getirmesi arasında hiçbir çatışma kalmaz; insan, birinciye başarmakla ikinciye de başarmış olur. Fakat insan bu dünyadan vazgeçmeyi, hayattan, akıldan, mutluluktan, kendinden vazgeçmeyi iyi olarak kabul ederse, ister istemez bir çatışma baş gösterecektir. Hayat karşıtı bir ahlâkın etkisinde, insan kendini yaşayamaz kıldığı ölçüde hayatını yaşamaya değer hâle getirir ve kendisini yaşayabilir kıldığı ölçüde yaşamaya değmez bir hayatı inşa eder.

Geleneksel ahlâkın pek çok savunucusu tarafından verilen cevap şudur: “Fakat insanlar uçlarda olmak zorunda değildir!” Yani, “Biz insanların tamamen *ahlâklı* olmasını istemiyoruz. Biz, insanların yaşamlarına *belirli ölçülerde* şahsi çıkar sokmalarını bekleriz. Ne de olsa insanların yaşamak zorunda olduğunun farkındayız.”

Öyleyse bu ahlâk sisteminin savunması, onu tutarlı şekilde uygulamaya çalışma şeklindeki intihara daha fazla sayıda insanın kalkışmayacağıdır. Bu durumda, insanın sahip olduğu söylenen ahlâkî inançlarından onu koruyacak olan onun *ikiyüzlülüğü* olacaktır. Peki, *bunun* kendine saygı üstüne nasıl bir etkisi olacaktır?

Ya yeterince ikiyüzlü olmayan kurbanlar?

Ya otistik bir evrende, kendisine doğası gereği suçlu olduğunu, vücudunun kötü olduğunu, düşünmenin günah olduğunu, soru sormanın küfür olduğunu, şüphe etmenin ahlâksızlık olduğunu ve doğaüstü bir haya-

letin emirlerine itaat etmesi gerektiğini, etmediği takdirde ebediyen cehennemde yanacağını söyleyen ebeveynlerin saçmalıklarıyla baş edemeyen ve dehşet yaşayarak içine kapanan çocuk?

Ya sadece nefret etmeyi hissetmek için dünyaya gelmesine vesile olan hasta babasına bakmaya hayatını adanmak istememe günahı için suçlu hâlde çöküp kalan kız evlat?

Ya kendisine seksin kötü olduğu, kadınlara tapılacağı fakat onların arzulanmayacağı öğretildiği için homoseksüelliğe sürüklenen yetişkinler?

Ya yıllar boyu tutumlu ve çalışkan olması için ısrar edildikten sonra nihayet başarılı olma günahını işleyen ve şimdi kendisine cennete gitmesinin devenin iğne deliğinden geçmesinden daha zor olacağı söylenirken sinir krizleri geçiren işadamı?

Veya bu dünyanın bir sefalet, boş işler ve alınyazısı sahası olduğu ve insan için hiçbir mutluluk ve tatminin söz konusu olmadığı vaazını sürekli duyduğu için problemlerini çözmeye çalışmaktan vazgeçen ümitsiz nevrozlu?

Eğer bu doktrinlerin savunucuları ciddi bir ahlâkî sorumluluk taşıyorlarsa, belki onlardan da daha büyük bir sorumluluk taşıyan bir başka grup daha vardır: Bu doktrinlerden geriye kalan insan enkazını gören fakat sessiz kalan ve sesini çıkarmayan –felsefî ve ahlâkî konuların kendilerini ilgilendirmedğini, bilimin değer yargılarını bildiremeyeceğini söyleyen- *akılcı* bir ahlâk sisteminin imkânsız olduğu iddiasıyla kendi profesyonel sorumluluklarından omuz silken ve sessizlikleriyle ruh katillerine onay veren psikologlar ve psikiyatristler.

(Mart 1963)

3. Acil Durumlar Etiği

Ayn Rand

Altruizmin psikolojik sonuçlarının neler olduğu çok sayıda insanın etik konusunda sorduğu şu gibi sorularla anlaşılabilir: “Kişi aşağıdaki durumlarda olan bir adama yardım etmek için kendi hayatını tehlikeye atmalı mıdır: a) boğulan, b) ateş ortasında mahsur kalan, c) hızla giden bir kamyonun önünde kalan, d) bir uçurumda asılı duran.

Böyle bir yaklaşımın sonuçlarını düşünün. Eğer bir kişi altruizm etiğini kabul ederse, (bu etiği kabul etmesi ile orantılı olarak) aşağıdaki sonuçlar konusunda problem yaşayacaktır:

1. Kendine saygı eksikliği – çünkü bu kişinin değerler konusundaki asıl ilgisi nasıl yaşayacağı değil, yaşamını nasıl feda edeceğidir.

2. Başkalarına saygının olmayışı – çünkü bu kişi insanlığı, birisinin yardımı için dilenen mahvolmaya mahkûm dilenciler sürüsü olarak görmektedir.

3. Kâbus tarzı bir varoluş görüşü – çünkü bu kişi insanların “kötü bir evrende” kapana kısıldığına inanır. Bu evrende felaketler insanların yaşamlarında sürekli olarak vardır ve yaşam asıl olarak bunlardan oluşur.

4. Ve etiğe karşı uyuşuk bir kayıtsızlık, bedbaht bir ahlâk ilgisizliği – çünkü insanın soruları, muhtemelen onun karşılaşmayacağı, kendi yaşamının gerçek problemleri ile ilişkisi olmayan durumlarla ilgilidir ve böylece bu sorular onu hiçbir ahlâkî prensibe sahip olunma-

yan bir hâlde bırakır.

Diğerlerine yardım etme konusunu etiğin merkezi ve asıl konusu hâline getirmekle, altruizm, insanlar arasındaki gerçek yardımseverlik ve iyi niyet kavramını yok etmiştir. İnsanı, bir başka insana yardım etmenin bir ben-cil olmama eylemi olduğu fikrine inandırmış ve böylece bir kişinin diğer insanlar üzerinde kişisel bir çıkarı olmayacağını – bir başka kişiye *değer vermenin* kendini feda etmek anlamına geldiğini – bir kişinin diğerlerine karşı hissedebileceği herhangi bir sevgi, saygı veya hayranlığın onun kendi memnuniyet kaynağı olamayacağını, fakat onun kendi varlığına karşı bir tehdit olduğunu, bunun sevdikleri üzerinde imzalanmış bir kendini feda etme açık çeki olduğunu ima etmiştir.

Bu ikiliği kabul eden fakat onun diğer kısmını (altruizmin insanlıktan çıkaran etkisinin gerçek ürünlerini) tercih eden insanlar altruizmin ana fikrine karşı çıkmayan, fakat yaşayan her şeye tamamen kayıtsız olduklarını ve bir sürücünün çarpıp kaçtığı (ki bu sürücü genellikle kendi türlerinden birisidir) bir kişiye veya bir köpeğe yardım etmek için parmaklarını bile kıpırdatmayacaklarını söyleyerek kendini feda etmeye karşı isyânlarını ilan eden psikopatlardır.

Çoğu insan altruizmin son derece yanlış ikiliğinin her iki tarafını da kabul etmez veya uygulamaz, fakat bunun sonucu, insan ilişkileri alanında bir kişinin diğer kişilere sağlayacağı yardımın doğası, amacı veya derecesi üzerinde şekillenen tam bir entellektüel kaostur. Bugün çok fazla sayıda iyi niyetli, makul insan, aşklarını, sevgilerini veya iyi niyetlerini motive edecek olan ahlâk prensiplerini nasıl tanımlayacaklarını veya kavramsallaştıracaklarını

bilmemektedir ve altruizmin bayat klişelerinin egemen olduğu etik alanında bir rehber bulamamaktadır.

İnsanın neden bir kurbanlık hayvan olmadığına ve diğerlerine yardım etmenin insanın ahlâkî görevi olmadığına ilişkin size *Atlas Silkindi*'yi referans olarak önerebilirim. Buradaki tartışma, bir kişinin *kendini feda etmemesinin* diğerlerine nasıl yardımcı olduğuna dair durumları tanımlama ve değerlendirme prensipleriyle ilgilidir.

“Feda etme” daha değerli bir şeyi daha az değerli olan veya değersiz olan bir şey karşılığında vermektir. Buna göre altruizm bir insanın erdemini onun kendi değerlerini verme, onlardan feragat etme veya onlara ihanet etme derecesi ile ölçer; çünkü bir yabancıya, bir düşmana yardım etmek, kişinin sevdiklerine yardım etmesinden daha erdemli, daha az “bencilcedir”. Akılcı davranma prensibi ise bunun tam tersidir ve temel prensibi şöyledir: Daima değerlerinizin hiyerarşisine uygun olarak davranın ve asla daha değerli bir şeyi daha az değerli bir şey karşılığında feda etmeyin.

Bu, kişinin diğer insanlara yönelik davranışları da dâhil tüm tercihleri konusunda geçerlidir ve kişinin *akılcı* değerlerinin (akılcı bir standartla seçilmiş ve onaylanmış değerlerinin) tanımlanmış bir hiyerarşisini gerektirir. Böyle bir hiyerarşinin yokluğunda, ne akılcı davranış ne düşünülmüş değer yargısı ne de ahlâkî tercihler söz konusudur.

Sevgi ve arkadaşlık tamamen kişisel, bencil değerlerdir: Sevgi, kişinin bir diğer kişi şahsında kendine saygının bir ifadesi ve dışavurumudur. Kişi, sevdiği kişinin sırf mevcudiyetinden dolayı kişisel, bencil bir zevk duyar. Kişinin sevgide aradığı, ondan çıkardığı ve kazandı-

ğı şey kendi kişisel, bencil mutluluğudur.

“Bencil” olmayan,” “kişisel duygularla ilgili olmayan” bir sevgi, kavramsal bir çelişkidir ve kişinin değer verdiği şeylere karşı kayıtsız olduğu anlamına gelir.

Kişinin sevdiklerinin esenliğine olan ilgisi kişinin bencil çıkarlarının akılcı bir parçasıdır. Karısına tutku- lu bir şekilde âşık olan bir kişinin, karısının tehlikeli bir hastalığını iyileştirmek için bir servet harcaması durumunda söz konusu kişinin bunu kendisi için değil *eşi* uğruna bir “fedakârlık” olarak yaptığını, eşinin yaşamasının veya ölmesinin *bu kişi* için kişisel olarak ve bencillik açısından hiçbir fark oluşturmadığını iddia etmek saçma olacaktır.

Kişinin değerler hiyerarşisinde, sahip olduğu tüm tercihler, kendisi için en üst düzey *kişisel* (ve akılcı) faydayı sağlıyorsa, kişinin sevdikleri için yaptığı hiçbir davranış bir *fedakârlık değildir*. Yukarıdaki örnekte, karısının hayatta kalması kocası için onun parasının satın alabileceği her şeyden daha değerlidir, bu onun kendi mutluluğu için en önemli şeydir ve bu yüzden onun davranışı bir fedakârlık *değildir*.

Fakat (altruizm etiğinin gerektirdiği gibi), kendisi için hiçbir anlam ifade etmeyen başka on kadının hayatını kurtarmak uğruna, kişinin kendi eşinin ölmesine müsaade ettiğini düşünün. *Bu* bir fedakârlık olacaktır. İşte Objektivizm ve altruizm arasındaki fark burada en aşikâr şekilde görülebilir: Eğer fedakârlık ahlâkî bir davranış prensibi ise, bu durumda bu koca diğer on kadın uğruna eşini feda *etmelidir*. Eşini diğer kadınlardan ayıran şey nedir? Bu kararı verecek olan kocası için kadının ifade ettiği değerden başka hiçbir şey, *kocasının* mutluluğu-

nun kadının hayatta kalmasını gerektirmesi gerçeği dışında hiçbir şey.

Objektivist etik kocaya şunu söyleyecektir: Sizin en yüce ahlâkî amacınız kendi kişisel mutluluğunuzu elde etmenizdir, paranız size aittir, onu eşinizin hayatını kurtarmak için kullanın, *bu* sizin ahlâkî hakkınızdır ve sizin akılcı, ahlâkî tercihinizdir.

Bu kocaya bunun tersini söyleyecek olan bir altruist ahlâkçının ruh hâlini düşünün. (Ve kendinize altruizmin amacının yardımseverlik olup olmadığını sorun.)

Kişinin başkalarına ne zaman yardım edeceği veya yardım edip etmemesi gerektiği konusundaki doğru muhakeme metodu, kişinin kendi akılcı çıkarına ve kişinin değerler hiyerarşisi referans alınarak yapılır: Harcadığı zaman, para veya çaba veya aldığı risk kişinin kendi mutluluğuyla ilişkili olarak onun değerleriyle orantılı olmalıdır.

Bunu altruistlerin gözde örneği olan boğulan bir kişinin kurtarılması örneğiyle açıklayalım. Eğer kurtarılacak kişi bir yabancı ise, ancak kişinin kendi hayatına yönelik risk en az düzeyde ise boğulanı kurtarmak ahlâken uygundur; tehlike büyük olduğunda ise buna kalkışmak ahlâka aykırı olacaktır: Sadece bir kendine saygı eksikliği kişiye, hayatını rastgele bir yabancının hayatından daha aşağı görme iznini verecektir. (Ve bunun tersi olarak, boğulan bir kişi, bir yabancının kendisi için hayatını riske etmesini bekleyemez, çünkü boğulan kişinin hayatı onu kurtaracak olan yabancının kendi hayatından daha değerli değildir.)

Eğer kurtarılacak olan kişi bir yabancı değilse, burada kişinin isteyerek alacağı risk bu insanın boğulan kişi

için taşıdığı değer ile orantılı olmalıdır. Eğer boğulan, kişinin sevdiği kadın veya erkekse, bu durumda onu kurtarmak için, sevdiği kişinin yokluğunda yaşamın çekilemez olduğu bencil düşüncesiyle, kişi kendi hayatını vermeye razı olabilir.

Bunun tersine, eğer bir kişi yüzebiliyorsa ve boğulan karısını kurtarabilme imkânı varsa, fakat panik yüzünden veya sebebi olmayan, akıldışı bir korku yüzünden karısının boğulmasına izin verirse, bu durumda hayatını yalnızlık ve sefalet içinde geçirirse, bu kişiye “bencil” denmeyecektir; bu kişi kendisine ve karısına ihanetten dolayı, yani kendi mutluluğu için şart olan bir değer koruması mücadelesindeki başarısızlığından dolayı ahlâken kınanacaktır. Değerlerin kişinin kazanmak ve/veya korumak için çalıştığı şeyler olduğunu ve kişinin kendi mutluluğunun kendi çabasıyla başarılmak zorunda olduğunu hatırlayın. Kişinin kendi mutluluğu, kişinin hayatının ahlâkî amacı olduğundan, kendi hatası nedeniyle bunu başaramayan, kendi yetersizliği nedeniyle onun için mücadele edemeyen bir kişi ahlâken suçludur.

Kişinin sevdiklerine yardım etmesindeki erdem, “bencil olmama” veya “fedakârlık” değil, *dürüstlüktür*. Dürüstlük kişinin kendi inançlarına ve değerlerine duyduğu sadakattir; kişinin değerlerine uygun olarak davranması, onları ifade etmesi, yüceltmesi ve gerçekliğe uyarlaması politikasıdır. Eğer bir kişi bir kadını sevdiğini söylerse, ancak ona karşı davranışları kayıtsız, düşmanca veya zarar verici ise, onu ahlâksız yapan şey onun dürüst olmayışıdır.

Aynı prensip arkadaşlar arasındaki ilişkilerde de geçerlidir. Eğer kişinin arkadaşı bir sıkıntıda ise, kişi kendi-

ni feda etme anlamında olmayan her türlü yolla ona yardım etmeye çalışmalıdır. Örneğin, eğer kişinin arkadaşı aç ise, kendisine gereksiz bazı eşyalar almak yerine yiyecek alması için arkadaşına para vermesi bir fedakârlık değil bir dürüstlüktür, çünkü arkadaşının esenliği kişinin kendi kişisel değerleri bakımından önemlidir. Eğer bu gereksiz eşyalar arkadaşının ıstırabından daha değerli ise, bu kişi aç kişinin arkadaşı olduğunu iddia edemez.

Arkadaşlık, sevgi ve aşkın pratik gereği, kişinin söz konusu diğer kişinin refahını (*akılcı* refahını) kendi değerler hiyerarşisi içine yerleştirmesi ve sonra da buna uygun olarak hareket etmesidir.

Fakat bu, insanların kendi erdemleriyle kazanmak zorunda oldukları ve sıradan tanıdık kişilere veya yabancılara verilemeyecek olan bir ödüldür.

Öyleyse kişinin yabancılara vermesi gereken şey nedir? Kişinin herhangi bir insana, onun sahip olduğu potansiyel değer adına göstermesi gereken genel saygı ve iyi niyet –bu kişi onu kötüye kullanmadıkça ve kötüye kullanana kadar.

Akılcı bir kişi yaşamın tüm değerlerin kaynağı olduğunu ve bu sebeple yaşayanlar arasında (cansız nesnelere karşı olduğu gibi) ortak bir bağ olduğunu, diğer insanların potansiyel olarak kendisinininkiyle aynı değerleri elde edebileceğini ve böylece kendisi için son derece faydalı olabileceğini unutmaz. Bu durum onun, diğer insanların yaşamlarını kendi hayatı yerine koyabileceği anlamına gelmez. O, kendi yaşamının sadece kendi değerlerinin kaynağı değil, fakat aynı zamanda *onun değer verme kapasitesinin* de kaynağı olduğu gerçeğini bilir. Bu nedenle kişinin diğerlerine verdiği değer, birincil değer, yani kendi-

sinin bir sonucu, bir uzantısı ve bir ikincil ifadesidir.

“Kendine saygısı olan insanların diğer insanlara duyduğu saygı ve iyi niyet büyük ölçüde egoisttir; insanlar aslında şunu düşünür: ‘diğer insanlar önemlidir, çünkü onlar da benimle aynı türdendir.’ Seven canlı varlıklar olarak *onlar* kendi yaşamlarını sevmektedirler. Herhangi bir sempati duygusunun ve herhangi bir ‘tür dayanışması’ hissinin psikolojik esası budur.”*

İnsanlar hem idrakî hem de ahlâkî açıdan işlenmemiş bir beyinle doğduklarından, akılcı bir kişi, suçlu oldukları ispatlanana kadar yabancıları masum kabul eder ve onlara insan olmaları bakımından başlangıçta iyi niyet gösterir. Bundan sonra yabancılar hakkında, onların ortaya koydukları ahlâk karakterine göre yargıda bulunur. Eğer onları büyük kötülüklerden suçlu bulursa, iyi niyetinin yerini aşağılama ve ahlâkî kınama alır. (Kişi eğer insan hayatına değer veriyorsa, onu yok edenlere değer veremez.) Eğer bu kişileri erdemli buluyorsa, onlara erdemleri ölçüsünde kişisel ve bireysel değer verir ve takdir eder.

Kişinin bir acil durumda – *ve sadece bir acil durumda* – yabancıları yardım etmesi sadece bu genel iyi niyet ve saygı gerekçesi sayesinde.

Acil bir durumda geçerli olan davranış kuralları ile insan yaşamının normal şartları altındaki davranış kurallarını birbirinden ayırt etmek önemlidir. Bu bir ahlâkî çifte standart anlamına gelmez: standart ve temel prensip aynı durmaktadır, fakat bunların iki durumdaki uygulamaları kesin tanımlamalar gerektirir.

* Nathaniel Branden, “Altruizme karşı Yardımseverlik,” *Objectivist Newsletter*, Temmuz, 1962.

Bir acil durum, tercih edilmeyen, beklenmeyen, zamanla sınırlı olan, etkisi altında insan yaşamının sürdürülmesinin imkânsız olduğu şartlar meydana getiren bir olaydır – bir sel, deprem, yangın, geminin batması gibi. Bir acil durumda, insanın asıl amacı felaketle başa çıkmak, tehlikeden kaçınmak ve normal şartları yeniden oluşturmaktır (kuru alanlara ulaşmak, yangını söndürmek vs.).

“Normal” şartlar derken, *metafizik olarak* normal olan, eşyanın tabiatı gereği normal olan ve insan varoluşuna uygun olan şartları kastediyorum. İnsan karada yaşayabilir ancak su içinde veya bir yangının ortasında yaşayamaz. İnsan her şeye gücü yeten bir varlık olmadığından, önceden görülemeyen felaketlerin onları vurmaları metafizik olarak mümkündür ve bu durumlarda onların tek görevleri yaşamlarının devam edebileceği şartlara dönmektir. Bir acil durum, doğası gereği geçicidir; devam etmesi durumunda insanların mahvolması kaçınılmazdır.

Kişinin yabancılara yardım etmeye gönüllü olması ancak bir acil durumda söz konusudur; o da ancak gücü dâhilinde. Örneğin, insan yaşamına değer veren bir kişi, bindiği gemi batmakta ise yolcu arkadaşlarını kurtarmaya çalışmalıdır (ancak kendi yaşamı pahasına değil). Fakat bu durum, hepsi sahile vardıktan sonra, bu kişinin tüm çabasını bu yolcu arkadaşlarını fakirlikten, cehaletten, nevrozdan veya başka hangi problemleri varsa onlardan kurtarmaya adanması gerektiği anlamına gelmez. Bu, kişinin hayatını, gemisi batan kurbanlara yardım etmek amacıyla yedi denizi dolaşarak geçirmesi gerektiği anlamına da gelmez.

Veya günlük hayatta meydana gelebilecek bir örneğe bakalım: Bir kişinin kapı komşusunun hasta ve beş parasız olduğunu öğrendiğini düşünelim. Hastalık ve fakirlik metafizik acil durumlarla örnek değildir, hayatın normal risklerinin birer parçasıdır; fakat komşu geçici olarak çaresiz olduğu için, kişi ona, *eğer* maddi gücü yeterse, (bir görev olarak değil, fakat bir iyi niyet davranışı olarak) ilaç ve yiyecek getirebilir veya ona yardım etmek için komşular arasında para toplayabilir. Fakat bu, kişinin bu andan itibaren komşusunun geçimini üstlenmesi gerektiği anlamına gelmez, kişinin hayatını açlık çeken insanlara yardım etmek için harcaması gerektiği anlamına da gelmez.

Normal varoluş şartlarında insan, amaçlarını seçmelidir, onları zaman içinde tasarlamalıdır, onların peşinden koşmalı ve onlara kendi çabasıyla ulaşmalıdır. Amaçları, başka insanların başına gelmiş olan talihsizliklerin insanına kaldığında ve bu talihsizlikler için feda edilmesi gerektiğinde, kişi bunu başaramaz. Kişi, sadece insan yaşamının imkânsız olduğu şartlar altında uygulanabilen kuralların rehberliğinde hayatını sürdüremez.

Kişinin acil durumlarda insanlara yardım etmesi gerektiği prensibi, tüm insan problemlerini bir acil durum olarak ele alacak ve bazı insanların talihsizliklerini diğer insanların yaşamları üzerine birincil bir ipotek hâline getirecek şekilde genişletilemez.

Fakirlik, cehalet, hastalık ve bu türden diğer problemler metafiziksel acil durumlar değildirler. İnsanın ve varoluşun *metafiziksel* doğası gereği, insan yaşamını kendi çabasıyla sürdürmek zorundadır; insanın ihtiyaç duyduğu değerler –servet veya bilgi gibi– ona doğanın bir

hediyesi olarak otomatik olarak verilmez, fakat insanın kendi düşünmesi ve çabası ile keşfedilmeleri ve elde edilmeleri gerekir. Bu bakımdan, insanın başkalarına karşı tek yükümlülüğü, değerlerini başarmada, kazanmada ve onları korumada insanı özgür kılan bir sosyal sistemi sürdürmektir.

Her ahlâk sistemi bir metafiziğe, yani insanın içinde yaşadığı ve faaliyet gösterdiği evrenin temel yapısı hakkında bir teoriye dayanır ve ondan türer. Altruist etik “kötü evren” metafiziğine; yani insanın bizzat doğası gereği çaresiz ve mahvolmaya mahkûm olduğu, insan için başarı ve mutluluğun söz konusu olmadığı, acil durumlar ve felaketlerin insan yaşamının bir parçası olduğu ve insanın asıl amacının bunlarla mücadele etmek olduğu teorisine dayanır.

Bu metafiziğin en basit deneysel reddi için – maddi evrenin insana düşman olmadığı ve felaketlerin varoluşun kuralı değil istisnası olduğu gerçeğine kanıt olarak – sigorta şirketlerinin kazandığı servetlere bakın.

Yine, altruizm savunucularının kendi etiklerini insanın normal varoluşuna ilişkin herhangi bir gerçeğe dayandıramadıklarına ve onların daima “can kurtarma sandalı” gibi durumları ahlâkî davranış kurallarının geliştirildiği örnekler olarak sunmalarına da dikkat edin. (“Eğer siz ve bir başka kişi sadece bir kişiyi taşıyan kurtarma sandalında iseniz ne yapmalısınız?” vs.)

Gerçek, insanların can kurtarma sandallarında yaşamadığıdır ve bir can kurtarma sandalının kişinin metafiziğini dayandıracığı yer olmadığıdır.

Bir kişinin yaşamının ahlâkî amacı kendi mutluluğunu elde etmektir. Bu, o kişinin tüm insanlara kayıtsız ka-

lacağı, insan yaşamının onun için değersiz olduğu ve insanın bir acil durumda diğerlerine yardım etmek için hiçbir sebebe sahip olmadığı anlamına gelmez. Fakat bu, kişinin kendi hayatını başka kişilerin refahından sonraya koymayacağı, kendisini başkalarının ihtiyaçları için feda etmeyeceğı, diğer insanların sıkıntılarının onun asıl ilgisi olmadığı, onun yaptığı herhangi bir yardımın bir kural değil bir *istisna*, bir görev değil cömertlik eseri olduğu, bu yardımın *sınırlı* ve *istisnai* olduğu (çünkü felaketler insan varoluşu bakımından sınırlı ve istisnaidirler) ve felaketlerin değil *değerlerin* insan hayatının amacı, birincil ilgisi ve itici gücü olduğu *anlamına gelir*.

(Şubat 1963)

4. İnsanların Çıkar “Çatışmaları”

Ayn Rand

Bazı objektivizm öğrencileri “akılcı insanlar arasında hiçbir çıkar çatışması olmadığı” Objektivist prensibini anlamakta zorluk çekmektedir.

Tipik bir soru şöyledir: “İki kişinin aynı işe başvurduğunu varsayın. Bunlardan sadece biri işe alınacaktır. Bu çıkar çatışmasına bir örnek değil midir ve bir kişinin çıkarı diğerinin çıkarının feda edilmesi pahasına başarılmakta değil midir?”

Akılcı bir kişinin kendi çıkarları konusu ile ilgili olan, fakat yukarıdaki soruda ve konuyla ilgili tüm benzer yaklaşımlarda göz ardı edilen veya kaçınılan, birbiriyle bağlantılı dört husus bulunmaktadır. Ben bu dördünü (a) “Realite”, (b) “Bağlam”, (c) “Sorumluluk”, (d) “Çaba” olarak görüyorum.

(a) *Realite*. “Çıkarlar” terimi etğin tüm ilgi alanını kaplayan büyük bir soyutluktur. İnsanın değerleri, arzuları, amaçları ve realitede bunların başarılmaları konularını ilgilendirir. Bir kişinin “çıkarları” onun ulaşmayı tercih ettiği amacın tipine bağlıdır, kişinin amaç tercihi onun arzularına bağlıdır, kişinin arzuları onun değerlerine bağlıdır – ve akılcı bir kişinin değerleri aklının muhakemesine bağlıdır.

Arzular (veya hisler veya duygular veya dilekler veya kaprisler) birer idrak aracı değildir; onlar geçerli bir değer standardı değildir; insanın çıkarlarının geçerli bir ölçütü de değildir. Bir insanın sırf bir şeyi arzulaması ne

onun arzu duyduğu şeyin iyi olduğuna bir kanıt olabilir ve ne de bunun başarılması gerçekte kişinin çıkarınadır.

Kişinin bir arzusu gerçekleşmediğinde, bu kişinin çıkarlarının feda edildiği iddiası insanın değerleri ve çıkarları konusunda sübjektivist bir görüş benimsemeyi ifade etmektedir. Bu şu anlama gelir: Realitenin gerçekleri ile ister çelişsinler ister çelişmesinler, insan için amaçlarını gerçekleştirmek doğrudur, ahlâkîdir ve mümkündür. Bu da akılcı olmayan, mistik bir varoluş fikrine sahip olmak anlamına gelir. O da konu üzerinde daha fazla düşünmenin gerekli olmadığı anlamına gelir.

Amaçlarını (insanın kazanmak ve/veya muhafaza etmek istediği değerleri) belirlerken, akılcı bir kişiye arzuları veya duyguları değil, akılla ilgili bir işlem olan düşünmesi rehberlik eder. İnsan, duygularını mutlaka peşinden koşmak zorunda olduğu indirgenmez gerçekler, mutlaklar olarak görmez. “Çünkü onu *istiyorum*”u veya “çünkü onu sevdiğimi *hissediyorum*”u, hareketleri için yeterli bir sebep veya onay olarak görmez. Arzularını bir akıl işlemi ile seçer ve/veya tanımlar ve bir arzuyu gerçekleştirmek için onu *tüm bilgisi dâhilinde* ve diğer değerleri veya amaçları bağlamında uygun bulana kadar veya bulmadıkça harekete geçmez. “Onu istiyorum, çünkü o *doğrudur*” diyebilene kadar harekete geçmez.

Kimlik Kanunu (A A’dır) çıkarlarını belirlerken akılcı bir kişinin göz önüne aldığı en önemli husustur. Kişi, çelişkinin imkânsız olduğunu, realite şartlarında bir çelişkinin gerçekleştirilemeyeceğini ve bunu gerçekleştirmeye çalışmanın ancak bir felakete ve yıkıma yol açacağını bilir. Bu nedenle, kendisinin çelişkili değerlere sahip olmasına, çelişkili amaçlar peşinde koşmasına veya bir çeliş-

kinin herhangi bir şekilde çıkarına olabileceğini düşünmesine fırsat vermez.

Ancak akılcı olmayan bir kişi (veya mistik ya da sübjektivist – ki ben dini, duyguları veya arzuları insanın değer standardı olarak gören herkesi bu kategoriye koyuyorum) sürekli bir “çıkarlar” çatışması içindedir. Onun sözde çıkarları, yalnızca diğer insanlarınkilerle çatışmaz, aynı zamanda birbiriyle de çatışır.

Sonuçlarına katlanmadan bir işi yapamayacağı için, yaşamın, kendisini, uzlaşması mümkün olmayan bir çatışma içine attığı şeklinde sızlanan bir kişinin problemi ni felsefî değerlendirme dışına çıkarmayı hiç kimse zor bulmaz. Kişi Varoluşçuluk doktrinde olduğu gibi, ister onu bütün evrene genişletsin ya da (çoğu kişinin kendi çıkarları ile ilgili görüşleri konusunda olduğu gibi) ister birkaç rastgele kaprise ve göz ardı etmeye genellesin, bu problem daha fazla genellemeyle entellektüel bir geçerlilik kazanmaz.

Bir kişi, *insanın çıkarlarının realiteyle çatıştığını* iddia etme aşamasına vardığında, “çıkarlar” kavramı felsefî olmaktan çıkar, psikolojik alanın içine dahil olur.

(b) *Bağlam*. Akılcı bir kişi bağlam dışında bir kanaate sahip olmayacağı gibi (yani kanaati sahip olduğu diğer bilgilerle ilişkilendirmeksizin ve herhangi bir olası çelişkiyi çözmeksizin), bağlam dışında herhangi bir arzu sahibi de olmaz, bu arzuyu gerçekleştirme peşinde de koşmaz. Ve kısa veya uzun vadede neyin kendi çıkarına olduğuna, neyin olmadığına bağlam dışında karar vermez.

Bağlamı göz ardı etme, önemli psikolojik göz ardı etme araçlarından birisidir. Bir kişinin arzuları konusunda, bağlamı göz ardı etmenin iki önemli yolu vardır:

Vade ve araçlar.

Akılcı bir kişi çıkarlarını bir ömür mesafesinde görür ve amaçlarını buna uygun olarak seçer. Bu durum insanın her şeyi bilen, hatasız veya geleceği gören biri olmak zorunda olduğu anlamına gelmez. İnsanın ömrünü kısa vadeli yaşamadığı ve anlık dürtülerle harekete geçen bir serseri olmadığı anlamına gelir. İnsanın herhangi bir anını hayatının geri kalanının bağlamından ayrı olarak görmediği ve kendi kısa ve uzun vadeli çıkarları arasında hiçbir çelişkiye izin vermediği anlamına gelir. İnsan yarın bütün değerlerini ortadan kaldıracak olan bir arzunun peşinden koşarak kendini yok edecek bir sürecin içine hapsolmaz.

Akılcı bir kişi araçlardan soyutlanmış bir amacın özlemine kapılmaz. Başarabileceği yolları bilmeden (veya öğrenmeden) ve düşünmeden bir arzuya kapılmaz. Doğanın insan arzularının tatmininin otomatik olarak sağlanmadığını, bir kişinin amaçları ve değerlerinin kendi çabası ile başarılmak zorunda olduğunu, diğer insanların çabaları ve hayatlarının onun mülkiyeti olmadığını ve onun dileklerine hizmet etmek için varolmadıklarını bildiğinden, akılcı bir kişi doğrudan veya *dolaylı* olarak kendi çabasıyla gerçekleştirilemeyecek olan bir arzuya hiçbir zaman kapılmaz veya böyle bir amaç peşinde koşmaz.

Sosyal açıdan önemli olan konu, bu “*dolaylı*”nın doğru şekilde anlaşılmasıyla başlamaktadır.

Issız bir ada yerine bir toplumda yaşama, bir kişiyi kendini hayatını sağlama sorumluluğundan kurtarmaz. Tek fark kişinin yaşamını, kendi hizmetleri ve ürünlerini başkalarının hizmetleri ve ürünleriyle *mübadele etme* yoluyla kazanmasıdır. Ve bu değişme işleminde akılcı

bir kişi kendi çabasının kazandıracağından daha fazlasını veya daha azını aramaz veya arzulamaz. O hâlde, insanın ne kadar kazanacağı nasıl belirlenir? Bu sorunun cevabı “serbest piyasa”dır.

Bir kişi diğeri insanlarla ticaret yaparken açıkça veya üstü örtülü olarak onların akılcılığına, yani diğeri insanların onun işinin nesnel değerini anlayabilmelerine güvenir. (Diğeri herhangi bir fikre dayalı olarak yapılan bir ticaret üçkâğıtçılıktır veya sahtekârlıktır.) Buna göre, akılcı bir kişi özgür bir toplumda bir amaç peşinde koşuyorsa, kendisini diğeriilerinin kaprislerinin, iltimaslarının veya önyargılarının insafına bırakmaz; kendi çabasından başka hiçbir şeye güvenmez: Bu, nesnel açıdan değerli bir iş yaparak *doğrudan* ve çalışmasının başkaları tarafından nesnel olarak değerlendirilmesi yoluyla *dolaylı* olarak gerçekleşir.

Akılcı bir kişinin kendi çabası ile başaramayacağı bir amaç veya arzu peşinde koşmasının asıl sebebi budur. Akılcı kişi değer karşılığında değer takas eder. *Kazanılmışı* asla istemez veya arzulamaz. Çok sayıda kişinin işbirliğini gerektiren bir amacı başarmaya soyunursa, o insanları ikna edebilme becerisi ve onların gönüllü rızası dışında hiçbir şeye güvenmez.

Başkalarının akılcı olmamasına, aptallığına veya sahtekârlığına uydurmak için asla kendi standartlarını ve yargılarını arpıtmadığını ve yozlaştırmadığını söylemeye gerek yoktur. Böyle bir davranışın intihar olacağını bilir. Kişinin herhangi bir derecedeki başarıyı veya herhangi bir insani arzuyu başarabilmesinin pratik şansının, sayıları ister az ister çok olsun, akılcı kişilerle iş yapmakta yattığını bilir. Herhangi bir durumda bir zafer söz konu-

su ise bu zaferi kazanabilecek olan sadece akıldır. Ve özgür bir toplumda, mücadele ne kadar çetin olursa olsun, en sonunda kazanan akıldır.

Uğraştığı konularla ilgili bağlamı hiçbir zaman göz ardı etmediği için, akılcı bir kişi, bu mücadeleyi *kendi çıkarına* kabul eder, çünkü özgürlüğün kendi çıkarına olduğunu bilir. Değerlerini gerçekleştirmek için yaptığı mücadelenin mağlubiyet ihtimalini içerdiğini de bilir. Yine, ister doğa ile ister diğer insanlarla uğraşırken, başarının alternatifinin ve hiçbir otomatik garantisinin olmadığını bilir. Bu nedenle ne herhangi bir mağlubiyete bakarak ne de herhangi bir anlık duruma göre çıkarlarına karar verir. Uzun dönemli olarak yaşar ve karar verir. Ve amaçlarının başarılmasında hangi şartların *gerekli olduğunu* bilmenin tam sorumluluğunu üstlenir.

(c) *Sorumluluk*. Bu sonuncusu, çoğu insanın göz ardı ettiği özel entellektüel sorumluluk şeklidir. Bu göz ardı etme onların hayal kırıklıklarının ve mağlubiyetlerinin asıl sebebidir.

Pek çok kişi herhangi bir bağlam olmadan, her türlü araç kavramını gizleyen bir sis içinde, boşlukta asılı duran arzulara sahiptir. Kendilerini zihinsel olarak sadece “*İstiyorum*” demeye yetecek kadar harekete geçirirler ve orada dururlar ve işin geri kalan kısmı bilinmeyen bir güç tarafından yapılacakmış gibi beklerler.

Onların göz ardı ettikleri şey *sosyal dünya hakkında hüküm verme sorumluluğudur*. Dünyayı verili bir şey olarak alırlar. “Asla yaratmadığım bir dünya” onların tutumunun en derindeki özüdür ve sadece, kendilerini, düşünmeksizin dünyayı yaratmış olan bilinmeyenlerin (onlar her kimlerse) anlaşılmasız gereksinimlerine uyarlama-

nın peşindedirler.

Fakat tevazu ve küstahlık aynı psikolojik elmanın iki yarısıdır. Kişinin kendini körü körüne başkalarının insafına atmaya istekli olmasında kişinin efendileri üzerine körü körüne taleplerde bulunma ayrıcalığı gizlidir.

Bu tip bir “metafizik tevazu” sayısız şekilde kendini ifşa etmektedir. Örneğin, zengin olmayı isteyen ancak servet edinmek için hangi yolların, davranışların ve şartların gerektiğini öğrenmeyi düşünmeyen insanlar vardır. () kimdir ki bu konuda muhakemede bulunsun? Dünyayı o yaratmamıştır ve “kimse ona bir şans vermemiştir.”

Sevilmeyi isteyen fakat aşkın ne olduğunu, hangi değerleri gerektirdiğini ve âşık olunacak herhangi bir erdeme sahip olup olmadığını keşfetmeyi asla düşünmeyen kadınlar vardır. O kimdir ki bu konuda muhakemede bulunsun? O aşkın açıklanamaz bir lütuf olduğunu düşünmektedir, bu nedenle sadece aşka özlem duyar ve lütuflar dağıtılırken birisinin onu kendi payından yoksun bıraktığını düşünür.

Oğulları (veya kızları) kendilerini sevmediği için gerçek ve derin bir acı içinde olan ve aynı anda oğullarının inandığı şeyler, değerler ve amaçlar konusunda bildikleri her şeyi göz ardı eden, onlara karşı çıkan veya onları yok etmeye kalkışan, oğullarını anlamaya çalışmayan ebeveynler vardır. Onların yaratmadıkları ve karşı çıkmaya cesaret edemedikleri dünya, onlara, çocukların ebeveynlerini otomatik olarak sevdiğini söylemiştir.

Bir iş isteyen, fakat işin hangi vasıfları gerektirdiğini veya işi iyi yapmanın ne olduğunu keşfetmeyi asla düşünmeyen kişiler vardır. O kimdir ki bu konuda muhakemede bulunsun? Dünyayı o yaratmamıştır ki? Birisi

onu geçindirmeye mecburdur. Nasıl? *Bir şekilde.*

Tanıdığım bir mimar bir gün Porto Riko seyahatinden bahsediyordu. Porto Ricoluların yaşam şartlarındaki sefaletten (genel olarak evrene karşı büyük bir içermeyele) bahsediyordu. Sonra buzdolaplarından fayanslı banyolarına kadar detaylı olarak hayalini kurduğu modern evlerin onlar için ne büyük mucizeler yaratacağından bahsediyordu. Ona sordum: “Bunları kim ödeyecek?” Hafifçe alınmış bir tarzda ve darılmış bir ses tonuyla: “Bu benim problemim değil! Bir mimarın görevi sadece ne *yapılması gerektiğini* projelemektir. Parayı başkaları düşünsün.”

Tüm “sosyal reformlar” veya “refah devletleri” veya “soylu denemeler” ya da dünyanın yok edilmesi bu psikolojiden kaynaklanmaktadır.

Kişi kendi çıkarlarının ve yaşamının sorumluluğunu terk ederek, diğerlerinin (bir şekilde kendi arzularını gerçekleştirecek olan kişilerin) çıkarlarını ve yaşamlarını düşünmek zorunda olma sorumluluğunu da terk eder.

Her kim arzularını başarma yolları içine “bir şekilde”nin girmesine müsaade ederse, psikolojik olarak bir parazitlik fikri olan “metafizik tevazudan” suçludur. Nathaniel Branden’in bir konferansında ifade ettiği gibi, “*bir şekilde*” daima “*birisi*”ni ifade etmektedir.

(d) *Çaba*. Akılcı bir kişi insanın amaçlarını kendi çabasıyla keşfetmek zorunda olduğunu bildiği için, bölünmeyi bekleyen belirli, sınırlı, durağan bir miktarla ne servet, ne iş ve ne de insani değerlerin elde edilebileceğini bilir. Tüm faydaların üretilmesi gerektiğini, bir kişinin kazancının bir başkasının kaybı anlamına gelmediğini, bir kişinin başarısının onu başaramayan diğerleri pa-

hasına olmadığını bilir.

Bu yüzden, kişi asla herhangi bir insan üzerinde herhangi bir tür hak edilmemiş tek taraflı talebi aklından geçirmez ve çıkarlarını asla tek bir kişinin veya belli bir şeyin insafına bırakmaz. Müşterilere ihtiyaç duyabilir, fakat belirli bir müşteriye değil; bir işe ihtiyaç duyabilir, fakat belirli bir işe değil.

Rekabetle karşılaşması durumunda ya rekabete girer ya da başka bir işe geçer. Daha iyinin veya daha marifetli performansın, fark edilmeden ve takdir edilmeden kaybolup gideceği kadar yavaş olan hiçbir iş alanı yoktur; *özgür* bir toplumda böyle bir şey söz konusu değildir. Herhangi bir büro yöneticisine sorun.

Herhangi bir rekabeti bir tehdit olarak görenler, sadece “tevazu metafiziği” ekolünün pasif, parazit temsilcileridir, çünkü kişinin konumunu kişisel faydası ile kazanması düşüncesi onların yaşam görüşlerine uymaz. Onlar kendilerini, sunacakları hiçbir şeyi olmayan ve “durağan” bir evrende birilerinin sebepsiz lütufları için mücadele eden *sıradan kimseler* olarak görürler.

Akılcı bir kişi insanın “şans” veya lütuflar yoluyla yaşamadığını, “tek bir şans” veya tek fırsat diye bir şey olmadığını ve bunun kesin olarak rekabetin varlığı ile garanti edildiğini bilir. Herhangi bir somut, spesifik amaçlı veya değeri değişmez olarak görmez. Sadece insanların (kişinin sevdiği insanların) yerine başkasının konamayacağını bilir.

Akılcı insan, sevgi konusunda bile akılcı insanlar arasında çıkar çatışması olmadığını bilir. Diğer herhangi bir değer gibi, sevgi de kazanılacak sınırsız bir tepkidir. Bir arkadaşını sevmek bir başkasını sevmeye karşı bir tehdit

değildir, kişinin aile üyelerine karşı olan sevgisi de böyledir (aile üyelerinin bunu kazandıklarını varsayarak). En özel form olan romantik aşk bir rekabet konusu değildir. Eğer iki erkek aynı kadına âşık olmuşlarsa, kadının erkeklerden biri hakkındaki düşüncesi kadının diğer erkek hakkındaki düşüncesi tarafından belirlenmez ve onun elinden alınmaz.

Sevgisi herhangi bir değer standardından soyutlanmış olan, tesadüfî rekabetlerin, kazara çatışmaların ve kör kaosların hâkim olduğu kişiler, akılcı olmayan, yalnızca duyguyla motive edilen kişilerdir. Böyle bir durumda, kazanan fazla bir şey kazanmaz. Duyguyla motive edilen kişiler arasında ne sevginin ne de diğer herhangi bir duygunun herhangi bir anlamı vardır.

Şimdi aynı işe başvuran iki kişi hakkında başlangıçta sorduğumuz soruya dönelim ve bu sorunun bu dört hususu nasıl göz ardı ettiğine veya onlara karşı çıktığına bakalım.

(a) *Realite*. İki kişinin aynı işi istemesi ve bu iki kişiden birinin bu işi alması durumunda diğerinin zarar gördüğünün kanıtı olamaz.

(b) *Bağlam*. Her iki kişi de bilmelidirler ki, eğer onlar bir işi istiyorlarsa, onların amacı ancak onlara bir iş sağlayabilen bir işletmenin varlığı tarafından mümkün kılınmaktadır. Bu işletme herhangi bir iş için birden fazla başvurana ihtiyaç duymaktadır. Sadece bir başvuran olursa, bu tek kişi bu işi alamayacaktır, çünkü işletme kapılarını kapatmak zorunda kalacaktır, dolayısıyla, onların iş için rekabet etmesi (bu karşılaşmada onlardan birisi kaybedecek olsa da) esasında ikisinin de çıkarınadır.

(c) *Sorumluluk*. İki kişi de tüm bu şeyleri düşünmek

istemediğini, sadece bir iş istediğini söyleme ahlâkî hakkına sahip değildir. Bir arzuyu veya çıkarı gerçekleştirmenin neyi gerektirdiği bilgisi olmaksızın kişinin herhangi bir arzu veya “çıkar” hakkı olamaz.

(d) *Çaba*. İşi her kim alırsa alsın, onu hak etmiştir (işverenin tercihinin akılcı olduğunu varsayarsak). Bu faydalanma çalışanın kendi işe yararlılığından dolayıdır, bu iş için hiçbir kazanılmış hakka sahip olmayan diğer kişinin “kurban edilmesinden” dolayı değil. Bir kişiye kendine asla ait olmamış bir şeyi vermemek “onun çıkarlarını kurban etmek” olarak tanımlanamaz.

Yukarıdaki tartışmaların tümü sadece akılcı insanlar arasında ve özgür toplumlarda geçerlidir. Özgür bir toplumda, kişi akılcı olmayanlarla uğraşmak zorunda değildir. Bunlardan kaçınabilir.

Özgür olmayan bir toplumda, herhangi bir çıkarın peşinden koşmak hiç kimse için söz konusu değildir; yavaş ve genel bir mahvoluştan başka hiçbir şey mümkün değildir.

(Ağustos, 1962)

5. Herkes Bencil Değil midir?

Nathalien Branden

Bu sorunun bir benzeri sık sık akılcı bencil-çıkar etliğini savunanlara karşı bir itiraz olarak yöneltilmektedir. Örneğin bazen şöyle iddia edilir: “Herkes gerçekten yapmak *istediğini* yapmaktadır, öyle olmasaydı yapmazdı.” veya “Hiç kimse *gerçekten* kendini feda etmemektedir. Her amaçlı hareket, yapanın istediği bir değer veya amaç ile motive edildiğinden, kişi ister farkında olsun ister olmasın, daima *bencilce* davranır.

Bu bakış açısındaki entellektüel kafa karışıklığını çözmek için, realitenin hangi gerçeklerinin böyle bir kendini feda etmeye karşı bencilliği veya egoizme karşı altruizmi *doğurduğunu* ve “bencillik” kavramının ne anlama geldiğini ve neyi gerektirdiğini gözden geçirelim.

Kendini feda etmeye karşılık bencillik *etik* bir bağlamda ortaya çıkmaktadır. Etik, insan tercihlerine ve davranışlarına – insanın yaşamının amacını ve gidişatını belirleyen tercihler ve davranışlara – yol gösteren bir değerler sistemidir. İnsan, davranışlarını ve amaçlarını seçerken sürekli olarak alternatiflerle karşı karşıyadır. Seçim yapmak için bir değer standardına – onun davranışlarının hizmet edeceği veya hedef alacağı bir amaca – ihtiyaç duyar. “‘Değer, kimin için veya ne için değerli?’ sorusuna verilecek bir cevabı gerektirir.” Bir insanın davranışlarının amacı veya hedefi nedir? İnsanın davranışlarından *faydalanması* istenilen kişi kimdir? İnsan, temel ah-lâkî amacı olarak *kendi* mutluluğunu mu alacaktır, yoksa

onun asıl ahlâkî amacı *başkalarının* isteklerine ve ihtiyaçlarına hizmet etmek mi olacaktır?

Egoizm ve altruizm arasındaki çatışma onların bu sorulara verdikleri zıt cevaplarda yatmaktadır. Egoizm, insanın kendi başına bir amaç olduğunu savunur; altruizm, insanın başkalarının amaçları için bir araç olduğunu savunur. Egoizm, ahlâken bir davranıştan faydalananın bu davranışı yapan kişi olması gerektiğini savunur; altruizm, ahlâken bir davranıştan faydalananın davranışı yapandan *başka* bir kişi olması gerektiğini savunur.

Bencil olmak kişinin kendi çıkarına ilgi duyması ile motive edilir. Bu, kişinin kendi çıkarının neyi gerektirdiğini ve onun nasıl başarılabileceğini –hangi değerler ve amaçların peşinden koşulacağını, hangi prensipler ve politikaların kabul edileceğini– düşünmesini gerektirir. Eğer bir insan bu soru ile ilgilenmezse onun kendi çıkarıyla ilgilendiği veya onu arzuladığı söylenemez; kişi, hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadığı bir şeyle ilgilenemez ve onu arzulayamaz.

Bencillik şunları gerektirir: (a) kişinin kendi-çıkâr standardı tarafından ortaya konan değerlerin bir hiyerarşisi ve (b) daha değerli bir şeyi daha az değerli veya değersiz olan bir şeye karşı feda etmeyi reddetme.

Gerçekten bencil bir kişi aslında neyin kendi çıkarına olduğunu sadece aklın belirleyebileceğini, çelişkiler peşinde koşmanın ve realitenin gerçeklerine meydan okuyan davranışlarda bulunmaya kalkışmanın kendisine zarar vereceğini ve kendisine zarar vermenin kendi çıkarına olmadığını bilir. “Düşünmek, insanın kendi çıkarıdır; bilincini askıya almak ise kendi çıkarına değildir. Tüm bilgisini, değerlerini ve hayatını kullanarak amaç-

larını seçmek, insanın kendi çıkarınadır; insanın, uzun dönemdeki duruma bakmaksızın, içinde bulunulan anın güdülerine dayalı olarak davranması ise kendi çıkarına değildir. Üretken bir varlık olarak var olmak, insanın kendi çıkarınadır; bir parazit olarak var olmaya çalışmak ise değildir. Kendi tabiatına uygun bir yaşam peşinde koşmak insanın kendi çıkarınadır; bir hayvan olarak yaşama peşinde koşmak ise değildir.”

Gerçekten bencil bir kişi amaçlarını aklın rehberliğinde seçtiği için – ve akılcı insanların çıkarları çatışmayacağı için – diğer insanlar sık sık onun davranışlarından faydalanırlar. Fakat diğer insanların onun eylemlerinin neticelerinden faydalanması, kişinin birincil hedefi veya amacı değildir; kişinin *kendi* çıkarı onun davranışlarını yönlendiren birincil ve bilinçli amacıdır.

Bu prensibi iyice açıklamak için, aslında bencil olan, fakat klasik olarak kendini feda etme şeklinde isimlendirilebilecek uç bir davranış örneğini düşünelim: Bir kişinin sevdiği kadının hayatını kurtarmak için ölmeye razı olması. Böyle bir adam nasıl olur da kendi davranışından faydalanmış olur?

Cevap *Atlas Silkindi*'de verilmiştir – tutuklanmak üzere olduğunu bilen Galt'ın Dagny'ye şunları söylediği sahne: “Eğer birbirimiz için ne anlama geldiğimizi en ufak şekilde dahi hissedерlerse, seni bir haftadan daha kısa bir süre içinde, gözlerimin önünde işkence masasına (fiziksel işkenceden bahsediyorum) yatırırılar. Bunun olmasını beklemeyeceğim. Sana karşı bir tehdidin söz konusu olduğunu anladığım an kendimi öldürece-

¹ Nathalien Branden, *Who is Ayn Rand?* New York: Random House, 1962; Paperback Library, 1964.

ğim ve onları orada durduracağım... Sana, bunu yaparsam bunun bir kendini feda etme davranışı olmadığını söylemek zorunda değilim. Ben onların şartlarında yaşamaya tenezzül etmem. Onlara itaat etmeye tenezzül etmem ve senin işkenceyle öldürülmeni görmeye katlanmam. Bundan sonra benim için peşinde koşacak hiçbir değer kalmaz – ve ben değerler olmadan var olmaya tenezzül etmem.” Eğer bir erkek bir kadını onun ölümünü görmek istemeyecek kadar seviyorsa, eğer yaşamın erkeğe o fiyata sunacak daha fazla bir şeyi yoksa, bu durumda o erkeğin kadını kurtarmak için ölmesi bir kendini feda etme değildir.

Aynı prensip, bir diktatörlükte yaşayan ve özgürlüğü elde etmek için isteyerek ölüm riskini alan bir insan için de geçerlidir. Onun davranışını bir “kendini feda etme” olarak adlandırmak için, kişinin bir köle olarak yaşamayı *tercih etmiş* olması gerekir. Gerektiğinde, kendi özgürlüğü için mücadele ederek ölmeye istekli olan bir kişinin bencilliği, onun artık kendi yargılarına göre davranmasının mümkün olmadığı bir dünyada – yani *insanca* varolma şartlarının artık kendisi için söz konusu olmadığı bir dünyada – yaşamaya devam etmek istememesi gerçeğinde yatmaktadır.

Bir davranışın bencilliği veya bencil olmayışı nesnel olarak belirlenir: Bu, eylemde bulunan kişinin *duygularınca* belirlenmez. Duygular birer idrak aracı olmadıkları gibi, *etik için geçerli bir kriter işlevi de görmezler*.

Açıkçası, davranışta bulunmak için, insanın kişisel bir dürtü ile harekete geçirilmesi gerekmektedir; davranışı gerçekleştirmek için kişi *bir* şekilde “istemek” zorundadır. Bir davranışın bencilliği veya bencil olmayışı

sadece kişinin onu yapmak isteyip istememesine değil, fakat aynı zamanda kişinin onu *neden* yapmak istediğine de bağlıdır. Davranış hangi standartla tercih edilmiştir? Hangi amacı başarmak için?

Eğer bir kişi başkalarına onları soyarak ve öldürerek fayda sağladığını *düşündüğünü* ifade ederse, kişi davranışlarının altruistçe olduğunu kabul etmeye istekli olmayacaktır. Aynı mantıkla ve aynı gerekçelerle, eğer bir kişi körü körüne bir kendine zarar verme yolu izlerse, kişinin o yolu izlemekle kazanacak bir şeyi olduğunu *düşünmesi* onun davranışlarını bencil yapmaz.

Eğer sadece sadaka, tutku, görev veya altruizm yoluyla motive edilen bir kişi, bir değerden, arzudan veya amaçtan, başka kişinin zevki, arzuları veya ihtiyaçları nedeniyle vazgeçerse (bu kişiye vazgeçtiği şeylerden daha az değer veriyorsa) bu bir kendini feda etme davranışdır. Kişinin, onu yapmayı “istemeyi” düşünebileceği gerçeği kişinin davranışını bencil yapmaz veya kişinin bu davranıştan faydalanan olduğunu nesnel olarak ortaya koymaz.

Örneğin, bir çocuğun akılcı standartlara göre bir meslek seçtiğini, fakat daha sonra, komşularının gözünde daha fazla itibarı olan bir mesleği seçmesini isteyen annesini mutlu etmek için o meslekten vazgeçtiğini düşünün. Çocuk annesinin isteklerine razı olmuştur, çünkü bunun kendisinin ahlâkî görevi olduğunu kabul etmiştir: Annesinin talebinin akılcı olmadığını ve kendisini bir ömür boyu sefalet ve sıkıntıya mahkum etmekte olduğunu bilse bile, bir oğul olarak kendi görevinin annesinin mutluluğunu kendi mutluluğu üzerinde tutmayı içerdiğine inanmaktadır. “Herkes bencildir” doktrininin sa-

vunucularının, çocuğun “erdemli” olmak veya suçluluk duygusundan kaçınma ile motive edildiğini, onun davranışlarında hiçbir kendini feda etmenin bulunmadığını ve onun gerçekten bencil olduğunu iddia etmesi saçmadır. Burada göz ardı edilen şey çocuğun *niçin* öyle hissettiği ve arzuladığıdır. Duygular ve arzular sebepsiz, indirgenemez temel fikirler değildir; kişinin kabul etmiş olduğu fikirlerin ürünleridir. Çocuk sadece altruizm etiğini kabul ettiğinden dolayı kendi mesleğinden vazgeçmeyi “istemektedir”; o, kendi çıkarına uygun olarak davranmanın ahlâksızca olduğuna inanmaktadır. Onun davranışlarını yönlendiren prensip *budur*.

“Herkes bencildir” fikrinin savunucuları, altruizm etiğinin baskısı altında, insanların bilerek kendi uzun dönem mutluluklarına aykırı faaliyette bulunabildiklerini yalanlamazlar. Onlar sadece daha yüce, tanımlanamaz bir anlamda, bu insanların “bencilce” davranmaya devam ettiklerini iddia ederler. Kişinin kendi uzun dönem mutluluğuna karşı bilerek davranışta bulunma ihtimalini içeren veya böyle bir davranışa izin veren bir “bencillik” tanımı terimlerde çelişkidir.

Kişinin kendi mutluluğundan vazgeçerek kendi mutluluğunun peşinde koşabileceğini duyduklarında, insanlara söylenenlerin bir anlam ifade ettiğini düşündürten onların mistik inanışıdır.

“Herkes bencildir” argümanındaki temel hata son derece ham bir iki-anlamlılıktan ibarettir. Tüm amaçlı davranışların motive edildiği, söylemeye gerek olmayan psikolojik bir gerçektir. Fakat “motive edilmiş” davranışı “*bencil* davranışla” bir tutmak insan psikolojisinin temel bir gerçeği ile bir *etik tercih* arasındaki farkı ortadan

kaldırmaktır. Bu, etiğin temel problemini, yani “İnsan *ne* ile motive edilir?” problemini göz ardı etmektir.

Gerçek bir bencillik (yani, neyin kişinin kendi çıkarına olduğunu keşfetmeye gerçekten ilgi duyma, onu başarmak sorumluluğunu kabul etme, kör kapris, içinde bulunulan ruh hâli, ani istek veya hislere dayalı olarak davranarak ona ihanet etmeyi reddetme, kişinin kendi yargılarına, inançlarına ve değerlerine daima sadık olması) derin bir ahlâkî başarıyı ifade eder. “Herkesin bencil olduğunu” iddia edenler yaygın olarak, bu ifadeleriyle bir kötü niyet ve aşağılama amacı taşırlar. Fakat onların bu beyanları insanlığa yöneltilmiş hak edilmeyen bir övgüdür.

(Eylül 1962)

6. Zevk Almanın Psikolojisi

Nathalien Branden

İnsan için zevk almak bir lüks değil, fakat önemli bir psikolojik ihtiyaçtır.

Zevk almak (terimin en geniş anlamıyla) yaşamın kendinde var olan bir metafizik özelliktir, başarılı davranışın ödülü ve sonucudur; tıpkı ağrının başarısızlığın, yıkılışın, ölümün işareti olması gibi.

İnsan hoşlanarak hayatın değerini, hayatın yaşama-ya, devam etme mücadelesine değer olduğu hissini yaşar. Yaşamak için, insanın değerler başaracak şekilde yaşaması gerekir. Zevk alma veya hoşlanma hem başarılı faaliyet için bir duygusal ödül ve hem de faaliyete devam etme yönünde bir teşviktir.

Dahası, zevk almanın insan için taşıdığı metafizik anlamından dolayı, hoşlanma durumu, insana kendi başarısının, realitenin gerçekleriyle başa çıkabilme becerisinin, değerlerini başarmasının, hayatta olmasının doğrudan bir tecrübesini verir. Zevk alma tecrübesinin altında şu duygu yatmaktadır: “Kendi varlığımı kendim kontrol ediyorum.” Aynı şekilde, ağrı tecrübesinde de gizli olarak şu duygu vardır: “Çaresizim.” Zevk almanın duygusal olarak bir başarı anlamı taşıması gibi, ağrı da, duygusal olarak bir yetersizlik anlamı taşır.

Buna göre zevk alma, insana kendi bünyesinde, *yaşamın* ve insanın *kendisinin* bir değer olduğunu tecrübe etmesine izin verme yoluyla insan varoluşu için duygusal bir yakıt işlevi görür.

Tıpkı insan bedeninin zevk-ağrı mekanizmasının sağlık veya rahatsızlık barometresi olarak iş görmesi gibi, insan bilincinin zevk-ağrı mekanizması da aynı prensiple çalışarak neyin kendi lehinde neyin aleyhinde olduğu, neyin kendi yaşamı için faydalı veya zararlı olduğu konusunda bir barometre işlevi görür. Fakat insan, iradeye dayalı bilince sahip olan bir varlıktır, doğuştan sahip olduğu hiçbir fikri yoktur, hayatta kalmasının neye bağlı olduğu konusunda hiçbir otomatik veya yanılmaz bilgiye sahip değildir. Davranışlarına rehberlik edecek olan değerleri kendisi *seçmek* ve amaçlarını kendisi oluşturmak zorundadır. İnsanın duygusal mekanizması, onun tercih ettiği değerlere uygun olarak çalışır. Kendisinin neyin yanında neyin karşısında hissedebileceğini belirleyen insanın kendi değerleridir; insanın zevk için neyin peşinde koşması gerekeceğini belirleyen insanın değerleridir.

Bir insanın değerler seçiminde bir hata yapması durumunda, onun duygusal mekanizması bu hatayı düzeltmeyecektir: Bu mekanizma kendi başına bir iradeye sahip değildir. Eğer bir insanın değerleri gerçekte ve realitede onun kendi yıkılışına yol açan şeyleri istemesini sağlarsa, insanın duygusal mekanizması onu kurtarmayacak, fakat bunun yerine sürükleyecektir: Onu ters yönde, kendisine ve realitenin gerçeklerine karşı, kendi hayatına karşı programlamış olacaktır. İnsanın duygusal mekanizması bir bilgisayar gibidir: İnsan onu programlama gücüne sahiptir, fakat onun doğasını değiştirme gücüne sahip değildir; yani yanlış programlaması durumunda kendine en fazla zarar verici olan arzuların, kendisi için hayati öneme sahip davranışların duygusal yo-

ğunluğuna ve kaçınılmazlığına sahip olacağı gerçeğinden kaçamaz. Tabî ki insan programı değiştirme gücüne sahiptir; fakat sadece değerlerini değiştirerek.

Bir insanın temel değerleri, onun kendisi veya varoluş hakkındaki bilinçli veya bilinçaltının etkisiyle oluşmuş görüşünü yansıtır. Bu değerler şunların bir ifadesidir; (a) kendine saygı duymamanın veya saygı duymamanın derecesi veya doğası ve (b) insanın, evreni kendi anlayış ve davranışına açık veya kapalı görme derecesi, yani onun iyi niyetli veya kötü niyetli görüşe sahip olma derecesi. Buna göre, bir insanın hoşlanma veya zevk alma için peşinden koştuğu şeyler psikolojik yönden oldukça açıklayıcıdır; onlar, kişinin karakterinin ve ruhunun göstergesidir. ("Ruh" ile bir insanın bilincini ve onun temel motive edici değerlerini kastediyorum.)

Geniş anlamda insanın yaşamdan zevk almasını sağlayan beş (birbiriyle bağlantılı) alan vardır: Üretken iş, insani ilişkiler, eğlence, sanat, seks.

Üretken iş bunların en temel olanıdır: İnsan, çalışma yoluyla varoluşu üzerindeki temel kontrol hissini (başarı hissini) kazanır. Bu his, diğer herhangi bir değerden tat alabilmenin önkoşuludur. Hayatının yönü veya amacı olmayan insan, hiçbir yaratıcı amacı olmayan insan, kendisini çaresiz, kontrolsüz hissedecektir; çaresiz ve kontrolsüz hisseden insan kendisini yetersiz ve varoluş için uygun olmayan bir konumda hisseder; ve varoluş için kendisini uygun olmayan bir konumda hisseden bir insan, varoluşun zevkini çıkaramaz.

Evreni kendi çabasına açık gören, kendine saygı duyan bir insanın en önemli göstergesi, onun kendi aklının üretken çalışmasından aldığı büyük zevktir; onun yaşa-

maktan aldığı zevk, sürekli olarak büyüyen bir başarının onurunu kazanmak için, onun bilgi ve becerisini artırmaya – düşünmeye, başarmaya, ilerlemeye, yeni zorluklarla karşılaşmaya ve onları aşmaya – karşı hissettiği durmak bilmeyen ilgiyle beslenir.

Çoğunlukla sadece rutin, alışılmış işlerde çalışmaktan zevk alan, yarı sersem bir hâlde çalışmaya eğilimli olan, mutluluğu zorluklardan, mücadeleden veya çabadan uzak olmakta gören insan tarafından farklı bir ruh tipi ortaya konur: Kendine saygısı ciddi ölçüde az olan, evreni, kendisine yönelmiş müphem bir tehdit olarak gören bir kişinin, asıl motive edici dürtüsü, bir güvenlik özlemi olan (başarıyla kazanılan bir güvenlik değil, başarının istenmediği bir dünyanın güvenliğine özlem olan) bir kişinin ruhu.

Daha başka bir tür ruh, çalışmadan – *herhangi* bir tür çalışmadan – hoşlanılabileceğini aklına bile getiremeyen, geçim sağlama çabasını bir zaruret olarak gören, sadece işgünü bitiminde başlayan zevkin, beynini alkol veya televizyon veya bilardo veya kadınla boğan zevkin - *bilinçli olmama zevkinin*- hayalini kuran bir insanın ortaya koyduğu ruhtur: Kendine saygının en küçük parçasını taşımayan, evreni asla anlaşılabilir bir şey olarak görmeyen ve evrene karşı daima bir korku duymakta olan ve tek rahatlama şekli ve tek zevk alma fikri, kendisinden hiçbir talepte bulunmayan duyularının zayıf titreşimleri olan bir adamın ruhu.

Bir diğer tip ruh başarıdan değil fakat yıkmaktan zevk alan, davranışları başarıya ulaşmayı değil, başarıya ulaşanları *yönetmeyi* hedefleyen bir adamın ortaya koyduğu ruhtur: Bu, kendine değer verme bakımından son

derece fakir olan ve varoluşun dehşeti altında son derece ezilmiş, hayatta bulduğu yegane mutluluk onun durumunu paylaşmayanlara, *yaşayabilenlere* karşı (kendine güveni olanları, güçlüyü ve sağlıklıyı yıkmakla sanki yetersizliği başarıya dönüştürecekmiş gibi) duyduğu içerleme ve nefreti kusmak olan bir kişinin ruhu.

Akılcı, kendinden emin bir kişi değerlere olan sevgisi ve bunları başarmaya duyduğu arzuyla motive olur. Bir nevrozlu korkuyla ve bir korkudan kaçma arzusuyla motive olur. Motivasyondaki bu farklılık, sadece her bir tip kişinin zevk almak için peşinden koştuğu şeylerde değil, fakat aynı zamanda onların yaşayacağı zevkin doğasında da vardır.

Yukarıda tanımlanan dört kişinin yaşadığı zevkin duygusal kalitesi aynı değildir. Herhangi bir zevkin kalitesi onu ortaya çıkaran ve ona hizmet eden zihinsel işlemlere ve ilgili değerlerin doğasına bağlıdır. Kişinin bilincini uygun şekilde kullanma zevkiyle bilinçli olmama “zevki” aynı değildir, tıpkı, gerçek değerleri başarmanın gerçek bir başarı hissi elde etmenin zevkinin ve kişinin korku ve çaresizlik hissini geçici olarak azalması “zevki”nin aynı olmadığı gibi. Kendine saygısı olan insan, kendi melekelerini doğru şekilde kullanmanın ve realitedeki gerçek değerleri başarmanın saf, katışıksız zevkini (diğer üç tip insanın hissetmesine bile imkân olmayan bir zevki, tıpkı kendisinin *diğerlerinin* “zevk” olarak adlandırıldığı o soluk, bulanık durumu asla hissetmeyeceği gibi) yaşar.

Bu aynı prensip, her türlü zevk formu için geçerlidir. Buna göre, insan ilişkileri alanında, kendisinin ulaşabilmek için çok emek isteyen standartlarını paylaşan, akıl-

lı, dürüst ve kendine saygısı olan insanların arkadaşlığından zevk almaya çalışan kişi tarafından – ve kendisini sadece hiçbir standardı olmayan bu yüzden onların arasında kendini özgür hissettiği insanlarla eğlendirebilen kişi tarafından – veya sadece aşağıladığı, kendisini onlardan üstün gördüğü insanların arkadaşlığında zevk bulan kişi tarafından – veya sadece aldatabileceği ve kullanabileceği, hakiki bir başarının yerine koyabileceği en aşağılık nevrozlu alternatifi, güç duygusunu elde ettiği insanlar arasında zevk duyan bir kişi tarafından farklı bir ilişki sürdürülür, farklı bir zevk alma geçerlidir, farklı bir tür motivasyon söz konusudur ve farklı bir karakter ortaya konur.

Akılcı, psikolojik yönden sağlıklı bir kişi için zevk alma arzusu, kişinin realite üzerindeki kontrolüne yönelik bir kutlamadır. Nevrozlu içinse, zevk alma arzusu realiteden kaçma arzusundan başka bir şey değildir.

Dinlenme konusunu düşünün. Örneğin bir partiyi. Akılcı bir kişi, bir partiden başarısına yönelmiş bir duygusal ödül olduğu için zevk alır ve *aslında* partiden ancak parti aktiviteleri hoşlanılabilir şeylerse (örneğin sevdiği insanları görmek, ilginç bulduğu yeni insanlarla tanışmak, söylemeye ve işitmeye değer bir şeylerin konuşulduğu sohbetlere katılmak gibi) zevk alır. Fakat bir nevrozlu, orada gerçekleşen gerçek aktiviteyle ilişkili olmayan sebeplerden ötürü bir partiden “zevk alır”; var olan tüm insanlardan nefret edebilir veya onları küçümseyebilir veya onlardan korkabilir, yaygaracı bir aptal gibi davranabilir ve bundan dolayı kendinden utanabilir – fakat ondan tümüyle hoşlandığını düşünecektir, çünkü insanlar onay titreşimleri yaymaktadır, ya da çünkü bu par-

tiye davet edilmek sosyal bir ayrıcalıktır, ya da çünkü *diğer* insanlar neşeli görünmektedir, ya da çünkü parti onu bütün gece yalnız kalma dehşetinden kurtarmıştır.

Sarhoş olma “zevki” açıkça bilinçli olma sorumluluğundan kaçma zevkidir. Konukların alkolün verdiği uyuşukluk içinde, gürültülü ve anlamsız bir şekilde zıvalayarak ve kişinin amaç, mantık, realite veya farkında olma yükü altında olmadığı bir evren hayalinin tadını çıkararak etrafta dolaştığı, histerik keşmekeş ifadelerinden başka hiçbir amaç için düzenlenmeyen sosyal toplantılar da böyledir.

Bu bağlamda modern hippilere (mesela onların dans etme tarzlarına) bir bakın. Gördüğünüz şey gerçek zevk alma gülümsemeleri değil, fakat boş, sabit bakışlı gözler, merkezini kaybetmiş gibi görünen vücutların yaptığı silkinme tarzından, organize olmayan, tamamı bir tip düztaban histerisi şeklinde bir amaçsız, anlamsız ve akılsız hava yakalamak için çok çabalayan hareketlerdir. *Bu*, bilinçsizliğin zevkidir.

Ya da pek çok insanın hayatını dolduran *daha sessiz* tip “zevkleri” düşünün: Aile piknikleri, bayan partileri veya çayları, kermesleri; bunların hepsi, katılanların tümü için sessiz, sıkıcı olaylardır ve bunlarda *sıkılma* bir değerdir. Bu gibi insanlar için sıkılma güvenli, bilinen, alışılmış, rutin (*yeninin*, heyecan verenin, aşına olunmayan, *bir şeyler talep edenin* olmayışı) olan anlamına gelir.

Bir şeyler talep eden zevk ne demektir? Kişinin aklını kullanmasını gerektiren bir zevk; sadece problem çözme anlamında değil, fakat aynı zamanda ayırt etme, hüküm verme ve bilincinde olma anlamında.

Hayatın temel zevklerinden birisi insana sanat eser-

leri tarafından sunulmaktadır. En üst seviyesinde, şeylerin “olabileceği ve olması gerektiğinin “ gösterimi olan sanat, insana paha biçilmez bir duygusal lezzet sunabilir. Fakat burada da kişinin ilgilendiği sanat çalışmaları, onun kendi değer ve fikirlerine bağlıdır.

Bir insan kahramanlık, zekâ, başarı, dramatik olma, amaçlı olma, stil, beceri, meydan okuma peşinde koşabilir; *hayran olmanın*, daha büyük değerlere bakmanın zevki peşinde koşabilir. Veya kendisinden ne değer standartları ve ne de düşünce olarak hiçbir şey talep edilmediği bir tarzda, dedikodu yazarı benzeri kapı komşusu kişilerde tatmin arayabilir; “kendisinin asla yaratmadığı bir dünyada biraz daha az yabancı ve korkak” hissetmeyi isteyerek, kendini bilinen ve aşina olanın ifadesiyle heyecanlanmış bulabilir. Veya onun ruhu, korku ve insanın aşağılanması ifadelerine verilmiş olumlu bir tepki olabilir. Bir yerlerde okuduğu uyuşturucu bağımlısı cüce veya kötürüm lezbiyen kadar kötü durumda olmadığı düşüncesi, onun kendisini mutlu hissetmesini sağlayabilir; kendisine insanın kötü olduğunu, realitenin bilinmez olduğunu, varoluşun tahammül edilmez olduğunu, hiç kimsenin hiçbir şeye yardım edemeyeceğini, kendisinin içten içe hissetmekte olduğu dehşet duygusunun *normal* olduğunu söyleyen bir sanattan zevk alabilir.

Sanat, üstü kapalı bir varoluş yaklaşımını yansıtır – ve kişinin reaksiyon vereceği sanatı belirleyen, kişinin *kendi* varoluş fikridir. En sevdiği tiyatro oyunu *Cyrano de Bergerac* olan kişinin ruhu, favori oyunu *Godot'u Bekleme* olan kişinin ruhundan tamamen farklıdır.

İnsanın kendisine sunabileceği çeşitli zevkler arasında en muhteşem olanı gururdur – kendi başarılarından

ve kendi karakterinin yarattıklarından aldığı hazdır. Kişinin bir başka insanın karakteri ve başarılarından aldığı zevk *hayranlıktır*. Bu iki kavramın (gurur ve hayranlık) birleşmesinin en yüksek ifadesi romantik aşktır. Onun kutlaması ise, sekstir.

İnsanın kendisi ve varoluş hakkındaki görüşünün zarif bir şekilde açıklanması her şeyden çok bu alanda (bir kişinin romantik-cinsel eylemlerinde) olmaktadır. Bir kişi kendi değerlerini en iyi yansıtan kişiye âşık olur ve onu arzular.

Bir kişinin romantik-cinsel reaksiyonları, o kişinin partner seçimi ve onun için cinsel aktivitenin *anlamı* noktalarından açıklayıcıdır.

Kendisine saygısı olan bir insan, kendisine ve yaşama âşık olan bir insan, hayran olabileceği insanı, sevebileceği ruhsal eşdeğerini bulmaya yoğun bir ihtiyaç duyar. Onu en çok cezbedecek olan nitelik kendine saygıdır; kendine saygı ve varoluşun öneminin açık bir şekilde bilinmesi. Böyle bir kişi için seks, bir kutlama davranışıdır, kendisine ve seçtiği kadına yönelik bir övgüdür, canlı olmanın değerini ve neşesini somut bir şekilde ve kendi kişiliğinde yaşamamanın nihai şeklidir.

Böyle bir tecrübeyi yaşama ihtiyacı, insanın doğasında bulunmaktadır. Fakat kişi, bunu kazanacak kendine saygıdan yoksunsa, *sahtekârlık yapmaya* kalkışır ve partnerini (bilinçaltından), onun kendisine sahtekârlık yapmasına yardım etme ve kendisinin sahip olmadığı bir değer ve hissetmediği bir mutluluk verme becerisi standardına göre seçer.

Buna göre, eğer bir kişi zeki, kendinden emin ve güçlü bir kadına âşık olursa, bir kadın kahramana âşık olur-

sa, bir tip ruh ortaya koyacaktır; bunun yerine eğer bir sorumsuz, çaresiz, zayıflığı kendisini maço hissettiren akli bir karış havada kadına âşık olmuşsa, bu kişi, başka bir tür ruh ortaya koyacaktır; eğer o, kendine ait hükümleri ve standartları olmayışı kendisini ayıplanmaktan uzak hissettiren ürkek bir hafifmeşrebe âşık olmuşsa bir diğer ruh hâlini ortaya koyacaktır.

Tabii ki, aynı prensip bir kadının romantik-cinsel tercihlerinde de geçerlidir.

Arzusu bir gurur ve hayranlıkla beslenen, onun için kendinden zevk alma kendi başına bir amaç olan kişi için ve sekste kendi erkekliğinin – veya dişiliğinin – ispatını, umutsuzluğunu gidermeyi veya endişeye karşı bir savunma veya sıkılmışlıktan bir kaçış arayan kişi için cinsel davranış farklı bir anlama sahiptir.

Paradoksaldır, psikolojik olarak zevkten kendi başına bir amaç olarak zevk alamayanlar, zevk peşinde koşanlar olarak adlandırılanlardır, yani görünüşte anlık hislerden başka bir şey için yaşamayan, sadece “iyi bir zaman geçirme” ile ilgilenenlerdir. Zevk peşinde koşan nevrozlu, kutlama hareketleri yaparak, kendisine kutlayacak bir şeyi olduğunu hissettirebileceğini düşünür.

Kendine saygısı olmayan insanın işaretlerinden birisi (ve onun ahlâkî ve psikolojik hatasının gerçek bedeli) onun tüm zevklerinin, kendisini kovalayan iki şeyden kaçış zevkleri olduğu gerçeğidir. Bunlar onun ihanet etmiş olduğu ve aslında kendilerinden kaçamayacağı realite ile kendi aklıdır.

Zevk almanın işlevi insana kendi başarısının bir hissinin sağlamak olduğundan nevrozlu ölümcül bir çelişkiye düşer: bir insan olarak doğası gereği, realite üzerin-

deki kontrolünün bir teyidi ve ifadesi olarak zevk almaya karşı çaresiz bir ihtiyaç hissetmeye itilir – fakat sadece realiteden *kaçışta* zevk bulur. Onun zevklerinin çalışmamasının, kendisine bir gurur, tatmin, ilham hissi değil fakat bir suç, düş kırıklığı, umutsuzluk, utanç getirmesinin sebebi budur. Zevk, kendine saygısı olan bir kişi üzerinde bir ödül ve teyit etkisi yapar. Kendine saygısı olmayan bir kişi üzerinde zevk, bir tehdit etkisi yapar. Bu, endişeden kaynaklanan, kişinin *yalancı*-kendine değer vermesinin şüpheli temelini sarsma sonucu, tüm sistemin çökeceği ve kendisini sert, mutlak, bilinmez ve affetmez realite ile karşı karşıya bulacağını bilmenin kronik korkusundan kaynaklanan bir tehdittir.

Psikoterapi arayan hastaların en yaygın şikâyetlerinden birisi hiçbir şeyin kendilerine zevk verememesi, kendileri için gerçek zevk almanın imkânsız görünmesidir. Bu ne kadar kaçış, o kadar zevk politikasının kaçınılmaz çıkmaz sokağıdır.

Yaşamdan zevk almayı en üst düzeyde tutmak sıra dışı bir ahlâkî ve psikolojik başarıdır. Yaygın inanışın aksine, bu akılsızlığın değil fakat realiteyi algılama davranışına sürekli bağlı kalmanın ve titiz bir entellektüel bütünlüğün bir ayrıcalığıdır. Bu, kendine saygının ödülüdür.

(Şubat 1964)

7. Yaşam Uzlaşma Gerektirmez Mi?

Ayn Rand

Bir uzlaşma, karşılıklı tavizler verilmesi suretiyle bir-biriyle çatışan taleplerin birbirine uygun hâle getirilmesidir. Bu, bir uzlaşmada yer alan her iki tarafın geçerli bir talebi olduğu ve bir diğerine verecek bir değere sahip olduğu anlamına gelir. Ve *bu*, her iki tarafın, anlaşmalarına bir dayanak oluşturan temel bir prensip üzerinde hemfikir oldukları anlamına gelir.

Kişi, ancak somut veya spesifik durumlarda, karşılıklı olarak kabul edilen bir temel prensibe uyarak uzlaşabilir. Örneğin, kişi bir satıcıyla, onun bir mal için istediği fiyat üzerinde pazarlık yapabilir ve satıcının talebi ile kendi teklifi arasındaki bir miktarda anlaşır. Burada karşılıklı olarak kabul edilen temel prensip, ticaret prensibidir, yani: Satın alanın satıcıya ürünü karşılığında para ödemesidir. Fakat kişi kendisine ödeme yapılmasını isterken, alıcı bu kişinin malını para ödemededen almak isterse, hiçbir uzlaşma, anlaşma veya tartışma mümkün olmaz; bu durumda, birisinin diğerine teslimiyeti söz konusudur.

Bir malın malikiyle bir hırsız arasında hiçbir uzlaşma olamaz; kişinin hırsıza gümüş takımından bir çay kaşığı teklif etmesi bir uzlaşma değil, tam bir teslimiyet olacaktır; hırsızın kişinin malı üstünde *hakkı* olduğunu tanımak olacaktır. Hırsız bunun karşılığında hangi değeri veya tavizi sunmuştur? Ve tek taraflı tavizler, iki tarafın ilişkisinde temel olarak alındığında, hırsızın geri ka-

lan her şeyi alması sadece bir zaman meselesi olacaktır. Bu işleme bir örnek olarak, Birleşik Devletlerin bugünkü dış politikasını ele alabiliriz.

Özgürlük ve hükümet kontrolleri arasında hiçbir uzlaşma olamaz; “sadece birkaç kontrolü” kabul etmek, vazgeçilmez bireysel hakları teslim etmektir ve onun yerine hükümetin sınırsız, keyfi gücünü koymaktır, böylece kişinin kendisini aşama aşama köleliğe teslim etmesidir. Bu sürece bir örnek olarak Birleşik Devletler’in şu anki iç politikasına bakınız.

Temel prensipler veya temel konular üzerinde uzlaşma olamaz. Yaşam ve ölüm arasındaki bir “uzlaşmadan” ne anlarsınız? Veya doğru ve yanlış arasındaki? Ya da akıl ve akıl dışılık arasındaki?

Ancak bugün insanların “uzlaşmadan” bahsederken kastettikleri şey, karşılıklı meşru bir taviz veya alışveriş değil, fakat kesinlikle kişinin kendi prensiplerine ihanet etmesidir; herhangi bir tek taraflı, gerekçesiz, akıldışı talebe teslim olmasıdır. Bu doktrinin temelinde, bir *arzu* veya bir *kaprisin* indirgenemez bir ahlâkî temel fikir olduğunu, her kişinin canının istediği herhangi bir arzu-yu elde etmeye hakkı olduğunu, tüm arzuların eşit ahlâkî geçerliliğe sahip olduğunu ve insanların bir arada yaşayabilmesinin tek yolunun her şeye teslim olmak ve herkesle “uzlaşmak” olduğunu savunan *etik sübjektivizm* bulunmaktadır. Böyle bir doktrinden faydalananın kim olacağını ve bundan kimin zarar göreceğini anlamak zor değildir.

Bu doktrinin ahlâksızlığı – ve “uzlaşma” teriminin bugünkü genel kullanımda bir ahlâkî ihanet anlamına gelmesinin sebebi – onun, etik sübjektivizmi insan iliş-

kilerindeki her türlü prensibin üstündeki temel prensip olarak kabul etmeye ve her şeyi bir başkasının kaprislerine karşılık bir taviz olarak feda etmeye insanları zorlaması gerçeğinde yatmaktadır.

“Yaşam uzlaşma gerektirmez mi?” sorusu genellikle, temel bir prensiple bir somut, spesifik kaprisi birbirinden ayıramayanlar tarafından sorulmaktadır. Kişinin istediğinden daha küçük bir işi kabul etmesi bir “uzlaşma” *değildir*. Kişinin yapmak için işe alındığı işi nasıl yapacağı konusunda işvereninden emirler alması bir “uzlaşma” *değildir*. Kişinin bir keki yedikten sonra ona sahip olamaması bir “uzlaşma” *değildir*.

Bütünlük, kişinin sübjektif kaprislere sadakatinden oluşmaz, fakat akılcı prensiplere sadakatten oluşur. Kelimenin kişiliksiz anlamında bir “uzlaşma”, kişinin rahatının bozulması *değildir*, fakat inandığı şeylerin bozulmasıdır. Bir “uzlaşma”, kişinin sevmediği bir şeyi yapması *değil*, fakat kötü olduğunu bildiği bir şeyi yapmasıdır. Bir kişinin müzikten hoşlanmadığı hâlde bir konsere giden eşine refakat etmesi bir “uzlaşma” *değildir*; sosyal uyum uğruna, güya dini vecibeler uğruna veya görgüsüz hısımlarına karşı cömertlik uğruna eşinin akıldışı taleplerine teslim olması ise bir “uzlaşmadır”. Kişinin görüşlerini paylaşmadığı bir işveren için çalışması bir “uzlaşma” *değildir*; onun fikirlerini paylaşıyormuş gibi yapmak bir “uzlaşmadır”. Kişinin yazacağı bir eserin taslağında yayıncının tavsiyelerini kabul etmesi, kişi bu tavsiyeleri akılcı geçerliliğe sahip bulduğu müddetçe bir “uzlaşma” *değildir*; yayıncıyı veya “halkı” memnun etmek için kendi inancına ve standartlarına karşı olan bu gibi değişiklikleri yapmak “uzlaşmadır”.

Tüm bu örneklerde öne sürülen gerekçe “uzlaşmanın” sadece geçici olduğu ve kişinin bütünlüğünü gelecekteki bir tarihte tekrar geri alacağıdır. Fakat kişi, eşinin akıl dışılığını, ona teslim olarak ve bu akıl dışılığın büyümesini cesaretlendirerek düzeltemez. Kişi muhalif fikirlerin gelişmesine yardım ederek kendi fikirlerinin zafarını sağlayamaz. “Kişi zengin ve ünlü olduğunda,” işe yaramaz şeyler yazarak edindiği bir hayranına bir edebi başyapıt sunamaz. Eğer kişi başlangıçta kendi kanaatlerine sadık kalmazsa –kişinin mücadele etmek için cesaretinin olmadığı kötülüğün gücünü artırmaya yardım eden– ihanetler silsilesi bunu daha sonraki bir tarihte kolaylaştırmaz, fakat sadece imkânsız hâle getirir.

Ahlâkî prensipler üzerinde bir uzlaşma olamaz. “Gıda ve zehir arasındaki bir uzlaşmada, sadece ölüm kazanabilir. İyi ve kötü arasındaki bir uzlaşmadan faydalanacak olan sadece kötüdür. “Yaşam uzlaşma gerektirmez mi?” diye bir dahaki soruşunuzda, bu soruyu gerçek anlamına çevirin: Yaşam doğru ve iyi olanın yanlış ve kötü olana teslim olmasını gerektirmez mi?” Cevap, yaşamın bunu kesin olarak yasakladığıdır – eğer kişi adım, adım kendini yok eden işkence dolu yıllar geçirmek istemiyorsa.

(Temmuz 1962)

8. Akıl Dışı Bir Toplumda Akılcı Bir Yaşam Nasıl Sürülür?

Ayn Rand

Cevabımı bu sorunun tek, temel bir yönüyle sınırlı tutacağım. Bugün çok yaygın olan ve dünyadaki kötülüklerin yayılmasından sorumlu olan fikrin zıddı olan bir prensibi ifade edeceğim. Bu prensip şudur: Kişi, ahlâki yargılarını ifade etmekten asla kaçınmamalıdır.

Hiçbir şey bir kültürü veya bir insanın karakterini *ahlâkî agnostisizm* kadar mükemmel şekilde yozlaştıramaz. Ahlâkî agnostisizm, insanın ahlâk yargısını başkalarına asla aktarmaması gerektiği, kişinin ahlâk olarak her şeye karşı hoşgörülü olması gerektiği, “iyi”nin iyi-kötü ayrımını yapmamayı da içerdiği fikridir.

Böyle bir ilkedен kimin faydalandığı ve kimin zarar gördüğü açıktır. İnsanın erdemlerini övmekten ve kötülüklerini eleştirmekten eşit derecede uzak durduğunuzda, insanlara verdiğiniz şey adalet veya eşit muamele değildir. Sizin tarafsızlığınız ne iyi ve ne de kötünün sizden hiçbir şey bekleyemeyeceğini ortaya koyduğunda, siz gerçekte kimi teşvik ediyor ve kime ihanet ediyorsunuz?

Fakat ahlâkî yargı ifade etmek müthiş bir sorumluluktur. Bir yargıç olmak için kişinin dürüst bir karaktere sahip olması gerekir; kişinin her şeyi biliyor olması veya hiç hata yapmaması gerekmez, bu bir bilgi hatası değildir; kişi eksiksiz bir bütünlüğe, yani bilinçli, isteyerek kötülüğe göz yummama özelliğine sahip olmalı-

dır. Tıpkı bir mahkemedeki yargıcın kanıtlar yeterli olmadığında hata yapabilmesi, fakat var olan kanıtları göz ardı edememesi, rüşvet alamaması, herhangi bir kişisel duygu, düşünce, arzu veya korkunun realitenin gerçekleri hakkında aklının vereceği hükmü engellemesine müsaade edememesi gibi, her akılcı kişi de, sorumluluğun bir duruşmadakinden daha fazla olduğu (çünkü suçlandığında bunu bilen tek kişi *kendisidir*, yani hâkimdir) kendi akıl mahkemesinde, eşit derecede sıkı ve ciddi bir bütünlüğü sürdürmelidir.

Ancak kişinin hükümleri için bir üst mahkeme vardır: Nesnel realite. Bir yargıç her karar verişinde kendisini yargılar. İnsanların kendilerini herhangi bir tür akıldışı yargıda bulunmaya ve sonuçlarına katlanmamaya özgür hissedebilmeleri, ancak bugünün dünyasında ahlâkla ilgisiz siniklik, sübjektivizm ve kabadayılığın egemen olmasından dolayıdır. Fakat aslında bir kişi kendi ifade ettiği yargılarla yargılanır. Kişinin eleştirdiği veya övdüğü şeyler nesnel realitede vardır ve başkalarının bağımsız değerlendirmelerine açıktır. Kişi eleştirdiğinde veya övdüğünde kendi ahlâk karakterini ve standartlarını ifade etmektedir. Kişi Amerika'yı eleştirdiğinde ve Sovyet Rusya'yı övdüğünde – veya işadamlarına saldırdığında ve genç suçluları savunduğunda – veya muhteşem bir sanat eserini kınadığında ve işe yaramaz bir şeyi övdüğünde – ifşa ettiği şey, kendi ruh yapısıdır.

Çoğu insanı kayıtsız bir ahlâkî tarafsızlık tutumu benimsemeye iten şey *bu* sorumluluğa karşı hissettikleri korkudur. “Yargıda bulunma ki, hakkında yargıda bulunulmasın” ilkesinde en iyi ifadesini bulan şey korkudur. Fakat aslında bu ilke ahlâkî sorumluluktan vazgeçilmesi-

ni ifade etmektedir; kişinin, kendisinin beklediği bir ahlâkî açık çek karşılığında başkalarına verdiği bir açık ahlâkî çektir.

İnsanlar tercihlerde bulunmak zorundadır ve bu gerçekten kaçış yoktur; insanlar tercihlerde bulunmak zorunda olduğu müddetçe, ahlâkî değerlerden bir kaçış yoktur; ahlâkî değerler söz konusu olduğu müddetçe, hiçbir ahlâkî tarafsızlık söz konusu olamaz. Bir işkenceciyi eleştirmekten kaçınmak işkencede ve işkencecinin kurbanlarının katledilmesinde aksesuar olmaktır.

Bu konuda benimsenecek ahlâkî prensip, “*Yargıda bulun ve hakkında yargıda bulunulmasına hazır ol*”dur.

Ahlâkî tarafsızlığın zıddı, kişinin kendi kafasına, ezberlediği sloganlarına veya anlık yargılarına uymayan herhangi bir fikir, davranış veya kişinin körü körüne, rastgele, kendini haklı gören yaklaşımla eleştirilmesi değildir. Kayıtsız hoşgörü veya kayıtsız eleştiri iki zıt şey değildir: Aynı kaçınmacı tavrın iki versiyonudur. “Herkesin beyaz olduğunu” veya “herkesin siyah olduğunu” ya da “herkesin ne siyah ne de beyaz değil fakat gri olduğunu” söylemek bir ahlâkî yargıda bulunmak değildir, fakat bir ahlâkî yargının sorumluluğundan kaçmaktır.

Hüküm vermek, somut bir şeyi soyut bir prensip veya standarda referansla değerlendirmektir. Kolay bir iş değildir; kişinin duygularıyla, “içgüdüleriyle” veya önsezileriyle otomatik olarak gerçekleştirilen bir iş değildir. En kesin, en eksiksiz, en acımasızca nesnel ve *akılcı* düşünme işlemini gerektiren bir iştir. Soyut ahlâkî prensipleri anlamak, bir ölçüde kolaydır; bilhassa başka bir kişinin ahlâkî karakterini ilgilendirdiklerinde onları belirli bir duruma uygulamak çok zor olabilir. Bir kişi is-

ter övgü, ister kınama formunda olsun, ahlâkî bir yargıda bulunduğunda “Niçin?” sorusuna cevap vermeye ve davasını kendisine ve herhangi bir rasyonel eleştirmene karşı savunmaya hazır olmalıdır.

Ahlâkî yargıları her zaman ifade etme politikası kişinin kendisini “herkesin ruhunu kurtarma” ile sorumlu bir misyoner olarak görmesi veya her karşısına çıkan kişiye kendisini anlatması, istenmeyen ahlâkî değerlendirmelerini bildirmesi anlamına gelmez. Şu anlama gelir: (a) Kişinin açıkça tanımlanmış bir şekilde, karşı karşıya olduğu herkesle, her konu ve olayla ilgili kendi ahlâkî değerlendirmesini bilmesi ve buna göre hareket etmesi gerekir; (b) akılcı açıdan gerektiğinde, kişinin kendi ahlâkî değerlendirmelerini başkalarının bilgisine sunması gerekir.

Bu sonuncusu, kişinin fikrinin sorulmadığı ahlâkî eleştirilere veya tartışmalara girmemesi gerektiği, fakat sessiz kalmanın kötülükle aynı fikirde olma veya onu onaylama anlamına geldiği durumlarda kişinin konuşması *gerektiği* anlamına gelir. Bir kişi, tartışmanın işe yaramayacağı bir ortamda akılcı olmayan kişilerle karşı karşıya ise, basit bir “Sizinle aynı fikirde değilim” ifadesi herhangi bir ahlâkî onaylama imasını ortadan kaldırmak için yeterli olacaktır. Kişi daha iyi insanlarla karşı karşıya olduğunda, kendi görüşlerini tam olarak ifade etmesi ahlâken gerekebilir. Fakat hiçbir durumda kişi kendi değerlerine saldırılmasına, onların çarpıtılmasına izin veremez ve bu durumda sessiz kalamaz.

Ahlâkî değerler bir kişinin davranışlarının itici gücüdür. Ahlâkî yargısını ifade etme yoluyla kişi, izlemeyi seçtiği yolun akılcılığını ve bu yolu nasıl algıladığını açık-

lar. Kişinin, insan bilgisi hataları ile mi yoksa kötü niyetle mi karşı karşıya olduğunu bilmesi önemlidir.

Muhatap oldukları o istenmeyen eylemlerin faillerinin –“sevdikleri” veya arkadaşları ya da iş arkadaşları ya da siyasi liderleri– bir hata neticesinde böyle davranmadıklarını, fakat *kötü* olduklarını anlama dehşetine düşen çok sayıda insana dikkat edin. Boş vermişlik ve bahane bulmayla beyinlerini nasıl köreltmek zorunda kaldıklarına bir bakın. Bu dehşetin, onları varlığını kabul etmekten korktukları kötülüğü onaylamaya, ona yardım etmeye ve onu yaymaya yönelttiğine dikkat edin.

Eğer insanlar aşağılık bir yalancının “iyi bir şey kastettiği”; aylak bir serserinin “kendine engel olamadığı”; genç bir suçlunun “sevgiye ihtiyacı olduğu”; bir suçlunun “daha iyisini bilmediği”; bir güç düşkünü politikacının “kamu çıkarı” yurtsever amacı ile yönlendirildiği; komünistlerin sadece “tarım reformcuları” oldukları iddialarında olduğu gibi aşağılık kaçınmacılıklara yüz vermeselerdi, geçen birkaç on yılın veya birkaç yüzyılın tarihi farklı olurdu.

Totaliter diktatörlüklerin hiçbir protesto veya savunma aracına sahip olmayan biçare, zincirlenmiş, susturulmuş köleleri için propaganda yapmaya niçin zahmet ettiklerini ve bu uğurda paralar akıtmayı gerekli bulduklarını kendinize sorun. Cevap şudur: En sıradan köylü veya en aşağı seviyedeki vahşi bile anlaşılmaz “soylu bir amaç” için değil de, sıradan yalın bir kötü niyet için kurban edildiğinin farkında olsa, gözü hiçbir şeyi görmezcesine isyân edecektir.

Tarafsız kalmanın ahlâksızlık için gittikçe artan bir sempati, erdem için ise gittikçe artan bir düşmanlık ge-

rektirdiğine de dikkat edin. Kötünün kötü olduğunu kabul etmemek için çırpınan bir kimse, iyinin iyi olduğunu kabul etmeyi gittikçe daha tehlikeli görür. Ona göre, erdemli bir kişi –bilhassa onun bir tarafı tutmasını gerektiren adlî bir vaka söz konusu olduğunda– onun tüm boş vermişliğini ortaya çıkarmaya yönelik bir tehdit olabilir. “Hiç kimse tamamen haklı veya tamamen haksız olamaz” ve “Ben kimim ki yargıda bulunacağım” gibi formüller, işte bu anlarda öldürücü etkiye sahip olurlar. “En kötümüzün bile iyi bir yanı vardır” diye söze başlayan birisi şöyle devam eder: “En iyimizin de kötü bir yanı vardır”; ve sonra da “En iyimizde de bir kötü yan olmak *zorundadır*”; ve sonra da “Yaşamı zorlaştıranlar, en iyilerimizdir; niçin sessiz kalmıyorlar? *Onlar* kim oluyor da yargılıyor?”

Ve sonra, bir sıkıcı orta yaş sabahında, böyle bir adam aniden uzak bir ilkbaharda tüm sevmiş olduğu değerlere ihanet ettiğinin farkına varır ve bunun nasıl olduğunu merak eder; kendi kendisine, aceleyle en zor, en utanç verici anlarında hissetmiş olduğu korkunun doğru olduğunu ve bu dünyada değerlerin hiçbir şansının olmadığını söyleyerek aklının kapılarını bu sorunun cevabına sıkı sıkıya kapatır.

Akıldışı bir toplum, bir ahlâkî ödlekler toplumdur; ahlâkî standartların, prensiplerin ve amaçların kaybolması nedeniyle felç olmuş insanların toplumdur. Fakat insanlar yaşadıkları müddetçe faaliyette bulunmak zorunda olduklarından, böyle bir toplum, onun yönünü belirlemek isteyen herhangi bir kişinin yönetimine geçer. Bu inisiyatif sadece iki insan tipinden gelir: Akılcı değerler ortaya koyma sorumluluğunu üstlenmeye hazır

olan insanlar ve sorular ve sorumluluklarla problemi olmayan haydutlar.

Mücadele ne kadar zor olursa olsun, böyle bir alternatif karşısında akılcı bir insanın yapabileceği tek bir seçim vardır.

(Nisan 1962)

9. Ahlâkî Grilik Modası

Ayn Rand

Bugün içinde bulunduğumuz kültürel ortamın iflasının en zarif göstergelerinden birisi, ahlâkî konulara ilişkin olarak takınılan şu moda tavidir: ““Siyahlar ve beyazlar yoktur, sadece griler vardır.”

Bu tavır kişiler, davranış prensipleri ve bir bütün olarak ahlâka yöneliktir. Bu bağlamda “siyah ve beyaz” “iyi ve kötü” anlamına gelmektedir. (Bu moda söylemde kullanılan ters sıra psikolojik açıdan önemlidir.)

Bu fikir incelenebilecek her açıdan çelişkilerle doludur (bunların en önemlisi “çalınmış kavram” yanılığıdır). Eğer siyah ve beyaz yoksa, gri de olamaz, çünkü gri, bu ikisinin bir karışımından ibarettir.

Herhangi bir şey “gri” olarak tanımlanmadan önce siyah ve beyazın ne olduğu bilinmelidir. Ahlâk alanında bu, kişinin ilk olarak neyin iyi neyin kötü olduğunu anlaması anlamına gelmektedir. Ve bir insan, bir alternatifi iyi, diğerinin kötü olduğunu bilirse, bir karışımı tercih etmesinin hiçbir gereği kalmaz. Kişinin kötü olarak bildiği bir şeyin herhangi bir miktarını tercih etmesinin hiçbir gerekçesi olamaz. Ahlâk alanında “siyah”, çoğunlukla, kişinin sadece “gri”ymiş gibi görünmeye çalışmasının bir sonucudur.

Eğer bir ahlâk sisteminin pratikte uygulanması imkânsız ise (altruizm gibi), “siyah” olarak eleştirilmesi gereken sistemdir; sistemin “gri” olarak değerlendirilen kurbanları değil. Eğer bir ahlâkî sistem giderilme-

si mümkün olmayan çelişkiler içeriyorsa (böylece bir bakımdan iyiyi seçen bir kişi bir başka bakımdan kötü hâle geliyorsa) “siyah” olarak reddedilmesi gereken şey sistemin kendisidir. Eğer bir ahlâk sistemi realitede uygulanamaz mahiyette ise, (eğer bu sistem bir seri keyfi, mesnetsiz, bir dogma olarak iman ile kabul edilen ve otomatik olarak uygulanan ilgisiz emirler hariç hiçbir yol göstermede bulunmuyorsa) bu sistemin uygulayıcılarının “beyaz” veya “siyah” ya da “gri” olarak sınıflandırılması doğru olamaz. Ahlâk muhakemesini yasaklayan ve sakatlayan bir ahlâk sistemi, terimlerde çelişkidir.

Eğer karmaşık bir ahlâkî konuda birey neyin doğru olduğunu belirlemede bocalarsa ve başarısız olursa veya dürüst bir şekilde yanılırsa, “gri” olarak görülemez, o “beyazdır”. Bilgi hataları ahlâkî eksiklik değildir; hiçbir ahlâk sistemi hatasız olma ve her şeyi bilme iddiasında olamaz.

Fakat eğer ahlâkî yargının sorumluluğundan kaçmak için bir insan gözlerini ve aklını devre dışı bırakırsa, konuya ait gerçekleri göz ardı ederse ve *bilmeme* yönünde uğraş verirse, o “gri” olarak görülemez; ahlâken, olabildiğince “siyahtır.”

Pek çok tip kafa karışıklığı, şüphe ve epistemolojik baştan savmacılık, çelişkileri gizlemeye ve ahlâkî gri-lik doktrininin gerçek anlamını saklamaya yardımcı olmaktadır.

Bazı insanlar bunun sadece “Bu dünyada kimse mükemmel değildir,” yani herkes iyinin ve kötünün bir karışımıdır ve bu nedenle ahlâken “gridir” gibi boş lafların başka bir şekli olduğuna inanmaktadır. Kişinin karşılaştığı insanların çoğu muhtemelen bu tanıma uyacağı-

dan, insanlar bunu, hakkında daha fazla düşünmelerine gerek olmayan bir tür doğal gerçek olarak kabul etmektedir. İnsanlar, ahlâkın sadece insan tercihlerine (yani insanın özgür iradesine) açık olan konularla ilgilendiğini ve bu nedenle bu konuda hiçbir istatistiksel genellemenin geçerli olmadığını unuturlar.

Eğer insan tabiatı gereği “gri” ise, insan için “gri-lik” de dâhil hiçbir ahlâkî kavram söz konusu değildir ve ahlâklı olma gibi bir şey de mümkün değildir. Fakat eğer insan özgür iradeye sahipse, bu durumda on kişinin (veya on milyon kişinin) yanlış tercih yapması gereği onbirinci kişinin bu yanlış yapmasını gerektirmez; bu herhangi bir birey bakımından hiçbir şeyi ispatlamaz ve gerektirmez.

Çoğu insanın normalde ahlâken mükemmel *olmamasının*, yani karışık ve çelişkili fikirlere sahip olmasının, birçok sebebi vardır (altruist ahlâk bunlardan birisidir), fakat bu farklı bir konudur. İnsanların tercihlerinin sebepleri ne olursa olsun, çoğu insanın normalde “gri” olması, insanın ahlâklı olması ve ahlâken “beyaz olması” ihtiyacını doğurmaz; sadece ihtiyacına daha da aciliyet katar. Bu, tüm insanları ahlâkî “griliğe” sokarak ve böylece “beyazlığı” tanımayı ve uygulamayı reddederek problemi baştan atan epistemolojik “kolektivizmi” de haklı göstermez. Bu, ahlâkî yargının sorumluluğundan bir kaçış olarak da iş görmez: Kişi ahlâklı olmayı toptan terk etmeye ve küçük bir dolandırıcı ile bir katili ahlâken eş tutmaya hazır olmadıkça, münferit insanların karakterlerinde rastlanabilecek olan “grinin” pek çok tonları hakkında yargıda bulunma ve değerlendirme zorunluluğuna sahip olmaya devam edecektir. (Ve bun-

lar hakkında yargıda bulunmak, ancak “siyah” ve “beyaz” gibi açık bir şekilde tanımlanmış bir kıstas aracılığıyla mümkündür.)

Benzer hataları ilgilendiren benzer bir fikir, ahlâkî grilik doktrinin sadece şu önermenin değişik bir hâli olduğuna inanan kişiler tarafından savunulmaktadır: “Her konunun iki tarafı vardır.” Bu kişiler, bu görüşü, hiç kimsenin tamamen haklı veya tamamen haksız olmadığını ifade etmek için kullanmaktadırlar. Fakat aslında bu önerme, bu anlama gelmez veya bu anlamı ima etmez. Önerme sadece bir konuda yargıda bulunurken, kişinin her iki tarafın da farkında olması ve iki tarafa da kulak vermesi gerektiği anlamına gelir. Her iki tarafın da taleplerinin mutlaka aynı derecede doğru olacağı anlamına gelmez, her iki tarafın da bir miktar haklı olacağı anlamına da gelmez. Çoğunlukla adalet bir tarafta, haksız talep (veya daha kötüsü) ise diğer taraftadır.

Her iki tarafın da bazı bakımlardan haklı, bazı bakımlardan haksız olduğu karmaşık konular tabii ki vardır ve her iki tarafı “gri” ilan etme yönündeki kolektivist yaklaşımın en az uygun olduğu yer burasıdır. İlgili hususları tanımlamak ve değerlendirmek için ahlâkî yargının en mükemmel olması gereken yer burasıdır. Bu, ancak birbirine karışmış “siyah” ve “beyaz” elementlerinin birbirinden ayrışmasıyla başatılır.

Tüm bu kafa karışıklıklarının ardında yatan temel hata aynı olup, ahlâklı olmanın sadece insan tercihiine açık olan konulara ilişkin olduğunun unutulması ile ilgilidir; yani “yapamama” ve “istememe” arasındaki farkın unutulması ile ilgilidir. Bu durum insanların “Hiçbir siyah ve hiçbir beyaz yoktur” söylemini, (bulanık bir

boyun eğme ile içerdği metafizik çelişkileri sorgulamadan kabul ettikleri) “İnsanlar tamamen iyi veya tamamen kötü olamazlar” söylemine dönüştürmelerine izin verir.

Fakat bu söylem, onun, insanların aklına getirmeyi hedeflediği gerçek anlama, yani “İnsanlar tamamen iyi veya tamamen kötü olmayı *istememektedirler*” anlamına çevrilse, çok fazla sayıda insan tarafından reddedilecektir.

Böyle bir önermenin savunucusuna söylenecek ilk şey “Kendi adına konuş, arkadaş!”tır. Esasında o, gerçekten de kendi adına konuşmaktadır: Bilerek veya bilinçaltından, kasıtlı veya kasıtsız olarak bir kişi “Hiçbir siyah ve hiçbir beyaz yoktur” dediğinde bir psikolojik itirafta bulunmaktadır ve bundan kastettiği şey, “Ben tamamen iyi olmak istemiyorum ve lütfen beni tamamen kötü olarak görmeyin”dir.

Tıpkı epistemoloji alanındaki kuşkuculuk modasının akla karşı bir isyân olması gibi etikte de ahlâkî grilik modası, ahlâkî değerlere karşı bir isyândır. Her ikisi de realitenin mutlaklığına karşı bir isyândır.

Tıpkı kuşkuculuk modasının akla karşı isyânda başarılı olamaması ve bu nedenle aklın devre dışı bırakılmasını bir tür üstün düşünme tarzı hâline getirmeye çalışması gibi, ahlâkî grilik modası da ahlâklı olmaya karşı sürdürdüğü o açık isyânda başarılı olamaz ve ahlâkın devre dışı bırakılmasını bir tür üstün erdem hâline getirmeye çalışır.

Bu doktrinin karşımıza nasıl çıktığına bakın: Olumlu bir anlamda veya bir etik teorisi içinde veya bir tartışma konusu olarak pek sunulmaz; yaygın olarak onu bir olumsuzluk olarak, kişinin, hiçbir tartışma gerektirme-

yecek şekilde aşikâr olduğu iddia edilen bir mutlağı savsaklamaktan suçlu olduğunu ima eder tarzda ifade edilen bir anlık itiraz veya kınama olarak duyarız. Bu doktrin şaşırmadan aşağılamaya, kızmaya, alınmaya, isterik nefrete kadar değişen tonlarda bir itham şeklinde size fırlatılır: “Herhâlde, siyah-beyaz tarzında konuşmuyorsunuz değil mi?”

Ahlâk alanında yaşanan kafa karışıklığı, çaresizlik ve korku nedeniyle çoğu insan suçluluk psikolojisi içinde aceleyle, suçlamanın ne olduğu konusunda herhangi net bir fikre sahip olmadan “Tabî ki hayır” diye cevap verecektir. İnsanlar bu suçlamanın aslında “Siz iyi ve kötüyü ayırt edecek kadar adaletsiz değilsiniz, değil mi?” veya “Siz iyiyi isteyecek kadar kötü değilsiniz, değil mi? veya “Siz ahlâka inanacak kadar ahlâksız değilsiniz, değil mi?” anlamına geldiğini anlayamazlar.

Ahlâkî suçluluk, ahlâkî yargı korkusu ve her şeyin affedilmesi istekleri bu söylemin öylesine açık bir şekilde itici gücüdür ki, realiteye şöyle bir bakmak onun savunucularına ne çirkin bir itirafta bulunduklarını söylemek için yeterli olacaktır. Fakat realiteden kaçış, ahlâkî grilik modasının hem ön şartıdır hem de onun amacıdır.

Felsefî olarak, bu moda ahlâkın devre dışı bırakılması anlamına gelir, fakat onun taraftarlarının psikolojik amacı bu değildir. Onların peşinde oldukları şey ahlâklı olmak değildir, fakat daha derinden akıldışı olan, mutlak olmayan, akışkan, elastik bir orta yol ahlâkıdır. Onlar kendilerini “iyi ve kötünün ötesinde” olarak ifade etmezler, her ikisinin de “avantajlarını” muhafaza etmek isterler. Onlar ahlâka meydan okuyanlar değildir; o, cıfı, kötülüğe-taparların ortaçağ versiyonları da değildir.

Onlara tuhaf bir modernlik havası veren şey onların, insanın ruhunu şeytana satmayı savunmamalarıdır; onlar, insan ruhunu herhangi bir perakende alıcıya parça parça satmayı savunmaktadırlar.

Onlar bir felsefî düşünce ekolü oluşturmazlar; felsefî hataların (epistemolojide akıldışı olmayı, etik alanında ahlâkî boşluğu ve politikada karma ekonomiyi yaratmış olan entellektüel iflasın) tipik bir ürünüdürler. Karma ekonomi, baskı grupları arasında gerçekleşen, prensiplerden, değerlerden veya herhangi bir adalet referansından yoksun ahlâksız bir savaştır; asıl silahı kaba kuvvet olan, fakat dışarıdakilere bir *uzlaşma* oyunu olarak yansıyan bir savaştır. Bunu mümkün kılan ve insanların şimdi panik içinde bahane olarak sarıldıkları şey ise, sahte ahlâkî griliktir.

Onların asıl fikrinin bir “beyaz” isteği değil, fakat (haklı da olarak) bir “siyah” olarak damgalanmanın saplantısal dehşeti olduğuna dikkat edin. Onların, *uzlaşmayı* değer standardı olarak görececek ve böylece erdemi, kişinin ihanet etmeye istekli olduğu değerlerin sayısıyla ölçmeyi mümkün kılacak olan bir ahlâk istediklerine dikkat edin.

Onların doktrininin sonuçları ve bu doktrindeki çıkarları her yerde görülmektedir.

Politikada *aşırıcılık** teriminin, konu ne olursa olsun “kötünün” bir eşanlamlısı hâline geldiğine dikkat edin (kötü olan sizin ne hakkında “aşırıcı” olduğunuz değildir, fakat “aşırıcı” yani tutarlı *olmanızdır*.) Birleşmiş Milletler’de *Tarafsızlar* fenomenine bakın: “Tarafsızların tutumu” ABD ve Sovyet Rusya arasındaki çatışmada sırf

* Extremism.

tarafsız olmaktan daha da beterdir; onlar *prensipte* iki taraf arasında fark görmeme yanlısıdırlar; bir konuda liyakati asla düşünmezler ve daima bir uzlaşma ararlar; herhangi bir çatışmada (örneğin bir saldırgan ülke ve işgal edilmiş bir ülke arasında) bir uzlaşma ararlar.

Edebiyatta tek farkı, hiçbir farka, hiçbir erdeme, hiçbir değere, hiçbir amaca, hiçbir karaktere, hiçbir öneme sahip olmamak olan, ancak oyunlarda ve romanlarda eskiden bir kahramanın işgal ettiği yeri alan, kendisi hiçbir şey yapmasa da veya hiçbir yere ulaşmasa da hikâyenin etrafında döndüğü *anti-hero** adı verilen şeyin ortaya çıkışına bakın. “İyi adamlar ve kötü adamlar” tamlamasının bir alay konusu olarak kullanılmasına ve bilhassa televizyonda mutlu sonlara karşı olan isyâna ve “kötü adamlara” eşit şans ve eşit sayıda zafer verilmesi konusundaki taleplere bakınız.

Karma bir ekonomi gibi, karma fikirlerin insanları da “gri” olarak adlandırılabilir; fakat her iki durumda da karışım uzun süre “gri” kalamaz. Bu bağlamda “gri” sadece “siyahın” bir başlangıcıdır. “Gri” insanlar olabilir, fakat “gri” ahlâkî prensipler diye bir şey olamaz. Ahlâk bir siyah ve beyaz sistemidir. İnsanlar bir uzlaşmaya kalkıştıklarında hangi tarafın kaybedeceği ve hangi tarafın bundan fayda göreceği açıktır.

“Tabii ki siz siyah ve beyaz olarak düşünmüyorsunuz, öyle değil mi?” diye sorulduğunda, şekil olarak olmasa da, özde “Tam da öyle düşünüyorum!” diye cevaplamamızın sebepleri işte bunlardır.

(Haziran 1964)

* Anti-hero: Kibarlık ve şereften uzak olan başkahraman (Redhouse).

10. Kolekti eşmiş Etik

Ayn Rand

Sıkça duyulan bazı sorular felsefî sorgular değil, fakat psikolojik itiraflardır. Bu bilhassa etik konusunda doğrudur. Kişi bilhassa etik tartışmalarda temel fikirlerini kontrol etmelidir (veya temel fikirlerini hatırlamalıdır). Ve yine kişi, karşıtlarının fikirlerini kontrol etmeyi öğrenmelidir.

Örneğin, Objektivistler sıkça şu gibi sorulara muhatap olurlar: “Özgür bir toplumda yoksullar ve özürlüler konusunda ne yapılmalıdır?”

Bu sorunun altında yatan altruist-kolektivist fikriyat, insanların “kardeşlerinin koruyucusu” oldukları ve bazılarınun talihsizliklerinin diğerleri üzerinde bir ipotek olduğudur. Bu soruyu soran, Objektivist etîğin temel fikirlerini göz ardı etmekte ve tartışmayı kendi kolektivist temeli üzerine kaydırmaktadır. Onun “Herhangi bir şey yapılmalı mıdır?” şeklinde değil fakat “Ne yapılmalıdır?” şeklinde sorduğuna dikkat edin. Güya bu kolektivist fikir kabul edilmiştir de tek problem bu fikri gerçekleştirmekte kullanılacak araçların neler olduğudur.

Bir defasında Barbara Branden’a bir öğrenci tarafından “Objektivist bir toplumda yoksullar ne olacaktır?” sorusu sorulmuş ve o, bu soruyu şöyle cevaplamıştı: “Eğer siz onlara yardım etmek isterseniz, kimse size engel olmayacaktır.”

Bu, tüm konunun özüdür ve tartışmanın temeli olarak kişinin rakibinin fikrini kabul etmeyi nasıl reddettiği-

nin mükemmel bir örneğidir.

Başkalarına ne zaman yardım edecekleri ve yardım edip etmeyeceklerine ancak münferit olarak insanlar karar verme hakkına sahiptir; organize bir politik sistem olarak toplum, bu konuda hiçbir hakka sahip değildir.

Ne zaman ve hangi şartlar altında bir bireyin başkalarına yardım etmesinin ahlâkî açıdan uygun olduğu sorusuyla ilgili olarak *Atlas Silkindi*'de Galt'ın konuşmasına dikkatinizi çekiyorum. Bizi burada ilgilendiren şey, bu konuyu politik olarak, “bir bütün olarak toplumun” bir problemi veya görevi olarak görmeye yönelten kolektivist fikirdir.

Doğa herhangi bir insana güvenliği, başarıyı ve hayatta kalmayı garanti etmez. Bu nedenle *doğanın* diğer insanlar pahasına bazı insanlara bu gibi bir güvenliği bir şekilde garanti edebileceği varsayımına izin veren (veya bu düşü kurduran) ancak diktatör küstahlığı ve altruist-kolektivist etiğin ahlâk yamyamlığıdır.

Eğer bir kişi, yoksullar konusunda “toplumun” ne yapması gerektiği üzerinde spekülasyonda bulunuyorsa, bu şekilde, insanların yaşamlarının topluma ait olduğu ve toplumun bir üyesi olarak *insanın*, insan hayatları üzerinde tasarrufta bulunma, bu hayatların amaçlarını belirleme veya onların emeklerinin “dağıtımını” planlama hakkına sahip olduğu yolundaki kolektivist fikri kabul etmektedir.

Bu gibi soruların ve aynı türden pek çok konunun altında yatan psikolojik itiraf *budur*.

Bu, en iyi ihtimalle bir kişinin içinde bulunduğu psiko-epistemolojik keşmekeşi gösterir; “donmuş soyut kavramlar yansı” olarak adlandırılabilen ve bir

özel somutu, o somutun ait olduğu daha geniş bir soyut kavram yerine koymayı ilgilendirir. Yukarıdaki örnekte bu, spesifik bir etik anlayışını (altruizmi) daha geniş soyut bir kavram olan “etiğin” yerine koymaktır. Böylece bir kişi, altruizm teorisini reddedebilir ve akılcı bir sistemi kabul ettiğini ifade edebilir; fakat fikirlerini bir araya getiremediği için etik konulara, düşünmeksizin, altruizmin ortaya koyduğu şekilde yaklaşmaya devam eder.

Ancak daha sık olarak bu psikolojik itiraf daha derinde yatan bir problemi, altruizmin insanların *haklar* kavramını veya bir bireyin yaşamının değerini anlama becerisini ne muazzam derecede aşındırdığını ortaya koymaktadır; içinden insanoğlu realitesinin çıkarılmış olduğu bir aklı ortaya koymaktadır.

Aşağılama ve küstahlık daima aynı temel fikrin iki tarafıdır ve daima, kolektifleşmiş bir zihniyette, kendine saygının boşaltmış olduğu alanı doldurma işini paylaşır. Başkalarının amaçları uğruna bir araç olarak hizmet görmeye istekli kişi, diğer kişileri de mutlaka *kendi* amaçları yolunda birer araç olarak görecektir. Bu kişi altruizmi uygulamasında ne kadar nevrozlu veya dikkatli ise (ve onun psikolojisinin bu iki yönü, birbirini desteklemek için karşılıklı olarak faaliyet gösterirler) “insanlığın” veya “toplumun” veya “halkın” veya “gelecek nesillerin çıkarı” veya gerçek insan dışındaki herhangi bir şeyin çıkarı gibi olgular etrafında planlar geliştirmeye o kadar meyilli olacaktır.

Bu nedenle, insanlar sınırsız sayıdaki insana politik yollarla yani *güç kullanımıyla* dayatılacak olan “insancıl” projeleri önerme, tartışma ve kabul etmede bu kadar iğrenç bir kayıtsızlığa sahiptir. Eğer kolektivist karikatür-

lerin gösterdiği gibi açgözlü zenginler “fiyat önemli değil” fikriyle müsrif derecede maddi lükse düşkünse, bugünün kolektivist zihniyetleri tarafından sağlanan sosyal ilerleme, “insan hayatları önemli değil” fikrine göre alt-ruist politik planlama yapmayla ilgilidir.

Neyi ilgilendirdiğine, neye mal olduğuna veya söz konusu araçların neler olduğuna bakmaksızın büyük çapta bir *kamusal* amacı savunmaları, bu gibi zihniyetlerin belirgin özelliğidir. *Asıl konuyla ilgisiz bir şekilde*, genellikle böyle bir amacın istenen bir şey olduğu savunulabilir; bu amaç kamusal olmak zorundadır, çünkü *ihtiyaç duyulan kaynak* kazanılmayacak, fakat zorla alınacaktır; ve *araçlar* konusunun üstünü örten yoğun bir sis perdesi bulunacaktır, çünkü söz konusu araçlar *insanların hayatları* olacaktır.

Ücretsiz sağlık hizmetleri, bu tip projelere bir örnektir. Bunun savunucuları “hastalık durumunda yaşlıların sağlık hizmetleri alması istenen bir şey değil midir?” diye şamata yapmaktadırlar. Bağlam düşünülmeden verilecek cevap, doğaldır ki, “Evet” olacaktır. Kimin hayır diyecek bir sebebi olabilir ki? Ve kolektifleşmiş bir beyin bu noktada durmaktadır; geri kalan bir sis tabakasıdır. Onun görebildiği sadece *istektir*, iyi olan budur, değil mi? – kendim için değil başkaları için, halk için, çaresiz, güçsüz halk için... Sis; köleleştirmeyi ve böylece tıp biliminin imha edilmesini, tüm tıbbi uygulamaların sıkı bir şekilde disiplin altına alınmasını ve dağılmasını; mesleki bütünlüğün, özgürlüğün, kariyerlerin, azimlerin, başarıların, mutlulukların, bu “istenen” amacı sağlayacak olan insanların (doktorların) bizzat kendilerinin *yaşamlarının* feda edilmesini gizlemektedir.

Yüzlerce yıl medeniyet altında yaşadktan sonra çoğu insan (suçlular hariç) yukarıdaki zihinsel tutumların kendi özel yaşamlarında ne pratik ne de ahlâkî olduğunu ve ayrıca, bunların kendi özel amaçlarının başarılmasında kullanılamayacaklarını öğrenmişlerdir. “Bir yat sahibi olmak, bir villada yaşamak ve şampanya içmek istenen bir şey değil midir?” diyen ve bir bankayı soyup ve bu “istenir” amacını gerçekleştirmek için iki bekçiye öldürdüğü gerçeğini düşünmeyi inatçı bir şekilde reddeden bir ser-serinin ahlâkî karakterini tartışmaya gerek yoktur.

Bu iki örnek arasında ahlâkî bakımdan hiçbir fark yoktur; faydalananların sayısı davranışın niteliğini değiştirmez, sadece kurbanların sayısını artırır. Aslında, ser-serinin küçük bir ahlâkî üstünlüğü vardır: Onun tüm bir ulusu mahvetme gücü bulunmamaktadır ve kurbanları da yasayla *silahsızlandırılmış* değildir.

Kolektifleşmiş altruizm etiği, insanların kamusal veya *politik* varoluş hakkındaki görüşlerine medeniye-tin sirayet etmesini engellemektedir ve onları tarih öncesi vahşilik gelenekleriyle yönetilen bir yaban hayatı koruma alanı içindeymiş gibi korumaktadır.

İnsanlar birbirleriyle olan özel işlerinde bireysel haklara saygının zerresini anlıyorlarsa bile, bu zerre, insanlar kamusal konulara yöneldiğinde ortadan yok olmakta ve politik arenada kabilenin talepleri doğrultusunda herhangi bir bireyin kafasını niçin kıramayacağına dair herhangi bir açıklamayı algılayamayan bir mağara adamı ortaya çıkmaktadır.

Bu gibi kabile zihniyetinin ayırt edici özelliği, insan yaşamını herhangi bir kamusal proje için bir saman, yakıt veya araç olarak görme şeklindeki tartışılmaz (nere-

deyse “içgüdüye dayalı”) görüştür.

Bu gibi projelerin sayısız örneği vardır: (Bir sonraki gelir seviyesindekilere ne olacağı gerçeğini göz ardı ederek) “Varoşları ortadan kaldırmak iyi bir şey değil midir?” – (*Kimin* sitil tercihinin inşaatçılara dayatılacağı gerçeğini göz ardı ederek) “Hepsi uyumlu tek bir biçime sahip güzel, planlanmış şehirlere sahip olmak iyi bir şey değil midir?” – (Eğitimi *kimin* yapacağını, *ne* öğreteceğini ve aykırı görüşte olanlara *ne* olacağını göz ardı ederek) “Eğitilmiş bir halka sahip olmak iyi bir şey değil midir?” – (*Hangi sanatçılar, yazarlar ve besteciler?* – kim tarafından seçilen? – kim pahasına seçilen? – hiçbir politik nüfuz sahibi olmayan ve çok yetersiz olan gelirleri bu ayrıcalıklı elidi “özgürleştirmek” için vergilendirilen sanatçılar, yazarlar ve besteciler pahasına – gibi konuları göz ardı ederek) “Sanatçıları, yazarları, bestecileri mali problemler yükünden kurtarmak ve onları yaratabilmeleri için özgür kılmak iyi bir şey değil midir?” – “*Bilim* istenen bir şey değil midir? İnsanın uzayı fethetmesi istenen bir şey değil midir?”

Ve biz burada, kolektifleşmiş bir ruhun ardında yatan şeyin, yani realiteden (vahşi, kör, korkunç, kanlı realiteden) kopuk olma konusunun özüne geliyoruz.

Onların tüm “istenen” amaçlarının altında yatan cevaplanmamış ve cevaplanamayacak olan soru şudur: *Kim* için? İstekler ve amaçlar *faydalananların* bulunmasını gerektirir. Bilim istenir mi? *Kim* için? Ahır gibi olan yaşam alanları üzerinde dolanan bir uzay kapsülünden genç bir adam kendilerine el sallarken, salgınlar, pislik, açlık, terör ve idam mangaları yüzünden ölen Sovyet köylüleri için değil. Oğlunu üniversiteye göndermek için kendini

çalışarak harap eden ve bu sebeple kalp yetmezliğinden ölen Amerikalı baba için değil; veya üniversiteye gitmeye gücü yetmeyen delikanlı için değil; veya yeni bir araba almaya gücü yetmediği için bir otomobil enkazında can veren bir çift için değil; veya en iyi hastaneye göndermediği için çocuğunu kaybeden anne için değil; kendilerinden kesilen vergiler, bilimi destekleme ve *kamusal* araştırma projelerine giden insanların hiçbirisi için değil.

Bilim, sadece, insan hayatını ilerlettiği, zenginleştirdiği ve koruduğu için bir değerdir. Bu anlam dışında bir değere sahip değildir. Bu anlam dışında hiçbir şey bir değere sahip değildir. Ve “insan hayatı” münferit insanların tek, spesifik, alternatifi olmayan hayatları anlamına gelir.

Yeni bilginin keşfedilmesi insanlar için, eğer insanlar zaten var olan bilgilerden faydalanmada ve onları kullanmada özgür iseler, bir değer ifade eder. Yeni keşifler, tüm insanlar için *potansiyel* bir değerdir, fakat insanların tüm asli değerlerini feda etme pahasına *değil*. Hiç kimseye bir fayda sağlamayan, sonsuzluğa uzanan bir “ilerleme”, büyük bir saçmalaktır. Bir çift ayakkabı alamayacak durumdaki insanların emekleri zorla ellerinden alınarak yapıldığında, uzayın fethedilmesi de böyledir.

İlerleme, ancak, insanların üretim fazlasından, yani becerileri kendi kişisel tüketimlerinden fazlasını üreten, entellektüel ve mali olarak yeni bir şey peşinde koşabilecek durumda olan insanların çalışmasından gelir. Bu gibi insanların faaliyet göstermekte özgür olduğu ve ilerlemenin zorla kamulaştırma ile değil fakat genel refah seviyesindeki, tüketimdeki ve hayattan zevk almadaki sürekli bir artışla birlikte gerçekleştiği tek sistem kapitalizmdir.

Ancak kolektifleşmiş bir beynin içindeki durağan zihniyet, insanların hayatlarını birbirini yerine koyabilir ve ancak böyle bir beyin, yaşayan insan kuşaklarını *kamusal* bilim veya *kamusal* sanayi veya *kamusal* uyumun doğmamış kuşaklara getireceği sözde faydalar için feda etmeyi “ahlâkî” veya “iyi” kabul eder.

Sovyet Rusya kolektifleşmiş zihniyetlerin başardıklarının en açık ispatıdır, fakat tek ispatı değildir. İki Rus kuşağı, sabır isteyen ve aza kanaat etmeyi emreden yönetenlerinin vaat ettiği bolluğu bekleyerek, kamu “sanayileşmesi” inşa ederek ve umutlarını beş yıllık taksitlerle boğarak sefalet içinde yaşadı, çalıştı ve öldü. Başlangıçta insanlar elektrik jeneratörü ve traktörler bekleyerek açlıktan ölüyordu; şimdi atom enerjisi ve gezegenler arası seyahatin yapılmasını bekleyerek açlıktan ölüyorlar.

Bu beklemenin sonu yoktur; bu kolektivist kurban edicilerin doğmamış faydalanıcıları asla doğmayacaktır; tüm tiranlık tarihinin de gösterdiği gibi, kurbanlık hayvanlar yeni kurbanlık hayvan sürüleri üretirken kolektifleşmiş bir beynin odaklanamayan gözleri, vazgeçmeksizin, mevcut anın cesetlerini geleceğin hayaletleriyle karıştıracak, fakat hiçbir *insanı* görmeden, bir insanlığa hizmet vizyonuna bakacak ve onu konuşacaktır.

Sanayicilerin başarısına kıskançlıkla bakan ve eğer herkesin hayatı, emeği ve kaynakları *kendisine* teslim edilse, *kendisinin* hangi güzel kamusal parkları yaratabileceğini hayal eden herhangi bir sümsüğün ruhunda realitenin durumu böyledir.

Tüm kamusal projeler şekil olarak değil, fakat maliyet olarak daima anıtmezar olmak durumundadır.

Size kin dolu bir şekilde “bazı çok istenen amaçların

herkesin katılımı olmaksızın başarılmasının mümkün olmadığını” söyleyen şu “kamusal ruhlu” kişilerden biriyle bir dahaki karşılaşmanızda, ona herkesin *gönüllü* katılımını sağlayamadığı takdirde, amacının başarılmadan kalmasının çok daha iyi olacağını ve insanların hayatlarının onun tasarrufunda olmadığını söyleyin.

Ve eğer isterseniz, ona kendisinin savunduğu idealere ait şu örneği verin: Bir insanın ölümünden hemen sonra onun kornealarının alınması ve bu korneaların kör olan canlı bir insana nakli tıbben mümkündür ve böylece bu insanların görmesi (bazı körlük tiplerinde) sağlanabilir. Şimdi kolektivist etiğe göre burada bir problem bulunmaktadır. Başka insanlar onlara ihtiyaç duyarken, biz gözlerini çıkarmak için bir adamın ölmesini beklemeli miyiz? Herkesin gözlerini kamu mülkiyeti olarak görüp, “adil bir dağıtım metodu” mu geliştirmeliyiz? “Eşitlik” sağlamak için canlı bir kişinin gözlerini çıkarıp kör bir adama vermeyi savunur muydunuz? Hayır? Öyleyse özgür bir toplumda “kamusal projeler” hakkında herhangi başka soru için uğraşmayın. Cevabı biliyorsunuz. Prensip aynıdır.

(Ocak 1963)

11. Anıt Dikiciler

Ayn Rand

Bir zamanlar sözde ideal olan bir şey, bugün rüzgar-
da takırdayan bir korkuluk gibi ses çıkaran, tüm dünya
üzerinde dikilen kılıksız bir iskelettir, fakat insanlar kafa-
larını kaldırıp kanlı paçavraların altında sırtan bu kafa-
tasını görme cesaretinden yoksundurlar. Bu iskelet, sos-
yalizmdir.

Elli yıl önce, sosyalizmin iyilikseverlikle motive edi-
len ve insanların refahını sağlamaya yönelik bir politik
teori olduğu yaygın inancı için bir bahane (ancak ge-
rekçe değil) varolabilirdi. Bugün bu inanış artık masum
bir hata olarak görülemez. Sosyalizm, dünyanın her kı-
tasında denenmiştir. Şimdi elde edilen sonuçlar ışığında,
onun savunucularının amaçlarının sorgulanmasının vak-
tı gelmiştir.

Sosyalizmin temel niteliği bireysel mülkiyet hakla-
rının tanınmamasıdır; sosyalizmde mülkiyet hakkı (bu,
kullanma ve tasarrufta bulunma hakkıdır) “bir bütün
olarak topluma” verilir ve üretim ve dağıtım devlet (yani
hükümet) tarafından yapılır.

Sosyalizm, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nde
olduğu gibi güç kullanarak veya Nazi (Nasyonal Sosya-
list) Almanyası’nda olduğu gibi seçim yoluyla iktidara ge-
lebilir. Sosyalizmin derecesi Rusya’da olduğu gibi tama-
men veya İngiltere’de olduğu gibi kısmen olabilir. Teorik
olarak farklılıklar yüzeyseldir; pratikte bu, sadece bir za-
man meselesidir. Temel prensip her durumda aynıdır.

Sosyalizmin sözde amaçları şunlardı: Fakirliğin ortadan kaldırılması, genel zenginliğin sağlanması, ilerleme, barış ve insanların kardeşliği. Sonuç ise dehşet verici bir başarısızlıktır; eğer amaç, insanların refahı ise, dehşet vericidir.

Sosyalizm, kendisini deneyen her ülkeye zenginlik yerine ekonomik felç ve/veya çöküş getirmiştir. Sosyalizmin derecesi, felaketin derecesi olmuştur. Sonuçlar da buna uygun olarak değişmiştir.

Bir zamanlar Avrupa'nın en özgür ve en onurlu ülkesi olan İngiltere, ikinci sınıf bir güç seviyesine indirgenmiştir ve ekonomisinin en iyi kısmındaki, yani orta sınıfta ve mesleklerdeki yavaş bir kan kaybıyla mahvolmaktadır. Binlerce becerikli, usta, üretken, bağımsız insan özgürlük için Kanada ve ABD'ye göçüyor. Onlar sıradanlığın egemenliğinden, bedava takma dişler karşılığında haklarını satmış olan (ölü olmaktansa Kızıl olmayı tercih etmeyi zırvalayan) mahkûmları ağırlayan iğrenç bakımevinden kaçıyorlar.

Daha ileri derecede sosyalleşmiş ülkelerde, *kıtlık* başlangıçtı, sosyalist yönetimi ilan eden işaretledi; tıpkı Sovyet Rusya'da olduğu gibi, Kızıl Çin'de olduğu gibi, Küba'da olduğu gibi. Bu ülkelerde sosyalizm, insanları, sanayi çağları öncesindeki akla hayale gelmez yoksulluğa, kelimelerin tam anlamıyla açlıktan ölmeye indirgedi ve onları durağan bir sefalet seviyesinde tuttu.

Hayır, bu sosyalizmin özür dileyicilerinin yarım yüzyıldır dedikleri gibi "sadece geçici" bir durum değildir. Kırk beş yıllık hükümet planlamasından sonra Rusya henüz nüfusunu besleme problemini çözmemiştir.

Üstün üretkenlik ve ekonomik gelişme hızı söz ko-

nusu olduğunda, kapitalizm ve sosyalizm arasındaki herhangi bir karşılaştırma problemi (herhangi bir dürüst kişi için) Doğu ve Batı Berlin arasındaki bugünkü farklılık kesin olarak çözümlenmiştir.

Sosyalizm, uluslararası ilişkilerde barış yerine tüyler ürpertici yeni bir çılgınlık getirmiştir; sebepsiz, ânî işgaller arasında ilan edilmemiş barış dönemleri bulunan kronik bir savaş durumu anlamına gelen “soğuk savaş” ve bu yolla Rusya’nın dünyanın üçte birine el koyması, birbirini boğazlamaya çalışan sosyalist kabile ve uluslar, sosyalist Hindistan’ın Goa’yı* işgal etmesi ve komünist Çin’in sosyalist Hindistan’ı işgal etmesi.

Çağımızın ahlâkî yozlaşmasının zarif bir işareti, sosyalistlerin ve onların sempatizanları olan “liberallerin”, “insanların kardeşliği” savunucuları olarak kasılırken, sosyalist ülkelerde işlenen zulümleri görmedeki ve teröre dayalı yönetimi bir yaşam tarzı olarak kabul etmedeki katı rahatlıklarıdır. Onlar, 1930’larda Nazi Almanyası’nın zulümlerini protesto etmişlerdi. Fakat görünüşte bu bir prensip meselesi değildi, sadece aynı bölge için çarpışan rakip çeteyi protesto etme idi; çünkü artık onların seslerini duymuyoruz.

“İnsanlık” adına tüm hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasını, tüm mülkiyetlere zorla el konmasını, yargısız infazları, işkence odalarını, zorunlu çalışma kamplarını, Sovyet Rusya’da sayısız milyonların topluca katledilmesini ve kaçan çocukların mermilerle delik deşik edilmesi de dâhil Doğu Berlin’deki kanlı dehşeti kabul ettiler ve bunlara göz yumdular.

Avrupa’daki sosyalistleşmiş ülkelere makineli si-

* Goa: 1962’den önce Portekiz’e ait olan Hindistan’da bir bölge.

lah ateşi altında dikenli telleri aşarak kaçmaya çalışan yüz binlerin çaresiz çabalarına bakıldığında, sosyalizmin herhangi bir formunun yardımseverlik ve insanı refaha kavuşturma arzusu taşımadığı görülecektir.

Gerçekten yardımsever olan hiçbir kişi, bu kadar büyük bir dehşeti göz ardı edemez.

Sosyalizm bir halk hareketi değildir. Entellektüeller tarafından başlatılan, yönlendirilen ve kontrol edilen, onların *fildişi kulelerinden* yönettikleri, müttefikleri ve tetikçileri olan zorbalarla birlikte kanlı uygulamalarla hayata geçirdikleri bir entellektüeller hareketidir.

Öyleyse, bu entellektüeller, niçin böyle bir şey yapıyor? Onları güdüleyen nedir? Çaresizliğin, kendilerinden nefret etmelerinin ve kazanmadıkları şeyleri istemelerinin yol açtığı, güce olan düşkünlükleri.

Kazanılmamış istemenin iki tipi vardır: madde olarak kazanılmamış ve ruhen kazanılmamış. (“Ruh” ile insan bilincini kastediyorum). Bu iki husus mutlaka iç içe olmak zorundadır, fakat bir insanın isteği baskın bir şekilde biri veya diğeri üzerinde yoğunlaşabilir. Ruhen kazanılmamış istemek bu ikisinin daha tahrip edici olanıdır. O *hak edilmemiş bir büyüklük* isteğidir ve “*itibar*” muğlâk terimi ile ifade edilir (fakat tanımlanmaz).

Kazanılmamış maddî faydalar peşinde olanlar, sadece iktisadî parazitler, bedavacılar, yağmacılar veya suçlular olup, hak edilmemiş büyüklük peşinde olanlarca serbest bırakılıp yasal hâle getirilene kadar veya getirilmedikçe, sayıca veya akılca, medeniyete bir tehdit oluşturamayacak kadar yetersizdirler.

Hak edilmemiş büyüklük öylesine gerçek dışı ve delice bir kavramdır ki, onun peşinde koşan aşağılıklar, onu

kendi başlarına tanımazlar bile; tanınmak onu ortadan kaldırır. Bu aşağılıklar, gayrimeşru ısrarlarını biraz inandırıcı hâle getirebilmek ve onu realiteyle ilişkilendirebilmek için (kurbanlarını kandırmaktan ziyade kendilerini kandırmak için) altruizmin ve kolektivizmin akıldışı ve tanımlanamaz sloganlarına ihtiyaç duyarlar. “Kamu”, “kamu çıkarı”, “kamu hizmeti” gibi olgular güç düşkünlerinin kendilerini ipnotize etme araçları ve yollarıdır.

“Kamu” diye bir varlık olmadığından ve kamu sadece belirli sayıda bireyden teşekkül bir yapı olduğundan, herhangi bir “kamu çıkarı-özel çıkar” çatışması iddiası veya iması, bazı insanların çıkarlarının diğer insanların çıkarları ve istekleri uğruna feda edilmesi anlamına gelir. Kavram son derece muğlak olduğundan, kullanımı belli bir çetenin “Kamu benim” iddiasında bulunabilme ve bir silahla bu talebini ortaya koyabilme becerisine kalır.

Bir silahın, yani fiziksel gücün yardımı olmaksızın böyle bir talepte asla bulunulmamıştır ve bulunulamaz da. Fakat öte yandan, bu talep olmaksızın silahlı haydutlar ait oldukları yerde (yani yeraltında) kalacaklardır ve ulusların kaderlerini yöneten devlet konseylerine yükselemeyeceklerdir.

“Kamu benim” iddiasında bulunmanın iki yolu vardır: Bunlardan birincisi bir “kamu” ihtiyacı adına hükümet lütufları ile hak etmedikleri paralar peşinde koşan kaba-saba maddî parazit tarafından kullanılır; diğeri ise, bu parazitin lideri olan ve “büyüklüğünü” çalınan malları alıp satan bir kişi gibi kendi kazanmadığı şeyi dağıtma gücünden ve kendisinin, bedeni olmayan “kamu-nun” sesi olduğu mistik görüşünden alan manevi parazit tarafından kullanılır.

Bu ikisinden, maddi parazit, psikolojik olarak daha sağlıklıdır ve realiteye daha yakındır; en azından yağmaladığı şeyi yemekte veya giymektedir. Fakat manevi parazit için mevcut olan tek tatmin kaynağı, onun “itibar” kazanmasının tek yolu (emirler vermek ve dehşeti yaymak dışında) tüm faaliyetler içinde en israfçı, kullanışsız ve amaçsız faaliyet olan kamusal anıtlar dikmektir.

Büyükölge, açıkça tanımlanmış, akılcı amaçlar peşinde olan bir insan aklının üretken çabasıyla ulaşılır. Fakat bir ihtişam aldatmacasına ancak, bu anıt yaptırmak için emeği veya parası zorla alınan kurbanlara bir cömert hediye olarak sunulan, herkese hizmete ithaf edilen, herkese ait olan ve herkes tarafından ağız açık bir şekilde seyredilen, fakat hiç kimse tarafından sevilmeyen, bir kamusal anıtın tanımlanamaz kuruntusu hizmet eder.

Bu, yöneticinin tutkusu olan “itibar” tatmin etmesinin tek yoludur. Kimin gözünde “itibar”? Herkesin. Onun işkence edilen kurbanlarının, onun krallığının caddelerindeki dilencilerin, onun sarayındaki dalkavukların, sınırlar ötesindeki yabancı kabilelerin ve onların yöneticilerinin gözünde. Bu anıt, tüm bu gözleri (herkesin gözünü) kuşaklar boyu tebaa kanı döküldüğü ve harcandığı konusunda etkileyecektir.

Bazı dini filmlerde kamusal anıt dikmenin taşıdığı anlamın tam bir ifadesini görebilirsiniz: örneğin piramitlerin inşası. Ölmüş bir Firavunun son derece anlamsız bir yapı içinde yatabilmesi ve böylece doğmamış kuşakların gözünde ölümsüz bir “itibar” kazanması için, yetersiz kaslarının son çabasını devasa taşları sürükleyen ipleri çekme şeklindeki insanlık dışı iş için kullanan, ustabaşının kaprisleri altında işkence edilen yük hayvanları

gibi çalışan, birden yığılıp kalan ve çöl kumları üzerinde ölen aç, perişan, cılız insan sürüleri.

İnsanların ilk medeniyetlerinden kalan anıtlar, sadece tapınaklar ve saraylardır. Onlar da aynı şekilde ve aynı bedelle (ilkel insanlar açlık ve yorgunluktan ölürken, kabilelerinin, yöneticilerinin ve tanrılarının “itibarının” bir şekilde kendileri için değerli olduğuna şüphe götürmez şekilde inandıkları gerçeğinin bile haklı göstermediği bir bedelle) inşa edildiler.

Devletçi kontroller ve vergilendirme nedeniyle iflas eden Roma, imparatorları stadyumlar inşa ederken çöktü. Fransa Kralı XIV. Louis, Versay Sarayı’nı zamanının hükümdarlarını kışkandırmak ve bugünün turistlerinin ziyaret etmesi için inşa ederken, halkını fakir bırakacak dereceye kadar vergi almıştı. Aralarında kadınların da bulunduğu, parasız çalışan “gönüllü” Rus işçileri tarafından inşa edilen mermer döşeli Moskova metrosu, bir kamusal anıttır; insanlar yetersiz gıdaları alabilmek için kuyruklarda beklerken, Sovyet büyükelçiliklerindeki “Sovyetler Birliği’nin *prestijini* sürdürmek için gerekli olan” çarlarınkine benzer şampanya-havyar lüksü de öyle.

Son birkaç on yıla kadar Amerika Birleşik Devletleri’nin en büyük farkı kamusal anıtlarının sayısal azlığıydı. Var olanlar da hakiki idi: “itibar” için dikilmemişlerdi, fakat tarihsel açıdan çok önemli olaylara ev sahipliği yapmış olan işlevsel yapılarıydı. Eğer Independence Hall’ün sade basitliğini görmüşseniz, gerçek görkemle “kamusal-ruhlu” itibar düşkünlerinin piramitleri arasındaki farkı anlamışsınızdır.

Amerika’da insan emeği ve diğer maddi kaynaklar,

kamusal anıtlar dikmek için veya kamusal projeleri hayata geçirmek için insanlardan zorla alınmamıştır. Bu emek ve kaynaklar daha ziyade münferit vatandaşların özel, kişisel ve bireysel refahları için harcanmışlardı. Amerika'nın büyüklüğü, onun gerçek anıtlarının *kamusal olmaması* gerçeğinde yatmaktadır.

New York'un silueti hiçbir piramit veya sarayın asla eşit olamayacağı veya yaklaşılamayacağı ihtişamda bir anıttır. Fakat Amerika'nın gökdelenleri ne kamu fonlarıyla ve ne de kamusal bir amaç uğruna inşa edilmiştir: Bireylerin enerjisi, girişimi ve servetiyle, kişisel kâr sağlama amacıyla inşa edilmiştir. Ve bu gökdelenler yükseldikçe insanları yoksullaştırmak yerine (bir antik Mısır kölesi veya bir modern Sovyet işçisiyle karşılaştırıldığında daha lüks bir yaşam süren kenar mahalle sakinleri de dâhil olmak üzere) onların yaşam standartlarını yükseltmişlerdir.

İşte kapitalizm ve sosyalizm arasındaki fark –hem pratikte ve hem de teoride– budur.

Moskova'nın tek, çok övülen gökdeleni için veya Sovyet fabrikaları veya madenleri veya barajları veya onların diğer herhangi bir yağma ve kanla desteklenmiş “sanayileşmesi” için çekilen ıstırabın, aşağılanmanın, yoksulluğunun maliyetini hesaplamak imkânsızdır. Ancak kırk beş yılın uzun bir süre olduğunu biliyoruz. Bu, iki kuşaklık bir süredir; vaat edilen bolluk adına iki kuşağın insanlık dışı yoksulluk şartlarında yaşadığını ve öldüğünü biliyoruz; bu tür bir gerçeğin, bugünün sosyalizm savunucularını caydırmadığını da biliyoruz.

Güdülerinin *yardımseverlik* dışında her şey olduğunu söyleyebilirler, çünkü onlar yardımseverlik iddiasında

bulunma hakkını uzun süre önce kaybettiler.

(Neo-faşist bir formda) Sosyalizm ideolojisi hatalar nedeniyle şu anda entellektüel ve kültürel atmosferimizin boşluğu içinde yüzmektedir. Bizden ne kadar sık bir şekilde tanımlanmamış amaçlar uğruna tanımlanmamış “fedakârlıklar” istendiğine dikkat edin. Şu anki yönetimin “kamu çıkarına” ne kadar sık gönderme yaptığına dikkat edin. Uluslararası *itibar* konusunun aniden ne kadar büyük bir ehemmiyet kazandığına ve hangi saçma intihar politikalarının “itibar” konusu referans verilerek haklı gösterilmeye çalışıldığına dikkat edin. Gerçek konunun nükleer füzeleri ve nükleer savaşı ilgilendirdiği son Küba krizi esnasında, diplomatlarımızın ve yorumcuların “itibar” gibi, ilgili bazı sosyalist yöneticilerin kişisel duyguları ve “vaziyeti kurtarmaları” gibi şeyleri ciddi şekilde göz önünde bulundurdıklarını hatırlayın.

Sosyalizmle herhangi bir tarihsel veya tarih öncesi tiranlığın prensipleri ve pratik sonuçları arasında hiçbir fark yoktur. Sosyalizm sadece demokratik mutlak monarşidir, yani sabit bir yöneticinin olmadığı, herhangi bir gelenin, herhangi bir insafsız yükselme hırslısı fırsatçının, lafebesinin veya zorbanın güce el koyma ihtimaline açık olan bir mutlakıyet sistemidir.

Sosyalizmi düşündüğünüzde, kendinizi onun niteliği konusunda kandırmayın. “İnsan haklarına” karşı “mülkiyet hakları” diye bir ikircikliğin olmadığını hatırlayın. Mülkiyet hakları olmadan hiçbir insan hakkı olamaz. Maddi şeyler bireysel insanların akli ve emeğiyle üretildiğinden ve bunlar, insanların hayatlarını idame ettirmeleri için zaruri olduklarından, üretici, emeğinin ürününe sahip olamadığı takdirde kendi hayatına da sahip olama-

yacaktır. Mülkiyet haklarını reddetmek, insanı devletin sahip olduğu bir mülkiyete dönüştürmek anlamına gelir. Başkaları tarafından üretilmiş bir serveti “yeniden dağıtma” “hakkı” iddiasında bulunan birisi, aynı zamanda insanoglunu bir mal olarak görme “hakkı” iddiasında da bulunuyordur.

Sosyalizmin sebep olduğu küresel çöküşü, kan denizini ve milyonlarca kurbanı düşündüğünüzde, bunların “ne insanoğlunun çıkarı” ve ne de herhangi bir “soy-lu ideal” için değil, fakat ödlele bir hayvanın kirlili kendi-ni beğenmişliğı için veya bir hak edilmemiş “büyüklük” için can atan bir kendini beğenmiş sıradan kişiye kurban edildiğini ve sosyalizmin anıtının ceset yığınları üzerine dikilmiş olan bir kamusal fabrikalar, kamusal tiyatrolar piramidi olduğunu hatırlayın. Yönetici figürü en üstte durarak göğsünü dövüyor ve üzerindeki yıldızsız boşlu-ğa “itibar” diye haykırıyor.

(Aralık 1962)

12. İnsan Hakları

Ayn Rand

Özgür bir toplumu (yani kapitalizmi) savunmak isteyen bir kişi, onun vazgeçilmez temelinin bireysel haklar prensibi olduğunun farkına varmak zorundadır. Eğer birisi bireysel hakları savunmak isterse, bunları savunacak tek sistemin kapitalizm olduğunu bilmelidir. Ve eğer birisi bugünün entelektüellerinin amaçlarıyla özgürlüğün ilişkisini değerlendirme, bireysel haklar kavramının göz ardı edilmesi, çarpıtılması, kötüye kullanılması ve sözde “muhafazakarlar” tarafından ancak nadiren (dikkat çekici şekilde nadiren) göz önünde tutulması gerçekleriyle yüz yüze gelecektir.

“Haklar” ahlaki bir kavramdır -bir bireyin hareketlerine rehberlik eden prensiplerden, onun diğer insanlarla olan ilişkisine rehberlik eden prensiplere mantıksal bir geçiş sağlayan kavramdır -bireysel ahlaki sosyal bir bağlamda muhafaza eden ve koruyan bir kavramdır -bir insanın ahlak sistemiyle bir toplumun hukuki sistemi ile, etik ve politika arasındaki bağlantıdır. *Bireysel haklar, toplumu ahlaki yasalara tabi kılmanın aracıdır.*

Her politik sistem bir ahlak sistemine dayanır. İnsanlık tarihinin egemen ahlakı, bireyi bir mistik veya sosyal yüksek otoriteye tabi kılan altruist-kolektivist doktrinin çeşitli versiyonlarıdır. Bu nedenle çoğu politik sistem, aynı devletçi tiranlığın, temel prensiplerde değil, sadece derece bakımından değişiklik gösteren, sadece; gelenek, keşmekeş, kanlı davalar ve periyodik çöküş tesa-

düfleriyle sınırlı olan versiyonları idi. Bu gibi sistemlerin hemen hepsinde ahlak bireye uygulanan, fakat topluma uygulanamayan bir sistemdi. Toplum, ahlak yasalarının vücuda geçirilmiş hâli veya kaynağı veya tek yorumlayıcı olarak, ahlak kanununun dışına yerleştirilmişti; ve sosyal görev için kendini feda etme fikrinin aşılması, insanın dünyadaki varlığı ahlakında asıl amaç olarak görülmekteydi.

“Toplum” diye bir varlık olmadığından, toplum sadece belirli sayıda insan topluluğu olduğundan, bu durum pratikte toplumun yöneticilerinin ahlak yasalarından muaf olduğu; sadece geleneksel alışkanlıklara tabi olduğu, bunların tüm gücü ellerinde tuttukları ve şu gizli prensibi körü körüne itaat istedikleri anlamına gelmekteydi: “İyi, toplum (veya kabile, ırk, ulus) için iyi olandır ve yönetici fermanları iyinin dünyadaki sesidir.”

Bu, mistik veya sosyal altruist-kolektivist ahlak versiyonlarına sahip tüm devletçi sistemler için doğrudu. Mistik versiyonun politik teorisini “Kralların İlahi Hakları”; ikincinin politik teorisini ise *Vox populi, vox dei* * özetlemektedir. Buna kanıt: Tecessüm etmiş bir tanrı olan Firavun’lu Mısır teokrasisi; Atina’nın sınırlanmamış çoğunluk yönetimi veya *demokrasisi*; Roma İmparatorları tarafından yönetilen refah devleti; Orta Çağların son dönemlerinde etkinliğini iyice artıran Engizisyon; Fransa’nın mutlak monarşisi; Bismark Prusyası’nın refah devleti; Nazi Almanyası’nın gaz odaları; Sovyetler Birliği’nin mezbahaları.

Tüm bu politik sistemler altruist-kolektivist ahlakın birer örneği idi; ve bunların ortak özelliği, toplumun

* Halkın sesi, hakkın sesidir.

(her şeye kadir, egemen bir kapris düşkünü olarak) ahlak yasalarından önce geldiği gerçeği idi. Buna göre, tüm bu sistemler politik yönden *ahlaksız* bir toplum versiyonları idi.

Amerika Birleşik Devletleri'nin en büyük devrimci başarısı *toplumu ahlak yasalarına tabi kılmasıdır*.

Devletin gücüne bir sınırlama getirmesi, kolektif olanın kaba kuvvetine karşı insan için bir koruma sağlaması, *kuvvetin hakka tabi kılınması* ahlakın sosyal sisteme genişletilmesini ifade etmiştir. Birleşik Devletler, tarihteki ilk ahlaklı toplumdur.

Tüm önceki sistemler insanı diğer insanların (ve kendi başına bir amaç olarak toplumun) amaçları için birer kurban olarak görmüşlerdir. Birleşik Devletler insanı, kendi başına bir amaç olarak; toplumu ise, barışçı, düzenli, bireylerin *gönüllü* birlikteliği olarak görmüştür. Önceki tüm sistemler, insan hayatının topluma ait olduğunu, toplumun insanı canının istediği her şekilde kullanabileceğini ve insanın tadını çıkartacağı herhangi bir özgürlüğün ancak lütufla, toplumun herhangi bir anda iptal edebileceği bir *izinle* olduğunu savunurlardı. Birleşik Devletler insan hayatının bir hak olarak kendisine ait olduğunu (yani bir ilke olarak ve tabiatı gereği), bir hakkın bir bireyin mülkiyeti olduğunu, toplumun kendi başına hiçbir hakka sahip olmadığını ve bir hükümetin tek ahlaki amacının bireysel hakların korunması olduğunu savundu.

Bir “hak”, sosyal anlamda, bir insanın davranış özgürlüğünü tanımlayan ve müeyyidelendiren bir ahlak prensibidir. Sadece *bir* temel hak vardır: Bir insanın kendi yaşamı üzerindeki hakkı. Diğer tüm haklar onun so-

nucudur. Yaşam bir kendini sürdürme ve kendinden kaynaklanan hareket işlemidir; yaşam hakkı kendince sürdürülen ve kendince sağlanan bir hareketle uğraşma hakkıdır. Bu şu anlama gelir: Yaşamını sürdürmek, geliştirmek, gerçekleştirmek ve tadını çıkartmak için akılcı bir varlığın tabiatının gerektirdiği tüm davranışları yapma özgürlüğü. (Yaşam, özgürlük ve mutluluğu arama hakkının anlamı budur.)

Bir “hak” kavramı sadece davranışla (özellikle davranış özgürlüğüyle) ilgilidir. Diğer insanların fiziksel baskısı, zorlaması veya müdahalesinden bağımsız olma anlamına gelir.

Böylece her birey için bir hak bir *pozitif* -bireyin kendi amaçları için, kendi *gönüllü, baskı altında olmayan* tercihiyle, kendi muhakemesine göre davranma özgürlüğünün- ahlaki onayıdır... Bireyin hakları, onun çevresindekiler için bir tür *negatif* yükümlülük, yani bireyin haklarını ihlal etmekten uzak durma yükümlülüğü hariç, hiçbir yükümlülük doğurmaz.

Yaşam hakkı tüm hakların kaynağıdır ve mülkiyet hakkı bu hakların pratiğe yansıyan yegane şeklidir... Mülkiyet hakkı olmaksızın, diğer hiçbir hak olamaz. İnsan kendi hayatını kendi çabasıyla sürdürmek zorunda olduğundan, kendi çabasının ürünü üzerinde hiçbir hak sahibi olmayan bir insan, hayatını sürdürmek için hiçbir araca sahip değildir. Üretimi diğer insanlar tarafından yenen insan, köledir.

Mülkiyet hakkının, tüm diğer haklar gibi, bir faaliyette bulunma hakkı olduğunu aklınızda tutun: Bu, bir nesneye sahip olma değil, bu nesnenin üretilmesi veya kazanılması faaliyetiyle, bu faaliyetin sonuçlarına ilişkin bir

haktır. Bu hak, bir insanın herhangi bir mülkiyet kazanacağına dair bir garanti değildir, fakat sadece bir mülkiyeti kazanması durumunda onun sahibi olacağı yönünde bir garantidir. Bu hak, maddi değerleri kazanma, muhafaza etme, kullanma ve tasarruf haklarını kapsar.

Bireysel haklar kavramı insanlık tarihinde öylesine yenidir ki, çoğu insan onu bugüne kadar tam olarak anlayamamıştır. İki etik teorisine de (mistik veya sosyal) uygun olarak, bazı insanlar, hakların Tanrının bir lütfü olduğunu, diğer bazı insanlar ise, hakların toplumun bir lütfü olduğunu iddia ederler. Fakat hakların asıl kaynağı insan tabiatıdır.

Bağımsızlık Bildirgesi insanlara “Yaratıcıları tarafından soyutlanamayacakları bazı haklar bahşedildiğini” bildirmektedir. Kişi ister insanın, ister Yaratıcının, ister tabiatın bir ürünü olduğuna inansın, insanın orijini konusu, insanın özel bir cins varlık (akılcı bir varlık) olduğu, baskı altında başarılı olamayacağı ve hakların, insanın kendine has hayatta kalma şekli için gerekli bir şart olduğu gerçeğini değiştirmez.

İnsan haklarının kaynağı ilahi yasa veya meclisin çıkarttığı yasalar değildir; gerçek kaynak kimlik kanunudur. A A'dır ve İnsan İnsandır. Haklar, insanın kendine özgü biçimde hayatını devam ettirebilmesi için insan tabiatı tarafından ihtiyaç duyulan varoluş şartlarıdır. Eğer insan yaşayacaksa, aklını kullanması onun için haktır, kendi özgür muhakemesine göre davranması haktır, değerleri için çalışması ve çalışmasının ürününi muhafaza etmesi haktır. Eğer dünyadaki yaşamı onun amacı ise insan rasyonel bir varlık olarak yaşamak için bir hake sahiptir: Tabiat, insana mantıksız yasaklar. (Atlas Silkindi)

İnsanın haklarını ihlal etmek, onu kendi muhakeme-

sine karşı hareket etmeye zorlamak veya onu değerlerinden soyutlamak anlamına gelir. Temelde, bunu yapmanın sadece bir yolu vardır: Fiziksel güç kullanımı. İnsan haklarının iki potansiyel ihlalcisi vardır: Suçlular ve hükümet. Birleşik Devletler'in büyük başarısı (suçluların yaptığı türden davranışların yasallaşmış bir versiyonunu hükümete yasaklamak yoluyla) bu ikisi arasındaki farkı ortaya koyması olmuştur.

Bağımsızlık Bildirgesi, "Bu hakları teminat altına almak için, insanlar arasında hükümetler oluşturulur" prensibini ortaya koymuştur. Bu prensip, bir hükümet için tek geçerli sebebi ortaya koymuş ve bir hükümetin tek gerçek amacını tanımlamıştır: İnsanı fiziksel şiddetten korumak suretiyle, onun haklarını korumak.

Böylece hükümetin fonksiyonu, bir yönetici konumundan bir hizmetçi konumuna çevrilmiştir. Hükümet, insanları suçlulardan korumak için kurulmuştur ve Anayasa, insanı hükümetten korumak için yazılmıştır. İnsan Hakları Bildirgesi, bireysel hakların her türlü kamu gücünün veya sosyal gücün üstünde olduğunun açık bir beyanı olarak, tek tek vatandaşlara değil fakat hükümete karşı yazılmıştır.

Sonuç, Amerika'nın yaklaşık 150 yıllık kısa bir dönem içinde başarmaya yaklaştığı sivil toplum modelidir. Medeni bir toplum, insan ilişkilerinde fiziksel gücün yasaklandığı, bir polis olarak iş gören hükümetin sadece karşılık verme anlamında ve sadece güç kullanmayı başlatanlara karşı güç kullanabileceği bir toplumdur.

Amerika'nın siyaset felsefesinin asıl anlamı ve niyeti bireysel haklar prensibi içinde yatan bu fikirdi. Fakat bu aşikar bir şekilde dile getirilmedi, ne tamamen kabul

edildi ve ne de tutarlı bir şekilde uygulandı.

Amerika'nın iç çelişkisi altruist-kolektivist ahlak idi. Altruizm özgürlükle, kapitalizmle ve bireysel haklarla uyuşmaz. Mutluluğu arama hakkıyla kurbanlık hayvanın ahlaki durumu bir araya getirilemez.

Özgür bir toplumu ortaya çıkaran, bireysel haklar kavramı idi. Bireysel hakların yok edilmesiyle özgürlük de yok edilmeye başlandı.

Kolektivist bir tiranlık bir ülkeyi o ülkenin maddi veya ahlaki değerlerine alenen el koyma yoluyla köleleştirmeye cesaret edemez. Bu, bir içten yozlaşma süreciyle olmak zorundadır. Tıpkı maddi alanda bir ülkenin servetinin yağmalanmasının para biriminde yaşanan enflasyonla başarılması gibi, haklar alanında da bugün benzer bir enflasyonun geçerli olduğu görülebilir. Bu işlemde yeni ilan edilen öylesine fazla “hak” vardır ki, insanlar kavramın anlamının tersine dönmekte olduğu gerçeğini fark etmemektedir. Tıpkı kötü paranın iyi parayı kovması gibi, bu “matbaa ile çoğaltılmış haklar” da gerçek hakları etkisiz hâle getirmektedir.

Dünyanın hiçbir yerinde iki çelişkili olayın, yani sözde yeni “haklar” ile köle işgücü kampları arasındaki çelişkinin, böylesine artışının şimdiye kadar hiç yaşanmamış olduğu gerçeğine dikkatinizi çekerim.

Buradaki “hile”, haklar kavramının politik alandan iktisadi alana taşınması olmuştur.

1960 Demokrat Parti platformu bu dönüşümü açıkça ve iyi bir şekilde özetlemektedir. Bu platform, bir Demokrat idaresinin “on altı yıl önce Franklin Roosevelt’in ulusal bilincimizin içine kazıdığı ekonomik haklar bildirgesini yeniden teyit edeceğini” bildirmektedir.

Bu platformun sunduğu listeyi okurken “haklar” kavramının anlamını açık bir şekilde aklınızda tutun:

“1. Halkın sanayiyle, mağazalarla, çiftliklerle veya madenlerle faydalı ve kârlı çalışma hakkı.

“2. Yeterli gıda, giyim ve dinlenme sağlamaya yetecek kadar kazanma hakkı.

“3. Her çiftçinin ürünlerini kendisine ve ailesine makul bir yaşam verecek olan bir kâr ile üretme ve satma hakkı.

“4. Büyük, küçük her işadamına yurtiçinde ve yurtdışında adil olmayan rekabet ve tekel egemenliğinden bağımsız bir atmosferde ticaret yapma hakkı.

“5. Her aileye iyi durumda bir ev.

“6. Yeterli sağlık hizmetlerine erişim ve iyi sağlığa sahip olma ve bunun keyfini sürme fırsatı.

“7. İleri yaş, hastalık, kazalar ve işsizlik durumunda karşılaşılabilecek ekonomik korkulara karşı yeterli bir korunma hakkı.

“8. İyi bir eğitim hakkı.

Yukarıdaki sekiz cümlelerin her birine eklenecek tek bir soru konuyu aşıkarak kılacaktır: Kimin pahasına?

İstihdam alanları, gıda, giyim, dinlenme(!), ev, sağlık hizmeti, eğitim vs. tabiatta yetişmez. Bunlar insan yapımı değerlerdir; insanlar tarafından üretilen mallar ve hizmetlerdir. Bunları kim sağlayacak?

Eğer bazı insanlar diğerlerinin emeğinin ürünleri üzerinde hak sahibi oluyorsa, bu, diğer insanların haklarının ellerinden alınması ve köle işgücü hâline getirilmeleri demektir.

Bir insanın, başkalarının haklarını ihlal etmesini gerektiren herhangi bir “sözde” hakkı bir hak değildir ve

olamaz da.

Hiçbir insan istemediği bir zorlamayı, ödülü olmayan bir görevi veya gönüllü olmadığı bir hizmeti bir diğer insana dayatamaz. “Köleleştirme hakkı” diye bir şey olamaz.

Bir hak, o hakkın diğer insanlarca maddi olarak uygulanmasını otomatik olarak kapsamaz; sadece bu uygulamanın kişinin kendi çabasıyla kazanılma özgürlüğünü kapsar.

Bu bağlamda, Kurucu Babaların entelektüel hassasiyetine dikkat ediniz: Mutlu olma hakkından değil, mutluluğu arama hakkından bahsetmişlerdi. Bu, bir insanın mutluluğunu elde etmek için gerekli gördüğü davranışları yapma hakkına sahip olması anlamına gelir; diğerlerinin onun mutlu olması için çalışması anlamına değil.

Yaşama hakkı bir kişinin kendini (yeteneğinin el verdiği ölçüdeki herhangi bir seviyede) kendi çalışmasıyla geçindirme hakkına sahip olduğu anlamına gelir; diğer insanların onun hayati ihtiyaçlarını sağlaması gerektiği anlamına gelmez.

Mülkiyet hakkı bir insanın mülk edinmek, onu kullanmak ve üzerinde tasarrufta bulunmak için gerekli ekonomik davranışlarda bulunma hakkına sahip olduğu anlamına gelir; diğer insanların ona mülkiyet sağlaması gerektiği anlamına gelmez.

İfade hürriyeti bir insanın hükümet tarafından baskı görme, müdahale veya cezai müeyyide tehlikesi olmadan fikirlerini ifade etme hakkına sahip olduğu anlamına gelir. Diğer insanların ona bir konferans salonu, bir radyo istasyonu veya fikirlerini ifade edeceği bir matbaa sağlaması anlamına gelmez.

Birden fazla insanı ilgilendiren herhangi bir girişim, katılan her bireyin ayrı ayrı rızasının alınmasını gerektirir. Bu kişilerin her biri kendi kararını verme hakkına sahiptir, fakat hiçbiri kendi kararını diğerlerine dayatma hakkına sahip değildir.

“Bir iş hakkı” diye bir şey olamaz, sadece serbest ticaret hakkı vardır, yani: Eğer bir kişi onu işe almayı tercih ederse kişinin bir işe girme hakkı vardır. “Bir ev hakkı” diye bir şey yoktur, sadece serbest ticaret hakkı vardır. Yani bir ev inşa etme veya satın alma hakkı vardır. Eğer ödeyecek, işe alacak veya ürününü satın alacak kimse yoksa “bir ‘adil’ ücret veya bir ‘adil’ fiyat hakkı” diye bir şey söz konusu olamaz. Eğer hiçbir üretici üretmek istemiyorsa, “tüketicilerin süt, ayakkabı, film veya şampanya hakları” diye bir şey yoktur. Sadece insan hakları vardır; her bireysel insanın ve bireyler olarak tüm insanların sahip olduğu haklar vardır.

Mülkiyet hakları ve serbest ticaret hakkı insanın sahip olduğu yegane “ekonomik haklardır” (bunlar aslında politik haklardır) ve “iktisadi haklar bildirgesi” diye bir şey olamaz. Fakat ekonomik haklar savunucularının aslında mülkiyet haklarını yok etmekten başka bir şey yapmadıklarına dikkat edin.

Hakların, bir insanın davranış özgürlüğünü tanımlayan ve koruyan, fakat diğer insanlar üzerine hiçbir yükümlülük yüklemeyen ahlaki ilkeler olduğunu hatırlayın. Herhangi bir vatandaş bir diğerinin hakları veya özgürlüğü için bir tehdit değildir. Fiziksel güce başvuran ve diğerlerinin haklarını ihlal eden bir vatandaş ise suçludur ve insanlar ona karşı yasal korumaya sahiptir.

Herhangi bir çağda veya ülkede suçlular küçük bir

azınlıktır. Ve onların insanlığa verdikleri zarar, hükümetlerin gerçekleştirdiği dehşetle (kan dökmeye, savaşlarla, zulümlerle, el koymalarla, kıtlıklarla, köleleştirmelerle, toplu yıkımlarla) karşılaştırıldığında oldukça küçüktür. İnsan hakları için potansiyel olarak en büyük tehdit bir hükümettir: Hükümet, yasal olarak silahlandırılmıştır ve kurbanlara karşı fiziksel güç kullanma yasal tekelini elinde bulundurur. Bireysel haklarla sınırlanmayan, bir hükümet, insanın en ölümcül düşmanıdır. İnsan Hakları Bildirgesi bireylerin davranışlarına karşı değil, hükümetin davranışlarına karşı bir koruma olarak yazılmıştır.

Şimdi bu korumanın nasıl yıkıldığına bakın.

İşlem, hükümete anayasayla yasaklanmış özel ihlalleri bireysel vatandaşlara atfetmeyi (bireysel vatandaşların bunu yapacak güçleri yoktur) ve böylece hükümeti tüm kısıtlamalardan kurtarmayı ilgilendirir. Bu dönüşüm ifade hürriyeti alanında gittikçe daha açık hâle gelmektedir. Kolektifçiler yıllardır bir bireyin kendi muhalifini finanse etmeyi reddetmesinin, muhalifin ifade hürriyeti hakkının bir ihlali olduğu ve bir “sansür” davranışı olduğu fikrini yaymaktadırlar.

Bir gazetenin kendi politikasına tamamen zıt olan yazarları işe almayı ve yazılarını yayınlamayı reddetmesinin “sansür” olduğu iddia edilmektedir.

Eğer bir TV sponsoru, finanse ettiği bir programdaki nefret uyandıracak bir hadiseye itiraz ederse (eski Başkan Yardımcısı Nixon’ı eleştirmek için davet edilen Alger Hiss olayı gibi) bunun “sansür” olduğunu iddia ederler.

Ve sonra, “reytingler, reklamcılar, TV kuruluşları, kendilerine sunulan programı reddeden üyeler sansüre yol

açmaktadır” diyen Newton N. Minow vardır. Bu, programcılık konusundaki fikirlerine uymayan her istasyonun lisansının iptal edilmesini talep eden (ve bunun sansür olmadığını iddia eden) Bay Minow ile aynı kişidir.

Böyle bir eğilimin ne anlama geldiğine dikkat ediniz.

“Sansür” sadece hükümet eylemleri için geçerli olan bir terimdir. Hiçbir kişisel hareket bir sansür değildir. Hiçbir birey veya kuruluş bir insanı susturamaz veya bir neşriyatı engelleyemez; bunu sadece bir hükümet yapabilir. Bireylerin konuşma özgürlüğü kişinin kendi karşıtları ile hemfikir olmama, onları dinlememe ve finanse etmeme hakkını içerir.

Fakat “iktisadi haklar bildirgesi” gibi doktrinlere göre, bir birey kendi maddi amaçları üzerinde kendi düşüncesine göre hiçbir tasarruf hakkına sahip değildir ve parasını ayırım yapmaksızın onun mülkiyeti üzerine bir “hak” sahibi olan herhangi bir konuşmacıya veya propagandacıya vermelidir.

Bu durum şu anlama gelir. Eğer siz fikirlerin ifadesi için maddi araçlar sağlayabilme becerisine sahipseniz, herhangi bir fikir sahibi olma hakkından yoksunsunuz. Bu, bir yayıncının işe yaramaz, yanlış veya kötü gördüğü kitapları basmak zorunda olduğu; bir TV sponsorunun kendi inandığı şeylere hakaret eden yorumcuları finanse etmek zorunda olduğu; bir gazete sahibinin, başyazı sayfalarını basının köleleştirildiği yaygaralarını koparan herhangi bir genç holigana teslim etmek zorunda olduğu anlamına gelir. Bu, bir grup insanın sınırsız ruhsatta “hak” kazanırken diğer bir grubun çaresiz bir sorumsuzluk düzeyine indirgenmesi anlamına gelir.

Fakat her isteyene bir iş, bir mikrofon veya bir gaze-

te sütunu vermek açıkça imkansız olduğundan, “ekonomik hakların” “dağıtımını” kim belirleyecektir ve bunların sahiplerinin tercih hakkı ellerinden alındığında, kimlere verileceğini kim seçecektir? Bay Minow bunu oldukça açık bir şekilde ifade etmiştir.

Ve bunun sadece büyük mülkiyet sahiplerine uygulanacağını düşünmek gibi bir hata yaparsanız, iyisi mi “ekonomik haklar” teorisinin her sözde oyun yazarının, her hippî şairin, her gürültü besteleyicisinin ve her (politik iltimas sahibi) nesnel-olmayan sanatçının sizin, şovlarına gitmeyerek onlara vermediğiniz mali desteğe olan “haklarını” da içerdiğini aklınıza getirin. Sizin vergilerinizin sanatı destekleme projesine harcanmasının başka ne anlamı olabilir ki?

Ve insanlar “ekonomik haklar” yaygarası kopartırken, politik hak kavramı yok olmaktadır. İfade hürriyetinin kişinin görüşlerini savunma ve başkaları ile hemfikir olmama, muhalefet, itibar kaybetme ve destekten yoksun kalma dahil olası sonuçlarına katlanma özgürlüğü anlamına geldiği unutulmaktadır. “İfade hürriyeti”nin politik işlevi muhalifleri ve popüler olmayan azınlıkları zor kullanılarak yapılan engellemeden korumaktır; onlara hak etmedikleri desteği, avantajları ve ödülleri sağlamak değildir.

İnsan hakları bildirgesi şöyle demektedir: “Kongre... ifade veya basın özgürlüğünü kısıtlayan hiçbir yasa yapmayacaktır...” Tasarı bireysel vatandaşların yok edilmesini savunan bir adama bir mikrofon sağlanmasını, veya kendilerini soymak isteyen bir hırsıza bir anahtar vermelerini ve boğazlarını kesmek isteyen bir katile bir bıçak vermelerini istememektedir.

Bugünün en kritik konularından birisi olan “ekonomik haklara” karşı politik haklar konusunun durumu budur. Bu bir ya hep ya hiç meselesidir. Biri diğerini yok etmektedir. Fakat aslında hiçbir “ekonomik hak” yoktur, hiçbir “kolektif hak” yoktur, hiçbir “kamu çıkarı hakkı” yoktur. “Bireysel haklar” terimi gereksiz bir deyimdir: Çünkü zaten başka tür bir hak yoktur ve bunlara sahip olacak hiçbir kimse yoktur.

Laissez-faire kapitalizmini savunanlar insan haklarının yegane savunucularıdır.

13. Kolekti eşmiş “Haklar”

Ayn Rand

Haklar, gerçek sosyal ilişkileri tanımlayan bir ahlâk prensibidir. Tıpkı bir insanın hayatta kalmak için (faaliyette bulunmak için, doğru amaçları saptamak ve onları başarmak için) bir ahlâkî sisteme ihtiyaç duyması gibi, bir toplum da (bir grup insan) insan tabiatına ve hayatta kalma gereksinimlerine uyumlu bir sosyal sistemi organize etmek için ahlâkî prensiplere ihtiyaç duyar.

Tıpkı bir insanın realiteden *kaçabilmesi* ve herhangi bir anın kör kaprislerine kapılıp davranabilmesi, fakat sonuçta giderek kendini yok etme dışında hiçbir şey başaramaması gibi, bir toplum da, realiteden *kaçabilir* ve üyelerinin veya liderinin kör kaprisleriyle, herhangi bir andaki çoğunluk çetesiyle, o anın hâkimi olan lafebesiyle veya kalıcı bir diktatörle yönetilen bir sistem kurabilir. Fakat böyle bir toplum, kaba kuvvet yönetimi ve bir devletin giderek mahvolması dışında hiçbir şey başaramaz.

Ahlâk alanında sübjektivizm ne ise politika alanında kolektivizm odur. Tıpkı “Yaptığım her şey doğrudur, çünkü onu yapmayı *ben* istiyorum” fikrinin bir ahlâk prensibi olmadığı, fakat ahlâkın bir devre dışı bırakılışı olduğu gibi, “Toplumun yaptığı her şey doğrudur, çünkü *toplum* onu yapmayı istemiştir” fikri de ahlâkî bir prensip değil, fakat sosyal konulardan ahlâkî prensiplerin ayrılması ve ahlâkın yasaklanmasıdır.

“Olabilir” kavramı, “hak” ile karşı karşıya geldiğinde, bu kavram yalnızca tek bir anlamı karşılar: kaba, fi-

ziksel güç. Aslında bu bir “güç” değildir, yetersizliğin en umutsuz hâlidir; sadece yıkma “gücüdür”; kontrolden çıkmış hâlde koşuşturan panik hâlindeki bir hayvan sürüsünün gücüdür.

Ancak *bu*, bugünün çoğu entellektüelinin en temel amacıdır. Bu entellektüellerin sahip oldukları tüm kavram sapmalarının altında bir diğer, daha radikal bir kavram sapması bulunur: Haklar kavramının bireyden kolektife saptırılması, yani “İnsan Hakları”nın yerine “Kabalalık haklarının” konması.

Ancak bir birey haklara sahip olabileceğinden, “bireysel haklar” ifadesi bir fazlalık taşımaktadır (ve bu bugünkü entellektüel keşmekeşten kaçınmak amacıyla kullanılmak zorundadır). Fakat “kolektif haklar” ifadesi bir terimler çelişkisidir.

Küçük veya büyük herhangi bir grup veya “kolektif” sadece belirli sayıda bireylerin toplamından ibarettir. Bir grup, bireylerinin hakları dışında herhangi bir hakka sahip olamaz. Özgür bir toplumda, herhangi bir grubun “hakları” onun üyelerinin haklarından, onların gönüllü, bireysel tercihleri ve *sözleşmeye dayalı* kabulleri aracılığıyla oluşur ve bu, bireysel hakların belirli bir faaliyet alanında uygulanmasından ibarettir. Her meşru grup faaliyeti katılanların serbest birlik oluşturma ve serbest ticaret yapma hakkına dayanır. (“Meşru” kelimesi ile, suç oluşturmayan ve hür olarak oluşturulan, yani hiç kimsenin katılmaya *zorlanmadığı* bir grubu ifade ediyorum.)

Örneğin, bir şirketin bir işle iştigal etme hakkı, onun sahiplerinin paralarını üretken bir işe yatırma hakkından—personel istihdam etme hakkından— çalışanların hizmetlerini satma hakkından—tüm ilgili olanların ürünleri-

ni üretme ve satma hakkından— müşterilerin bu ürünleri satın alma (ya da almama) hakkından doğar. Bu karmaşık sözleşmeye dayalı ilişkiler zincirinin her halkası bireysel haklara, bireysel tercihlere, bireysel sözleşmelere dayanır. Her sözleşme sınırlıdır, çok özeldir ve bazı şartlara sahiptir, yani karşılıklı fayda sağlanması amacıyla karşılıklı ticarete dayalıdır.

Bu, özgür bir toplumdaki tüm meşru gruplar veya birlikler için geçerlidir: ortaklıklar, şirketler, profesyonel birlikler, sendikalar (*gönüllü* olanlar), siyasi partiler, vs. Bu gerçek, tüm kurumsal sözleşmeler için geçerlidir: Bir insanın başkaları adına hareket etmesi veya onları temsil etmesi hakkı, onun temsil ettiği insanların haklarından doğar ve o kişilerin gönüllü tercihiyle, çok özel, sınırlı bir amaç için ona verilir; tıpkı bir avukat, bir işletme temsilcisi, bir sendika delegeşi vs. örneğinde olduğu gibi.

Kendi başına bir grup hiçbir hakka sahip değildir. Bir kişi yeni bir gruba katılmakla ne yeni haklar kazanır ve ne de sahip olduğu hakları kaybeder. Tüm grup veya birliklerin tek ahlâkî dayanağı bireysel haklar prensibidir.

Bu prensibi tanımayan herhangi bir grup bir birlik değil, bir çete veya bir kalabalıktır.

Bireysel hakları tanımayan herhangi bir grup faaliyeti doktrini bir kalabalık yönetimi veya yasallaşmış linç etme doktrini.

“Kolektif haklar” fikri (hakların bireylere değil gruplara ait olduğu fikri) şu anlama gelir: “Haklar” bazı insanlara aittir, fakat diğerlerine ait değildir —bazı insanlar diğer insanlar üzerinde uygun gördükleri herhangi bir şekilde tasarrufta bulunma “hakkına” sahiptirler— ve

böyle ayrıcalıklı bir statünün ölçütü, sayısal üstünlüğe sahip olmaktır.

Hiçbir şey böyle bir doktrini haklı gösteremez veya geçerli kılamaz –ve bu, geçmişte de mümkün olmamıştır. Bu doktrinin türediği altruist ahlâk gibi doktrinin kendisi de mistisizme dayanır. Bu “Kralların İlahi Hakkı” gibi, doğaüstü fermanların eski moda bir dinî mistisizmi de olabilir, toplumu üstün bir organizma olarak, onu oluşturan bireylerin toplamından ayrı ve ondan daha üstün olan doğaüstü bir varlık olarak gören modern kolektivistlerin sosyal mistisizmi de olabilir.

Bu kolektivist mistisizmin ahlâkla ilgisinin olmayışı bugün *ulusal* haklar konusunda bilhassa aşikârdır.

Diğer herhangi bir grup gibi bir ulus da sadece belirli sayıda bireylerin toplamından ibarettir; vatandaşlarının haklarından başka hiçbir hakka sahip olamaz. Özgür bir ulus (vatandaşlarının bireysel haklarını tanıyan, onlara saygı duyan ve onları koruyan bir ulus) kendi toprak bütünlüğü, sosyal sistemi ve hükümet şekli üzerinde hakka sahiptir. Böyle bir ulusun hükümeti, vatandaşlarının yöneticisi değil, hizmetkârı veya *temsilcisidir* ve vatandaşlarının spesifik, sınırlı bir görev için (vatandaşlarının kendini savunma hakkından doğan, onları fiziksel güçten koruma görevi) ona *verdiği* haklardan başka hiçbir hakka sahip değildir.

Özgür bir ulusun vatandaşları kendi haklarının korunması hususuna ilişkin çok özel yasal işlemler veya *metotlar* konusunda hemfikir olmayabilirler (bu siyaset bilimi ve hukuk felsefesi alanına giren karmaşık bir problemdir), fakat onlar uygulanacak olan temel prensip üzerinde, yani bireysel haklar prensibi üzerinde hemfikirdir.

ler. Bir ülkenin anayasasının bireysel hakları kamu otoritelerinin ulaşamayacağı bir yere koyması durumunda siyasi gücün etki alanı ciddi bir şekilde sınırlandırılmış olur –ve böylece vatandaşlar, güvenli ve uygun bir şekilde bu sınırlı etki alanı içindeki bir çoğunluk oyu ile alınan kararlara uymaya istekli olabilirler. Azınlıkların veya muhaliflerin yaşamları ve mülkleri risk altında değildir, hakları oylamaya sunulmaz ve herhangi bir çoğunluk kararıyla tehlikeye atılamaz; hiçbir kişi veya grup diğerleri üzerinde güç sahibi olma konusunda açık bir çeki sahip olamaz.

Böyle bir ulus, egemenliği üzerinde (vatandaşlarının haklarından kaynaklanan) bir hakka ve diğer tüm uluslarca egemenliğine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.

Fakat diktatörlükler, vahşi kabileler veya herhangi bir tip tiranlık, böyle bir saygı talep etme hakkına sahip değildir. Kendi vatandaşlarının haklarını ihlal eden bir ulus, herhangi bir hak iddia edemez. Tüm ahlâk konularında olduğu gibi haklar konusunda da hiçbir çifte standart olamaz. Kaba fiziksel güçle yönetilen bir ulus bir ulus değil, ancak bir sürüdür –onu ister Atilla, ister Cengiz Han, ister Hitler, ister Kruşçev, ister Castro yönetsin. Atilla hangi gerekçeyle, hangi hakları talep edebilirdi ki?

Bu, ister antik, ister modern, ister ilkel, ister “sanayileşmiş”, her türlü kabile vahşeti için geçerlidir. Ne coğrafya, ne ırk, ne gelenek, ne önceki gelişmişlik durumu bazı insanlara diğerlerinin haklarını ihlal etme “hakkını” veremez.

“Ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı” sadece özgür toplumlar için veya özgürlüğü tesis etmeye çalı-

şan toplumlar için geçerlidir; bu hak, diktatörlükler için geçerli olamaz. Bir bireyin hareket etme özgürlüğü nasıl suç işleme (yani başkalarının haklarını ihlal etme) “hakkını” kapsamazsa, bir ulusun kendi hükümet tipini belirleme hakkı da, bir köle toplumu oluşturma (yani bazı insanların başka insanlarca köleleştirilmesini yasallaştırma) hakkını içermez. “*Köleleştirme hakkı*” diye bir şey *olamaz*. Bunu, tıpkı bir insanın suçlu olabilmesi gibi, bir ulus yapabilir, fakat her ikisinin de bunu yapmaya “hakkı” olamaz.

Bu bağlamda, bir ulusun güçle mi (Sovyet Rusya gibi), yoksa seçim yoluyla mı (Nazi Almanyası gibi) köleleştirildiğinin hiçbir ehemmiyeti yoktur. Birey hakları halkoyuna sunulamaz; bir çoğunluk bir azınlığın haklarını ortadan kaldırma yönünde karar alma hakkına sahip değildir; hakların siyasi fonksiyonu bizzat azınlıkların çoğunluk baskısından korunmasıdır (ve yeryüzündeki en küçük azınlık bireydir). Bir köle, toplumu ister esir alınsın, ister köleleştirilmeyi kendi isteğiyle tercih etsin, bu toplum, hiçbir ulusal hakkı ve medeni ülkelerin bu gibi “hakları” tanımasını talep edemez. Tıpkı bir gangster sürüsünün, bu tip grup faaliyetini oybirliğiyle *tercih ettikleri* gerekçesiyle, kendi “haklarının” tanınmasını ve şirketle veya bir üniversiteyle yasal yönden eşit olmayı talep edemeyeceği gibi.

Diktatörlük altında yaşayan uluslar, kanunla şekillenilmiş bir düzen içinde yaşamazlar. Herhangi bir özgür ülke, Nazi Almanyası’nı işgal etme *hakkına* sahipti ve bugün de, Sovyet Rusya’yı, Küba’yı veya diğer herhangi bir köle ahırını işgal etme *hakkına* sahiptir. Özgür bir ulusun bunu yapmayı tercih edip etmemesi onun

kendi çıkarıyla ilgili bir şeydir, çete yöneticilerinin var olmayan “haklarına” saygının bir sonucu *değil*. Başka ulusları kendini feda etme pahasına özgürleştirmek, özgür bir ulusun *görevi* değildir, fakat özgür bir ulus bunu yapma hakkına sahiptir, ancak bunu isterse ve istediğinde yapabilir.

Ancak bu hak şartlıdır. Nasıl, suçüstü baskın yapma amacı, bir polise suç işleme hakkı vermezse, bir diktatörlüğün yok edilmesi de işgalciye ele geçirdiği ülkede bir başka diktatörlük oluşturma hakkı vermez.

Köle bir ülkenin hiçbir *ulusal* hakkı yoktur, fakat onun vatandaşlarının *bireysel* hakları uygulamada tanınmıyor olsa bile geçerliliğini sürdürmeye devam eder ve bu ülkeyi ele geçirenin onları ihlal etme hakkı yoktur. Bu nedenle, köleleştirilmiş bir ülkenin işgali ancak işgal edenler özgür bir sosyal sistem (yani bireysel hakların tanınmasına dayalı bir sistem) oluşturduklarında ve oluştururlarsa haklılığa sahiptir.

Bugün hiçbir ülke, tam anlamıyla özgürlükleri tesis etmediğinden, “Özgür Dünya” olarak adlandırılan şey, çeşitli “karma ekonomilerden” oluştuğundan, dünyadaki her ülkenin bir başka ülke tarafından işgal edilmeye ahlâken açık olup olmadığı sorulabilir. Cevap: Hayır. Bireysel haklar prensibini tanıyan fakat onu uygulamaya tam olarak koymayan bir ülkeyle, bu prensibi açık bir şekilde yalanlayan ve buna karşı çıkan bir ülke arasında önemli bir farklılık vardır. Tüm “karma ekonomiler” bugün özgürlüğe veya diktatörlüğe gidiş yönünde tehlikeli bir kavşakta bulunmaktadır. Bir ülkenin, diktatörlükle yönetilip yönetilmediğini anlamakta kullanılabilecek dört temel kıstas vardır: 1- tek parti yönetimi, 2- duruş-

ma olmaksızın veya sahte duruşmalar neticesinde “suç”-ların infazı, 3-özel mülkiyetin millileştirilmesi veya mülkiyete zorla el konması, 4- sansür. Bu zulümleri uygulayan herhangi bir ülke her türlü ahlâk imtiyazını kaybeder, hiçbir konuda meşruiyet iddiasında bulunamaz ve bir kanunsuz hâline gelir.

Bu çok özel konuda, günümüz “liberallerinin” geldikleri utanç verici yere ve entellektüel alandaki yaşadıkları bozguna dikkat edin.

“Enternasyonalizm” daima “liberallerin” temel prensiplerinden birisi olmuştur. Onlar, ulusalcılığı büyük bir sosyal kötülük olarak, kapitalizmin bir ürünü olarak ve savaşların bir sebebi olarak görmüşlerdir. Onlar, her türlü ulusal çıkara karşı çıkmışlardır; akılcı vatanseverlik ve kör, ırkçı şovenizm arasındaki farkı görmeyi, her ikisini de “faşist” olarak kötüleyerek reddetmişlerdir. Ulusal sınırların ortadan kaldırılmasını ve tüm ulusların “Bir Dünya” hâlinde birleşmesini savunmuşlardır. Mülkiyet haklarının ortaya konmasının hemen ardından “ulusal haklar” onların saldırılarının temel hedefi olmuştur.

Bugün, teorilerinin sonuçları için (“yeni ortaya çıkan uluslar” diye adlandırdıkları yarı sosyalist, yarı-komünist, yarı-faşist ve tamamen sadece kaba güç kullanımına dayalı olan ve bir cilt hastalığı gibi dünya üzerinde yayılan küçük devletçi diktatörlük yavruları için) bir tür ahlâkî haklılık olarak başvurdukları son, zayıf, solgun sığınak “ulusal haklardır.”

Kendi hükümet şekillerini (canlarının istediği herhangi bir şekli) seçmek bu gibi ülkelerin, “liberallerin” bir ahlâkî haklılık olarak sundukları ve bizden saygı göstermemizi istedikleri “ulusal haklarıdır.” *Kendi* hükümet

şeklini seçmenin Küba'nın "ulusal hakkı" olduğunu ve bizim bunu ihlal etmememiz ve müdahale etmememiz gerektiğini iddia ederler. Önceleri özgür ülkelerin meşru ulusal haklarını yok etmeye uğraşan "liberaller", bu amaçlarına ulaştıkları bugün de, diktatörlüklerin "ulusal haklarının" kabul görmesini talep etmekteler.

Ve daha da kötüsü: "liberallerin" şimdi savundukları şey, yalnızca nasyonalizm değildir, fakat *ırkçılıktır*, ilkel kabile ırkçılığıdır.

Çifte standarda dikkat edin: Medeni Batı ülkelerinde "liberaller" hâlâ enternasyonalizmi ve kendini feda etmeyi savunurken, Asya ve Afrika'nın vahşi kabilelerine ırk savaşlarında bir diğerini yok etme egemenlik "hakkı"nı vermektedirler. İnsanoğlu sanayi öncesi, tarih öncesi toplum görüşüne, ırksal kolektivizme doğru geriletilmektedir.

İşte, "liberallerin", mülkiyetin kolektifleştirilmesi öncesinde hakların kolektifleştirilmesini kabul ettiklerinde başlamış olan ahlâkî çöküşün mantıksal sonucu ve zirvesi budur.

Onların suçlarının farkında olduklarını kullandıkları terminolojiden de anlayabilirsiniz. Niçin savundukları şeyleri ifade etmek için "*haklar*" terimini kullanıyorlar? Yaptıkları şeyi niçin tavsiye etmiyorlar? Neden bunu açıkça dile getirmiyorlar ve yapabilirlerse haklı göstermeye çalışmıyorlar?

Cevap açıktır.

(Haziran 1963)

14. Hükümetin Doğası

Ayn Rand

Bir hükümet, belirli bir coğrafi alanda bazı sosyal davranış kurallarını uygulamak için güç tekelini elinde tutan bir kurumdur.

İnsanların böyle bir kuruma ihtiyacı var mıdır?- ve niçin?

İnsan akıllı, onun temel hayatta kalma aracı, davranışlarına yol gösterecek bilgiyi elde etme yolu olduğundan, insanın gereksinim duyduğu temel şart düşünme ve akılcı muhakemesine göre davranma özgürlüğüdür. Bu, bir insanın tek başına yaşaması gerektiği ve ıssız bir adanın insan ihtiyaçlarına en uygun yer olduğu anlamına gelmez. İnsanlar birbirleriyle bir arada olmaktan müthiş faydalar elde ederler. Sosyal bir ortam insanların başarılı bir şekilde hayatta kalmaları için son derece faydalıdır-fakat ancak bazı şartlarda.

Toplum hâlinde bulunmayla elde edilecek olan iki önemli değer bilgi ve ticarettir. İnsan, bilgi dağarcığını nesilden nesile yayan ve genişleten tek türdür; potansiyel olarak insanın ulaşabileceği bilgi, herhangi bir insanın kendi ömrü içinde elde edebileceğinden çok daha fazladır; her insan diğer insanlarca keşfedilmiş bilgilerden sayısız fayda sağlamaktadır. İkinci büyük fayda iş bölümüdür: İş bölümü bir insanın çabasını belli bir iş alanına ayırmasını ve kendi alanlarında uzmanlaşmış diğer insanlarla ticaret yapmayı mümkün kılar. Bu işbirliği şekli kendisine katılan insanların çabalarıyla, her bir in-

sanın ıssız bir adada veya kendine yeter bir çiftlikte ihtiyacı olan her şeyi kendisinin üretmesi gerektiği durumda başaracaklarından çok daha fazla bilgi, beceri ve üretken fayda elde etmesini sağlar.

“Fakat bizzat bu faydalar ne tip insanın ne tip toplumda diğerleri için değerli olacağını ortaya koyar, bugün sınırını çizer ve tanımlar: Akılcı, üretken, özgür bir toplumdaki sadece akılcı, üretken, bağımsız insanlar.”(Bu kitaptaki “Objektivist Etik” adlı bölüm)

Bir bireyin emeğinin ürününü elinden alan, veya onu köleleştiren veya aklının özgürlüğünü sınırlamaya kalkışan, veya onu kendi akıl melekesine aykırı şekilde davranmaya zorlayan bir toplum -kendi fermanlarıyla insan tabiatı arasında çatışma oluşturan bir toplum- kesinlikle bir toplum değildir, fakat kurumsallaşmış çete yönetimiyle bir arada tutulan bir kalabalıktır. Böyle bir toplum insanların tüm birlikte varoluş değerlerini yok eder, hiçbir olası haklılığa sahip değildir ve insan bekası için bir fayda kaynağı değildir, fakat en ölümcül tehdidi oluşturur. İssız bir adada yaşam Sovyet Rusya ve Nazi Almanya’da bulunmaya nazaran karşılaştırılamayacak kadar güvenlidir ve tercih edilir niteliktedir.

Eğer insanlar barışçı, üretken, akılcı bir toplumda birlikte yaşayacaklarsa ve birbirlerinden karşılıklı fayda elde edeceklerse, yokluklarında hiçbir ahlaki veya medeni toplumun söz konusu olamayacağı temel sosyal prensipleri -bireysel haklar prensiplerini- kabul etmek zorundadırlar.

Bireysel hakların tanınması insanın kendi bekası için insan tabiatının gerektirdiği şartların tanınması ve kabul edilmesi anlamına gelmektedir.

İnsan hakları ancak fiziksel kuvvet kullanımıyla ihlal edilebilir. Bir insanın diğerinin hayatını elinden alması, veya onu köleleştirmesi, veya onu soyması, veya onu kendi amaçları peşinde koştuktan alıkoyması, veya onu kendi akıl muhakemesine aykırı bir şekilde davranmaya zorlaması ancak fiziksel güç kullanımı yoluyla olur.

Sivil bir toplumun ön şartı sosyal ilişkilerde fiziksel gücün devre dışı bırakılması ve böylece eğer insanlar birbirleriyle iş yapmak istiyorlarsa bunun ancak akıl ile, yani tartışma, ikna etme ve gönüllü, dayatılmamış bir anlaşma ile yapılabileceği prensibinin yerleştirilmesidir.

İnsanın yaşam hakkının mutlak sonucu onun meşru müdafaa hakkıdır. Medeni bir toplumda güç, sadece karşı koyma anlamında ve sadece onu kullanmayı başlatanlara karşı kullanılabilir. Fiziksel güç kullanımının başlatılmasını kötü bir şey yapan tüm sebepler karşı koyma anlamında fiziksel güç kullanımının ahlaki bir şartı değildir.

Eğer “barışsever” bir toplum karşı koyma şeklindeki güç kullanımını reddederse, çaresiz bir şekilde, ahlaksız olmaya karar veren ilk zorbanın insafına kalacaktır. Böyle bir toplum amacının tersini elde edecektir: Kötülüğü yok etme yerine, onu cesaretlendirecek ve ödüllendirecektir.

Eğer bir toplum güce karşı hiçbir organize koruma sağlamazsa, her vatandaşını silahlanmaya, evini bir kaleye dönüştürmeye, kapısına yaklaşan her yabancıyı vurmaya, veya aynı amaçla kurulmuş olan diğer çetelerle savaştan koruyucu vatandaşlar çetesine katılmaya teşvik edecektir ve böylece bu toplumu bir çete savaşı kaosuna (yani kaba kuvvetle yönetime), tarih öncesi dö-

nem vahşilerin bitmez tükenmez kabile savaşlarına sürükleyecektir.

Fiziksel gücün kullanımı- karşı koymak anlamındaki kullanımı bile- bireysel vatandaşların tercihi bırakılamaz. Bir birey, her an komşularından herhangi birinin sürekli bir güç kullanma tehdidi altında ise barışçıl bir birlikte yaşam kurmak imkansızdır. Komşularının niyeti ister iyi ister kötü olsun, muhakemeleri ister akılcı ister akıldışı olsun, amaçları ister adalet ister cehalet, ister önyargı, ister kötü niyet olsun, bir insana karşı güç kullanımı bir diğer insanın keyfi kararına bırakılamaz.

Örneğin, bir kişi cüzdanını kaybederse, fakat soyulduğu hükmüne varıp aramak için mahalledeki her eve izinsiz girerse ve suç kanıtı sayarak kendisine yan bakan ilk kişiyi vurursa ne olacağını düşünün.

Karşı koyma şeklinde güç kullanımı bir suçun işlendiğini ortaya koymak ve onu kimin işlediğini kanıtlamak için nesnel kanıtların varlığı gerektirir, benzer şekilde cezaları tanımlamak ve yargı sürecini işletmek için de nesnel kurallar gerekir Bu gibi kurallar olmadan suçları kovuşturan kişiler bir linç kabalıdır. Eğer bir toplum, karşı koyma anlamındaki güç kullanımını bireysel olarak vatandaşlarının eline verirse bu toplum bir kalabalık yönetimine, linç hukukuna ve sonsuz bir kan davaları silsilesine doğru yozlaşacaktır.

Fiziksel güç sosyal ilişkilerde devre dışı bırakılacaksa, insanlar haklarını nesnel bir kurallar sisteminde koruma görevi taşıyan bir kuruma ihtiyaç duyarlar.

Bu bir hükümetin -doğru bir hükümetin- görevidir. Bu hükümetin temel görevidir, varolmasının tek ahlaki gerekçesidir ve insanların bir hükümete ihtiyaç duyma-

larının asıl sebebidir.

Bir hükümet, nesnel kontrol altında (yani nesnel olarak tanımlanmış kanunlar altında) karşı koyma şeklinde fiziksel güç kullanım yoludur.

Kişisel davranış ve hükümet davranışı arasındaki temel fark (bugün tamamen göz ardı edilen ve es geçilen fark) bir hükümetin yasal fiziksel güç kullanımı üzerine bir tekeli elinde tuttuğu gerçeğidir. Hükümet böyle bir tekeli elinde tutmak zorundadır, çünkü o, güç kullanımını engelleyen ve onunla mücadele eden varlıktır; ve biz-zat bu sebepten dolayı hükümetin davranışları katı bir şekilde tanımlanmış ve sınırlanmış olmalıdır; hükümetin işleyişinde hiçbir kapris kalıntısına izin verilmemelidir; hükümet, tek hareket gücü yasalar olan bir robot olmalıdır. Eğer bir toplum özgür olacaksa, onun hükümeti kontrol edilmek zorundadır.

Doğru bir sosyal sistemde, bir birey (başkalarının haklarını ihlal etmediği müddetçe) istediği herhangi bir davranışı yapmakta özgürken, bir hükümet görevlisi her resmi işinde kanunlara bağlıdır. Bir birey yasaya göre yasak olan şey dışında her şeyi yapabilir; bir hükümet görevlisi yasayla izin verilenler dışında hiçbir şey yapamaz.

Bu “gücü” “haktan” aşağıda tutmanın yolu budur. Bu “insanların değil, kanunların hükümeti” şeklindeki Amerikan kavramıdır.

Özgür bir topluma has kanunların niteliği ve bu toplumun hükümet otoritesinin kaynağı doğru bir hükümetin niteliği ve amacından geliştirilir. Her ikisinin de temel prensibi Bağımsızlık Bildirgesi’nde ortaya konmaktadır: “Bu (bireysel) hakları korumak için, insanlar arasında, adaletli güçlerini yönetilenin rızasından alan hü-

kümetler kurulur...”

Bireysel hakların korunması bir hükümetin tek gerçek amacı olduğundan, bu koruma yasamanın tek haklı konusudur: Tüm kanunlar bireysel haklara dayanmalı ve bu hakların korunmasını amaçlamalıdır. Tüm kanunlar nesnel olmalı ve nesnel olarak gerekçelendirilmelidir. İnsanlar (bir davranışı yapmadan önce) açıkça kanunun kendilerine neyi yapmalarını yasakladığını (ve niçin yasakladığını), neyin suç olduğunu ve bu suçu işlerlerse hangi cezaya çarptırılacaklarını bilmelidirler.

Hükümet otoritesinin kaynağı “yönetilenlerin rızasıdır”. Bu durum, hükümetin vatandaşların yöneticisi değil, fakat hizmetçisi veya temsilcisi olduğu anlamına gelir; hükümetin kendi başına (vatandaşlarının özel bir amaç için kendisine verdiği haklar hariç) hiçbir hakka sahip olmadığı anlamına gelir.

Özgür, medeni bir toplumda yaşamak istediğinde bir bireyin rıza göstermek zorunda olduğu yalnızca tek bir prensip vardır: Fiziksel güç kullanımını reddetme ve kendini fiziksel olarak savunma hakkını, düzenli, nesnel, yasal olarak tanımlanmış bir kanun uygulaması amacıyla hükümete devretme prensibi. Veya başka bir şekilde ifade edecek olursak, birey güç ve kaprisin ayrılmasını (kendisinininki dahil her türlü kaprisin ayrılmasını) kabul etmek zorundadır.

Öyleyse iki kişinin ilgili olduğu fakat hemfikir olmadıkları bir girişimdeki durumları nedir?

Özgür bir toplumda, insanlar birbirleriyle iş yapmaya zorlanamazlar. İnsanlar bunu sadece gönüllü fikir birliği ve -bir zaman unsuru söz konusu olduğunda- sözleşmeyle yaparlar. Eğer bir sözleşme bir kişinin keyfi kara-

rıyla bozulursa, bu durum diğeri için feci bir mali zarar oluşturabilir ve mağdur, telafi olarak ihlal edenin mülkiyetine el koymak hariç hiçbir yola sahip değildir. Fakat burada da, güç kullanımı bireylerin kendi kararlarına bırakılamaz. Ve bu durum hükümetin en önemli ve en karmaşık fonksiyonlarından birisine, insanlar arasındaki anlaşmazlıkları nesnel kanunlara göre çözen bir hakem fonksiyonuna yol açar.

Suçlular herhangi bir yarı-medeni toplumda ancak küçük bir azınlığı teşkil eder. Fakat sözleşmelerin medeni hukuk mahkemeleri yoluyla korunması ve uygulanması barışçı bir toplumun en önemli ihtiyacıdır; böyle bir koruma olmaksızın, hiçbir medeniyet geliştirilemez veya sürdürülemez.

İnsan herhangi bir hayvan gibi sadece içinde bulunan ana dayalı hareket ederek hayatta kalamaz. İnsan, amaçlarını belli bir zaman dilimi içinde planlamak ve başarmak zorundadır; insan, davranışlarını hesaplamayı ve hayatını planlamayı uzun vadeli olarak yapmalıdır. Bir kişinin akli ne kadar iyi ve bilgisi ne kadar fazla ise, planlamasını yapacağı sürede o kadar uzun olacaktır. Bir medeniyet ne kadar ileri veya gelişmişse, o kadar uzun vadeli davranış gerektirir ve bu yüzden, insanlar arasındaki sözleşmelerin süresi o kadar fazladır ve bu sözleşmelerin güvenliğinin korunmasına duyulan ihtiyaç da o kadar aciliyet taşımaktadır.

Eğer bir insan bir kilo patatesi bir sepet yumurtayla değişirse ve yumurtaları aldıktan sonra patatesi vermeyi reddederse ilkel bir değiş-tokuş toplumu bile fonksiyon gösteremez. Bu türden bir kaprisle yönlendirilen bir davranışın, insanların milyon dolarlık malları krediyle al-

dığı, milyon dolarlık binaları inşa etme sözleşmeleri yaptığı veya doksan dokuz yıllık kira sözleşmeleri yaptığı bir sanayi toplumunda ne anlama geleceğini siz düşünün.

Sözleşmelerin tek taraflı olarak çiğnenmesi fiziksel kuvvetin dolaylı kullanımını ilgilendirir: Esas olarak bir kişinin diğerinin maddi değerlerini, mallarını ve hizmetlerini alıp, bunların karşılığını ödemeyi reddetmesi ve böylece bu mal ve hizmetleri hak ile değil (yani bunların sahibinin rızası olmaksızın) fiziksel güç ile (sadece fiziksel olarak sahiplikle) muhafaza edilmesini içerir. Dolandırıcılık da benzer şekilde dolaylı bir fiziksel güç kullanımını ilgilendirir: Yalanlarla veya yanlış vaatlerle sahiplerinin rızası olmadan maddi değerleri elde etmeyi içerir. Tehdit ederek alma dolaylı güç kullanımının bir diğer versiyonudur: Maddi değerleri değerlerle alışveriş yaparak değil, fakat bir güç, şiddet veya zarar verme tehdidiyle elde etmeyi içerir.

Bu davranışlardan bazıları açıkça suçtur. Sözleşmenin tek taraflı çiğnenmesi gibi diğerleri suç unsuru taşımayabilir fakat sorumsuzluk ve akılcı olmamanın sonucudurlar. Diğer bazı davranışlar her iki taraftakilerin de adalet iddia ettikleri karmaşık konular olabilir. Fakat hangi durum söz konusu olursa olsun, bu gibi tüm konular nesnel olarak tanımlanmış kanunlar önüne çıkartılmalı ve kanunları idare eden tarafsız bir hakem, yani bir yargıç (ve gerekirse bir jüri) tarafından çözülmelidir.

Tüm bu durumlarda adaleti yöneten temel prensibe dikkat edin. Bu, hiçbir insanın sahibinin rızası olmadan diğer insanlardan hiçbir değer alamayacağı ve bunun bir sonucu olarak da bir insanın haklarının bir başka kişinin tek taraflı kararına, keyfi tercihine, akıldışılığına, kaprisi-

ne bırakılamayacağı prensibidir.

İşte, faydaları korumak ve insanları birbirlerine yapabilecekleri kötülükleri önlemek yoluyla, insanlar için söz konusu olan sosyal birlikteliği sağlayan bir hükümetin gerçek amacı aslında budur.

Bir hükümetin gerçek fonksiyonları, tümü fiziksel güç ve insan haklarının korunması konularını ilgilendiren üç geniş kategori altında toplanabilir. İnsanları suçlulardan korumak için polis, insanları yabancı işgalcilerden korumak için silahlı kuvvetler, insanlar arasındaki anlaşmazlıkları nesnel kanunlara göre çözmek için hukuk mahkemeleri.

Bu üç konu pek çok sonucu ve tali konuyu ilgilendirir ve bunların özel yasalar hâlinde pratikte uygulanması son derece karmaşıktır. Bu konu özel bir bilim sahasına, kanun felsefesine aittir. Uygulama alanında pek çok hata ve anlaşmazlıklar mümkün olabilir, fakat burada asıl olan şey uygulanacak olan prensiptir. Kanunun ve hükümetin amacının bireysel hakların korunması olduğu prensibidir.

Bugün bu prensip unutulmaktadır, göz ardı edilmektedir ve atlanılmaktadır. Sonuçta, dünyanın bugünkü durumu ortaya çıkmaktadır; insanlık mutlak tiranlığın kanunsuzluğuna, kaba kuvvetle yönetimin ilkel vahşiliğine dönmektedir.

Bu eğilime karşı düşüncesizce yapılan protesto, bazı insanların hükümetin gerçekte doğası gereği kötü olup olmadığı ve anarşinin ideal sosyal sistem olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir. Politik bir kavram olarak anarşi havada uçuşan, aptalca bir soyutluktur. Yukarıda tartışılan tüm gerekçelerden dolayı, organize bir

hükümeti olmayan bir toplum tesadüf eden ve toplumu çete savaşı keşmekeşine getirecek olan ilk suçlunun insafına kalacaktır. Fakat insan ahlaksızlığı ihtimali anarşiye yönelik tek itiraz değildir: Her üyesi tamamen akılcı ve hatasız derecede ahlaklı olan bir toplum bile bir anarşi durumunda fonksiyon gösteremez. Bir hükümetin kurulmasını gerektiren şey insanlar arasındaki dürüst anlaşmazlıklar için nesnel kanunlara ve bir hakeme duyulan ihtiyaçtır.

Anarşi teorisinin son zamanlarda ortaya çıkan ve genç özgürlük savunucularının kafalarını karıştıran bir versiyonu “rakip hükümetler” olarak adlandırılan tuhaf bir saçmalıktır. Hükümet faaliyetiyle sanayi faaliyeti arasında, kaba kuvvet ve üretim arasında hiçbir fark görmeyen ve iş dünyasına hükümetin sahip olması gerektiğini savunan modern devletçilerin temel fikrini kabul eden “rakip hükümet” savunucuları, aynı elmanın diğer yarısıdır ve iş dünyasında çok faydalı olduğu için rekabetin hükümete de uygulanması gerektiğini bildirmektedirler. Bunlar, tekelci tek bir hükümet yerine aynı coğrafyada, bireysel vatandaşların yönetimi için rekabet eden, her vatandaşın “alışveriş yapmak” ve iş yapmak için istediği hükümeti seçmekte özgür olduğu belli sayıda farklı hükümet olması gerektiğini söylerler.

İnsanların güce dayalı olarak engellenmesinin hükümetin vermek zorunda olduğu tek hizmet olduğunu unutmayın. Güce dayalı olarak engellemeye dönük bir rekabetin ne anlama geleceğini kendinize sorun.

Bu teorinin terimler bakımından bir çelişki olduğu söylenemez, çünkü teori açık bir şekilde, “rekabet” ve “hükümet” terimlerinin herhangi bir anlayışından yok-

sundur. Bunun havada uçuşan bir soyutluk olduğu da söylenemez, çünkü teori realiteye göndermede bulunmamakta veya realiteye dokunmamaktadır ve hiçbir şekilde, ne kabaca ne de yaklaşık olarak, somutlaştırılmaz. Bir örnek vermek yeterli olacaktır: A hükümetinin bir müşterisi olan Bay Smith'in, B hükümeti müşterisi kapı komşusu Bay Jones'un kendisini soyduğundan şüphelendiğini varsayalım; bir A polisi ekibi Bay Jones'un evine gelir ve kapıda bir B polisi ekibiyle karşılaşır. B polis ekibi kendilerine Bay Smith'in şikayetinin geçerliliğini kabul etmediklerini ve A hükümetinin otoritesini tanımadıklarını söylerler. Bu durumda ne olur? Sonrasına siz karar verin.

“Hükümet” kavramı uzun, işkence dolu bir geçmişe sahiptir. Doğru hükümet fonksiyonunun nasıl olması gerektiğine dair bir belirtinin her organize toplumda bulunmuş olduğu anlaşılmaktadır. Bu, bir hükümetle bir soyguncu çetesi arasındaki üstü kapalı (sık sık yoksa da) bir farkın tanınması -hükümete “kanun ve düzenin bekçisi” olarak verilen bir saygı ve otorite havası -en kötü tip hükümetlerin bile rutin ve geleneksel de olsa bir düzen kalıntısını ve bir adalet görüntüsü sürdürmeyi ve sahip oldukları güçler için bir tür ahlaki veya mistik ya da sosyal nitelikte gerekçe iddia etmeyi gerekli bulması şeklinde kendini dışa vurmuştur. Tıpkı Fransa'nın mutlak hükümdarlarının “Kralların Kutsal Hakkı”na başvurması gibi, Sovyet Rusya'nın modern diktatörleri de köleleştirdikleri tebaalarının gözünde yönetimlerini mazur göstermek için propagandaya servetler harcamak zorundadır.

İnsanlık tarihinde hükümetin gerçek fonksiyonunun anlaşılması oldukça yakın tarihlerde gerçekleşen bir ba-

şarıdır: İki yüz yıllıktır ve Amerikan Devriminin Kurucu Babalarına dayanır. Onlar, özgür bir toplumun niteliğini ve ihtiyaçlarını tanımlamakla kalmadılar; aynı zamanda bunu pratiğe çevirecek araçlar da geliştirdiler. Herhangi bir diğer insan ürünü gibi özgür toplum da tesadüfen, sırf istemekle veya liderlerin “iyi niyeti”le başarılamaz. Bir toplumu özgür yapmak ve özgür tutmak için, nesnel olarak geçerli prensiplere dayalı karmaşık bir yasa sistemi gerekir; bu, herhangi bir görevlinin amacına, ahlak karakterine, veya niyetlerine bağlı olmayan, tiranlığın ortaya çıkmasına hiçbir fırsat veya meydan vermeyen bir sistemdir.

Amerikan kuvvetler ayrılığı sistemi tam da böyle bir başarı idi. Ve her ne kadar Amerikan Anayasası’ndaki bazı çelişkiler devletçiliğin gelişmesi için zemin hazırladıysa da hükümetin gücünün sınırlanması aracı olarak anayasa kavramı, eşi benzeri olmayan bir başarı idi.

Bugün bu nokta sistemli bir kampanyayla yok edilmeye çalışılırken, Anayasanın bireylere değil, hükümet gücüne karşı bir sınırlama olduğunu, anayasanın bireylerin davranışını değil sadece hükümetin davranışını tanımladığını, hükümet gücünün değil fakat vatandaşların hükümete karşı korunmasının bir beyanı olduğunu sık sık tekrarlananın anlamı yoktur.

Şimdi bugün hakim olan hükümet görüşündeki ahlaki ve politik çarpıklığın derecesini düşünün. İnsan haklarının bir koruyucusu olma yerine hükümet, bunların en tehlikeli çiğneyicisi olmaktadır; özgürlüğün bekçiliğini yapmak yerine hükümet, kölelik tesis etmektedir; insanları fiziksel güç kullanımından korumak yerine hükümet, istediği herhangi bir konuda ve istediği herhangi bir

şekilde fiziksel güç ve baskı uygulamaktadır; insan ilişkilerinde nesnelliğin aracı olarak hizmet etme yerine hükümet, şimdi, yorumu herhangi bir bürokratin keyfi kararlarına bırakılan nesnel olmayan kanunlar aracılığıyla gizli bir ölümcül şüphe ve korku saltanatı oluşturmaktadır; insanları kaprislerden zarar görmekten korumak yerine hükümet, kendine sınırsız bir kapris gücü vermektedir. Böylece biz hızlı bir şekilde tamamen zıt bir aşamaya vatandaşlar ancak izinle hareket edebilirken, hükümetin istediği her şeyi yapmaya özgür olması aşamasına geliyoruz; bu insanlık tarihinin en karanlık dönemlerindeki aşamadır, kaba kuvvetle yönetim aşamasıdır.

Maddi ilerlemesine rağmen, insanoğlunun herhangi bir karşılaştırılabilir düzeyde ahlaki ilerleme kaydedemediği sık sık söylenir. Bu ifadeden sonra genellikle insan tabiatıyla ilgili bazı kötümser hükümler gelir. İnsanoğlunun ahlaki durumunun utanç verici düzeyde düşük olduğu doğrudur. Fakat hükümetlerin, (altruist-kolektifçi ahlak tarafından meydana getirilen) insanoğlunun tarihinin çoğu boyunca altında yaşamak zorunda kaldığı iğrenç olumsuzluklar düşünüldüğünde kişi, insanların bir medeniyet kırıntısını korumayı dahi nasıl başardığını ve ne tip bir bitmez tükenmez kendine saygı kalkanının insanları iki ayak üstünde alnı dik yürür tuttuğunu merak etmeye başlıyor.

İnsan aynı zamanda, insanın entelektüel Rönesans mücadelesinin bir parçası olarak kabul edilmesi ve savunulması gereken politik prensiplerin niteliğini de daha açık bir şekilde anlamaya başlıyor.

(Aralık 1963)

15. *Özgür Bir Toplumda Hükümetin Finanse Edilmesi*

Ayn Rand

“Tamamen özgür bir toplumda hükümeti finanse etmekte kullanılacak en uygun metot hangisidir?”

Bu soru genellikle, özgür bir toplumun hükümetinin fiziksel güç kullanımını başlatamayacağı ve gücü, ancak onu kullananlara karşı kendini korumak için kullanabileceği şeklindeki Objektivist prensiple bağlantılı olarak sorulmaktadır. Vergi koymak bir güç başlatılmasını ifade ettiği için, özgür bir ülkenin hükümetinin zaruri hizmetlerini karşılamak için ihtiyaç duyacağı finansmanı nereden sağlayacağı sorulmaktadır.

Tamamen özgür bir toplumda vergilendirme (veya daha doğrusu, hükümet hizmetlerinin finansmanı) gönüllülük esasına göre yapılacaktır olacaktır. Bir hükümetin zaruri hizmetlerine (polis, silahlı kuvvetler, mahkemeler) bireylerin ihtiyaç duyduğu su götürmez bir gerçek olduğundan ve bu hizmetler, vatandaşların çıkarlarıyla doğrudan ilgili olduğundan, vatandaşlar bu gibi hizmetlerin karşılığını tıpkı sigorta için ödeme yapar gibi ödeyeceklerdir (ve ödemelidirler).

Gönüllü olarak hükümeti finanse etme prensibinin nasıl gerçekleştirileceği, (onu pratikte uygulamanın en iyi yolunun nasıl bulunacağı) çok karmaşık bir konudur ve hukuk felsefesi alanına girmektedir. Siyasi felsefenin görevi sadece prensibin niteliğini ortaya koymak ve onun uygulanabilirliğini araştırmaktır. Belli bir ger-

çekleştirme metodu tercihi bugün henüz olgunlaşmamış bir konudur, çünkü prensip sadece *tamamen* özgür bir toplumda (hükümeti, anayasal olarak gerekli, temel fonksiyonlarla sınırlandırılmış olan bir toplum) uygulanabilir. (Bu fonksiyonlara ilişkin bir tartışma için Bölüm 14'e bakınız.)

Hükümetlerin finansmanının gönüllü olarak sağlanması için pek çok olası metot vardır. Bazı Avrupa ülkelerinde uygulanan hükümet piyangosu buna örnek olarak verilebilir.

Bir örnek olarak (ve *sadece* bir örnek olarak) aşağıdaki ihtimali düşünün. Sadece bir hükümetin sağlayabileceği en hayati hizmetlerden birisi vatandaşlar arasındaki sözleşmeye dayalı anlaşmaların korunmasıdır. Hükümetin sadece, kontrat işleminde söz konusu olan para miktarının yasal olarak sabit bir yüzdesinin hükümete ödenmesiyle sigorta altına alınan kontratları koruduğunu (yani yasal olarak geçerli ve kanunen müdahale edilebilir olarak kabul ettiğini) düşünün. Böyle bir sigorta zorunlu olmayacaktır; bu sigortayı istemeyenlere karşı yasal bir ceza uygulanmayacaktır; bu kişiler istedikleri takdirde sözlü anlaşmalar veya sigortalanmamış kontratlar yapmakta özgür olacaklardır. Tek sonuç bu gibi anlaşma veya kontratların yasal olarak müdahale edilebilir olmasıdır; sözleşmelerin ihlal edilmesi durumunda, zarar gören taraf mahkemede tazminat talep edemeyecektir.

Tüm kredi işlemleri *kontrata dayalı anlaşmalardır*. Bir kredi işlemi, ödemeye mal ve hizmetlerin alımı arasında bir zaman geçişini ilgilendiren herhangi bir alışveriştir. Bu, karmaşık bir sanayi toplumundaki ekonomik işlemlerin büyük çoğunluğunu ilgilendirmektedir. Devasa

kredi işlemleri ağının sadece çok küçük bir kısmı mahkemede neticelenir, fakat tüm sistem mahkemelerin varlığı tarafından sağlanır ve bu koruma olmaksızın sistem bir gecede çöker. Bu, insanların ihtiyaç duyduğu, kullandığı, dayandığı ve bedelini ödediği bir hükümet hizmetidir. Ancak bugün bu hizmet karşılıksız olarak, aslında bir sübvansiyonla sağlanmaktadır.

Kredi işlemlerini ilgilendiren servetin büyüklüğü düşünüldüğünde, bu hükümet hizmetini finanse etmek için gereken yüzdenin çok küçük olacağı (diğer tip sigortalara ödenene nazaran) görülecektir, ancak bu miktar yine de, düzgün bir hükümetin diğer tüm fonksiyonlarını finanse etmek için yeterli olacaktır. (Gerektiğinde bu yüzde -örneğin bir savaş anında- yasal olarak artırılabilir veya *açıkça tanımlanmış* savaş zamanı ihtiyaçları için para elde etme yolları ortaya konabilir.)

Bu spesifik “plan” burada (şu anda ne kesin bir cevap ve ne de savunulan bir program olarak *değil*) problem için olası bir yaklaşım metoduna sadece bir örnek olarak verilmiştir. Bu planın yasal ve teknik pek çok güçlük içerdiği aşikârdır: Bunlar arasında hükümeti özel sözleşmelerin *içeriğini* dikte ettirmeden alıkoymak için güçlü bir anayasal hükme ihtiyaç olup olmadığı (bu konu bugün tartışılmaktadır ve çok daha nesnel tanımlamalara ihtiyaç duymaktadır) –hükümetin keyfi kararına bırakılamayacak olan sigorta primlerinin miktarını belirlemek için nesnel standartlara (veya korumalara) ihtiyaç olup olmadığı, vs. vardır.

Herhangi bir gönüllülük esasına dayalı hükümet finanse etme programı, özgür bir topluma giden yoldaki ilk *değil*, son adımdır; savunulacak ilk *değil*, son reform-

dur. Böyle bir program ancak serbest bir toplumun temel prensipleri ve kurumları oluşturulduğunda işe yarar. Bugün ise işe yaramaz.

İnsanlar sözleşmelerini sigortayla korumak için gönüllü olarak para ödeyeceklerdir. Fakat, doğaldır ki, Kamboçya'nın saldırma ihtimaline karşı sigorta mahiyetinde gönüllü olarak ödemedede bulunmaya yanaşmayacaklardır. Wisconsin'deki kontrplak imalatçıları ve onların çalışanları Japonya'nın kontrplak sanayiünün gelişmesine yardım etme sigortasına (ki bu sigorta onları işlerinden edecektir) gönüllü olarak para vermeyeceklerdir.

Bir gönüllü hükümet finanse etme programı, bir hükümetin gerekli fonksiyonlarını karşılamaya yeter büyüklükte olacaktır. Tüm dünyaya hak edilmemiş destekler dağıtmaya yetecek kadar büyük olmayacaktır. Fakat bunun için zaten hiçbir tür vergilendirme yeterli olmayacaktır; sadece muhteşem bir ülkenin intiharı yeterli olabilecektir, o da sadece geçici olarak.

Tıpkı kontrollerin artışı gibi, bu ülkedeki vergiler ve "hükümet yükümlülükleri" de bir gecede gerçekleştirilmemiştir; bu nedenle özgürleşme hareketleri de bir gecede başarıya ulaşamaz. Bir özgürleşme işlemi, köleleştirme işleminden çok daha hızlı olacaktır, çünkü realitenin gerçekleri onun yanında olacaktır. Fakat yine de aşamalı bir işlem yapılması gereklidir ve herhangi bir gönüllü hükümet finansmanı programı uzak bir gelecek için bir amaç olarak görülmelidir.

Tamamen özgür bir toplumun savunucularının şu anda bilmek zorunda oldukları şey, sadece bu amacın gerçekleştirilebileceği prensibidir.

Hükümetin gönüllülük esasına göre finanse edilmesi

prensibi aşağıdaki temel fikirlerle dayanır: Hükümet vatandaşların gelirlerinin sahibi *değıldir* ve bu nedenle de bu gelir üzerinde bir açık çeke sahip değıldir; gerekli hükümet hizmetlerinin niteliğı anayasal olarak tanımlanmalı ve hükümete bu hizmetlerin kapsamını keyfi kararıyla genişletme yetkisi verilmemelidir. Bunun bir sonucu olarak, hükümetin gönüllölük esasına göre finanse edilmesi prensibi hükümeti vatandaşların bir yöneticisi değıl bir hizmetkârı olarak (hizmetleri karşılıksız olan veya hiçbir şey karşılığında bir şeyler dağıtan bir hayırsever olarak değıl, hizmetleri karşılığında para ödenmesi gereken bir *aracı* olarak) görür.

Zorunlu vergilendirme fikriyle birlikte bu sonuncusu, hükümetin, vatandaşların her şeye gücü yeten yöneticisi olarak görüldüğü zamanın bir kalıntısıdır. İşi, geliri, mülkiyeti ve kullarının yaşamlarını elinde bulunduran bir mutlak hükümdar, karşılık beklemeyen “iyiliksever”, koruyucu ve lütuf dağıtıcısı olmak zorundaydı. Böyle bir hükümdar, hizmetlerinin karşılığında ödenmede bulunulmasını aşağılayıcı bulurdu; tıpkı onun manevi torunları olan atavistik zihniyetlerin, (Avrupa’nın antik feodal aristokrasisinin kalıntıları ve modern refah devletçileri) kazanılmış *ticari* geliri aşağılayıcı ve ahlaken kazanılmamış bir gelirden (çalma veya yağmayla, yardımseverlerin bağışları veya hükümet gücüyle elde edilen bir gelirden) daha aşağı seviyede bulması gibi.

İster bir hükümdar, ister bir “demokratik” parlamento olsun, bir hükümet, karşılıksız hizmetler sağlayıcısı olarak görüldüğünde bu hükümetin hizmetlerini ve karşılıksızlığın boyutunu, birbirini yağmalayan ekonomi grupları (baskı grupları) savaşının bir oyuncağı seviyesi-

ne çıkarması (ki bu seviyeye çıkarmak zorundadır) sadece bir zaman meselesidir. Bugün bu işlem, “ekonominin kamu sektörünün gelişmesi” olarak adlandırılmaktadır.

Bu bağlamda kontrol edilmesi (ve karşı çıkılması) gereken temel fikir, her türlü hükümet hizmetinin (meşru olanların bile) vatandaşlara karşılıksız olarak verilmesi gerektiği fikridir. Vatandaşların bir *hizmetçisi* şeklindeki Amerikan hükümet kavramını uygulamaya tam olarak koyabilmek için, devletin *kendisine para ödenen bir hizmetçi* olduğunun kabul edilmesi zorunludur. Daha sonra bu kabulden hareketle, hükümet gelirlerini doğrudan sunulan hükümet hizmetlerine bağlamanın uygun bir yolunu geliştirme aşamasına geçilebilir.

Yukarıda verilen örnekte, bu gibi gönüllülük esasına göre hükümetin finanse edilmesi maliyetinin otomatik olarak bireyin ekonomik aktivitesiyle orantılı olacağı anlaşılabilecektir; en düşük ekonomik seviyede olanlar (kredi işlemlerini en az yapanlar) bundan tamamıyla muaf olacaklardır – ancak yine de silahlı kuvvetler, polis ve kanun ihlalleri ile uğraşan mahkemeler tarafından sunulanlar gibi yasal korumadan faydalanacaklardır. Bu faydalar ekonomik olarak daha kötü durumda olan insanlar için ekonomik olarak daha iyi durumdaki insanlar tarafından (*ikincinin birinciye herhangi bir şekilde feda edilmesi olmaksızın*) oluşturulan bir hediye olarak görülebilir.

Ülkeyi işgalden korumak için silahlı kuvvetler bulundurmaya para ödemek zorunda olmak, ekonomik olarak iyi durumda olan insanların çıkarıdır; nüfusun küçük bir kısmının bu maliyetlere katkıda bulunamaması gerçeği, bu insanların harcamalarını artırmaz. Ekonomik yönden bu marjinal grup savaş maliyetleri söz konusu

olduğunda zaten önemsizdir. Aynı durum bir polis kuvvetinin faaliyetlerinin sürdürülmesinin maliyetinde de söz konusudur: suçluların tutuklanması için para ödemek, suçun kurbanının zengin veya fakir olmasına bakmaksızın, daha iyi durumda olan insanların çıkarınadır.

Katkıda bulunmayanlar için olan bu tip bir bedava korumanın *doğrudan olmayan bir fayda* ifade ettiğine ve sadece katkıda bulunanların kendi çıkarı ve harcamasının marjinal bir sonucu olduğuna dikkat etmek önemlidir. Bu tip bir hediye *doğrudan* faydaları kapsayacak şekilde veya (refah devletçilerinin iddia ettiği gibi) üretici olmayanlara yapılan doğrudan bağışların üreticilerin kendi çıkarına olduğu şeklinde bir iddiada bulunulacak şekilde genişletilemez.

Ana hatlarıyla aradaki fark şudur: eğer bir demiryolu şirketi bir tren çalıştırıyorsa ve boş kalan koltuklara fakirlerin para ödemediği oturmasına müsaade ediyorsa, bu fakirlere birinci sınıf vagonlarda ve özel trenlerde yer vermeyle aynı anlama gelmeyecektir (aynı prensip de değildir).

Kendini feda etmeden yapılan yardımın, sosyal olarak fazladan kazanılan primin, karşılıksız faydanın veya insanlar için değer taşıyan bir şeyin herhangi bir tipi ancak ve ancak özgür bir toplumda mümkündür ve kendini feda etme niteliğinde olmadığı müddetçe uygundur. Fakat özgür bir toplumda, bir gönüllü hükümet finanse etme sistemi altında, herhangi bir “refahın yeniden dağıtımı” uygulaması için – bazı insanların diğerinin zorla alınan emeği ve geliriyle haksız yere desteklenmesi için – medeni bir toplumun sürdürülmesinin maliyetlerini ödeyebilenlerin kendi varolmalarının maliyetini

dahi ödeyemeyecek olanlar veya ödemek istemeyenlerin lehine sağılması, sömürülmesi ve yıkımı için hiçbir yasal boşluk, hiçbir yasal imkân olmayacaktır.

(Şubat 1964)

16. Durağanlığın İlahi Hakkı

Nathalien Branden

Her canlı türü için gelişme, hayatta kalmanın bir gereğidir. Yaşam bir harekettir, bir organizmanın varlığını sürdürebilmesi için gerçekleştirmek zorunda olduğu bir kendini devam ettirme sürecidir. Bu prensip, bir bitkinin basit enerji dönüşümlerinde ve insanın uzun süreli, karmaşık aktivitelerinde eşit derecede aşikârdır. Biyolojik olarak aktif olmamak ölümdür.

Olası hareket ve gelişmenin niteliği ve derecesi türden türe değişiklik gösterir. Bir bitkinin faaliyeti ve gelişmesinin derecesi bir hayvanunkinden çok daha azdır; bir hayvanunki de insanunkinden çok daha azdır. Bir hayvanın gelişme kapasitesi fiziksel olgunlukta sona erer ve bundan sonra onun gelişmesi sabit bir seviyede kendini devam ettirmek için gerekli olan faaliyeti içerir; olgunluğa ulaştıktan sonra, *etkinlik bakımından* gelişmesini ciddi bir boyutta devam ettirmez – yani çevre ile başa çıkma becerisini önemli bir seviyede artırmaz. Fakat insanın gelişme kapasitesi fiziksel olgunlukta *sona ermez*, insanın kapasitesi kelimenin tam anlamıyla sınırsızdır. Düşünmek insanın ayırt edici özelliğidir, insanın temel hayatta kalma aracı aklıdır – ve insanın realite ile daha iyi başa çıkabilmenin yollarını düşünmesi, öğrenmesi, keşfetmesi, etkinliğinin kapsamını genişletmesi, *entelektüel olarak gelişme* becerisi sonu olmayan bir yola açılan bir kapıdır.

İnsan, bir hayvanın yaptığı gibi kendini fiziksel çevreye uydurarak değil, *üretken çabası* yoluyla çevresini deyiş-

tirerek hayatta kalır. “Eğer bir kuraklık olursa, hayvanlar yok olur – insan sulama kanalları inşa eder; eğer bir taşkın meydana gelirse, hayvanlar yok olur – insan barajlar yapar; eğer bir yırtıcı hayvan sürüsü saldırırsa, hayvanlar yok olur – insan Birleşik Devletler Anayasası’nı yazar.” (Ayn Rand, *For the New Intellectual*.)

Eğer yaşam bir kendini devam ettirme işlemi ise, *insanı* diğerlerinden ayıran faaliyet ve hayatta kalma şekli düşünmektir – üretmektir – asla son bulmayan bir çaba ve keşiflerle, var olmanın güçlüklerine göğüs germektir.

İnsan kendisini sıcak tutmak için nasıl ateş yakılacağını keşfettiğinde, onun düşünme ve çaba gösterme ihtiyacı sona ermemiştir; bir ok ve yayı nasıl yapacağını keşfettiğinde düşünme ve çaba gösterme ihtiyacı sona ermemiştir; önce taştan, sonra tuğladan, sonra camdan ve çelikten bir barınağın nasıl yapılacağını keşfettiğinde düşünme ve çaba gösterme ihtiyacı sona ermemiştir; ömür süresini on dokuzdan otuza, kırka, altmışa, yetmişe çıkardığında düşünme ve çaba gösterme ihtiyacı sona ermemiştir; yaşadığı müddetçe, *insanın düşünme ve çaba gösterme ihtiyacı asla sona ermez*.

İnsanın her başarısı kendi içinde bir değerdir, fakat aynı zamanda daha büyük başarılar ve değerler için bir zıplama taşıdır. Yaşam gelişmedir; ileriye gitmemek geriye gitmek demektir; yaşam ancak ilerlediği müddetçe yaşam olarak kalır. Yukarıya doğru olan her adım, insana daha geniş faaliyet ve başarı alanları açar – ve bu faaliyet ve başarı için gereken *ihtiyacı* meydana getirir. Hiçbir nihai, kalıcı “plato” yoktur. Hayatta kalma problemi asla, başka bir düşünce ve ilerlemenin gerekmeceği şekilde, nihai olarak “çözülmez.” Daha doğrusu, hayatta kalma

problemi, hayatta kalmanın sürekli gelişme ve yaratıcılık gerektirdiğinin tanınmasıyla *çözülür*.

Dahası, sürekli gelişme, insanın *psikolojik* bir ihtiyacıdır. İnsanın zihin sağlığının bir gereksinimidir. İnsanın zihin sağlığı, insanın realite üzerine, kendi var oluşu üzerine sıkı bir kontrol hissine sahip olmasını gerektirir. Bu, insanın yaşama *gücünde olduğuna* inanmasıdır. Ve bu, her şeyi bilmeyi veya her şeye gücü yetmeyi değil, kişinin realiteyle başa çıkma *metotlarının* (kişinin faaliyette bulunma *prensiplerinin*) doğru olduğu bilgisini gerektirir. Pasiflik bu durumla uyuşabilir değildir. Kendine saygı bir kez başarıldığında ondan sonra otomatik olarak sürdürülen bir değer değildir; yaşamın kendisi de dâhil diğer her insan değeri gibi o da, sadece faaliyette bulunarak sürdürülebilir. Kendine saygı (yani kişinin yaşama becerisinde olduğuna dair temel kanaati) ancak kişi bir gelişme süreci içinde ise, ancak kişi etkinliğini artırma peşinde ise sürdürülebilir. Canlı varlıklarda, doğa durgunluğa müsaade etmez: bir şey gelişmeyi durdurduğunda, dağılma süreci başlar – bu konuda zihinsel durum fiziksel durumdan farklı değildir.

Bu bağlamda, yaygın olan bir fenomeni, henüz otuzlu yaşlarında olmalarına rağmen yaşlı olan insanları düşünün. Bunlar esasında o ana kadar “yeterince düşünmüş oldukları” hükmüne vararak geçmişteki çabalarının giderek zayıflayan ivmesiyle sürüklenen – ve geçmişteki ateşlerine ve enerjilerine ne olduğunu, niçin belirsiz bir tedirginlik içinde olduklarını ve niçin kendilerini böylesine bir yalnızlık duygusu içinde bulduklarını ve niçin kendilerini tarif edemedikleri bir uçurum içine atılmış bulduklarını merak eden – ve düşünme isteğini terk eder-

ken aslında yaşama isteklerini terk etmiş oldukları gerçeğini asla fark etmeyen – insanlardır.

İnsanın gelişme ihtiyacı (ve bu nedenle onun gelişmeyi mümkün kılan sosyal ve varoluşsal şartlara duyduğu ihtiyaç) herhangi bir politik-ekonomik sistem değerlendirilirken veya bu sistem hakkında hüküm verilirken göz önünde bulundurulması gereken hayati önemlilikteki gerçeklerdir. Kişi şunu sormalıdır: Belli bir politik-ekonomik sistem yaşamı destekler mi, yoksa onu karşı mı çıkar, insanın hayatta kalma gereksinimlerine yardımcı olur mu, yoksa bu gereksinimler için zararlı mıdır?

Kapitalizmin büyük faydası, onun insanın hayatta kalma gereksinimlerine ve insanın büyüme ihtiyacına emsalsiz şekilde uygunluğudur. İnsanları düşünmeye, faaliyette bulunmaya, üretmeye, denenmemişi ve yeniyi denemeye serbest bırakan kapitalizmin prensipleri, çabayı ve başarıyı ödüllendiren ve pasifliği cezalandıran bir tarzda çalışır.

İşte bu, kapitalizmin eleştirildiği ana sebeplerden birisidir.

Ayn Rand Kimdir? adlı kitapta, kapitalizme karşı ondokuzuncu yüzyıldaki saldırıları tartışırken şunu yazmıştım: “Hem ortaçağcılarının ve hem de sosyalistlerin yazılarında, insanın varoluşunun kendisine otomatik olarak garanti edileceği – yani insanın kendi hayatta kalmasının sorumluluğunu üstlenmek zorunda olmayacağı – bir topluma duyulan özlem son derece açık bir şekilde gözlenebilir. Her iki kamp da kendi ideal toplumlarını şöyle göstermektedirler: ‘ahenk’ olarak adlandırdıkları şeyle, hızlı değişimden veya rekabetin güçlüklerinden veya yorucu taleplerinden uzak olma ile karakterize edilen; bü-

tünün refahına katkıda bulunmak için herkesin kendisine bildirilen katkıyı yapması gereken, fakat hiç kimse- nin kendi yaşamını ve geleceğini kritik derecede etkileyecek tercihlerde bulunmak ve kararlar vermek zorunda olmayacağı; kişinin ne kazanıp kazanmadığının, hak edip etmediğinin gündeme gelmeyeceği; ödüllerin başarıya bağlanmayacağı ve kişinin yardımseverliğinin kişinin hatalarının sonuçlarına tahammül etmek zorunda olmasını garanti edeceği bir toplum. İşte, ortaçağcılar ve sosyalistlerin özgür bir toplumdan hoşlanmamasının altında yatan şey, bu *pastoral* varoluş görüşü olarak adlandırılabilir olan şeye kapitalizmin uygun olmamasıdır. Kapitalizmin insana sunduğu şey, bir Cennet Bahçesi değildir.”

“Pastoral” bir varoluş özlemi duyanlar tarafından kullanılan argümanlar arasında, açık bir şekilde ifade edildiğinde “*durağanlığın ilahi hakkı*” olarak anlaşılabilir olan bir doktrin de bulunmaktadır.

Bu doktrin aşağıdaki olayla gösterilmektedir. Bir defasında bir uçak seyahatinde, bir sendika yöneticisiyle bir sohbete girişmiştim. Yeni makinelerin bir sonucu olarak her gün daha fazla sayıdaki işçinin sürekli olarak işsiz kalacağını ve “bu konuda bir şeyler yapılması gerektiğini” söyleyerek otomasyon “felaketini” eleştirmeye başladı. Ben, bunun geçmişte defalarca yaşanmış olan bir safsata olduğunu; yeni makinelerin, genel yaşam standardını artırma yanında işgücüne yönelik talebin artışına da yol açtığını; bunun teorik olarak ispatlanabileceğini ve tarihsel olarak gözlenebileceğini söyleyerek onu cevapladım. Otomasyonun vasıfsız işgücüne nazaran vasıflı işgücüne olan talebi artırdığını, şüphesiz çok sayıda çalışanın yeni

hünerler öğrenmeye ihtiyacı olacağını söyledim. İçerleyerek “fakat ya yeni hünerleri öğrenmek *istemeyen* işçiler?” diye sordu. “*Onlar* niçin sıkıntıya girsinler?”

Bu, hırsın, ileri görüşlülüğün, daha iyiyi, daha da iyiyi yapma arzusunun, yaratıcı insanların canlı enerjisinin boğazlanacağı ve bastırılacağı anlamına gelir; “yeterince düşünmüş” ve “yeterince öğrenmiş olan” ve ne gelecek ve ne de işlerinin neye bağlı olduğu can sıkıcı sorusuyla ilgilenmeyen insanlar uğruna.

İssız bir adada yalnız olan, kendi hayatta kalmasının sorumluluğunu tek başına taşıyan hiçbir insan, yarının onu ilgilendirmedeği, emin bir şekilde düne ait bilgi ve becerilere güvenebileceği ve doğanın kendisine “güvende olma” borçlu olduğu aldatmacasına kendisini terk edemez. Böyle bir yanılgıya ancak bir toplumda (bir insanın hatasının bu hatayı yapmamış olan bir insanın omuzlarına yıkılabileceği bir toplumda) düşülebilir. (İşte, altruizm ahlakı *burada*, böyle bir parazitçilik için bir sığınak olarak vazgeçilmez hâle gelmektedir.)

Performanslarına veya üretimlerine bakılmaksızın aynı tip işi yapan insanların hepsine aynı ücretin ödenmesi ve böylece daha iyi çalışanın daha kötü çalışan lehine cezalandırılması talebi – işte durağanlığın ilahi hakkı *budur*.

İnsanların liyakat esasına göre değil de kıdem esasına göre işlerine devam etmeleri veya terfi ettirilmeleri talebi ve böylece “içerde” olan sıradan kişilerin, yetenekli yeni gelene nazaran favori tutulmaları ve böylece yeni gelenin ve onun potansiyel işverenin geleceğinin engellenmesi – işte durağanlığın ilahi hakkı *budur*.

Bir işverenin, üyeliğe başvuranları keyfi olarak red-

detme gücüne sahip olan bir sendikayla görüşmek zorunda bırakılması ve böylece bazı mesleklerde iş şansının babadan oğla geçirilmesi ve hiçbir yeni gelenin, yerleşmiş çıkar çevrelerine bir tehdit oluşturacak şekilde içeri girememesi, bu nedenle Orta Çağların lonca sistemi gibi tüm iş kolundaki gelişmenin engellenmesi talebi – işte durağanlığın ilahi hakkı *budur*.

İnsanların gereksiz olan iş kollarında, gereksiz veya israf niteliğindeki işleri yaparak tutulması, onların yeni işler için yeniden eğitim alma zahmetine katlandırılmaları, böylece demiryollarında olduğu gibi, tüm bir sanayiinin tam anlamıyla yıkımına katkıda bulunma talebi – işte durağanlığın ilahi hakkı *budur*.

Köşedeki yaşlı bir bakkalın büyük bir mağazalar zinciri tarafından işinden edilmesi gibi “olumsuzluklar” nedeniyle, yaşlı bakkalın müşterilerinin ve mağazalar zinciri sahiplerinin ekonomik durumu ve ilerlemesinin (yaşlı bakkalın girişim ve beceri yetersizliklerine karşı bir koruma olarak) boğazlanması gerektiği imasıyla kapitalizmin eleştirilmesi – işte durağanlığın ilahi hakkı *budur*.

Anti-tröst kanunları altında başarılı bir işletmenin kendi patentleri üzerinde bir hakka sahip olmadığı, bu hakları telif hakkı olmaksızın, bu hakları ödeyemeyecek olan bir müstakbel rekabetçiye vermek zorunda olduğu şeklindeki mahkeme kararı (*General Electric Davası*, 1948) – işte durağanlığın ilahi hakkı *budur*.

İleri görüşlülük, gelecek talepleri tahmin etme ve bu taleplere cevap verebilmek için fabrika kapasitesini artırma ve böylece gelecekteki rekabetçileri “caydırma” ihtimali nedeniyle bir işletmeyi suçlu bulan ve engelleyen mahkeme kararı (*ALCOA Davası*, 1945) – gelişmenin

yasal olarak cezalandırılması *budur*, becerinin beceri olması nedeniyle cezalandırılması *budur* – ve işte durağanlığın ilahi hakkı doktrininin çıplak özü ve amacı *budur*.

Kapitalizm, doğası gereği sürekli bir hareket, gelişme ve ilerleme işlemi içerir. Doğanın güçlüklerine karşı insanın hayatını en iyi şekilde ilerleteceği bir tarzda reaksiyon vermesi için en uygun sosyal şartları yaratır. Kapitalizm, beceri seviyeleri ne olursa olsun üretim işleminde aktif olmayı tercih eden herkesin faydasına çalışır. Fakat o, durağanlığın taleplerine uygun değildir. *Realite de öyle*.

Kapitalizmin uygulamada sağladığı kayda değer başarı ve benzeri görülmemiş zenginlik düşünüldüğünde (engelleyici kontrollerin varlığında bile) – ve kolektifçiliğin her çeşidinin iç karartıcı başarısızlığı düşünüldüğünde – kapitalizm düşmanlarını harekete geçiren gücün özde ekonomik hususlar olmadığı açıktır. Onları harekete geçiren güç *metafizik* hususlardır; insan tarzı hayatta kalma şekline bir isyan, *yaşamın bir kendini devam ettirme ve kendince sağlanan bir faaliyet işlemi olduğu* gerçeğine karşı bir isyan – ve yaşamın doğasına karşı kızgınlık duymayan insanları kullanabilirlerse, yaşamın doğasına karşı kızgınlık duyanlar için varoluşu daha katlanılabilir bir şey yapacakları rüyası.

(Ağustos, 1963)

17. Irkçılık

Ayn Rand

Irkçılık kolektifçiliğin en aşağı, en ilkel şeklidir. Bir insanın genetik ırkına ahlaki, sosyal veya politik önem atfetme fikridir – bir insanın entelektüel ve karakterolojik özelliklerinin onun iç vücut kimyası tarafından üretildiği ve aktarıldığı fikridir. Bu, pratikte bir insan hakkında kendi karakteri ve davranışlarına göre değil de, atalarının kolektif karakterler ve faaliyetlerine göre karar verilmesi gerektiği anlamına gelir.

Irkçılık bir insanın aklının içindekilerin (idrak mekanizmasının değil, fakat aklının *içindekilerin*) kalıtsal olduğunu; bir insanın inançlarının, değerlerinin ve karakterinin, kendi kontrolü ötesinde olan fiziksel faktörler tarafından, o doğmadan önce belirlendiğini iddia eder. Bu, felsefe ve bilim tarafından tamamen çürütülmüş olan doğuştan sahip olunan fikirler (veya kalıtsal olarak geçen bilgi) doktrininin mağara adamı versiyonudur. Irkçılık kaba güç kullananların, kendilerine göre ve kendileri için olan doktrinidir. Kolektifçiliğin, çeşitli hayvan ırklarını ayırt edebilen, fakat insanları ve hayvanları birbirinden ayırt edemeyen bir zihniyet için uygun olan bir ahır veya damızlık çiftliği versiyonudur.

Her determinizm şekli gibi, ırkçılık da insanı diğer tüm canlılardan ayıran özel niteliği, insanın düşünme melekesini, önemsiz görür. Irkçılık insan yaşamının iki özelliği olan akli ve tercihi veya zihin ve ahlaki göz ardı eder: ve onların yerine kimyasal kaderciliği koyar.

“Aile ismini korumak için” işe yaramaz akrabaları destekleyen veya onların suçlarını örtbas eden saygın aile (güya bir insanın ahlaki durumu bir diğerinin davranışlarıyla zedelenebilirmiş gibi) – büyük-büyük babasının bir imparatorluk kurucusu olduğuyla övünen bir serseri veya anne tarafından büyük amcasının bir eyalet senatörü olmasıyla ve üçüncü dereceden bir kuzeninin Carnegie Hall’de bir konser vermesiyle övünen bir küçük kasaba kız kurusu (güya bir kişinin başarıları bir diğerinin bayağılığını silermiş gibi) – müstakbel damatlarını değerlendirmek için soy kütüklerini araştıran ebeveynler – otobiyografisine aile geçmişinin detaylı bir incelemesiyle başlayan bir ünlü – bunların tümü ırkçılık örnekleridir, tam ifadesi, tarih öncesi vahşilerin kabile savaşları, Nazi Almanyası’nın toplu katliamları, bugünün sözde “yeni ortaya çıkan uluslarının” zulümleri olan bir doktrinin atavistik dışavurumlarıdır.

“İyi kan” veya “kötü kanı” bir ahlaki-entelektüel ölçüt olarak gören teori, uygulamada kan selinden başka hiçbir şey meydana getiremez. Kendilerini akılsız kimyasal kümeleri olarak gören insanlar için tek ilgi alanı kaba kuvvettir.

Günümüz ırkçıları kendi üstünlüklerini veya belli bir ırkın aşağılığını, üyelerinden bazılarının tarihsel başarılarıyla ispatlamaya uğraşırlar. Tarihte sıkça olduğu gibi, yaşamında kendi vatandaşları tarafından alay edilen, kınanan, engellenen, zulüm edilen büyük bir mucidin ölümünden birkaç yıl sonra bir ulusal anıtta kutsanması ve Alman (veya Fransız veya İtalyan veya Kamboçyalı) ırkı için muhteşemliğin bir kanıtı olarak görülmesi ırkçılar tarafından gerçekleştirilen (komünistler tarafından ger-

çekleştirilen bir maddi servetin kamulaştırılması kadar iğrenç görünen) iğrenç bir kolektifçi kamulaştırmadır.

Tıpkı kolektif veya ırka ait bir akıl olamayacağı gibi, kolektif veya ırka ait bir başarı da olamaz. Sadece bireysel akıllar ve bireysel başarılar vardır – ve bir *kültür* farklılaşmamış kitlelerin ortak üretimi değil, fakat bireysel insanların entelektüel başarılarının toplamıdır.

Potansiyel olarak üstün beyin gücüne sahip olan insanların oranının bazı ırklarda diğerlerinden daha yaygın olduğunun kanıtlanması durumunda bile – ki böyle bir şey yoktur – bu, bize belli bir birey hakkında hiçbir şey söyleyemeyecektir ve bu birey hakkında bir yargıda bulunmak için geçerli olmayacaktır. Bir ırkta bulunan geri zekâlıların sayısı ne olursa olsun, aynı ırkta bulunan bir deha bir dehadır, kendisiyle aynı ırk orijinin-den olan dehaların sayısı ne olursa olsun, bir geri zekâlı ise bir geri zekâlıdır. Şunlardan hangisinin daha zalim bir adaletsizlik olduğunu söylemek güçtür: Güneyli ırkçıların, ırkı bazı hayvanlar “ürettiği” için bir Siyah dehanın aşağılık olarak muamele edilmesini talep etmesi mi, yoksa bir Alman hayvanının, ırkının Goethe, Schiller ve Brahms’ı “üretmesi” nedeniyle bir üstün statü talep etmesi mi?

Bunlar tabî ki iki farklı iddia değil, fakat aynı temel fikrin iki uygulamasıdır. Bir ırkın üstün veya aşağı olma sorusu tabî ki geçerli bir soru değildir; ırkçılığın sadece bir psikolojik temeli vardır: ırkçının kendini aşağı hissetmesi.

Diğer her kolektifçilik şekli gibi, ırkçılık da kazanılmamış istemektir. O bir otomatik bilgi isteğidir – insanların karakterlerinin değerlendirilmesinde, akli veya ah-

laki muhakeme uygulama sorumluluğunu devre dışı bırakan otomatik bir değerlendirme isteğidir – ve hepsinden öte *otomatik bir kendine saygı* (yalancı bir kendine saygı) isteğidir.

Kişinin erdemlerini onun ırk orijinine atfetmek, kişinin, erdemlerin nasıl kazanıldığına dair hiçbir bilgiye sahip olmadığını ve çoğu kez de, bu erdemleri kazanamadığını itiraf etmesidir. Irkçıların büyük çoğunluğu hiçbir kişisel kimlik hissi geliştirmemiş, hiçbir bireysel başarı veya farklılık iddiasında bulunmayarak ve diğer bir kabilenin aşağı olduğu iddiasında bulunarak bir “kabilesele kendine saygı” hayali peşinde olan erkeklerdir. Güneyli ırkçılardaki isterinin büyüklüğüne bakın; yine ırkçılığın fakir beyaz ayaktakımında (entelektüel olarak daha iyi durumda olan beyazlarla karşılaştırıldığında) çok daha yaygın olduğuna dikkat edin.

Tarihsel olarak, ırkçılık daima kolektifçiliğin yükselişi ve gerilemesine paralel olarak yükselmiş ve gerilemiştir. Kolektifçilik bireyin hiçbir hakka sahip olmadığını, bireyin hayatının ve çalışmasının gruba (“topluma”, kabileye, devlete, ulusa) ait olduğunu ve grubun onu kendi kaprisleri veya çıkarları uğruna kurban edebileceğini savunur. Bu tür bir doktrini uygulamanın tek yolu kaba kuvvettir – ve *devletçilik* daima kolektifçiliğin politik sonucudur.

Gücü hangi çete ele geçirmiş olursa olsun, mutlak devlet, sadece kurumsallaşmış bir çete yönetimidir. Ve böyle bir yönetim için hiçbir akılcı gerekçe olmadığı için, böyle bir gerekçe şimdiye kadar verilmediği veya asla da verilemeyeceği için, ırkçılık mistisizmi her türlü mutlak devlet versiyonunun hayati bir unsurudur. İlişki karşılık-

lıdır: devletçilik tarih öncesi kabile savaşından (bir kabilenin insanların bir diğer kabile insanları için doğal bir av olduğu fikrinden) doğar ve kendi dâhili ırkçılık alt kategorilerini, yani miras alınan asalet unvanları veya miras alınan serflik gibi insanın doğumuyla belirlenen kastlar sistemini oluşturur.

Aryan ırkından olduklarını ispatlamak için insanların kuşaklar boyu geçmişleri ile ilgili anketler doldurmak zorunda oldukları Nazi Almanyası ırkçılığı, atalarının hiçbir mülkiyete sahip olmadıklarını gösteren ve böylece onların *proletarya* soyundan olduğunu ispatlayan benzer anketler doldurmak zorunda oldukları Sovyet Rusya ırkçılığı ile benzerdi. Sovyet ideolojisi, insanların *genetik olarak* komünizme şartlanabilecekleri fikrine – yani diktatörlükle alıştırılan birkaç kuşağın komünist ideolojiyi, doğuştan komünist hâle gelecek olan yeni nesillere aktaracağı fikrine – dayanmaktadır. Sovyet Rusya’da ırklarına göre ve herhangi bir komiserin kaprisine göre ırksal azınlıklara yapılan zulüm, rekor düzeydedir; bilhassa Yahudi karşıtlığı yaygındır; değişen tek şey resmi soykırımların bugün “politik arındırmalar” olarak adlandırılmasıdır.

Irkçılığın sadece bir panzehiri vardır: bireycilik felsefesi ve onun politik-ekonomik sonucu olan laissez-faire kapitalizmi.

Bireycilik insanı (her insanı) kendi yaşamı üzerinde mahrum edilemeyeceği bir hak sahibi olan (onun akılcı bir varlık olmasından kaynaklanan bir hak) bağımsız, egemen bir varlık olarak görür. Bireycilik insanlar arasındaki medeni bir toplumun veya diğer herhangi bir birliktelik, işbirliği veya barışçıl birlikte varolma şeklinin

ancak bireysel hakların tanınması temeline dayalı olarak başarılabileceğini ve bir grubun, üyelerinin bireysel haklarından başka hiçbir hakka sahip olmadığını savunur. (Bakınız Bölüm 12 ve 13.)

Serbest bir piyasada bir insanın ataları, akrabaları, genleri veya vücut kimyası önemli değildir, fakat sadece bir insan özelliği önemlidir: üretkenlik becerisi. Kapitalizm bir insanı kendi bireysel becerisi ve hırsına göre değerlendirir ve buna uygun olarak ödüllendirir.

Hiçbir politik sistem kanunla (veya güç kullanımıyla) genel bir akılcılık sağlayamaz. Fakat kapitalizm, akılcılığı ödüllendiren ve ırkçılık dâhil her türlü akıl dışılığı cezalandıracak bir tarzda fonksiyon gösteren tek sistemdir.

Tamamen özgür bir kapitalist sistem henüz dünyanın hiçbir yerinde var olmamıştır. Fakat son derece önemli olan şey on dokuzuncu yüzyılın yarı özgür ekonomilerinde ırkçılık ve politik kontroller arasındaki paralelliktir. Azınlıklara yapılan ırksal ve/veya dini zulümler bir ülkenin özgürlük derecesiyle ters orantılı olmuştur. ırkçılık, Rusya ve Almanya gibi daha kontrollü olan ekonomilerde en güçlüydü ve o zamanın en özgür ülkesi olan İngiltere’de en zayıftı.

İnsana özgürlüğe ve akılcı bir hayat tarzına doğru ilk adımını attıran kapitalizmdir. Serbest ticaret yoluyla ulusal sınırları ve ırk sınırlarını ortadan kaldıran kapitalizmdir. Dünyanın tüm medeni ülkelerindeki serflik ve köleliği kaldıran kapitalizmdir. Birleşik Devletler’de tarıma dayalı-feodal Güneydeki köleliği yıkan kapitalist Kuzey olmuştur.

İşte insanoğlunun yaklaşık 150 yıl süren kısa bir dönemdeki gidişatı böyleydi. Bu gidişatın önemli sonuç-

larının ve başarılarının burada tekrar anlatılmasına gerek yok.

Kolektivizmin yükselişi bu gidişatı tersine çevirmiştir.

Bireyin hiçbir hakka sahip olmadığı, üstünlüğün, ahlaki otoritenin ve sınırsız gücün gruba ait olduğu ve bir insanın grubunun dışında hiçbir ehemmiyete sahip olmadığı doktriniyle insanların bir kez daha beyinleri yıkanmaya başladıktan sonra kaçınılmaz sonuç, insanların, şaşkınlık ve bilinçaltı dehşeti içinde kendilerini korumak amacıyla şu veya bu gruba doğru meyletmesiydi. Katılacak en basit kolektif, en kolay bulunan (bilhassa sınırlı zekâyâ sahip olan insanlar için) “ait olma” ve “birlikte bulunma” için en az talepte bulunan ırk kolektifidir.

Böylece kolektivizm kuramcıları, “hayırsever” bir mutlak devletin “insancıl” savunucuları, ırkçılığın yirminci yüzyılda yeniden doğmasına ve hastalıklı şekilde yeniden gelişmesine yol açtılar.

Kapitalizmin bu muhteşem çağında, Birleşik Devletler dünyadaki en özgür ülkeydi – ve ırkçı teorileri en iyi şekilde çürüten gerçektir. Bazıları kültürel olarak gelişmemiş, bilinmeyen ülkelerden olmak üzere, her ırktan insan buraya geldi ve kendi kontrollerle dolu memleketlerinde kalsalardı asla ortaya çıkamayacak olan üretkenlik becerilerini sergilediler. Yüzlerce yıldır birbirini boğazlayan ırk gruplarına ait insanlar uyum ve barışçıl işbirliği hâlinde birlikte yaşamayı öğrendi. Amerika haklı olarak “erime potası” olarak adlandırıldı. Fakat Amerika’nın insanları bir kolektifin belirsiz uyumu hâlinde eritmediğini pek az insan fark etti: ABD onları, onların bireysel haklarını koruyarak birleştirdi.

Amerika'da var olan ırk önyargısının kurbanı Siyahlardı. Bu, kapitalist olmayan Güney tarafından başlatılan ve sürdürülen bir problemdi, ancak sınırları içinde kalmadı. Güneyde siyalara yapılan zulüm geçmişte de bugün de gerçekten utanç vericidir. Fakat ülkenin geri kalanında insanlar özgür oldukça, bu problem bile, aydınlanmanın ve beyaz adamın kendi ekonomik çıkarlarının baskısıyla ortadan kalkıyordu.

Bugün bu problem daha da kötüleşiyor – her türlü ırkçılık da öyle. Amerika, ondokuzuncu yüzyıl Avrupası'nın en kötü günlerini hatırlatan bir tarzda ırk bilinci kazanıyor. Sebep aynı: kolektifçiliğin ve devletçiliğin gelişmesi.

Geçen birkaç on yılda “liberaller” tarafından yayınlan ırk eşitliği yaygarasına rağmen, Nüfus Bürosu son zamanlarda “Neredeyse 20 yıldır siyahların ekonomik durumunun beyazlara oranla iyileşmediğini” bildirmiştir. Bu oran “karma ekonomimizin” daha özgür olduğu yıllarda iyileşiyordu; “liberallerin” Refah Devletinin yavaş yavaş büyümesi ile birlikte bu oran da gerilemeye başladı.

“Karma bir ekonomide” ırkçılığın gelişmesi hükümet kontrollerinin gelişmesiyle paralellik arz eder. Bir “karma ekonomi” bir ülkeyi, her biri bir diğeri aleyhine kanunî iltimaslar ve özel ayrıcalıklar için mücadele eden baskı guruplarının kurumsallaşmış iç savaşı hâline parçalar.

Bu gibi baskı guruplarının ve onların siyasi lobilerinin varlığı bugün açıkça ve alçakça itiraf edilmektedir. Herhangi bir siyasi felsefede, her türlü prensiplerde, ideallerde veya uzun vadeli amaçtaki sahte tavırlar kısa süre

içinde yok olmaktadır. Şu anda bu ülkenin, belli bir gidiş yönü olmaksızın (her birinin amacı, içinde bulunan an için herhangi bir özel avantaj elde etmek amacıyla bir yasama silahını elinde tutmak olan) çeşitli devletçi çeteler tarafından oynanan rastgele, kısa vadeli güç oyununun etkisiyle boşlukta yüzdüğü neredeyse itiraf edilmek üzeredir.

Herhangi bir tutarlı politik felsefe yokluğunda, her ekonomik grup, bazı kısa vadeli ayrıcalıklar için geleceğini satarak kendini yok eder tarzda davranmaktadır. Bu bakımdan işadamlarının politikası bir ara intihar olarak nitelenmeye en yakın olan politika idi. Fakat şu anki siyah liderlerin politikası onlarınkini geçmiştir.

Siyahî liderler hükümetçe dayatılan ayrımcılığa karşı mücadele ettikleri müddetçe, hak, adalet ve ahlak onların tarafındaydı. Fakat onlar artık bunun için mücadele etmiyorlar. Irkçılık konusu ile ilgili kafa karışıklıkları ve çelişkiler şu anda müthiş bir boyuta ulaşmıştır.

Şimdi ilgili prensipleri açık bir şekilde ortaya koymanın zamanı gelmiştir.

Güney eyaletlerinin siyahlara yönelik politikası bu ülkenin temel prensiplerinin geçmişte utanç verici bir gelişmesi idi ve bugün de öyledir. Kanunla dayatılan ve yürütülen ırk ayrımcılığı bireysel hakların öylesine küstah ve affedilmez bir ihlalidir ki, Güneyin ırkçı yasaları uzun süre önce anayasaya aykırı ilan edilmesi gerekir.

“Eyaletlerin hakları” şeklindeki ırkçı Güney iddiası bir terimler çelişkisidir: bir insanın diğer bir insanın haklarını ihlal etme “hakkı” diye bir şey olamaz. Anayasada bulunan “eyaletlerin hakları” ifadesi, gücün yerel ve ulusal otoriteler arasında bölünmesine ilişkindir ve eyalet-

leri Federal hükümetten koruma vazifesi görür; bir eyalet hükümetine onun vatandaşları üzerinde keyfi, sınırsız bir güç yetkisi veya vatandaşlarının bireysel haklarını ortadan kaldırma imtiyazı vermez.

Federal hükümetin ırk konusunu kendi gücünü genişletmek ve eyaletlerin meşru haklarına tecavüz için, anayasaya uygun olmayan ve gereksiz tarzda bir emsal oluşturmak için kullandığı doğrudur. Fakat bu sadece her iki hükümetin de yanlış olduğu anlamına gelir; Güneyli ırkçıların politikasını affettirmez.

Bu bağlamda en kötü çelişkilerden birisi özgürlüğün, kapitalizmin, mülkiyet haklarının, Anayasanın savunucuları olduklarını iddia eden, ancak aynı zamanda ırkçılığı savunan (sadece Güneye sınırlı olmayan) çok sayıdaki sözde “muhafazakârın” duruşudur. Galiba onlar prensiplere karşı, kendi bindikleri dalı kestiklerini fark edemeyecek kadar ilgisizler. Bireysel hakları reddeden insanlar herhangi bir hak iddia edemez, savunamaz veya destekleyemez. İşte, kapitalizme itibar kaybettiren ve onu yıkan bu gibi sözde kapitalizm savunucularıdır.

“Liberaller” de aynı çelişki yüzünden suçludur, fakat farklı bir şekilde. Onlar tüm bireysel hakların sınırsız çoğunluk yönetimine feda edilmesi gerektiğini savunuyorlar – ancak kendilerini azınlık haklarının savunucuları olarak gösteriyorlar. Fakat dünyadaki en küçük azınlık bireydir. Bireysel hakları reddedenler azınlık haklarının savunucuları olduklarını iddia edemezler.

Siyahî liderlerin şimdiki yeni taleplerinde çelişkiler, dar görüşlü faydacılık, prensiplere karşı olan art niyetli aşağılama, şoke edici akıl dışılık had safhada bir araya gelmiştir.

İrk ayrımcılığıyla mücadele etmek yerine, onlar, şimdi, ırk ayrımcılığının yasallaşmasını ve sıkı bir şekilde uygulanmasını talep ediyorlar. İrkçilikla mücadele etmek yerine, onlar ırk kotaları oluşturulmasını istiyorlar. Sosyal ve ekonomik konulardaki “renk-körlüğünün” yerine onlar şimdi “renk-körlüğünün” kötü olduğunu ve “renğin” göz önüne alınması gereken önemli bir husus olmasını istiyorlar. Eşit haklar için mücadele etmek yerine onlar, özel ırk ayrıcalıkları talep ediyorlar.

İstihdam konusunda ırk kotaları oluşturulmasını ve işlerin ırk esasına göre, yerel nüfus arasında belli bir ırkın yüzdesine orantılı olarak dağıtılmasını istiyorlar. Örneğin, New York şehrinin nüfusunun % 25’ini siyahlar oluşturduğu için, belli bir kurumdaki işlerin % 25’ini istiyorlar.

İrk kotaları ırkçı rejimlerin en büyük olumsuzluklarından biri olmuştur. Çarlık Rusyası’nın üniversitelerinde, Rusya’nın büyük şehirlerinde vs. ırk kotaları vardı. Bu ülkede ırkçılara karşı olan suçlamalardan birisi bazı okulların gizli bir ırk kotası sistemi uyguladığıdır. İstihdam anketleri başvuranın ırkı veya dinini sormaktan vazgeçtiğinde bu durum adaletin bir zaferi olarak kabul edildi.

Bugün zulüm eden değil fakat zulme uğrayan bir azınlık grubu ırk kotalarının oluşturulmasını istiyor (!).

Bu talep “liberaller” için bile çok fazlaydı. Onların çoğu (haklı olarak) bu talebi dehşete kapılarak reddettiler.

N.Y. Times şunları yazıyordu (23 Temmuz 1963): “Göstericiler, ‘sayı oyununu’ oynarken gerçekten kötü niyetli bir prensibi izliyorlar. İşlerin % 25’inin (veya di-

ğer herhangi bir yüzdesinin) siyahlara (veya diğer herhangi bir gruba) verilmesi, bir temel sebepten dolayı yanlıştır: bu, kendi başına ayrımcı olan bir 'kota sistemi' gerektirir. Bu gazete, hâkimlik konusundaki dini bir kotaya karşı uzunca bir süre mücadele etmiştir; biz en üst kademeden en alt kademeye her türden işe alma konusunda uygulanan bir kotaya karşı çıkıyoruz.

Böyle bir talepteki kaba ırkçılık yetmezmiş gibi, bazı Siyahi liderler daha da ileri gitmiştir. Ulusal Kent Birliği sorumlu yöneticisi Whitney M. Young Jr. şöyle demiştir:

“Beyaz liderler, tüm tarihimiz boyunca, tercihlî muamele görmüş olan özel bir ayrıcalıklı vatandaş sınıfı bulunduğunu onaylayacak kadar dürüst olmalıdırlar. Bu sınıf beyazdı. Şimdi biz şunu söylüyoruz: Eğer birisi siyah diğeri beyaz iki insan bir iş için eşdeğer vasıflara sahipse, siyahı işe alın.”

Bu ifadenin ne anlama geldiğini düşünün. Sırf ırk esasına göre özel imtiyazlar talep etmiyor, *atalarının işlediği günahlar yüzünden* beyaz insanların cezalandırılmasını istiyor. Dedesi ırk ayrımcılığı yapmış olabileceği için beyaz bir çalışana işin verilmemesini talep ediyor. Fakat belki de onun dedesi böyle bir şey *yapmamıştı*. Veya belki de onun dedesi bu ülkede yaşamamıştı bile. Bu sorular dikkate alınmayacağı için, bu ifade sonuçta o beyaz adamın *kolektif ırk suçuyla*, sadece derisinin renginden oluşan bir suçla suçlanacağı anlamına gelir.

Fakat *bu*, herhangi bir siyah birey tarafından işlenen herhangi bir suç için tüm siyahları kolektif ırk suçuyla suçlayan ve atalarının vahşî olması gerekçesiyle onları daha aşağı olarak gören Güneyli ırkçıların prensibidir.

Bu tip talepler hakkında yapılabilecek tek yorum şudur: “Ne hakla? Hangi kanunla? Hangi standartla?”

Bu saçma derecede kötü politika, siyahların mücadelesinin ahlaki dayanağını yok etmektedir. Onların davası bireysel haklar prensibine dayanıyordu. Eğer onlar başkalarının haklarının ihlalinin talep ederlerse, kendi haklarını inkâr eder ve kaybederler. Öyleyse aynı cevap Güneyli ırkçılar için olduğu gibi onlar için de geçerlidir: bazı insanların diğer insanların haklarını ihlal etme “hakkı” diye bir şey olamaz.

Ancak siyahî liderlerin tüm politikası şimdi bu yönde ilerlemektedir. Örneğin, okullarda ırk kotaları talebi, yani “ırk dengesi” amacıyla beyaz, siyah yüzlerce çocuğun uzak mahallelerdeki okullara gitmek zorunda kalacağı öneri. Tekrar söylüyorum, bu katıksız ırkçılıktır. Bu talebin muhaliflerinin de işaret ettiği gibi, ırkları nedeniyle bazı çocukları bazı okullara vermek, ayrımcılık amacıyla yapıldığında da entegrasyon amacıyla yapıldığında da aynı derecede kötüdür. Ve çocukları politik bir oyunda birer piyon olarak kullanma fikri her ırk, inanç ve renkten insanda nefret uyandırmalıdır.

Şu anda Kongre’de görüşülmekte olan “medeni haklar” yasa tasarısı bireysel hakların arsızca ihlal edilmesinin bir diğer örneğidir. Hükümete ait olan tüm mekânlarda ve kurumlarda her türlü ayrımcılığı yasaklamak uygundur: hükümetin herhangi bir vatandaşa karşı ayrımcılık yapma hakkı yoktur. Ve yine bu prensibe göre hükümetin diğerleri pahasına bazı vatandaşlar *lehine* ayrımcılık yapma hakkı da yoktur. Hükümetin, özel şahıslara ait mekânlarda ayrımcılığı yasaklayarak özel mülkiyet hakkını ihlal etme hakkı da yoktur.

İster siyah ister beyaz olsun, hiçbir insan bir başka insanın mülkiyeti üzerinde hak iddia edemez. Bir kişi bir başka kişi ile iş yapmayı reddederse o kişinin hakları ihlal edilmiş olmaz. Irkçılık kötü, akıldışı ve ahlaken aşağılık bir doktrindir; fakat doktrinler kanunlarla yasaklanamaz veya tanımlanamaz. Tıpkı bizim, doktrinleri kötü olsa da bir komünistin ifade özgürlüğünü korumak zorunda olmamız gibi, bir ırkçının kendi mülkiyetini kullanma ve üzerinde tasarrufta bulunma hakkını da korumak zorundayız. Bireylerin ırkçılığı yasal değil, fakat ahlaki bir konudur ve bu konuyla ilgili sadece ekonomik boykot veya sosyal dışlama gibi özel yollarla mücadele edilebilir.

Eğer bu “medeni haklar” yasa tasarısı kabul edilirse, o bu konuda Amerikan tarihinin vahim geçmişindeki en kötü mülkiyet hakları ihlali olacaktır.*

Bireysel hakların korunmasına en fazla ihtiyaç duyan kişilerin (siyahların) bu hakların ortadan kaldırılmasında başı çekmesi, çağımızın felsefi çılgınlığının ve bunun sonucu olan intihara doğru gidişin alaycı bir ispatıdır.

Bir uyarı: ırkçılığa boyun eğerek ırkçıların kurbanları olmayın; liderlerinin bazılarının aşağılık akıldışılıklarından tüm siyahları sorumlu tutmayın. Bugün hiçbir grup gerçek entelektüel liderlere sahip değildir ve uygun şekilde temsil edilmemektedir.

Sonuç olarak, 4 Ağustos tarihli *New York Times*’taki şaşırtıcı bir başyazıdan bir alıntı yapacağım; şaşırtıcı, çünkü bu nitelikteki fikirler çağımızda pek tipik değildir.

“Fakat soru, renk, özellikler veya kültür yönünde farklı olan bir grubun bir grup olarak haklara sahip olup

* Bu yasa tasarısı, mülkiyet haklarını ihlal eden bölüm de dâhil olarak 1964’te geçmiştir.

olmaması sorusu olmamalıdır. Hayır; soru, rengi, özellikleri veya kültürü ne olursa, olsun herhangi bir Amerikalı bireyin bir Amerikalı olarak haklarından mahrum olup olmaması sorusudur. Eğer birey, kanunlar ve Anayasa tarafından kendisine verilen tüm haklar ve imtiyazlara sahipse, bizim gruplar veya kitleler hakkında endişelenmemize gerek yok – aslında gruplar veya kitleler yoktur, konuşmacılar hariç.”

(Eylül 1963)

18. *Sabte Bireycilik*

Nathaniel Branden

Bireycilik teorisi Objektivist felsefenin önemli bir unsurudur. Bireycilik, öncelikle bir etik-politik ve bir etik-psikolojik kavramdır. Bir etik-politik kavram olarak bireycilik, bireysel hakların, insanın başkalarının amaçları için kullanılarak bir araç değil kendi başına bir amaç olduğu prensibinin üstünlüğünü savunur. Bir etik-psikolojik kavram olarak bireycilik, insanın bağımsız olarak düşünmesi ve hüküm vermesi gerektiğini savunur ve hiçbir şeye insan aklının bağımsız olmasından daha fazla değer vermez.

Ayn Rand'ın *Atlas Silkindi*'de gösterdiği gibi, bireyciliğin felsefi dayanağı ve gerekçesi şudur: etik, politik ve psikolojik olarak bireycilik, insanın kendine has şekilde hayatta kalmasının, insanın insan olarak, akılcı bir varlık olarak hayatta kalmasının nesnel bir gereksinimidir.

Bu şekildeki bir bireycilik taraftarlığı yeni bir şey değildir; yeni olan bireycilik teorisinin Objektivizm ile geçerliliğinin ispatlanması ve onu uygulamanın tutarlı bir şeklinin tanımlanmasıdır.

Bireyciliğin etik-politik anlamı çok sık olarak, başkalarının haklarını dikkate almaksızın kişinin istediğini yapması olarak algılanır. Böyle bir yorumun desteklenmesi için bazen Nietzsche ve Max Stirner gibi yazarlardan alıntılar yapılır. İnsanları bireyciliğin anlamının bu olduğuna, kurban edilmeyi reddeden kişinin başkalarını kurban etmeyi istediğine ikna etmede altruistlerin ve ko-

lektifçilerin açık çıkarları vardır.

Böyle bir bireycilik yorumunda şöyle bir çelişki ve yanlışlık vardır: bir etik prensibi olarak bireyciliğin tek akılcı dayanağı insanın insan olarak hayatta kalma gereksinimleri olduğu için, bir insan bir başkasının haklarını ihlal etme ahlaki hakkını talep edemez. Eğer insan diğer insanların haklarına saygı göstermeyi reddederse, kendisi için bu hakları isteyemez; hakların dayanağını reddetmiş olur. Hiç kimse ahlaken çelişkili olma hakkına sahip olduğu iddiasında bulunamaz.

Bireycilik sadece, insanın bir kolektif için yaşaması gerektiği inancını reddetmeden ibaret değildir. Kendi düşüncesi veya çabasıyla yaşamını destekleme sorumluluğundan kaçmaya çalışan ve başkalarını alt ederek, onları yöneterek ve sömürerek hayatta kalmak isteyen bir kişi, bir bireyci değildir. Bir bireyci, kendi akıyla ve kendisi için yaşayan bir kişidir; o ne kendini başkalarına ve ne de başkalarını kendisine kurban eder; insanlarla bir tüccar olarak iş yapar – bir yağmacı olarak değil; bir Üretici olarak iş yapar – bir Atilla olarak değil.

Altruistlerin ve kolektifçilerin insanlardan unutmalarını istedikleri şey aradaki bu farkın, bir tüccar ve bir yağmacı farkının, bir Üretici ve bir Atilla farkının bilinmesidir.

Eğer etik-politik bağlamdaki bireyciliğin anlamı büyük ölçüde onun karşıtları tarafından değiştirilmişse ve aşağılanmışsa, etik-psikolojik bağlamdaki bireycilik anlamı büyük ölçüde onun aleni destekleyicileri tarafından (bağımsız muhakeme ve sübjektif kapris arasındaki farkı yok etmek isteyenler tarafından) değiştirilmiş ve aşağılanmıştır. Bunlar, bireyciliği bağımsız düşünceyle değil

fakat bağımsız duygularla bir tutan, sözde “bireycilerdir”. “Bağımsız duygular” diye bir şey olamaz. Bağımsız olan yalnızca akıldır.

Bir bireyci ilk olarak ve en önemlisi akıllı bir insandır. İnsan yaşamı düşünme becerisine, insanın akılcı melesine bağlıdır; akılcılık bağımsızlık ve kendine-güvenin ön şartıdır. Bağımsız olmayan ve kendine güveni olmayan bir “bireyci”, terim bakımından bir çelişkidir; bireycilik ve bağımsızlık mantıken birbirinden ayrılamaz. Bireycinin temel bağımsızlığı, onun kendi aklına sadık kalmasını içerir; bireycinin, başkalarının ispatlanmamış iddialarına feda etmeyi reddettiği şey onun realitenin gerçeklerini algılama şeklidir, anlayışdır, muhakemesidir. Entelektüel bağımsızlığın anlamı işte budur – bir bireycinin özü budur. Bireyci serinkanlı ve uzlaşmaz şekilde gerçek-merkezlidir.

Hayatta kalmak için insanın bilgiye ihtiyacı vardır ve bilgiyi sadece akıl elde edebilir; düşünce ve akıl sorumluluğunu reddeden insanlar ancak başkalarının düşüncesi üzerinde birer parazit olarak var olabilirler. Ve bir parazit bir bireyci değildir. Bilgi ve nesnelliği, özgürlüğü üzerine “kısıtlamalar” olarak gören akılcı olmayan, kaprise-tapan kişi, kendi duygularıyla hareket eden anlık zevk düşkünü, bir bireyci değildir. Akılcı olmayan bir kişinin istediği “bağımsızlık” realiteden bağımsız olmaktır – Dostoyevski’nin Yeraltı adamının sızlandığı gibi: Her nedense doğanın ve aritmetiğin kanunlarını ve iki kere ikinin dört ettiğini sevmediğime göre, bu kanunları neden umursayayım?”

Akılcı olmayan kişi için, var olmak sadece onun kaprisleri ve başkalarının kaprisleri arasındaki bir çatışma-

dır; onun için nesnel realite kavramının hiçbir gerçekliği yoktur.

Kendi başına isyankârlık veya geleneksel olmama bireyciliğe kanıt değildir. Bireycilik, sadece kolektifçiliği reddetmekten ibaret değildir, tıpkı sadece uyumlu olmaya istan ibaret olmadığı gibi. Bir uyumcu, “Bu doğrudur, çünkü başkaları ona inanıyor” diyendir – fakat bir bireyci “Bu doğrudur, çünkü ona ben inanıyorum” diyen değildir. Bir bireyci, “Ben buna inanıyorum, çünkü akılla görüyorum ki, o doğrudur” diyendir.

Bu bağlamda Hayatın Kaynağı’nda da yer alan ve burada hatırlanmasında fayda bulunan bir olay vardır. Kolektivist Ellsworth Toohey’in yaşamı ve kariyeri üzerine olan bölümde, Ayn Rand, Toohey’in organize ettiği çeşitli yazar ve sanatçı gruplarını tanımlamaktadır: “... kitaplarında hiç büyük harf kullanmayan bir kadın ve hiç virgül kullanmayan bir adam ... ve ne kafiyesi olan ve ne de dizeleri duraklara ayrılan şiirler yazan bir başkası vardı.” “... Hiç tuval kullanmayan fakat kuş kafesleri ve metronomlarla bir şeyler yapan bir delikanlı vardı... Birkaç arkadaşı Ellsworth Toohey’e görünüşte tutarsızlık problemi olduğunu ifade etti. Arkadaşları, onun bireyciliğe çok derin şekilde karşı çıktığını, ancak buradaki tüm yazar ve sanatçıların şiddetli derecede bireyci olduğunu söylediler. Toohey hafiften gülümseyerek, ‘Gerçekten böyle mi düşünüyorsunuz?’ dedi.”

Toohey’nin bildiği (ve Objektivizm öğrencilerinin iyi bir şekilde anlayacağı) şey, bu gibi sübjektivistlerin “realitenin zulmüne” karşı olan isyanlarında, açıkça hor gördükleri en sıradan Babbitt’den daha az bağımsız ve daha

* Ayn Rand, *Hayatın Kaynağı*, Plato Film Yayınları, Mayıs 2005, İstanbul.

aşğılık şekilde asalak olduklarıdır. Onlar hiçbir şey çıkarmaz ve üretmezler; onlar tamamen kendilerine ilgisizdirler – ve onlar bildikleri tek “kendini-öne çıkarma” yoluyla, sırf karşı çıkmak için karşı çıkmayla, sırf akılcı olmamak için akılcı olmamayla, sırf yıkmak için yıkmayla, sırf kapris olsun diye kaprisle sahip olmadıkları ego-larının yerini doldurmaya çalışırlar.

Bir psikozlu uyumlu olma nedeniyle muhtemelen pek suçlanmaz; fakat ne bir psikozlu ve ne de bir sübjektivist bir bireycilik taraftarıdır.

Bir etik-politik kavram olarak ve bir etik-psikolojik kavram olarak bireyciliğin anlamını yozlaştırma çabalarındaki ortak paydaya dikkat edin: bireyciliği akıldan ayırmak. Fakat bireycilik prensibi ancak akıl bağlamında ve bir akılcı varlık olarak insan ihtiyaçları bağlamında geçerlidir. Bu bağlamdan koparılmış olan herhangi bir “bireycilik” savunuculuğu, kolektivizm savunuculuğu kadar keyfi ve akıl dışı olur.

İşte Objektivizm’in, bireyciliği sübjektivizimle bir tutmaya kalkışan her türlü sözde “bireycilere” toptan karşı çıkmasının sebebi budur.

Ve Objektivizm’in, (“Bu doğrudur çünkü ben öyle hissediyorum” veya “Bu iyidir çünkü onu ben istiyorum” veya “Bu doğrudur çünkü ona ben inanıyorum” demek olan) bu sahte bireycilik ve Objektivizm arasında herhangi bir taviz, buluşma alanı veya uzlaşmanın mümkün olduğuna kendilerini inandıran her türlü ben-üsluplu “Objektivist” toptan reddetmesinin esası budur.

(Nisan 1962)

19. Yıldırma Argümanı

Ayn Rand

Aslında bir argüman olmayan, fakat bir tartışma engelleme yolu olan ve kişinin tartışılmayan fikirlerini muhalife zorla kabul ettirmenin bir yolu olan bir argüman tipi vardır. Bu, psikolojik baskıyla bir mantık by-pass etme metodudur. Bu, bugünün kültüründe özellikle yaygın olduğu için ve gelecek birkaç ayda daha da yaygınlaşacağı için, bunun tanımlanması ve ona karşı savunma pozisyonu alınması faydalı olacaktır.

Bu metot, tartışılan konuyu bırakıp kişinin karakterine saldırmaya biraz benzemektedir ve onunla aynı psikolojik kökten gelmektedir, fakat esas anlam bakımından ondan farklıdır. Konuyu bırakıp kişinin karakterine saldırma işinde “X adayı ahlaksızdır, bu nedenle onun savunduğu fikir de yanlıştır” anlayışı söz konusudur.

Fakat psikolojik baskı metodu rakibin karakterini onun argümanı ile suçlama tehdidi bulunmaktadır, böylece, savunulan fikir tartışma olmaksızın karalanmaktadır. Örnek: “Aday X’in savunduğu fikrin yanlış olduğunu görmemek için bir ahlaksız olmak gerekir.”

Birinci durumda, Aday X’in ahlaksızlığı (ister gerçek ister uydurma olsun) onun savunduğu fikrin yanlışlığı için bir kanıt olarak sunulmaktadır. İkincisinde ise, onun savunduğu fikrin yanlışlığı keyfi olarak iddia edilmekte ve onun ahlaksızlığının bir kanıtı olarak sunulmaktadır.

Bugünün epistemoloji karmaşasında, bu ikincisi diğer herhangi bir akılcı olmayan fikir tipinden daha sık

kullanılmaktadır. Bu bir mantıksal yanlışlık olarak sınıflanmalı ve “Yıldırma Argümanı” olarak isimlendirilmelidir.

Yıldırma Argümanının temel özelliği, onun ahlaki olarak kişinin kendinden şüphe etmesine ve kişinin korkusuna, suçluluk duygusuna veya cehaletine dayalı olmasıdır. Ahlaken değersiz olarak değerlendirileceği tehdidi altında kurbanın belli bir fikri, tartışma olmadan reddetmesini isteyen bir kesin uyarı tarzında kullanılır. Eğilim daima şöyledir: “Sadece kötüler (onurlu olmayanlar, kalpsizler, duygusuzlar, cahiller vs.) böyle bir fikri savunabilir.

Yıldırma Argümanı’nın klasik örneği İmparatorun Yeni Giysileri hikâyesidir.

Bu hikâyede, bazı şarlatanlar, İmparatora gerçekte var olmayan bazı elbiseler satmaktadır. Elbiselerin olağanüstü güzelliği nedeniyle kötü kalpli insanların onları göremediğini iddia etmektedirler. Böyle bir şeyi yapmak için gereken psikolojik faktörleri bir düşünün: şarlatanlar İmparatorun kendinden şüphe etmesine güvenmektedir; İmparator onların iddiasını ve ahlaki otoriteliklerini sorgulamamaktadır, elbiseleri gördüğünü söyleyerek derhal teslim olmaktadır – böylece, sağlam olmayan kendine-güveni için bir tehditle yüzleşmektense, gözleriyle gördüğü kanıtı reddetmekte ve kendi bilincini devre dışı bırakmaktadır. İki alçağın ahlaki kınamasına maruz kalma riski yerine, var olmayan elbiselerini halka göstererek cadde boyu çıplak olarak yürümeyi tercih etmesi onun realiteden ne kadar uzak olduğunu gösteren bir ölçü olabilir. Aynı psikolojik paniğe uğrayan insanlar, elbiselerin ihtişamını sesli olarak dile getirmek için birbirleriyle yarışır – ta ki bir çocuk İmparatorun çıplak ol-

duğunu haykıran kadar.

İşte her gün çevremizde kullanılmakta olan Yıldırma Argümanı aynen böyle çalışmaktadır.

Onu hepimiz duymuşuzdur ve sürekli olarak duymaktayız.

“Altruizm ahlakını ancak zarif içgüdüleri olmayanlar kabul edemez.” – “Sadece cahiller aklın geçerliliğini yitirdiğini bilmemektedir.” – “Sadece kötü kalpli gerici-ler kapitalizmi savunabilir.” – “Birleşmiş Milletler’e sadece savaş çıkırtkanları karşı çıkabilir.” – “Sadece çılgın uçuklar özgürlüğe inanmaya devam eder.” – “Hayatın bir çöplük olduğunu ancak ödleler göremez.” – “Ancak sıg insanlar güzellik, mutluluk, başarı, değerler ve kahramanlık peşinden koşar.”

Yıldırma Argümanından başka hiçbir şeye dayanmayan bütün bir faaliyet alanına bir örnek olarak size modern sanatı veriyorum. Bu sanatta sadece bir mistik “elidin” sahip olduğu özel anlayış derecesine sahip olduklarını ispatlamak için sıradan insanlar, boş (fakat kirletilmiş) bir tuval parçasının ihtişamını sesli olarak dile getirmek için birbirini ezmeye çalışmaktadır.

Yıldırma Argümanı bugünkü tartışmalarda iki formda yaygındır. Halk arasındaki konuşmalar ve yazılarda bulunan, bir ahlak tehdidi dışında bir mesaj taşımayan, uzun, karmaşık, anlaşılmaz laf kalabalıkları. (“Sadece ilkel kafalılar açık seçik olmanın konuyu çok basitleştirme olduğunu fark edemez.”) Fakat özel, günlük tecrübelerde, bu konu kelimeler kullanılmadan söylenmemiş imalar ifade eden belirsiz sesler hâlinde satır aralarında ortaya çıkar. Bu, neyin söylendiğine değil, onun nasıl söylendiğine, içeriğe değil ses tonuna dayanır.

Ses tonu genellikle küçümseyici veya kavgacı kuşkululuktur. “Sen kesinlikle bir kapitalizm savunucusu değilsin, değil mi?” Ve bu doğru şekilde “Öyleyim” diyen olası kurbanı yıldırmasa, ardından gelen diyalog şöyle bir şey olur: “Yo. Olamazsın! Gerçekten değil!” “Gerçekten.” “Fakat kapitalizmin modasının geçtiğini herkes bilir!” “Ben bilmiyorum.” “Hadi canım!” “Ben bilmiyorum, lütfen bana kapitalizmin modasının geçtiğini düşünmenizin sebeplerini söyler misiniz?” “Gülünç olmayın!” “Bana sebepleri söyler misiniz?” “Eğer sen gerçekten bilmiyorsan sana ben de anlatamam!”

Tüm bunlar çatık kaşlarla, dik dik bakmalarla, omuz silkmelerle, homurdanmalarla, alaycı gülüşlerle ve onaylamama yönündeki olumsuz imalar ve duygusal titreşimler taşıyan kelimelere dökülmeyen bir sürü işaretle yapılır.

Eğer bu titreşimler başarısız olursa, eğer bu gibi tartışmacılara karşı çıkılırsa, bunların hiçbir argümanı, kanıtı, ispatı, gerekçesi, üzerinde duracak hiçbir zeminleri olmadığı, gürültülü saldırganlıklarının bir boşluğu gizlemeye hizmet ettiği, Yıldırma Argümanının entelektüel yetersizliğin bir itirafı olduğu anlaşılabacaktır.

Bu Argümanın ilkelliği aşikârdır (onun çağımızın neo-mistisizmine başvurmasının sebepleri de öyle): “Anlayanlar için, hiçbir açıklama gerekli değildir, anlamayanlar içinse hiçbir açıklama mümkün değildir.”

Bu Argümanın psikolojik kaynağı sosyal metafiziktir.”*

Bir sosyal metafizikçi diğer insanların bilincini kendi bilincinden ve realitenin gerçeklerinden daha üstün olarak gören kişidir. Kendi ahlakının başkaları tarafın-

dan onaylanması bir sosyal metafizikçi için son derece önemlidir ve o, hakikatten, gerçeklerden, akıldan ve mantıktan daha önce gelmektedir. Başkalarının onaylamaması onun için öylesine dehşete düşürücüdür ki, onun bilinci içerisinde bu darbeye hiçbir şey dayanamaz; böylece o, kendi gözleriyle gördüğü kanıtları reddedecektir ve herhangi bir şarlatanının ahlak onayı uğruna kendi bilincini devre dışı bırakacaktır. “Fakat insanlar sizden hoşlanmayacaklar!” deme saçmalığıyla bir entelektüel tartışmayı kazanmayı ancak bir sosyal metafizikçi umut edebilir.

Bir sosyal metafizikçinin argümanını bilinçli olarak tasarlamadığı kesindir: o argümanını içe bakışla “içgüdüsel olarak” bulur – çünkü bu argüman onun psikoepistemolojik yaşam tarzını ifade eder. Hepimiz karşısındakinin ne söylediğini dinlemeyen, ancak kişinin sesindeki duygusal titreşimlere kulak veren, bunları onaylama veya onaylamama şeklinde tercüme eden ve sonra da buna göre cevap veren can sıkıcı kişilerle karşılaşmışızdır. Bu, bir sosyal metafizikçinin insanlarla olan karşılaşmalarının çoğunda teslim olduğu, bir tür kendince uygulanan Yıldırma Argümanıdır. Ve böylece, bir muhalif le karşılaştığında, fikirlerine karşı çıkıldığında, o otomatik olarak kendisini en çok dehşete düşüren silaha, bir ahlak onayının verilmemesine başvurur.

Psikolojik olarak sağlıklı insanlar için bu türden bir dehşet söz konusu olmadığı için, onlar sadece masum oldukları için Yıldırma Argümanına kanabilirler. Bu Argümanın sebebini anlayamayan ve onun sadece anlamsız bir blöf olduğunu fark edemeyen bu kişiler bu Argümanın sahibinin görünüşte kendinden emin, sert iddiaları-

nı destekleyecek bilgi ve sebeplere sahip olduğunu düşünürler; kanıt bulunmayan şüpheli durumları onun lehine sayarlar – ve çaresizce şaşkın bir kafa karışıklığı içinde kalırlar. Sosyal metafizikçiler genç, masum dürüst insanları işte böyle kurban ederler.

Bu bilhassa üniversite sınıflarında yaygındır. Pek çok profesör öğrencileri arasında bağımsız düşünmeyi zaptetmek, cevaplayamayacakları sorulardan kaçınmak için, keyfi varsayımlarının herhangi bir eleştirel analizini veya entelektüel statükodan her türlü sapmayı caydırmak için Yıldırma Argümanını kullanır.

“Aristo? Sevgili arkadaşım” – (bıkkın bir iç geçirme) “Profesör Spiffkin’in (saygılı bir şekilde) “Intellect dergisi Ocak 1912 sayısını okumuş olsaydın ki” – (aşağılayıcı tonda) “okumamışsın, bilirdin ki” (havai biçimde) “Aristo çürütülmüştür.”

“Profesör X?” (X serbest girişim alanında seçkin bir bilim adamının adıdır.) “Profesör X’e mi referansta bulunuyorsun. Yo hayır, gerçekten olamaz!” – arkasından Profesör X’in tamamen gözden düşürüldüğünü ifade etmeye çalışan alaycı bir kıkırdama. (Kim tarafından gözden düşürülmüş? Boşluk.)

Bu gibi öğretmenlere sık sık, uygun anlarda kahkahalar patlatan, sınıfın “liberal” şapşal takımı da yardım eder.

Politik yaşamımızda, Yıldırma Argümanı neredeyse tek tartışma metodudur. Bugünün politik tartışmaları yaygın olarak karalamaları ve özür dilemeleri veya yıldırmaları ve yatıştırmaları içerir. Birincisi genellikle “liberaller” tarafından (fakat sadece onlar tarafından değil) uygulanır, ikincisi ise “muhafazakârlar” tarafından.

Bu bakımdan en önde gelenler her ikisini de uygulayan “liberal” Cumhuriyetçilerdir: birincisini kendi arkadaşları olan “muhafazakâr” Cumhuriyetçilere karşı – ikincisini Demokratlara karşı.

Tüm iftiralar birer Yıldırma Argümanıdır: onlar herhangi bir kanıtı veya delili olmayan, kanıt veya delil yerine bir alternatif olarak sunulan, dinleyicilerin ahlaki ödüleliğini veya düşünmeyen saflığını hedefleyen onur kırıcı iddialardır.

Yıldırma Argümanı yeni değildir; tüm çağlarda ve kültürlerde kullanılmıştır, fakat nadiren bugünkü kadar yaygınlaşmıştır. Politikada diğer faaliyet alanlarına nazaran daha kaba bir şekilde kullanılmaktadır, fakat yalnızca politikayla sınırlı değildir. Tüm kültürümüze işlemiştir. O bir kültürel iflas belirtisidir.

Bu Argümana nasıl karşı konulur? Ona karşı sadece bir silah vardır: ahlaken kendinden emin olma.

Büyük veya küçük, herkes önünde veya özel herhangi bir entelektüel savaşa girildiğinde, kişi düşmanının onayı peşinde koşmaz, onu istemez veya beklemez. Kişinin tek ilgilendiği şey ve tek yargı ölçütü doğru veya yanlış olmalıdır – başkalarının onayı değil, hele standartları kişinin standartlarına ters olanların onayı hiç değil.

Yıldırma Argümanının entelektüel konularda ahlaki yargıda bulunmayı içermediğini, fakat ahlaki yargıyı entelektüel yargıyla değiştirmeyi içerdiğini vurgulayayım. Çoğu entelektüel konuda ahlaki değerlendirmeler açık bir şekilde bulunmaz; uygun olduğu yerde ve zamanda ahlaki yargıyı aktarmak sadece müsaade edilen bir şey değildir, fakat aynı zamanda zorunludur; böyle bir yargıyı bastırmak bir ahlakî ödülekliktir. Ancak, ahlaki bir yargı

kendisinin dayandığı sebeplerden sonra gelmelidir, öncesinde (veya daha üstün olarak) değil.

Kişi verdiği kararlar hakkında sebeplerini ifade ettiğinde, onun sorumluluğunu üstlenir ve kendisini nesnel yargıya açık hâle getirir; eğer kararları yanlışsa, kişi sonuçlarına katlanır. Fakat sebepleri vermeden eleştirmek sorumsuzca bir davranıştır, bir tür ahlaki “çarpıp kaçmaktır” ve bu, Yıldırma Argümanının özüdür.

Bu Argümanı kullanan insanların akla dayanan bir ahlak saldırısından, diğer herhangi bir mücadele tipine nazaran çok daha fazla dehşete düşen kişiler olduklarına dikkat edin – ve onların, ahlaken kendinden emin olan bir rakiple karşılaştıklarında, “ahlaki değerlendirmenin” entelektüel tartışmalar dışında tutulmasını en yüksek sesle protesto edenler olduğuna da dikkat edin. Fakat tarafsızlık ima eder bir tarzda kötülüğü tartışmak, onu onaylamaktır.

Yıldırma Argümanı kişinin fikirlerinden ve ahlaki zemininden emin olmasının niçin önemli olduğunu göstermektedir. En temel konulara kadar bütünleştirilmiş, tam, açık, tutarlı bir inançlar takımına sahip olmaksızın ortaya atılanları, bir bilinmezlik, tanımlanmamışlık, tanınmamışlık, ispatlanmamışlık sisi içinde yüzen birkaç rastgele fikirden başka bir şeyle silahlanmadan ve duygularından, umutlarından ve korkularından başka hiçbir şeyle desteklenmeden pervasızca mücadelenin içine atılanları ne tür entelektüel sıkıntıların beklediğini göstermektedir. Yıldırma Argümanı onların Celladıdır. Ahlaki ve entelektüel konularda, haklı olmak yeterli değildir: kişi haklı olduğunu bilmek zorundadır.

Yıldırma Argümanına verilecek uygun cevabın çok

açıklayıcı bir örneği Amerikan tarihindeki, düşmanının ahlak standartlarını reddederek ve kendi doğruluğundan tamamen emin olarak şunu söyleyen kişi tarafından verilmiştir:

“Eğer bu vatana ihanetse, benden en fazlası.”

(Haziran 1964)